

Carl Rasting

PRESSERETTEN

Berlingske Presse-Bibliotek

K Ø B E N H A V N

B E R L I N G S K E F O R L A G

1 9 5 1

DENNE Fremstilling rummer i noget udvidet Form Indholdet af en Række Forelæsninger over Presseretten, som Forfatteren har holdt paa de aarlige Journalistkursus ved Aarhus Universitet siden 1946. Fremstillingen omfatter de Retsregler, der berører Journalistens Virksomhed, navnlig Grundlovens Trykkefrihedsbestemmelse, Straffeloven, Retsplejeloven, Forfatter- og Kunstnerretsloven og Presseloven. Derimod er ikke behandlet de Kontrakter, som angaar Bladvirksomhed, saasom Journalistens Ansættelses- og Arbejdsvilkaar og Annoncekontrakten.

INDHOLD

Kapitel	Side
I. Trykkefriheden ifølge Grundloven	7
II. Ytringsfrihedens retlige Grænser	28
III. Pressereferater, Pressemeddelelser og Pressekommentarer	60
IV. Eneretskrænkelser. Forfatter ^s og Kunstnerretten samt Beskyttelse for Fotografier, Portrætbeskyttelse m. m.	90
V. Presselovens Ansvarsregler	121
VI. Berigtigelser og Bekendtgørelse af Domme m. m.	154
Noter	170
Litteratur	194
Lov om Pressens Brug af 13. April 1938	197

KAPITEL I

Trykkefriheden ifølge Grundloven

I.

BLANDT de Rettigheder, den danske Grundlov tilsikrer Borgerne over for Statsmagten, maa som noget centralt fremhæves Retten til Trykkefrihed. At enhver Borger frit kan offentliggøre sine Tanker, er Betingelse for Samfundets aandelige og kulturelle Udvikling, ligesom det er en af de vigtigste Forudsætninger for Opretholdelsen af det politiske Folkestyre. Fri Adgang til at diskutere politiske Anliggender er nødvendig, hvis Afholdelsen af Valg til Folkerepræsentationen skal ske paa sandt demokratisk Grundlag.

Trykkefriheden hører til den Række Frihedsrettigheder, som historisk kan føres tilbage til det 18. Aarhundredes naturretligt begrundede Samfundslære. Fra den nordamerikanske Uafhængighedserklæring af 1776 og de forskellige nordamerikanske Forfatninger overførtes Tanken om Menneskenes naturlige Frihedsrettigheder til den franske Revolutions Erklæring om Menneske- og Borgerrettighederne af 1789, der i sin Art. 11 betegnede den frie Meddelelse af Tanker og Meninger som en af Menneskets vigtigste Rettigheder; enhver Borger kan herefter sige, skrive og trykke, hvad han vil, dog under Ansvar for denne Friheds Misbrug i de Tilfælde, Loven bestemmer. Herfra optoges Frihedsrettighederne, og blandt dem Trykkefriheden, i det 19. Aarhundredes konstitutionelt-monarkistiske Forfatninger. I den danske Grundlov findes Bestemmelsen om Tryk-

kefrihed i § 84, der udtaler: »Enhver er berettiget til paa Tryk at offentliggøre sine Tanker, dog under Ansvar for Domstolene. Censur og andre forebyggende Forholdsregler kan ingensinde paany indføres.«

Den retlige Betydning af Grl. § 84 ligger i, at Ytringsfrihedens Grænser ikke vilkaarligt kan fastsættes af Statsmagtens udøvende (administrative) Organer, Regeringen eller Politiet, men at Trykkefrihedens almindelige Grænser henhører under Lovgivningsmagten, hvis Regler i det enkelte Tilfælde skal haandhæves af Domstolene, og endvidere i, at Lovgivningsmagtens Competence til at give Regler om Trykkefrihed begrænses af Ordene i Grl. § 84 om, at Censur og andre forebyggende Forholdsregler ikke maa indføres. Grundlovens Regel om Trykkefrihed danner saaledes en særlig Frihedssfære, et fredet Omraade, hvor ikke blot administrativ Vilkaarlighed er udelukket, men hvor ogsaa Lovgivningsmagtens Beføjelse støder paa visse Grænser. Til Forstaaelse heraf plejer man at fremhæve, at Trykkefrihedens Princip indeholder to forskellige Ting, idet man enten kan tale om Trykkefrihed i formel Forstand eller om Trykkefrihed i materiel Forstand. Den formelle Trykkefrihed er blot Frihed for Censur. Det er denne Frihed, Grundloven først og fremmest vil værne, naar den forbyder Censur. Den materielle Trykkefrihed betyder derimod, at Borgerne, saa vidt den er gennemført, kan ytre sig i trykte Skrifter uden at ifalde Ansvar efter Loven. Men Grl. § 84, Pkt. 1, begrænser netop Borgernes Ytringsfrihed ved Ordene »dog under Ansvar for Domstolene«, idet den derved forudsætter, at der i Loven findes Grænser for Ytringsfriheden, som Domstolene er forpligtet til at vogte. Domstolene har nemlig ifølge en anden Grundlovsbestemmelse — § 71 — i deres Virksomhed alene at rette sig efter Loven. Og da der, bortset fra Forbudet mod Censur og andre forebyggende Forholdsregler, ikke kan sættes bestemte Grænser for de Anliggender, som Loven kan forbyde omtalt i Tale eller Skrift, eller for de Straffe, der kan

idømmes i Overtrædelsestilfælde, er der Mulighed for, ved Begrænsning af den materielle Trykkefrihed, ad Lovgivningsvejen at skabe Tilstande, der kan virke lige saa hæmmende paa Ytringsfrihedens frie og naturlige Udfoldelse som egentlig Censur¹.

II.

Trykkefrihedens Grundsætning er grundlovshjemlet ved Ordene i Grl. § 84, Pkt. 1: »Enhver er berettiget til paa Tryk at offentliggøre sine Tanker.«

Ordet »enhver« omfatter alle Personer, der bor eller opholder sig i Danmark. Ogsaa umyndige, sindssyge og indespærrede (fængslede, internerede) Personer og saadanne, der befinder sig paa offentlige Helbredelsesanstalter, maa i og for sig staa under Grundlovens Værn, selv om de ifølge Omstændighederne er afskaaret fra at udøve Ytringsfriheden².

I Ordet »berettiget« ligger Forudsætningen om, at Censur er utilladelig ifølge Grundloven. Det oprindelige Udcast til Grundlovens Trykkefrihedsbestemmelse indeholdt kun den Regel, der findes i Grl. § 84, Pkt. 1, og man forstod den saaledes, at den sikrede Frihed for Censur. Men det Udvalg paa den grundlovgivende Rigsforsamling, som behandlede Trykkefrihedsbestemmelsen, fandt det, i Betragtning af tidligere Tidens Censurordninger, rigtigst for Sikkerheds Skyld klart og udtrykkeligt at fastslaa, at Censuren er afskaffet og »ingensinde paany« kan indføres. Disse ubetingede Udtryk hindrer dog ikke Censurens Genindførelse ved Grundlovsændring.

Offentliggørelse »paa Tryk« staar i Modsætning til andre Former for Offentliggørelse. Dette har sin naturlige historiske Forklaring i, at Bogtrykkerkunstens Opfindelse i Slutningen af det 15. Aarhundrede muliggjorde, at Skrifter fremstilledes og udbredtes i praktisk set ubegrænsede Antal Eksemplarer, hvorved der var skabt Adgang til Op-

lysning og Paavirkning af Menneskemasserne i et Omfang og med en Intensitet som aldrig før. Medens en Foredragsholder for hundrede Aar siden kunde komme i Forbindelse med Hundreder eller Tusinder af Tilhørere, kunde det trykte Skrift naa ud til Titusinder eller Hundredtusinder af Læsere. En periodisk Presse opstod i de forskellige Lande (i Danmark i Midten af det 17. Aarhundrede), hvorved det trykte Ords Rækkevidde yderligere forøgedes. Kirkens og Statens Censurbestræbelser var derfor særlig rettet mod de trykte Skrifter, Bøger og Pressepublikationer, ligesom omvendt Kampen for Ytringsfriheden først og fremmest blev en Kamp for Trykkefriheden. Grundloven indeholder i §§ 85—86 Regler om Ytringsfriheden i to af dens øvrige Forgreninger: Foreningsfriheden og Forsamlingsfriheden (Borgernes kollektive Ytringsfrihed). Men medens Foreningers Medlemskredse og Folketaleres Tilhørerskarer paa Grundlovens Tilblivelsestid var ret begrænset i Antal, naaede de trykte Skrifter ind overalt i Hjemmene. Det er da forstaaeligt, at Grl. § 84 som Resultat af Kampen for Trykkefrihed gaar ud paa at skabe retlig Ligestilling mellem Ytringsfriheden gennem det trykte Skrift og Borgernes Ytringsfrihed iøvrigt, nemlig Frihed under sædvanligt, normalt efterfølgende, Ansvar for Misbrug af Friheden. Mundtlige Foredrag og offentlige Teaterforestillinger falder saaledes uden for Grl. § 84. I det 20. Aarhundrede er der kommet to nye Meddelelsesmidler, hvis Evne til at komme i Kontakt med og paavirke de store Befolkningslag staar paa Højde med, ja ofte langt overgaar det trykte Skrifts, nemlig Filmen og Radioen. Men ifølge den historiske Udvikling, som ligger til Grund for Grl. § 84, maa disse moderne Meddelelsesmidler falde uden for Bestemmelsens Ramme.

Beskyttet af Grl. § 84 er saaledes alene det trykte Skrift, d. v. s. enhver i et Sprog udtrykt Tanketilkendegivelse³, der ved Trykken er fikseret paa Papir eller andet Underlag. Tvivlsomt kan det være, om Grl. § 84 finder Anvendelse

paa billedlige og lignende Fremstillinger, som udgives paa Tryk, jfr. herved Prl. § 16 Stk. 3, der medtager saadanne Tilfælde. Ifølge den svenske Tryckfrihetsförordning af 1949 Kap. 1 § 5 henføres til Skrift trykte Kort, Tegninger og Billeder, selvom de ikke er ledsaget af Tekst. Til Støtte herfor kan dels anføres, at et Billede eller en Billedserie uden Tekst kan være Udtryk for en Tanketilkendegivelse, en Betænkning eller Meddelelse, dels at Grænsen mellem saadanne Billeder og andre, der ikke rummer nogen Tanketilkendegivelse, i Praksis er vanskelig at drage. Det tør herefter uden særlig Betænkelse antages, at Grl. § 84 er anvendelig ogsaa paa Kort, Billeder og Tegninger, selvom disse ikke er ledsaget af Tekst. Men det maa ligesom ved de egentlige Skrifter kræves, at Fremstillingen sker ved Trykken (Pressen). Herunder falder ikke blot de sædvanlige Bogtrykkermaskiner med løse Typer, men ogsaa Stens og Kobbertryk, Staalstik og Trætryk⁴. Derimod er Hektograferings- og Stencileringsapparater ikke Trykmaskiner. Hektografering tillader kun Mangfoldiggørelse i indtil 100 Eksemplarer, hvorimod et Oplag paa nogle Tusind Eksemplarer kan fremstilles med samme Stencil. Uden for Begrebet Trykning i streng Forstand maa ogsaa holdes de i Praksis anvendte, rent kemiske Metoder: Lyskopiering og fotografisk Kopiering, som kun kan frembringe et ringe Antal Kopier. Ifølge Prl. § 16 Stk. 3 finder Presselovens Regler om Skrifter Anvendelse, hvad enten Fremstillingen af Skriftet eller Billedet sker ved Trykken eller paa anden mekanisk eller kemisk Maade. Noget tilsvarende tør uden Tvivl antages om Grl. § 84, der saaledes maa gælde ogsaa for hektograferede, stencilerede og ad kemisk Vej kopierede Publikationer⁵.

Ordet »offentliggøre« i Grl. § 84 omfatter baade Udgivelse og Udbredelse af Skriftet i Danmark eller Udlandet. Saaledes falder Udbredelse (Forhandling eller Uddeling) i Danmark af Skrifter trykt i Udlandet ind under Reglen, jfr. herved Prl. § 14 smh. med dens §§ 4—5. Grl.

§ 84 hindrer ikke, at der paalægges almindelig Indførsels-
told af Skrifter trykt i Udlandet⁶. Grl. § 84 omfatter ikke
Offentliggørelse ved direkte Fremførelse for Publikum af
Skrifters Indhold gennem Oplæsning, scenisk Opførelse,
Gengivelse ved Hjælp af mekaniske Instrumenter el. lign.,
cfr. derimod om den forfatterretlige Beskyttelse Forfl. § 1
c—e. Ej heller omfatter Grl. § 84 den private Meddelelse
— i Familie kredse, sluttede Selskaber og Foreninger —, som
danner Modsætning til Offentliggørelsen.

Endelig angiver Ordene »sine Tanker« Indholdet af det
Aandsværk, som Grl. § 84 beskytter. Der ligger heri intet
Krav om Værkets Selvstændighed eller Originalitet. Be-
skyttelsen kommer ikke blot Værkets Forfatter, men ogsaa
andre Deltagere i Publikationen (Bogtrykkeren, Redak-
tøren, Forlæggeren eller Kommissionsboghandleren) til-
gode. Hvorfra Stoffet til Værket er hentet, er ligegyldigt.
Selv ikke Udgivelsen af en Bog i Strid med andres For-
fatterret kan hindres gennem Censur eller administrativ
Beslaglæggelse, men vil kunne medføre Nedlæggelse af
Forbud, Straf og Erstatningsansvar samt Værkets Tilintet-
gørelse (Konfiskation) ifølge Forfl. §§ 16—20 efter Dom
afsagt af de almindelige Domstole. Grundloven sikrer i et
vist Omfang den politiske Skribent Adgangen til Stof. Saa-
ledes bestemmer Grl. § 24, at Love altid skal kundgøres;
ifølge Grl. § 63 skal Rigsdagens Møder som Regel være
offentlige, og i Grl. § 72 udtales det, at Offentlighed og
Mundtlighed saa vidt muligt skal gennemføres ved hele
Retsplejen. I Forvaltningen (Administrationen) er Offent-
lighed derimod ikke Hovedreglen. Hvad der foregaar i Mi-
nisteriernes Kontorer, paa Amtskontorer, inden for Politiets
Virksomhed og i den kommunale Administration, er i det
store og hele unddraget Offentlighedens Iagttagelse. Dog
skal Sogneraadene, Amtsrådene og Byrådene Møder i
Reglen være offentlige. Efter den svenske Grundlov, Re-
geringsformens § 86, og Tryckfrihetsförordningen 1949 § 1
jfr. Kap. 2 har enhver svensk Statsborger Ret til hos Stats-

myndighederne, herunder Rigsdagen, Domstolene og Forvaltningsmyndighederne, at faa udlaant til Gennemsyn og tage Afskrift af eller faa Afskrift af alle Dokumenter og Protokoller vedrørende offentlige Anliggender og Ret til at offentliggøre Indholdet paa Tryk. Undtagelse gøres, hvor Hensyn til Rigets Sikkerhed eller dets Forhold til fremmede Magter, til Borgernes Privatliv eller personlige Sikkerhed etc. taler derfor. Dette Princip om »allmänna handlingars offentlighet« anses som en Hovedhjørnesten i den svenske Trykkefrihedsordning og spiller i Praksis stor Rolle⁷.

I Grl. § 84's Begreb om det trykte Skrift ligger Forudsætningen om, at dettes Indhold kan tilegnes gennem Læsning (visuelt). En Grammofonplade kan, selvom den indeholder en Beretning eller Meddelelse, ikke anses som et trykt Skrift. Tilsvarende gælder om Staalbaandsoptagelser o. lgn. Fremdeles falder som nævnt udenfor Grl. § 84 Teater- og Varietéforestillinger. For saa vidt angaar Det kgl. Teater, udøves der en nærmest æstetisk Censur ved Antagelsen af Stykker og Operaer, idet Teatrets litterære Konsulent afgiver Erklæring over ethvert dramatisk Arbejde, der indsendes med Begæring om Antagelse⁸, ligesom den musikalske og instrumentale Censur over indleverede Arbejder udøves af Kapelmestrene⁹. Derimod kan Forandringer i Tekst eller Musik til originale Arbejder ikke foretages uden Forfatterens (Komponistens) Samtykke¹⁰. For saa vidt angaar de private Teatre, staar Teatercensuren i Forbindelse med Bevillingssystemet, idet de af Justitsministeriet meddelte Bevillinger til privat Teaterdrift opstiller som Betingelse, at hvad der agtes opført skal forelægges til Godkendelse af Censor for Privatteatrene og Varieteerne, saaledes at Censor kan paase, at der intet findes i Stykkernes Indhold, som strider mod Landets Love eller mod Orden og gode Sæder. Bevillingshaveren kan indanke Censors Afgørelse for Justitsministeriet¹¹. Lignende Regler følges, naar der gives Tilladelse til enkelte Forestillinger. Ogsaa det lokale Politi fører Tilsyn med offentlige Forestillinger og skal

ved de kun for Sommertiden gældende Bevillinger (Sommerbevillinger) have Stykkernes Tekst, forsynet med Censurs Paategning, til Gennemsyn, hvorved Politimesteren er beføjet til selv at udøve den udelukkende Censur med Ændringer og Tilføjelser, der ønskes foretaget af Hensyn til lokale Forhold¹². For Filmcensurens Vedkommende bestemmer Lov om Biografteatervæsenets Ordning¹³, at levende Billeder, forinden de forevises offentligt, skal godkendes af Statens Filmcensur. Censurens Godkendelse kan betinges af, at der ikke tilstedes Børn under 16 Aar Adgang til Forevisningen. Censuren maa ikke godkende Film, saafremt deres Forevisning skønnes at krænke Ærbarhed eller virke forraaende eller paa anden Maade moralsk nedbrydende. Billeder, som Censuren anser for egnede til paa skadelig Maade at paavirke Børns Sind og Retsbegreber, maa ikke godkendes til Forevisning for Børn under 16 Aar. Ogsaa Reklamebilleder vedrørende Biografteaterforestillinger skal godkendes og stemples af Filmcensuren, før de ophænges paa eller ud mod offentlig Gade eller i offentlig tilgængeligt Lokale¹⁴. Om Censur af trykte eller ad mekanisk eller kemisk Vej fremstillede Biografteaterreklameplakater strengt taget ikke er i Strid med Grl. § 84, faar staa hen. Er der ikke Tale om simple Gengivelser af Filmens enkelte Billeder, men om selvstændig Reklamekunst, der ved Trykken reproduceres i større Oplag, maa Forholdet formentlig anses beskyttet mod Forhaandscensur i Henhold til Grl. § 84. At Teaterplakater iøvrigt, Teaterprogrammer og Filmsprogrammer nyder saadan Beskyttelse, synes ret utvivlsomt. De rummer Tanketilkendegivelser og Billeder paa Tryk. Hvad endelig angaar Radioudsendelser, bestemmer Loven¹⁵, at Radioraadet fastsætter de almindelige Principer, der skal gælde for Statsradiofoniens Virksomhed, og er ansvarligt for, at Udsendelserne er af alsidig, kulturel og oplysende Art. Herunder maa formentlig ogsaa falde »Pressens Radioavis«. Nogen Censur kan man ikke kalde disse almindelige Retningslinjer. Faktisk udøver Radiofonien

Kontrol med Udsendelsernes Indhold, for saa vidt som Programmerne, herunder Foredrag, skal antages til Udsendelse. Men Grl. § 84 kan dog ikke strækkes saa vidt, at Radiofonien — saa lidt som Det kgl. Teater eller private Teaterdirektører — i Ytringsfrihedens Navn skulde være nødt til at antage alt, hvad der begæres udsendt eller opført, uden Hensyn til dettes Kvantitet og Kvalitet. Baade Teater- og Filmcensur anses ifølge de historiske Grunde, som har været bærende for Grl. § 84, med Rette for at falde uden for Bestemmelsens Omraade¹⁶.

III.

Efter at Grl. § 84 har udtalt, at enhver er berettiget til paa Tryk at offentliggøre sine Tanker (den formelle Trykkefrihed), føjer den til »dog under Ansvar for Domstolene«. Heri ligger to Ting: dels at Trykkefrihedens almindelige materielle Grænser beror paa Lovgivningens Regler, ikke paa Administrationens frie Befalinger, dels at Grænsernes Fastlæggelse i det enkelte Tilfælde tilkommer de sædvanlige Domstole, ikke Forvaltningen (Administrationen).

A.

I førstnævnte Henseende — for saa vidt angaar Trykkefrihedens almindelige materielle Grænser — er det Lovgivningsmagtens — og kun Lovgivningsmagtens — Sag at bestemme, hvem der som Forfatter, Redaktør eller Udgiver af et trykt Skrift eller iøvrigt er ansvarlig for Skriftet¹⁷, jfr. herved Prl. §§ 4—7. Lovgivningsmagten har i saa Henseende i det væsentlige frie Hænder. Det vilde f. Eks. ikke være stridende mod Grl. § 84 — hverken dens første eller andet Punktum —, om dansk Lovgivning indførte et Forbud mod Forfatteres Anonymitet¹⁸. Fremdeles bestemmer Lovgivningen Answarets Art — Straf og Erstatning — og Størrelse¹⁹ og de særlige Retshaandhævelsesmidler, som

eventuelt kan komme til Anvendelse, f. Eks. Føgedforbud, Beslaglæggelse og Konfiskation. Endelig fastsætter Loven, i hvilke Tilfælde — under hvilke Betingelser — Ansvar et indtræder²⁰. F. Eks. kan Loven bestemme, at et Skrift eller et Billede kun medfører Strafansvar, naar det offentliggøres. Saaledes Strfl. § 234 Nr. 2, hvorefter kun Offentliggørelsen eller den offentlige Udbredelse af utugtige Skrifter og Billeder — eller Forsøg herpaa — straffes. Eller Loven kan bestemme, at der skal anvendes strengere Straf, naar en strafbar Udtalelse fremsættes i et trykt Skrift, jfr. herved Strfl. § 267 Stk. 3 om Ærekrænkelser, hvorefter det ved Straffens Udmaaling bliver at betragte som en skærpende Omstændighed, at Fornærmelsen er fremsat i trykt Skrift eller paa anden Maade, hvorved den faar en større Udbredelse. Eller Loven kan ligefrem af særlige Grunde forbyde offentlig Omtale af visse Anliggender, saaledes Strfl. § 263 Stk. 1 Nr. 3—4 (offentlig Meddelelse om private Forhold), Straffelovstillæg 388 ^{22/7} 1940 § 1 jfr. Lov 206 ^{9/5} 1942 § 2 (offentlige Meddelelser, som var egnet til at skade Danmarks Forhold til Udlandet). Her kan ogsaa nævnes Retsplejelovens Regler om lukkede Retsmøder og Forbud mod offentlig Gengivelse af, hvad der forhandles i aabne Retsmøder, se nærmere Rpl. §§ 29—31, 455—456 o, 467, 851, 895.

B.

I sidstnævnte Henseende — hvad angaar den konkrete Fastlæggelse eller Bedømmelse af Trykkefrihedens materielle Grænser — er det Domstolenes — og kun Domstolenes — Sag at afgøre Ansvarsspørgsmaalet. Det konkrete Ansvar for en Trykkefrihedsovertrædelse, altsaa for en Overskridelse af Ytringsfrihedens Grænser gennem trykte Skrifter, kan ikke bestemmes af nogen administrativ Myndighed, Regeringen, noget Fagministerium eller Politiet, men kun af Domstolene²¹. Et Skrift kan ikke undertrykkes, konfiskeres eller tilintetgøres ad administrativ Vej,

men kun ved Dom, jfr. Strfl. § 77, Prl. §§ 13 og 15, Forfl. § 16. Forbud mod Udbredelse af fremmede Skrifter her i Riget, Prl. §§ 14 og 15, skal besluttes og iværksættes af Retten, Rpl. §§ 684 Nr. 3, 701 Stk. 2, 800 Stk. 2, 815 Stk. 1. Ligeledes kan Beslaglæggelse af et trykt Skrift, i Anledning af hvis Indhold Ansvar skal gøres gældende, kun ske efter Retskendelse, Rpl. § 746 Stk. 2. Politiet kan altsaa ikke beslaglægge trykte Skrifter paa Grund af deres Indhold, selv om der foreligger Fare ved Opsættelse, naar Retsens Beslutning skal afventes, jfr. Modsætningen mellem de almindelige Regler i Rpl. § 746 Stk. 1 og den særlige Regel i Stk. 2 om trykte Skrifter. Det er imidlertid noget tvivlsomt, hvor langt Rpl. § 746 Stk. 2 rækker. Bestemmelsen handler om Beslaglæggelse af et trykt Skrift, i Anledning af hvis Indhold Ansvar skal gøres gældende. Herefter kan Beslaglæggelse af et trykt Skrift, der allerede er offentliggjort, kun ske ved Retskendelse, naar Beslaglæggelsen finder Sted som Led i en Forfølgning, der gaar ud paa at paalægge Ansvar for Skriftets Indhold. Er Skriftet endnu ikke offentliggjort, f. Eks. hvor det drejer sig om et endnu ikke udsendt Oplag af et Blad, hvis paatænkte Offentliggørelse vilde være en Overtrædelse af Straffelovens Bestemmelser om Krænkelser af Privatlivets Fred eller Ærekrænkelser, grundet paa Bladets Indhold, kan de særlige Regler om Ansvar for Pressepublikationer i Prl. §§ 4—7 ikke anvendes. Thi disse Regler kræver for at komme til Anvendelse, at Offentliggørelse eller Udbredelse af det trykte Skrift har fundet Sted. Selve Trykningen af Skriftet kan derimod kun anses som et forberedende Forsøg paa Offentliggørelsen, et Forsøg, der strafferetligt maa bedømmes efter den almindelige Straffelovgivnings Regler, jfr. Strfl. §§ 21—22 eventuelt smh. m. § 2. Efter Strfl. § 21 Stk. 3 straffes Forsøg i Reglen kun, naar der for den fuldbårde Lovovertrædelse er foreskrevet højere Straf end Hæfte, altsaa Fængselsstraf. For adskillige herhenhørende Tilfælde, navnlig ifølge Straffelovens Bestemmelser om Freds-

og Ærekrænkelser — Kap. 27 —, overstiger Straffen for fuldbyrdet Forbrydelse ikke Hæfte, saaledes ved Krænkelse af Privatlivets Fred, Strfl. § 263, og Ærekrænkelser i Almindelighed, Strfl. § 267 Stk. 1 jfr. 3. Forsøgshandlinger er derfor i saadanne Tilfælde straffri, men alligevel anses Beslaglæggelse af trykte, men endnu ikke udsendte Bladoplæg, hvis paatænkte Offentliggørelse vilde være i Strid med f. Eks. Strfl. § 263 Stk. 1 Nr. 3 eller 4, under en mod Redaktøren rejst Sag at kunne ske ifølge Retskendelse, uden at Grl. § 84 derved overtrædes. Saaledes var Forholdet i et i Praxis afgjort Tilfælde²², hvor Redaktøren af Bladet var kommet i Besiddelse af private Oplysninger om Socialdemokratisk Forbund gennem nogle Personers Indbrud i og Hærværk paa Forbundets Kontor i København. Den Opsfattelse har været fremsat²³, at i saadanne Tilfælde, hvor Sagen ikke gaar ud paa at paalægge Redaktøren — eller andre — Ansvar for Skriftets Indhold, er Rpl. § 746 Stk. 2 uanvendelig, saa at Beslaglæggelsen af det trykte, men ikke offentliggjorte Skrift formodentlig herefter antages at skulle ske efter §'ens Stk. 1, der vel hjemler, at Retten skal træffe Beslutning om Beslaglæggelse, men dog giver Politiet Adgang til uden foregaaende Retskendelse at foretage en foreløbig Beslaglæggelse, dersom Rettens Afgørelse ikke uden Fare for Formaalet kan afventes. Beretning om saadan Beslaglæggelse skal da uden Ophold og senest i Løbet af 24 Timer forelægges Retten. Den nævnte Retsafgørelse besvarer ikke Spørgsmaalet, om Rpl. § 746 Stk. 1 eller 2 har været anvendt i det paagældende Tilfælde. Drejer det sig endelig om Skrifter, der hverken er offentliggjort eller trykt, men foreligger i Manuskript, er det i ældre dansk Retsopfattelse gjort gældende²⁴, at Manuskripter — lige saa vel som andre Genstande — kan beslaglægges efter Rpl. § 746 Stk. 1, altsaa eventuelt af Politiet i paatrængende Tilfælde²⁵. Til Støtte herfor anføres ikke andet end, at Rpl. § 746 Stk. 2 kun taler om trykte Skrifter. Imidlertid er det næppe stemmende med de reale Grunde, der bærer Reg-

lerne om Trykkefrihed, at ville begrænse Anvendelsen af Rpl. § 746 Stk. 2 til enten kun at omfatte offentliggjorte trykte Skrifter eller trykte Skrifter, selvom disse ikke er offentliggjort. Har Offentliggørelse ikke fundet Sted, er der — saafremt man ikke vil antage, at Beslaglæggelse helt er udelukket²⁶, hvilket Standpunkt ikke vilde stemme med Retsafgørelserne — saa meget stærkere Grund til at kræve Retskendelse, idet man ellers vilde komme ind paa — om end foreløbig — administrativ Beslaglæggelse, der maatte opfattes som værende i Strid med Grl. § 84: »Censur og andre forebyggende Forholdsregler.« Det antages derfor, at Rpl. § 746 Stk. 2, der kræver forudgaaende Retskendelse til Beslaglæggelse, kan anvendes baade paa offentliggjorte Skrifter og paa endnu ikke offentliggjorte, trykte Skrifter samt Manuskrifter, der paatænkes offentliggjort gennem Trykken.

Løvrigt maa de i Rpl. 4. Bog 2. Afsnit omtalte Midler til Straffesagers Oplysning, saasom Ransagning, Anholdelse og Fængsling, der retter sig mod Tiltaltes personlige Frihed eller Boligens og Meddelelsesmidlernes Fred, men ikke som Beslaglæggelse tilsigter at hindre Offentliggørelsen eller Udbredelsen af trykt Skrift, principielt ogsaa være anvendelige i Pressesager, for saa vidt vedkommende Reglers eget Indhold tillader det.

I og for sig er der intet i Vejen for at anholde eller fængsle en Bladredaktør. Men da Anholdelse efter Retsbeslutning²⁷ eller ved Politiet uden forudgaaende Retsbeslutning²⁸ og Fængsling²⁹, der kun kan finde Sted i Kraft af Retskendelse³⁰, i Reglen kun kan ske i offentlige Straffesager, som det efter Lovens almindelige Regel³¹ tilkommer Statsadvokaten at forfølge — Fængsling kan oven i Købet kun besluttet, naar der foreligger skellig Grund til at antage, at den sigtede har gjort sig skyldig i en Forbrydelse, hvorfor Straffen efter det i det konkrete Tilfælde foreliggende skønnes at ville blive højere end Bøde eller Hæfte³² —, vil de nævnte Retshaandhævelsesforanstaltninger

ger være udelukket i alle Pressesager, der paatales privat. Dette gælder saaledes³³ om Krænkelser af Privatlivets Fred og Ærekrænkelser. Saadanne Lovovertrædelser skal³⁴ paatales af den private forurettede og behandles i den borgerlige Retsplejes Former, altsaa som civile Retssager i Almindelighed behandles, hvoraf navnlig følger, at Politiets Bistand til Efterforskning ikke kan paakaldes af Parterne eller af Retten. Hvor Pressesager derimod ifølge Lovens almindelige Regel paatales af Statsadvokaten — efter Rigsadvokatens Bestemmelse³⁵ —, f. Eks. ved de i Prl. § 7 nævnte grove Statsforbrydelser, kan Anholdelse og Fængsling finde Sted. Tilsvarende gælder om Ransagning af Person (Kropsvisitation) og Bolig eller andre Rum (Husundersøgelse)³⁶. Hvad specielt angaar Fængsling i Tilfælde, hvor der er særlig Grund til at frygte for, at den sigtede, hvis han lades paa fri Fod, vil gentage eller fortsætte sin forbryderiske Virksomhed — den saakaldte Uskadeliggørelsesarrest³⁷ —, har man hævdet³⁸, at Fængsling af en Bladredaktør for at forebygge Fortsættelse af et Presseangreb, klart er i Strid med Grl. § 84. Saafremt Presseangrebet er af straffbart Indhold, jfr. f. Eks. Overtrædelse af den i Prl. § 7 nævnte Art, er den anførte Paastand næppe holdbar. Ifølge det i dansk Retsopfattelse siden Goos³⁹ almindeligt antagne Standpunkt udelukker Ordene i Grl. § 84: »andre forebyggende Forholdsregler . . . kan ingensinde paany indføres«, ikke Anvendelse af ethvert Retshaandhævelsesskridt, der sigter til at forebygge Offentliggørelsen af ulovlige Pressepublikationer, jfr. Ordene: »dog under Ansvar for Domstolene«, der antages at begrænse eller krydse de førstciterede Ord. »Det har,« siger Goos⁴⁰, »ingen som helst Rimelighed at udlede af Trykkefrihedsprincippet, at der skulde være Publikationsfrihed for Produkter, hvis Indhold af Loven stemples som retsstridigt, naar et saadant Indhold er konstateret eller, paa en for en Retsfølgning Begyndelse ved alle andre forbudte Handlinger tilstrækkelig Maade, indiceret. Hvad Loven forbyder

overhovedet at udtale, forbyder den *eo ipso* og saa meget mere at udtale offentligt, altsaa ogsaa at offentliggøre ved Pressen. At anerkende Publikationsfrihed, uhindret af ellers hjemlet Forebyggelse, for offentlige Udtalelser i Pressen, medens de samme Udtalelser, udtalte paa anden Maade, offentligt eller ikke-offentligt, altsaa i kvantitativt ringere Maal, kan forebygges, vilde være enten en Selvmodsigelse eller et ganske uforklarligt og urimeligt Privilegium for Pressen. Men Trykkefrihedsprincippets Indhold er ikke dette, men netop: ingen Særstilling, hverken *privilegium odiosum* eller *favorabile*, kun Lighed for Loven.« Omend Goos' Fortolkning i nyeste Tid herhjemme har været draget i Tvivl⁴¹, udtrykker den dog formentlig, hvad hidtil har været og vel ogsaa fremtidig vil blive stueret som dansk Ret. Det maa herved fastholdes⁴², at Ordene i Grl. § 84 »dog under Ansvar for Domstolene« medfører, at politimæssige Foranstaltninger til Gennemførelse af Ansvar for Presseforbrydelser ikke kan iværksættes uden Domstolenes Medvirken, selv om saadanne Foranstaltninger lovligt maatte kunne iværksættes ved Forfølgningen af andre Forbrydelser. Anholdelse⁴³ og Ransagning⁴⁴ kan saaledes i Pressesager ikke foretages af Politiet uden Rettens Sanktion.

Hvad angaar civilprocessuelle Retsmidler, kan der nedlægges Føgedforbud mod Offentliggørelsen eller Udbredelsen af ulovlige Pressemeddelelser, jfr. Rpl. § 646, f. Eks. Krænkelser af Privatlivets Fred⁴⁵ eller Ærefornærmelser⁴⁶. Over for Bladredaktører antages det i Almindelighed, at der ikke kan nedlægges Forbud mod Optagelse af navngivne Artikler, da Ansvar for saadanne som Hovedregel ikke kan paalægges Redaktørerne, jfr. Prl. § 6 Stk. 3⁴⁷.

Det vilde utvivlsomt være i Strid med Grl. § 84, saafremt det ved Lov bestemtes, at Pressesager skulde afgøres af administrative Myndigheder, f. Eks. Politiet. Og ligeledes synes det hævet over al Tvivl, at det vilde stride mod Grundloven, at der af Administrationen skulde kunne

meddeles en Redaktør Advarsler med den Virkning, at Bladet, naar Advarslerne lodes upaaagtede, enten undertryktes ad administrativ Vej eller dømtes til at ophøre⁴⁸.

Ved »Domstolene« i Grl. § 84 forstaas de almindelige Domstole. Der gælder i dansk Ret ingen Regel om, at Nævninger skal medvirke i Pressesager, for saa vidt disse behandles i den offentlige Strafferetsplejes Former. Grl. § 72 udtaler kun, at i Misgerningssager og i Sager, der rejser sig af politiske Lovovertrædelser, skal Nævninger indføres. Begrebet Misgerningssager er nærmere bestemt ved Rpl. § 687 som Sager angaaende Forbrydelser, for hvilke Loven hjemler Livsstraf eller, uden at saadant er betinget af erhvervs- eller vanemæssig Udøvelse af Forbrydelsen eller af Gentagelse, Fængsel i 8 Aar eller derover⁴⁹. Det kommer herved an paa, om den i Loven fastsatte Strafferamme naar op til 8 Aars Fængsel, derimod ikke paa, hvilken Straf der i det enkelte konkrete Tilfælde maa anses forskyldt⁵⁰. Begrebet politiske Lovovertrædelser opfattes ifølge dansk Retspraksis som et objektivt bestemt Begreb, d. v. s. man lægger ikke Vægten paa, om den handlende har begaaet Forbrydelsen af politisk Motiv (subjektivt Skelnemærke), men paa, om Forbrydelsens objektive Gerningsindhold er rettet mod et Beskyttelsesobjekt, et Retsgode af politisk Karakter, hvorved Grænsen i Praksis er draget meget snævert⁵¹. Som Eksempler paa politiske Forbrydelser kan nævnes de i Strfl. Kap. 12—13 omtalte Forbrydelser mod Statens Selvstændighed og Sikkerhed og mod Statsforfatningen, jfr. herved Rpl. § 7. I engelsk og svensk⁵² Ret medvirker Juryinstitutionen i Trykkefrihedssager. For dansk Rets Vedkommende gælder de almindelige Regler — Rpl. § 688 — om, at Domsmænd skal medvirke ved Behandlingen af offentlige Straffesager, som ikke er Nævningesager eller Politisager, i første Instans og i Tilfælde af, at Sagerne paaankes, jfr. Rpl. § 692 Stk. 2.

IV.

Grl. § 84 Pkt. 2 udtaler, at Censur og andre forebyggende Forholdsregler ingensinde paany kan indføres. Her ved sikres som tidligere nævnt den formelle Trykkefriheds Princip.

Ved Censur forstaas en Ordning, hvorefter Trykningens eller Udgivelsens Lovlighed gøres afhængig af en offentlig — være sig legislativ, administrativ eller judiciel — Myndigheds forudgaaende konkrete Prøvelse af Skriftets Indhold⁵³. Censur kan være ren Legalitetscensur, der kun afgør, om Skriftet er i Strid med Loven, eller tillige Hensigtsmæssighedscensur, der beskæftiger sig med Spørgsmaalet, om Skriftets Indhold, selv om det ikke paadrager Ansvar ved Domstolene, dog bør forbydes paa Grund af sin Farlighed, set fra det offentliges Synspunkt⁵⁴. Naar Grl. § 84 forbyder Censur, tænker den baade paa Legalitetscensur og Hensigtsmæssighedscensur. Endvidere forbyder den Indførelse af Censur som Straf for eller iøvrigt som Retsfølge af Trykkefrihedsforbrydelser. Fremdeles vilde det ogsaa være grundlovsstridigt, hvis en Lov fastsatte Ekspropriation af et for Almenheden farligt Skrift for at hindre dets Udgivelse ved Trykken⁵⁵. Endelig vilde det være i Strid med Grl. § 84 at betinge Bladprivilegiets Meddelelse af, at Udgiveren underkastede sig Censur⁵⁶.

Forbudet mod Censur omfatter kun tvungent Gennemsyn af Skriftets Indhold inden Udgivelsen. Derimod falder »frivillige« Overenskomster mellem Myndighederne og Presseorganisationerne i Krigstid, under Besættelse o. lign. uden for Censur i egentlig Betydning. Den Pressenævnets ordning, som indførtes her i Landet under den tyske Militærbesættelse, og som varede til den 29. August 1943, var saaledes ingen egentlig Censurordning, men var grundet paa Overenskomster mellem Bladenes Hovedorganisationer og Regeringen, jfr. herved Lov 388 af 22. Juli 1940⁵⁷, ifølge hvis § 2 Stk. 2 Overtrædelser kunde afgøres af et særligt

Nævn, offentlig Paatale følgelig undlades og Tiltale for Domstolene kun rejses, efter at Nævnet havde haft Lejlighed til at udtale sig. Fra og med den 29. August 1943 indførtes der fra tysk Side direkte Censur over for Bladenes Stof⁵⁸.

Naar Grl. § 84 foruden Censur nævner andre forebyggende Forholdsregler, maa Afgrænsningen bero paa, om Forholdsreglerne er lige saa tjenlige til at forebygge eller kontrolere Udgivelsen af trykte Skrifter som egentlig Censur. Grundlovens Synspunkt er, at Offentliggørelse paa Tryk skal kunne ske uhindret af forebyggende Forholdsregler, hvad enten disse er bestemt til at virke allerede forinden Trykningen eller først efter Trykningen, men inden Offentliggørelsen⁵⁹, naar de er af lignende vidtgaaende og for Pressefriheden farlig Karakter som Censur⁶⁰. Modsætningen mellem forebyggende (præventive) og andre (repressive) Forholdsregler beror paa, om den tilsigtede Virkning med Hensyn til Pressepublikationerne antages at indtræde før eller efter Offentliggørelsen. Til forebyggende Forholdsregler maatte det saaledes henregnes, at Retten til at udgive Dagblade og periodiske Publikationer var betinget af, at Udgiveren havde faaet meddelt særligt Privilegium af Statsmagten⁶¹, eller at Blade ikke maatte udkomme før en vis Tid, efter at de var tilstillet Politiet⁶². Derimod kan det ikke anses som stridende mod Grl. § 84, at Prl. § 3 kræver et Eksempplar af alle periodiske Skrifter, der udleveres fra Trykkerier her i Riget, afleveret af Bogtrykkeren til Politiet inden en Time efter Udleveringens Paabegyndelse. Endnu mindre kan det anses grundlovsstridigt, at Prl. § 1 kræver Angivelse af Bogtrykkerens Navn eller Firma og Trykkestedet paa alle her i Riget trykte eller hertil indførte, paa Dansk trykte Skrifter, og at dens § 2 paa danske Blade og Aviser kræver Angivelse af Redaktøren. Reglerne i Prl. §§ 1—3 tjener kun til at sikre det efterfølgende Presseansvars Gennemførelse, men virker ikke som forebyggende Forholdsregler

over for selve Skrifternes Offentliggørelse⁶³. Derimod er der af forskellige Forfattere, som har skrevet om Grl. § 84, nævnt nogle Tilfælde, hvor større eller mindre Tvivl har gjort sig gældende.

Det har saaledes været omtvistet, hvorvidt det vilde være i Strid med Grl. § 84 »andre forebyggende Forholdsregler« at betinge Udgivelse af Blade og Aviser af, at Udgiveren stillede en vis Sikkerhed for det Bøde- og Erstatningsansvar, som Bladet maatte ifalde. Sikkerhedsstillelsen kunde tænkes i Form af Kaution, Pant eller Ansvarsforsikring. Paa den ene Side kan en saadan Forholdsregel hindre ubemidlede Personer i Bladudgivervirksomhed, paa den anden Side maa det dog fremhæves, at den derved skabte Prævention er ret svag. Nogle Forfattere har herefter anset Krav om saadan Sikkerhedsstillelse for grundlovsstridigt⁶⁴, andre derimod ikke⁶⁵.

Tvivl har ogsaa gjort sig gældende, om man grundlovs-mæssigt turde kræve visse Habilitetsbetingelser opstillet i Lovgivningen for Forfattere, Redaktører og Bladudgivere, principielt svarende til, hvad Tilfældet er ved Næringsbrevs Udstedelse til almindelige Erhvervsdrivende. I Almindelighed har Spørgsmaalet været besvaret benægtende⁶⁶. Man har ikke ment at turde stille Krav om f. Eks. Indfødsret, Uberygtethed eller økonomisk Solvens hos dem, der forfatter eller offentliggør trykte Skrifter. Undertiden gøres dog det modsatte Standpunkt gældende⁶⁷.

Derimod antages i Almindelighed Indførelsen af en Skat — f. Eks. Stempelskat — paa Aviser og Ugeblade ikke at være i Strid med Grl. § 84⁶⁸, idet dog Skattens behørigte Erlæggelse ikke vilde kunne gøres til Betingelse for Bladenes fortsatte Udgivelse⁶⁹. Fra engelsk Pressehistorie kender man Stempelafgift paa Dagblade i Tiden fra Slutningen af det 18. Aarhundrede til Midten af det 19., og den i saadanne Afgifter liggende almindelige Prævention turde være ret svag. Saafremt imidlertid Hensigten med Indførelsen af Skat paa Aviser — f. Eks. paa Grund af

Skattens Størrelse — aabenbart var at standse Avissalget, maatte Grl. § 84 være anvendelig paa Forholdet.

Paa lignende Maade bør Virkningerne af Papirrationer, ringer og andre planøkonomiske Statsforanstaltninger, som rammer de tekniske Midler til at frembringe trykte Skrifter, bedømmes i Medfør af Grl. § 84. Det vilde stride mod denne Grundlovsbestemmelse, hvis Statsmyndighederne ved Fordeling af Papirrationer, Importlicenser til Trykkeri-maskiner, Benzintildelinger etc. søgte at hindre uønskede Publikationer, Oppositionens Aviser eller regeringsfjendelig politisk Litteratur (økonomisk Diskrimination)⁷⁰. Ligeledes vilde det være i Strid med nævnte Grundlovsbestemmelse, om Politimyndighederne spærrede Trykkeripersonalets Adgang til Trykkeriet⁷¹. Endelig kan i nyeste Tid rejses det Spørgsmaal, om Arbejdsstandsninger inden for Typograffaget og andre Fag, der berører Pressens Virksomhed, er forenelige med Grl. § 84. Ytringsfriheden kommer i Fare, hvis større eller mindre Dele af Pressen kan komme ud for Standsning under Arbejdskonflikter. Denne Fare kan — foruden ved Gennemførelse af dertil sigtende Lovbestemmelser — imødegaaes ved frivillige kollektive Overenskomster mellem de interesserede Parter, Bladudgiverne og Typograferne. I Sverige findes i den kollektive Hovedaftale mellem Bladudgiverforeningen (Tidningarnas Arbetsgivareförening) og Typograferne (Svenska Typograf-förbundet) Bestemmelser, som udelukker Kamphandlinger mellem Parterne og henviser eventuelle Lønkonflikter til Afgørelse af en Voldgiftsret. Problemet har ogsaa foreligget i Danmark flere Gange, senest under Bladstandsningen i 1947, da de københavnske Typografer kom i Konflikt med Bogtrykkerforeningen og gik i Strejke med det Resultat, at alle de borgerlige Dagblade i København og Størstedelen af den folkelige og faglige Ugepresse blev sat ud af Funktion i 4 Maaneder, fra Marts til Juni. Denne Standsning af Pressens Virksomhed gav Anledning til en Dagsorden i Folketinget i Januar 1950, hvori henstilledes til de

paagældende Arbejder- og Arbejdsgiverorganisationer at søge opnaaet en Overenskomst, der kan holde Dagspressen uden for Arbejdsstandsninger i Bogtrykfaget. Hele Sagen er endnu under Drøftelse og Problemet uafklaret⁷².

KAPITEL II

Ytringsfrihedens retlige Grænser

NAAR Grl. § 84 i Forbindelse med Trykkefriheden fremhæver Borgernes Ansvar for Domstolene, og Prl. §§ 4—7 fastsætter, hvem der er ansvarlig for trykte Skrifters Indhold — i §§ 4—5 siges ligefrem: »saafremt Indholdet er retsstridigt« —, forudsættes herved klart, at Ytringsfriheden, i hvert Fald for de trykte Skrifters Omraade, har sine juridiske Grænser. Vil man nærmere bestemme disse Grænser, maa man undersøge Betingelserne for at anvende de forskellige Retshaandhævelsesmidler, der her kommer i Betragtning, navnlig Straf og Erstatning.

I.

Blandt den borgerlige Straffelovs mange Bestemmelser findes der flere Grupper af Regler, som hjemler Straf for retsstridige, skadelige eller farlige, Ytringer. De vigtigste Regler af denne Art møder man i Strfl. Kap. 27, der til Overskrift bærer: Freds- og Ærekrænkelser.

A.

Blandt Fredskrænkelserne maa først nævnes Strfl. § 263 Stk. 1 Nr. 3 og 4, der med Bøde eller Hæfte indtil 6 Maaneder straffer den, som krænker nogens Fred ved offentlig Meddelelse om rent private hjemlige Forhold eller ved offentlig Meddelelse om andre Privatlivet tilhørende Forhold, som med rimelig Grund kan forlanges unddraget Offentligheden. Kun den offentlige Meddelelse er strafbar efter disse Regler. Offentlig er Meddelelsen naturligvis, naar den foreligger som egentlig, navngiven eller unavn-

given, Meddelelse i Avis, Ugeblad eller Tidsskrift⁷³, som Løbeseddel eller Reklameplakat⁷⁴. Tvivlsomt kan Forholdet være, naar Meddelelsen findes i Fagblade, hvis Læserkreds er begrænset, ofte saaledes at Bladet kun udsendes til en bestemt Fagorganisations Medlemmer⁷⁵. Oplysningsbureauers Meddelelser til Enkeltpersoner om Privates økonomiske eller personlige Forhold falder uden for Strfl. § 263⁷⁶.

Medens det er klart, at rent private hjemlige Forhold altid kan forlanges fri for offentlig Omtale⁷⁷, kan Afgrænsningen af, hvad der falder ind herunder, volde Vanskelighed. Saaledes har der været Tvivl, om Røbelse af en Forfatters Anonymitet er strafbar som Krænkelser af Privatlivets Fred. Dette antages dog i Almindelighed med Rette⁷⁸. Offentlig Meddelelse — sand eller usand — om en Forretningsmands eller et Firmas Konkurs, Betalingsstandsning eller Insolvens indeholder ikke nogen strafbar Krænkelser af Privatlivets Fred⁷⁹, hvorimod den offentlige Udtalelse om en Person, at han intet ejer, antages at indeholde saadan Krænkelser⁸⁰. Medens Straffebestemmelsen om Krænkelser af Privatlivets Fred har været anvendt paa Omtale af en Sagfører, der paastodes ikke at opfylde sin Regnskabspligt over for et Byggeforetagende, han var økonomisk Leder af⁸¹, ansaas Meddelelser om, at en Sygekasses Medlemmer ikke kunde faa den dem tilkommende Sygehjælp⁸², eller om, at et Flyttefirma sikrede sig Betaling hos Kundene ved at tilbageholde værdifulde Dele af det flyttede uden forudgaaende Aftale⁸³, eller — i Strid med Sandheden — om, at en Varietédirektør var traadt tilbage fra denne Virksomhed⁸⁴, ikke at falde inden for den nævnte Straffebestemmelses Omraade. Selv om der i saadanne Tilfælde ikke anvendes Straf, vil de paagældende Meddelelser, for saa vidt de er urigtige, kunne mortificeres, d. v. s. »kendes døde og magtesløse«⁸⁵.

Strfl. § 263 Stk. 1 Nr. 4 viser, at Praksis kan gaa ud over de rent hjemlige (personlige og huslige) Forhold og straffe

offentlige Meddelelser om andre Privatlivet tilhørende Forhold, som med rimelig Grund kan forlanges unddraget Offentligheden. Ved Tilføjelsen af Ordene: »med rimelig Grund« betones det⁸⁶, at der bør udvises en vis Varsomhed med at indskrænke Ytringsfriheden paa dette Omraade, i hvilken Henseende de skiftende Tiders Opfattelse, Skik og Brug, der formentlig nærmest gaar i Retning af udvidet Ytringsfrihed, maa komme i Betragtning. Ogsaa den særlige Lovgivnings Indhold — f. Eks. Lovene om Fabriktilsyn, Bagerier, Gæstgiverier, Lærlingeforhold — viser, at mange Sider af Erhvervslivet i Nutiden anses at vedkomme Offentligheden og derfor ikke kan antages unddraget offentlig Omtale og dermed forbunden Kritik. Ligeledes maa det fremhæves, at den, der offentlig øver Kritik af et eller andet Anliggende, kan have været forpligtet til at udtale sig eller have handlet i berettiget Varetagelse af aabenbar Almeninteresse eller af eget eller andres Tarv, f. Eks. som Anklager, Forsvarer eller Sagfører, som Vidne eller Syns- og Skønsmand i Retten.

Bestemmelsen om Straf for Krænkelser af Privatlivets Fred har i Praksis været anvendt paa Meddelelser om private Foreningers, Selskabers og Organisationers indre, Almenheden uvedkommende Forhold⁸⁷, ligesom Referater fra private Møder, hvor der fra Ledelsens eller Talernes Side har været nedlagt Forbud mod Referat af Forhandlingerne eller Udtalelserne i Pressen, har været straffet efter nævnte Bestemmelse⁸⁸.

Med Hensyn til offentlige Meddelelser om Arbejdskampe, Lockout, Strejke og anden Boykot, bestemmer Loven om Den faste Voldgiftsret⁸⁹, at naar en Strejke eller Lockout ikke er retsstridig, er den blotte offentlige Meddelelse om dens Varsling eller Ikrafttræden heller ikke retsstridig. Lovligt maa det ogsaa være at give en objektiv rigtig Angivelse af Grundene til Arbejdsstandsningen, ligesom det maa være tilladt offentligt at opfordre den boykottende Fagforenings Medlemmer til ikke at søge

Arbejde paa den lovligt blokerede Arbejdsplads⁹⁰. Derimod kan Meddelelser om Boykot blive retsstridige, eventuelt tillige strafbare, af Grunde, der ikke vedrører den paagældende Arbejdskonflikt, saaledes naar Meddelelserne er usandfærdige, ærekrænkende eller angriber Privatlivets Fred⁹¹. Hvad særlig angaar Offentliggørelse af Navne paa arbejdsvillige Personer, har man i sin Tid anset dette som krænkende for de paagældendes Privatlivs Fred og anvendt Straffebestemmelsen herom⁹². Derimod har senere Domme vel anset saadanne Offentliggørelser som retsstridige, saaledes at ogsaa Arbejdsgiveren kan nedlægge Fogedforbud efter Rpl. § 646 og eventuelt kræve Erstatning, naar der under en Blokade offentliggøres Navne paa Personer, der arbejder hos ham, men Straffebestemmelsen har ikke været bragt i Anvendelse⁹³. I en københavnsk Byretsdom fra nyeste Tid⁹⁴ siges det, at selv om det antages, at den i Sagen omhandlede Offentliggørelse af de arbejdsvilliges Navne — i hvert Fald Navnene paa dem, der ikke var Medlemmer af Fagforbundet — har været retsstridig i den Forstand, at de paagældende kunde være skredet ind heroverfor ved Nedlæggelse af Fogedforbud, maa Retten under Hensyn til den Maade, hvorpaa Arbejdskampe nutilids betragtes af Befolkningen, nemlig som et nødvendigt og selvfølgelig Led i hele Arbejderstandens Kamp for at opnaa bedre Levevilkkaar, nære Betænkelighed ved at antage, at den Omstændighed, at et Fagforbund under en lovlig iværksat Strejke offentliggør de arbejdsvilliges Navne i Dagspressen, skulde være en strafbar Krænkelse af de arbejdsvilliges Privatliv, jfr. herved, at det ved Valget af Ordene i den paaberaabte Lovbestemmelse »Privatlivet tilhørende Forhold, som med rimelig Grund kan forlanges unddraget Offentligheden« er overladt Domstolene ud fra skiftende Tiders Opfattelse af Skik og Brug at fastslaa Ytringsfrihedens Grænser paa dette Omraade; i Henshold hertil frifindes ved Dommen Fagforbundet for Kravet om Straf efter Strfl. § 263. Andetsteds⁹⁵ siges det derimod,

at Bestemmelsen i Strfl. § 263 maa være anvendelig paa Offentliggørelse af Navne paa arbejdsvillige, og at dette efter den stedfundne Udvidelse af det strafbares Omraade ved Strfl. § 263⁹⁶ vistnok maa gælde ikke blot, for saa vidt angaar Forholdet til den enkelte navngivne Arbejder, men ogsaa m. H. t. den paagældende Arbejdsgiver.

Samtykke til offentlig Omtale af Forhold, der angaar vedkommendes Privatliv, maa gøre Omtalen retmæssig og straffri⁹⁷; og naar den, der ytrer sig offentligt, urigtigt tror at have saadant Samtykke, vil Ytringerne vel være uretmæssige, men Straf kan ikke anvendes, da Tro paa Samtykkets Tilstedeværelse udelukker, at der er handlet forsætligt, og følgelig ogsaa Straf⁹⁸. Et Samtykke til offentlig Omtale maa normalt kunne tages tilbage, for saa vidt Tilbagetagelse er mulig; men saa længe Samtykket ikke er tilbageholdt, virker det som nævnt diskulperende⁹⁹. Fra Retspraksis kan nævnes et Tilfælde¹⁰⁰, hvor Redaktør B blev tiltalt af Redaktør A for Omtale i sit Blad af en Typografstrejke — og de nærmere Forhold vedrørende Strejken —, som var udbrudt paa A's Bladtrykkeri. Dommen frifandt B for Krænkelse af A's Privatlivs Fred, fordi A selv lige forinden i en redaktionel Artikel havde bragt Striden mellem Bladet og Typograferne frem for Offentligheden. Her forelaa saaledes Samtykke eller i hvert Fald Prisdgivelse af Privatlivet fra selve rette vedkommende. Derimod kan det ikke diskulpere, at de Forhold, der omtales offentligt, allerede af Tredjemand — altsaa andre end rette vedkommende — har været gjort til Genstand for offentlig Omtale. Redaktør A kan ikke til sin Frifindelse paabe-
raabe sig, at Redaktør B i sit Blad allerede har omtalt Forhold, der er private for Tredjemanden C¹⁰¹. For saa vidt angaar Foreninger og Forsamlinger, kan man i disse ansvarsfrit drøfte Tredjemands private Forhold, hvis Foreningen eller Forsamlingen virkelig er en privat Kreds, saaledes at der ikke foreligger offentlig Meddelelse efter Strfl. § 263 Stk. 1 Nr. 3—4. Er Pressen indbudt til Mødet, maa

Meningen i Reglen antages at være, at Mødeledelsen ønsker Forhandlingerne refereret eller omtalt i Pressen. I saa Fald maa Mødet, selv om Offentligheden iøvrigt ikke har Adgang dertil, formentlig anses som »offentligt« i Forhold til Strfl. § 263 Stk. 1 Nr. 3—4, saaledes at Omtale paa Mødet af Tredjemands private Forhold maa paadrage den, der ytrer sig, Ansvar efter den nævnte §, medmindre Mødeledelsen eller vedkommende Taler selv har forbudt offentlig Omtale i Pressen af Forhandlingerne eller den Del deraf, som angaar Tredjemands private Forhold. Har Offentligheden Adgang til Mødet, er der ingen Tvivl om, at Omtale af Tredjemands private Forhold vil være strafbar efter Strfl. § 263. Hvad enten Mødet er privat eller offentligt, altsaa uden Hensyn til om Pressen eller Offentligheden har Adgang til Mødet, er efterfølgende Omtale i Pressen af de vedrørende Tredjemands private Forhold paa Mødet faldne Ytringer strafbar ifølge § 263. Drejer det sig derimod om vedkommende Forenings eller Organisations egne indre Forhold, vil den Omstændighed, at de fra Ledelsens Side er sat paa Mødedagsordenen, betyde, at de frit kan drøftes paa Mødet, hvad enten dette er privat eller offentligt. Er Mødet privat, uden at Pressen er indbudt, vil efterfølgende Bladomtale af Foreningens eller Organisationens interne Forhold kunne straffes efter § 263. Det samme gælder, selv om Pressen er tilstede, naar der er udstedt Forbud mod offentlig Gengivelse eller Omtale af det passede¹⁰². Er Pressen tilstede uden Forbud mod offentligt Referat, eller har Offentligheden Adgang til Mødet, vil en Presseomtale af Foreningens Forhold ikke kunne rammes af § 263, da de er givet til Pris for Almenheden af rette vedkommende.

B.

Blandt de øvrige Bestemmelser i Strfl.'s Kapitel om Freds- og Ærekrænkelser, der kan faa Betydning for Pressepublikationers Ulovlighed, maa fremhæves § 266 b, der fore-

skriver Hæfte eller Bødestraf for den, der ved Udspre-
delse af falske Rygter eller Beskyldninger forfølger eller
ophidser til Had mod en Gruppe af den danske Befolkning
paa Grund af dens Tro, Afstamning eller Statsborgerfor-
hold. Er Rygterne eller Beskyldningerne fremsat i trykt
Skrift eller paa anden Maade, hvorved de er naaet ud til
en større Kreds, er Straffen Hæfte eller under skærpende
Omstændigheder Fængsel indtil 1 Aar. Overtrædelser paa-
tales af det offentlige, jfr. Strfl. § 275, Prl. § 17 Pkt. 1.
Nævnes kan ogsaa Strfl. § 266 c, hvorefter den, der, efter
at en Sag har fundet sin Afgørelse, med Hensyn til denne
paany fremsætter de underkendte Beskyldninger mod den
samme Person saa hyppigt, at deres Fremsættelse udarter
til Forfølgelse, straffes med Bøde eller Hæfte indtil 1 Aar,
naar Oplysningerne er egnet til at skade den paagældende
i Offentlighedens Omdømme. Overtrædelser paatales pri-
vat, jfr. Strfl. § 275.

C.

Men praktisk set langt betydningsfuldere er dog Straffe-
lovskapitlets Regler om Ærekrænkelser eller — for at bruge
det hyppigt anvendte Fremmedord — Injurier. Hovedbe-
stemmelsen er Strfl. § 267, der straffer den, som krænker
en andens Ære ved fornærmelige Ord eller Handlinger
eller ved at fremsætte eller udbrede Sigtelser for et For-
hold, der er egnet til at nedsætte den fornærmede i Med-
borgeres Agtelse, med Bøde eller Hæfte indtil 1 Aar. Ved
Straffens Udmaaling bliver det at betragte som en skær-
pende Omstændighed, at Fornærmelsen er fremsat i trykt
Skrift eller paa anden Maade, hvorved den faar en større
Udbredelse, eller paa saadanne Steder eller til saadanne
Tider, at det i høj Grad forøger det krænkende i Ytringen.

1. Naar Strfl. § 267 nævner Æren som Genstand for rets- «
lig Beskyttelse, maa den antages at mene den paa Forestil-
lingen om et Menneskes Personlighedsværdi grundede
Dom, saaledes som denne viser sig dels hos Personen selv

i hans Selvgættelse (Ære i subjektiv Forstand, Æresfølelse), dels i andres Agtelse for ham (Ære i objektiv Forstand, Omdømme, »gode Navn og Rygte«)¹⁰³. Subjekter for den Ret, som angribes ved Ærefornærmelser, er alle Mennesker. Æren er et Retsgode, der tilkommer alle. Ogsaa Børn og Sindssyge kan være Genstand for Ærefornærmelser¹⁰⁴. M.H.t. saakaldte »juridiske Personer« (Aktieselskaber, Foreninger, Stiftelser, Organisationer) kan Forholdet være det, at en Udtalelse om den juridiske Person — den kollektive Enhed — virker krænkende for Sammenslutningens enkelte Medlemmer i deres personlige Ære. I saa Fald er hvert enkelt Medlem naturligvis berettiget til for sit Vedkommende at paatale Ærekrænkelsen. Men det er i Praksis ogsaa antaget, at den kollektive Enheds Repræsentant (Direktion, Bestyrelse, Repræsentantskab) har Paataleret, naar nogle af de fornærmede Enkelpersoner endnu er Medlemmer af den kollektive Enhed og udgør dens Flertal¹⁰⁵. Det er saaledes antaget¹⁰⁶, at et Sogneraad savnede Kompetence til at paatale Injurier mod et tidligere Sogneraad, af hvis Medlemmer kun et Mindretal sad i det nye. Fornærmelser mod Ministeriet har været paatalt af Konseilspræsidenten (Statsministeren) paa Ministeriets Vegne¹⁰⁷. En ansvars- havende Redaktør er anset beføjet til at paatale Sigtelser mod »det anonyme Konsortium, der redigerer« Bladet, altsaa Redaktionen som Helhed¹⁰⁸. Men Udtalelserne om den kollektive Enhed kan ogsaa rumme en strafbar Ærefornærmelse mod Enheden som saadan, uden at nogen Enkelperson er krænkede i sin individuelle Ære, og i saa Fald antages Paataleretten at tilkomme den til enhver Tid værende lovlige Repræsentant for den kollektive Enhed. Dette gælder baade, hvor det drejer sig om Udtalelser om kollektive Enheder, der nyder retlig Anerkendelse som Led i den offentligretlige Organisation¹⁰⁹, og m. H. t. erhvervsdrivende Selskaber¹¹⁰. Er Udtalelserne derimod ikke rettet mod nogen kollektiv Enhed, men mod ubestemte Kredse af Personer, gælder det anførte ikke¹¹¹.

Er en fornærmelig Udtalelse fremsat om en afdød, kan denne ikke betragtes som Retssubjekt for nogen Æreret, men Strfl. § 274 beskytter Pietetsfølelsen hos de efterlevende ved at foreskrive Bødestraf, ved Bagvaskelse Hæf- testraf, for saadanne Udtalelser, hvilket forklarer, at Paa- taleretten her er begrænset til en snævrere, den afdøde nærstaaende Kreds af Personer¹¹². Ærefornærmende Ud- talelser, der fremsættes mod nogen 20 Aar efter hans Død, kan kun paatales, naar der foreligger Bagvaskelse¹¹³. Alle- rede efter 20 Aars Forløb, regnet fra paagældendes Død, har den historiske Ytringsfrihed altsaa frit Raaderum. Om fornærmende Udtalelser, der fremsættes mod en Person i hans levende Live, men først paatales efter hans Død, giver Loven nogle Paataleregler¹¹⁴.

2. Ærens Retsgode er som nævnt den paa Forestillingen om et Menneskes Personlighedsværdi beroende Dom hos ham selv (Selvagtelse) eller andre (borgerlig Agtelse). Herunder falder forskellige Interessekategorier.

Først en Dom over det almindelige, »absolute Menneske- værd«, som ikke er afhængig af den paagældendes moralske Vandel eller Karakter, men tager Sigte paa Egenskaber, der ikke kan lægges ham til Last, saaledes haanende Ud- talelser om sjælelige eller legemlige Defekter¹¹⁵.

Dernæst — og dette er Ærens retlige Centralomraade — Beskyttelse for den paa det etiske — den sædelige Van- del og moralske Karakter — beroende Agtelse. Herefter er saadanne Sigtelser straffbare, som gaar ud paa at tillægge den paagældende subjektivt pligtstridigt Forhold eller umo- ralske Egenskaber — Løgnagtighed, Upaalidelighed, Usæ- delighed — eller frakende ham Egenskaber, som betinger Medborgeres Agtelse¹¹⁶. Sigtelsen behøver ikke at angaa noget straffbart eller juridisk lovstridigt, og omvendt er ikke alle Beskyldninger for Lovovertrædelser injurierende, da ikke alle Lovovertrædelser, end ikke alle straffbare Hand- linger, medfører Forringelse af borgerlig Agtelse. Angaar Beskyldningen en Lovovertrædelse, maa det, for at den

skal paadrage Strafansvar som Injurie, kræves, at den ikke alene tager Sigte paa det objektivt lovstridige, men ogsaa paa det subjektivt tilregnelige¹¹⁷.

I Almindelighed falder efter dansk Ret Forhold, der i etisk Henseende er mere eller mindre indifferente, men dog kan være af væsentlig Betydning for Bedømmelsen af en Persons sociale Omdømme, hans Brugbarhed i Samfundets Tjeneste, uden for de ved Injurielovgivningen beskyttede Interesser. Under straffbare Ærefornærmelser kan derfor i Almindelighed ikke henregnes nedsættende Udtalelser om en Persons Evner eller Kundskaber, Dannelse eller Anskuelser, om Tilstedeværelse af Sygdomme som Sinds sygdom eller Tuberkulose, om Defekter som Blindhed eller Døvhed, om Insolvens el. lgn. Herved maa dog fremhæves, at visse Kvalifikationer i Henseende til Formueforhold, Indsigt, Dygtighed m. m. efter Omstændighederne kan være en væsentlig Forudsætning for, at den paagældende kan nyde sine Medborgeres Agtelse, eller en Betingelse for et pligtmæssigt Forhold i særegne Livsstillinger, saaledes at Paasagn om Mangel af saadanne Kvalifikationer maa anses som straffbare Ærefornærmelser. Derfor bliver Udsagn om en Dommers Uvidenhed i Lov og Ret¹¹⁸, om en Sagførers Mangel paa Evne til at varetage en Klients Interesser, om en Læges Uduelighed til at stille korrekt Diagnose¹¹⁹ ærefornærmende¹²⁰.

Uden for de straffbare Ærefornærmelsers Omraade falder i Almindelighed dadlende Domme om videnskabelige, kunstneriske eller erhvervsmæssige Præstationer, altsaa almindelig saglig Kritik¹²¹, og blotte Krænkelser af æstetisk Følelse eller god Tone, taktløs Optræden o. lgn.

3. Ærefornærmelser falder ifølge Strfl. § 267 i tre forskellige Grupper, nemlig Ringeagtsytringer (»fornærmelige Ord eller Handlinger«), Sigtelser (»fremsætte Sigtelser for et Forhold, der er egnet til at nedsætte den fornærmede i Medborgeres Agtelse«) og Udbredelse af Ærefornærmelser, være sig Ringeagtsytringer eller Sigtelser. Alle tre

Grupper af Injurier er strafbare, men Afgrænsningen mellem Grupperne er for saa vidt af Interesse, som adskillige af Reglerne i Strfl. Kap. 27¹²² kun omhandler Sigtelser, ikke Ringeagtsytringer. Baade naar Talen er om Sigtelser og om Ringeagtsytringer, er Bedømmelsen af, om Ytringsfrihedens Grænser er overskredet, konventionelt bestemt og afhængig af Omstændighederne. Vittighedspressen har for saa vidt angaar Ringeagtsytringer ret ubegrænset Frisprog. At der er talt i Spøg, er iøvrigt langt fra altid nogen afgørende Undskyldning¹²³. En strafbar Sigtelse behøver ikke at være udtalt som Vished, men kan udtrykkes som personlig Formodning, som Mistanke, i spørgende eller ironisk Form, ja den behøver end ikke at være udtalt i Ord¹²⁴. Ved Udbredelse af Sigtelser kan Referatet foreligge paa en saadan Maade eller med saadanne Tilføjelser, f. Eks. om Kundskab til de virkelige Forhold, at der foreligger andet og mere end det rene Referat¹²⁵, eller Angivelsen om, at Meddelelsen kun er Referat, kan være fingeret. I saadanne Tilfælde maa Forholdet opfattes som Fremsættelse af Sigtelse for egen Regning¹²⁶. Men ogsaa, hvor der foreligger blot Referat af Sigtelser eller Ringeagtsytringer, f. Eks. hvor en injurierende Artikel i en Avis ordret er taget fra andre Blade med Angivelse af Kilden, maa Reglerne om Ærefornærmelser komme til Anvendelse¹²⁷. Drejer det sig om Referat af Sigtelser, maa der til Straffrihed normalt kræves Bevis for Sigtelsernes Sandhed efter Strfl. § 269 Stk. 1, idet det i Almindelighed ikke antages, at der tilkommer det redaktionelle Pressestof nogen privilegeret Behandling som Udtryk for berettiget Varetagelse af aabenbar Almeninteresse eller af eget eller andres Tarv¹²⁸. Alligevel gælder der paa vigtige Omraader særlige Regler om Pressereferater, hvorfor Behandlingen heraf henvises til Kap. III.

Til Fuldbyrdelsen af en Ærekrænkelse kræves, at den ærefornærmende Udtalelse er meddelt den fornærmede eller en Tredjemand, eller at det trykte Skrift, hvori Udtalelsen indeholdes, er offentliggjort¹²⁹. Derimod kræves

ikke, at nogen særlig fra Handlingen adskilt Virkning skal være indtraadt. Der foreligger fuldbyrdet Ærekrænkelse — og ikke blot Forsøg —, selv om den Paagældende, der er blevet angrebet, slet ikke har følt sig fornærmet, eller hans borgerlige Omdømme ikke er blevet paavirket af de fremsatte Injurier¹³⁰.

Kun den forsætlige Ærekrænkelse er strafbar¹³¹. Til Forsæt kræves, at Gerningsmanden har handlet med Kendskab til de Egenskaber ved Handlingen, der betinger dens Retsstridighed. Forsæt til Ærekrænkelse kan være udelukket som Følge af Ukendskab til Sproget, Fortalelser, Trykfejl¹³², Personforveksling¹³³. Begrundet Tro paa, at den fremsatte Sigtelse er bevislig, udelukker vel ikke i og for sig Forsæt, men kan bevirke, at Straffen bortfalder efter Strfl. § 269 Stk. 2: »Straf kan bortfalde, naar der oplyses Omstændigheder, som gav Føje til at anse Sigtelsen for sand«¹³⁴. Tror Gerningsmanden paa Sandheden af den fremsatte Sigtelse, vil han i hvert Fald normalt undgaa Straf for Bagvaskelse efter Strfl. § 268, der rammer Tilfælde, hvor en Sigtelse er fremsat eller udbredt mod bedre Vidende, eller Gerningsmanden har savnet rimelig Grund til at anse den for sand. Overensstemmende hermed frembyder Praxis Eksempler paa, at man — ogsaa efter den ældre Straffelov af 1866, der ikke indeholdt nogen til Strfl. § 269 Stk. 2 svarende Bestemmelse — har statueret Frifindelse i Tilfælde, hvor sagsøgte har haft Grund til at tro paa Sigtelsens Bevislighed¹³⁵, men næppe i Tilfælde, hvor der har foreligget en i og for sig uforkastelig, men ubestyrket Tro paa Bevisligheden¹³⁶. For saa vidt den, der i Pressen fremsætter Sigtelser, ikke har været i god Tro, vil han allerede som Følge af sin Mangel paa god Tro ikke kunne høres med nogen Paastand om, at Grænserne for Pressens Ytringsfrihed ikke har været overskredet i vedkommende Tilfælde¹³⁷.

Ifølge Strfl. § 267 a, der omhandler Sigtelser fremsat i trykt Skrift eller paa anden Maade, hvorved Sigtelsen faar større Udbredelse, og som endvidere kræver, at den ære-

krænkende Sigtelse angaar Forhold, der, hvis den var sand, vilde gøre den angrebne uværdig til at beklæde offentlige Hverv, skal der, naar den, der har fremsat en saadan Sigtelse, paastaas idømt Straf for Ærekrænkelsen, hverken ved Afgørelsen af Skyldspørgsmaalet eller ved Straffens Fastsættelse kunne tages Hensyn til Paastand om, at den i Samfundet i Almindelighed gældende Vurdering af Sigtelsens Utilbørlighed ikke skal finde Anvendelse. Denne Bestemmelse, der blev indført i dansk Ret i 1939, tilsigter at imødegaa eventuelle Tendenser i Domspraksis til at anerkende en særlig vidtgaaende politisk Ytringsfrihed. I nogle Domsafgørelser¹³⁸ henvises der til Grænsen for den politiske Ytringsfrihed, og en enkelt Dom¹³⁹ udtaler: »Efter hvad der er oplyst for Landsretten og iøvrigt maa antages at være almindelig bekendt, har der gennem mange Aar i offentlige Drøftelser — baade skriftlige og mundtlige — været brugt en særdeles kraftig Udtryksmaade til Kritik af politiske Partiers og Ministres Handlemaade, uden at Indskriden herimod i Almindelighed er sket, og der har som Følge heraf paa disse Omraader udviklet sig en saadan Ytringsfrihed, at de nu omhandlede trende Udladelser ikke kan anses at indeholde nogen Haan eller fornærmelig Tale mod Justitsministeren«. Strfl. § 267a angaar som nævnt kun Sigtelser, ikke Ringeagtsytringer. Den traditionelle politiske Vittighedspresse nyder saaledes fortsat sit vidtgaaende gemytlige Frisprog. Men ogsaa efter den almindelige konventionelle Vurdering af Ytringsfrihedens Grænser i den politiske Debat, som Strfl. § 267a søger at fastholde, for saa vidt angaar offentlige graverende ubeviste Sigtelser, gælder det, at Angreb paa en Politikers Dygtighed som saadan i Reglen er lovlige¹⁴⁰ — en fri eller paa Valg baseret politisk Virksomhed kræver ikke særlige Kvalifikationer i Henseende til Dygtighed —, hvorimod Angreb paa Politikeres moralske Egenskaber og Karakter, Redeligheden af deres Motiver, Beskyldninger for Magtmisbrug etc.¹⁴¹ er strafbare som Ærekrænkelser¹⁴².

Er en Sigtelse fremsat eller udbredt mod bedre Viddende¹⁴³, eller har Gerningsmanden savnet rimelig Grund til at anse den for sand, straffes Gerningsmanden ifølge Strfl. § 268 for Bagvaskelse med Hæfte eller med Fængsel indtil 2 Aar. Er Sigtelsen ikke fremsat eller udbredt offentligt, kan under formildende Omstændigheder Straffen gaa ned til Bøde.

4. En Sigtelse er ifølge dansk Ret straffri, naar dens Sandhed bevises, jfr. Strfl. § 269 Stk. 1. Dette traditionelle danske Retsstandpunkt anerkendes at hvile paa to principielle Hensyn, Hensynet til Samfundet og Hensynet til den fornærmede. Det er navnlig Ørsted¹⁴⁴, som har fremhævet disse to Hovedbetragtninger. Samfundshensynet er det for den offentlige Moral gavnlige i, at Borgerne i deres Færd er underkastet Ytringsfrihedens Censur. Samfundet kan ikke være interesseret i at straffe den, der sandfærdigt ytrer sig imod andres Forbrydelser og Laster. Sandhedsbevisets Betydning som Straffrihedsgrund bidrager til at holde onde Tilbøjeligheder, som Straffelovene ikke kan ramme, i Tømme. Saafremt det var forbudt at ytre sin Afsky mod Forbrydelser og Laster, og dette Forbud kunde overholdes, vilde en almindelig moralsk Slaphed, en frygtelig Ligegyldighed for godt og ondt, være en uudblivelig Følge, siger Ørsted. Hensynet til den fornærmede peger i samme Retning. Saafremt hans Modpart, Injurianten, ikke havde Adgang til at opnaa Frifindelse gennem Førelse af Sandhedsbevis, vilde den Dom, som den fornærmede opnaar over Injurianten, være uden Værdi for den uskyldigt fornærmede. Injurielovene vilde tilintetgøre deres eget Øjemed, Ærens Beskyttelse, hvis de nægtede den, der fremsætter Beskyldningen, Adgang til at godtgøre sin Beskyldnings Sandhed og dermed fri sig for Straf. Hvad hjælper det mig, at jeg faar en Dom, der erklærer Beskyldningerne for at være døde og magtesløse og erklærer min Modpart for en Løgner, naar hele Verden ved, at Dommen bliver den samme, enten hans Udsagn er sandt eller

falsk? Enhver skyldfri Mand, der angribes paa sin Ære, maa altsaa ønske, at Lovene hjemler Angriberen den mest udstrakte Frihed til at bevise sit Udsagn, udtaler Ørsted.

Mod disse klassiske Betragtningers Almengyldighed er der imidlertid i den nyere kriminalistiske Diskussion rejst visse Indvendinger¹⁴⁵. Samfundshensynet erkendes ikke i Nutiden at virke saa absolut til Fordel for Sandhedsbevisets diskulperende Evne. At Sandhedens Fremdragelse og Muligheden for, at dette sker, i mange Tilfælde kan bidrage til Samfundslivets Sundhed, er ubestrideligt. Men lige saa givet er det, at offentlig Fremdragelse af Forhold, der ligger maaske langt tilbage i Tiden, og som kun vedrører Privatlivet, ofte er uden samfundsmæssig Værdi, ja snarere er egnet til at forgifte end til at rense Samfundslivet. Som Eksempel kan nævnes, at nogen i den Hensigt at skade en iøvrigt hæderlig Mand fremdrager Forhold, der ligger langt tilbage i Tiden, saasom Ungdomsfejltrin eller for lang Tid tilbage afsagte Straffedomme. Heller ikke det andet Hovedhensyn, Ønsket om at give den fornærmede Adgang til at blive virkelig rensset i Samfundets Øjne derved, at Injuriantens Sandhedsbevis mislykkes, virker saa klart og enkelt, som Ørsteds Udtalelser giver Indtryk af. En i det store og hele usandfærdig Sigtelse kan undertiden indeholde et Gran af Sandhed. Eller selv den helt uskyldigt angrebne kan ikke sjældent lade sig holde tilbage fra Sagsanlæg, fordi en Bevisførelse kan befrygtes at bringe for Dagen Forhold, som kan udsætte ham selv eller hans Paa-rørende for Ubehageligheder, der i og for sig er selve Injuriesagen uvedkommende.

Ud fra saadanne Synspunkter har man ved nogle Tilføjelser i 1939 til Strfl. §§ 270 og 271 indført Undtagelser fra Hovedreglen om Sandhedsbevisets Tilladelighed og Betydning. Som Hovedregel er Sandhedsbevis for en Sigtelse tilladt og virker diskulperende. Derimod er det klart¹⁴⁶, at Spørgsmaal om Sandhedsbevis ikke kan opstaa ved Ringesagtsytringer. Ved »symbolske Injurier« — række Tunge

eller pege Fingre — og »reelle Injurier«, der undergiver den angrebnes Legeme en nedværdigende Behandling — spytte paa sin Uven, klippe Haaret af Kvinder —, er det paa Forhaand udelukket at tale om Sandhed eller Usandhed. Men ogsaa ved verbale Ringeagtsytringer — »Saadan en Abekat!« — falder Spørgsmaal om Sandhedsbevis bort. Herved maa dog fremhæves¹⁴⁷, at en Sigtelse kan formes som en Ringeagtsytring: »Den Drukkendidrik«. At vedkommende er fordrukken eller nyder vel rigelig Spiritus, er en Sigtelse, der kan retfærdiggøres ved Førelse af Sandhedsbevis. Derimod: »— didrik« er Ringeagtsmomentet, den haanende og ringeagtende Form, som ikke kan gøres retmæssig gennem noget Sandhedsbevis, medmindre den haanende Udtalelse alene opfattes som en potenseret Betegnelse for det paasigtede lastværdige Forhold og derfor anses straffri, naar der er ført Sandhedsbevis for den i Kraftudtrykket indeholdte Sigtelse, jævnfør saadanne Betegnelser som »Tyveknægt« eller »Luderkarl«. I alle saadanne Tilfælde, hvor en Sigtelses Fremsættelse ved sin Form er utilbørlig fornærmende, gives der ved Strfl. § 270 Stk. 2 den fornærmede Valget imellem at anlægge sædvanligt Injuriesøgemaal med Adgang for Modparten til at føre Sandhedsbevis efter § 269 eller alene at nedlægge Paastand om Straf efter § 270. I sidste Fald tilstedes Sandhedsbevis ikke, medmindre almene Hensyn afgørende taler derfor. Tillades Sandhedsbevis ifølge afgørende almene Hensyn, kan Straf alligevel anvendes, saaledes at det overlades til Domstolenes Skøn at bestemme, hvilket Hensyn der ved Strafudmaalingen bør tages til det førte Sandhedsbevis.

Det er fremdeles overladt til den fornærmedes Valg, enten at anlægge sædvanligt Injuriesøgemaal med Adgang for Modparten til at føre Sandhedsbevis efter § 269 eller at nedlægge Paastand om Straf alene efter § 270, saafremt Gerningsmanden ikke har haft rimelig Anledning til at fremsætte Fornærmelsen. Denne Bestemmelse vil efter det tidligere anførte navnlig passe paa offentlige Sigtelser ved

rørende Privatlivet tilhørende Forhold af forlængst svunden Dato; men Reglen er efter Ordlyden ikke begrænset hertil. Dersom den fornærmede alene nedlægger Paastand efter § 270, tilstedes Sandhedsbevis ikke, medmindre almene Hensyn afgørende taler derfor. Sandhedsbevisets Udelukkelse bevirker naturligvis, at en Dom ifølge § 270 ikke giver den angrebne, som selv har valgt denne Udvej, fuld Oprejsning, idet han let vil blive anset som havende erkendt Sigtelsens Sandhed paa Forhaand. Han vil altsaa ikke blive bedre stillet i Offentlighedens Øjne, end saafremt han havde anlagt Sag og opnaaet Dom efter Strfl. § 263 for Krænkelse af Privatlivets Fred, i hvilket Tilfælde Udtalelsernes Sandhed eller Usandhed er uden Betydning for selve Skyldspørgsmaalet.

Endelig udelukkes Sandhedsbevis ifølge Strfl. § 271 Stk. 1, naar den fornærmede ved endelig Dom i Indlandet eller Udlandet er frikendt for den strafbare Handling, som den mod ham rettede Sigtelse angaar.

I Tilfælde, hvor Sandhedsbevis er tilladt, virker det som nævnt ifølge Hovedreglen i Strfl. § 269 Stk. 1 diskulperende. Den fremsatte Sigtelse, hvis Sandhed er godtgjort, er retmæssig og kan ikke paadrage Ansvar. I nogle Undtagelsestilfælde indtræder dog Ansvar trods Førelsen af Sandhedsbevis. Først i de i § 270 Stk. 1 nævnte, ovenfor omhandlede to Tilfælde — dels i Formen utilbørlig fornærmende Sigtelser, dels Fornærmelser uden rimelig Anledning —, hvor almene Hensyn har krævet, at Sandhedsbevis skulde føres. Dernæst — som et tredje Tilfælde, der minder om sidstnævnte — ifølge § 271 Stk. 2, naar Sigtelsen angaar en paadømt strafbar Handling — altsaa et strafbart Forhold, i hvilket den fornærmede ved Dom er kendt skyldig —, men den fornærmede henset til Handlingens Karakter, Tidspunktet, da den blev begaaet, og hans Forhold iøvrigt havde rimeligt Krav paa, at det paa gældende Forhold ikke nu blev fremdraget. Om Begrundelsen herfor maa henvises til det ovenfor om § 270 Stk. 1,

2. Led, bemærkede. Som Illustration til Bestemmelsens Anvendelsesomraade kan nævnes et Tilfælde fra Retspraksis¹⁴⁸, hvor en Forretningsmand, der var blevet idømt en mindre Bøde efter Lov om uretmæssig Konkurrence¹⁴⁹, anlagde Sag efter Strfl. § 267 Stk. 1 jfr. Stk. 3 og § 271 Stk. 2 mod Redaktøren af et Forretningsfagblad, fordi denne i Bladet havde gengivet Dommen *in extenso*, hvorved der var blevet givet Læserkredsen Oplysning om nogle Forretningsmanden tidligere overgaaede, ret alvorlige Straffedomme, der nærmere var opregnet i førstnævnte Dom. Medens Landsretten anvendte Strfl. § 271 Stk. 2, frifandt Højesteret Redaktøren med den Begrundelse, at Foreningen, der udgav Forretningsfagbladet, fandtes at have berettiget Interesse i, at dens Medlemmer, som Sagsøgeren havde Forretningsforbindelse med, blev gjort bekendt med hans Forhold, saaledes at Strfl. § 271 Stk. 2 ansaas uanvendelig paa Tilfældet.

Genstanden for Sandhedsbevis i Ærefornærmelsessager er Sigtelsens Indhold. Ved Udbredelse af Sigtelser er det ikke nok, at det bevises, at det Paasagn eller Rygte, som gengives, virkelig eksisterer; men der kræves Bevis for, at selve den i Rygtet liggende Sigelse er sand¹⁵⁰. Angaar Sigtelsen kun et enkelt Forhold, f. Eks. et bestemt Tyveri, behøver Sandhedsbeviset kun at være rettet herpaa. Angaar Sigtelsen en Forbrydelse af en vis Art uden individuel Betegnelse, f. Eks. naar en Person kaldes »Tyv«, er Bevis for en enkelt til Klassen hørende Forbrydelse — et enkelt Tyveri — nok. Rummer Sigtelsen Beskyldning for vedvarende umoralsk eller forbryderisk Karakter eller Tilbøjelighed, f. Eks. »Løgnagtighed«, eller for dadelværdig Virksomhed, f. Eks. »Aagerkarl«¹⁵¹, »Menneskeven«¹⁵², »Rufferske«¹⁵³, stiger Bevisfordringerne. Afvigelser m. H. t. saadanne Omstændigheder ved det paasigtede Forhold, som ikke er bestemmende for Dommen over dets Lastværdighed, er uden Betydning.

Den med Sandhedsbeviset forbundne Bevisbyrde — eller Bevisrisiko — paahviler den indklagede (Injurianten),

baade naar Sagen paatales privat efter Strfl. § 275 og i Tilfælde, hvor ifølge Rpl. §§ 725 og 990, § 683 og Strfl. § 275 Punkt 2 og 3 Paatalen er offentlig. Glipper Sandhedsbeviset for indklagede, bliver Resultatet af Sagen, at indklagede dømmes efter Modpartens Paastand, medmindre dansk Rets Regler om udvidet Ytringsfrihed fører til at frifinde indklagede.

D.

Dansk Ret indeholder ligesom fremmede Retsforfatninger en Række Tilfælde af udvidet Ytringsfrihed (Ytringsprivilegier).

Ifølge Grl. § 56 Pkt. 2 kan intet af Rigsdagens Medlemmer for sine Ytringer paa Rigsdagen uden Tingets Samtykke drages til Ansvar uden for samme. Det er anset for saa vigtigt, at Rigsdagsmænd frit kan udtale sig om alle Anliggender, at kun, naar vedkommende Ting giver Samtykke til Sagsanlæg — hvilket erfaringsmæssigt er vanskeligt at opnaa —, kan Ansvar, være sig til Straf eller Erstatning, gøres gældende fra offentlig eller privat Side. Reglen maa omfatte baade mundtlige og skriftlige Udtalelser afgivne af den paagældende paa Rigsdagen under Udførelsen af Hvervet som Rigsdagsmand, være sig i Salen eller i Udvalg, men ikke Ytringer i Partimøder, paa Valgmøder eller i Aviserne. Reglen maa omfatte baade Krænkelser af Privatlivets Fred og Ærekrænkelser, herunder ogsaa Bagvaskelse, og gælder altsaa uden Hensyn til, at Udtalelserne er sket i ond Tro, i retsstridig Hensigt eller ud fra personlige Hævner eller Fjendskabsmotiver. Men ifølge Grl. § 64 og Tingenes Forretningsordener er ethvert Medlem af Rigsdagen pligtig at underkaste sig Formandens Bestemmelse angaaende Overholdelse af den fornødne Orden, og heri ligger der et Værn imod Misbrug af den parlamentariske Ytringsfrihed.

Det fremgaar baade af Strfl. § 263 om Krænkelse af Privatlivets Fred¹⁵⁴ og af Strfl. § 269 Stk. 1 om ærekrænkende

Sigtelser, at Udtalelser, som ellers vilde være retsstridige og straffbare, kan blive retmæssige, naar den, der fremsætter dem, har været forpligtet til at udtale sig eller har handlet til berettiget Varetagelse af aabenbar Almeninteresse eller af eget eller andres Tarv. For saa vidt angaar Sigtelser, kræves det tillige, at den, der fremsætter Sigtelsen, er i god Tro, altsaa ikke ved, at Beskyldningen er urigtig. Bagvaskelse i egentlig Forstand — jfr. Strfl. § 268 »Er en Sigtelse fremsat eller udbredt mod bedre Vidende« — udelukkes herefter fra Omraadet for § 269 Stk. 1 »i god Tro«. Men der kræves ikke til Anvendelsen af denne Regel, at Sigtelsen ligefrem skal være objektivt bestyrket — altsaa at der skal være rimelig Grund til Mistanke om det Forhold, Sigtelsen angaar —; tværtimod rammer § 269 Stk. 1 efter Omstændighederne ogsaa saadanne Tilfælde, hvor Sigtelser fremsættes i god Tro, men uden objektiv Grund til Mistanke. Herefter faar Grundsætningen i Strfl. § 269 Stk. 1 jfr. § 263 Stk. 2 i Slutningen, et ret vidtstrakt Anvendelsesomraade.

Grundsætningen maa først og fremmest anvendes, hvor Lovgivningen paalægger Pligt til at ytre det ufordelagtige om en anden, som den paagældende ved eller tror at vide, saaledes ved Udtalelser i Domme, Vidneforklaringer, pligtmæssige Embedserklæringer, pligtmæssig Anmeldelse af Forbrydelser¹⁵⁵. I Retspraksis har man frifundet en Dommer, der i sin Dom betegnede Søgsmålet som »et grimt Forsøg paa Bondefangeri«¹⁵⁶, og et Vidne, der i sin Forklaring for Retten havde refereret en for Tredjemand ærerørig Sigtelse¹⁵⁷.

Dernæst er Grundsætningen i Strfl. § 269 Stk. 1 om Udvidet Ytringsfrihed anvendelig i Tilfælde, hvor der vel ikke foreligger nogen Retspligt for den paagældende til at udtale sig, men hvor Ytringerne dog fremkommer til berettiget Varetagelse af aabenbar Almeninteresse eller af paagældendes eget eller andres Tarv, saaledes f. Eks. naar Udtalelserne fremsættes til Støtte for en Frifindelsespaastand i en Rets-

sag. Som Eksempler paa Grænserne for Ytringsfriheden i den herhen hørende Gruppe Tilfælde kan nævnes, at man har statueret Frifindelse for fornærmelige Udtalelser fremsat i god Tro til Politirapport¹⁵⁸, fremdeles, at en beskikket Defensor for Højesteret er blevet frifundet for en Række ærekrænkende Udtalelser i sin Procedure om en Underretsdommers Behandling af en Bedragerisag, dog ikke for en Ytring om, at Dommeren skulde være sindssyg¹⁵⁹, endvidere, at en gift Kvinde, der havde staaet i Forhold til en gift Mand, frifandtes for at have erklæret sig herom over for sin egen Mand og skriftligt over for den bedragne Hustru til Brug ved dennes Skilsmisssag¹⁶⁰, hvorimod det er fundet strafbart, at en Bagermester til sit Forsvar for Den faste Voldgiftsret havde udtalt, at Formanden for Bageriarbejderforbundet havde tilbudt ham at skaffe Svende, der vilde udføre ulovligt Natarbejde¹⁶¹.

Fremdeles hører ogsaa herhen Udtalelser under Forhandlinger i kommunale Raad eller andre lignende offentlige Forsamlinger. Medlemmerne maa under Udførelsen af deres Hverv have større Ytringsfrihed end Privatpersoner, saaledes at de ikke behøver at kunne føre fuldt Bevis for Rigtigheden af alle deres Udtalelser¹⁶². Noget tilsvarende er i Praxis antaget om Udtalelser af et Landstingsmedlem paa et i Rigsdagsbygningen afholdt Møde, hvor nogle Ministre og Folketingsmænd og en Redaktør var tilstede, og hvor Formaalet var at hindre en Interpellation i Rigsdagen til Gunst for en international Forening, hvis Forhold var i høj Grad compromitterede. At Landstingsmanden senere offentligt havde fastholdt sine Udtalelser, kunde ikke antages at ændre Synspunktet¹⁶³. Endelig indeholder Retspraxis Eksempler paa Frifindelser trods manglende Sandhedsbevis dels m. H. t. Sigtelser, der indeholdes i Klager eller Anmeldelser til offentlige Myndigheder uden for de tidligere nævnte Tilfælde, hvor Forbrydelsers Anmeldelse er Pligt for Borgeren¹⁶⁴, dels m. H. t. Sigtelser, der fremsættes i Forbindelse med Ud-

øvelse af privat Paatale af straffbare Forhold, dels ud fra mere almindelige Henvisninger til udvidet Ytringsfrihed under iøvrigt begrundet Kritik af Forhold, der har almen Interesse¹⁶⁵.

Ytringsprivilegierne efter Grl. § 56 og Strfl. § 269 Stk. 1 gælder kun selve de Personer, henholdsvis Situationer, som nævnes. Der er som tidligere berørt ikke tilstrækkelig Grund til at give Pressen — det redaktionelle Avisstof — noget almindeligt Privilegium efter Strfl. § 269; men det maa dog undersøges, om Pressereferater følger særlige Regler i visse Tilfælde. Herom henvises til nedenfor Kap. III.

Strfl. § 272 giver Adgang til at lade Straf efter § 267 bortfalde, naar Handlingen — Injurierne — er fremkaldt ved utilbørlig Adfærd af den forurettede, eller denne har øvet Gengæld mod Fornærmeren. Om saadanne Retorsionstilfælde kan nærmere henvises til den almindelige Fremstilling af dansk Straffelov¹⁶⁶.

Begaas nogen af de i Strfl. Kap. 27 nævnte Freds- og Ærekrænkelser mod et fremmed Statsoverhoved eller et fremmed Lands diplomatiske Repræsentant, kan den almindelige Straf forhøjes med indtil det halve¹⁶⁷. Det kan dog næppe ubetinget antages, at en ærefornærmende Sigtelse over for de nævnte Personer bliver straffri, fordi Sandhedsbevis føres¹⁶⁸, eller fordi Ytringsprivilegierne efter Grl. § 56 eller Strfl. § 269 Stk. 1 under andre Omstændigheder vilde føre til Straffrihed for Gerningsmanden. Begaas nogen af de i Strfl. Kap. 27 omhandlede Freds- og Ærekrænkelser mod Kongen eller den, der til enhver Tid fører Regeringen, Dronningen, Enkedronningen eller Tronfølgeren, forhøjes de almindelige Straffe¹⁶⁹. Sandhedsbevis for ærefornærmende Sigtelser mod Kongen maa antagelig være udelukket ved Grl. § 12, hvorefter Kongens Person er fredshellig (ukrænkelig)¹⁷⁰.

E.

De Retsmidler, der kan anvendes ved Freds- og Ærekrænkelser, er, foruden Straf, som allerede er omtalt, Mortifikation, Erstatning og Tilkendelse af Omkostninger ved Kundgørelse af Dommen. Mortifikation¹⁷¹ vil, jfr. Strfl. § 273, sige, at en ærefornærmende Sigtelse efter den fornærmedes Paastand ved Dommen kendes ubeføjet. Derimod bliver der ikke Tale om Mortifikation af de i Strfl. § 267 Stk. 1 omhandlede Ringeagtsytringer. Er en Sigtelse iklædt en haanende eller ringeagtende Form, kan den i Udtalelsen indeholdte Sigtelse mortificeres. I Retspraksis er Mortifikation i vidt Omfang meddelt, selv om Straf ikke har været idømt, saaledes ved Frifindelser paa Grund af den paagældendes Tro paa Sigtelsens Bevislighed¹⁷², eller fordi de særlige Regler om Straffrihed ved udvidet Ytringsfrihed¹⁷³ har fundet Anvendelse. Ogsaa andre Tilfælde kan nævnes¹⁷⁴. Ogsaa uden for de egentlige Ærefornærmelsers Omraade har Domstolene uden særlig Lovhjemmel kendt nedsættende retsstridige Udtalelser »døde og magtesløse«, f. Eks. urigtige Meddelelser om Insolvens¹⁷⁵. Ifølge Strfl. § 273 Stk. 2 kan den, som kendes skyldig i en ærefornærmende Sigtelse, efter den fornærmedes Paastand tilpligtes til ham at udrede en af Retten fastsat Sum til Bestridelse af Omkostningerne ved Kundgørelse i en eller flere offentlige Tidender enten af Domsslutningen (Konklusionen) alene eller tillige af Domsgrundene (Præmisserne)¹⁷⁶. Denne Bestemmelse, der vistnok kan anvendes, selv om Straf bortfalder efter Strfl. § 269 Stk. 2, giver ikke den fornærmede nogen Ret til over for de paagældende Blade at kræve Optagelse af Dommen. Det er kun en Ret til hos Modparten at faa godtgjort Kundgørelsesomkostningerne. I Prl. § 11 findes der for Tilfælde, hvor Modparten er Forfatter eller Redaktør af et periodisk Skrift (Avis eller Tidsskrift), Adgang til for den forurettede at kræve, at Dommen i et af Retten nærmere fastsat Omfang skal op-

tages i Skriftet. Men dette gælder som nævnt kun den periodiske Presse, ikke Bøger eller andre ikkeperiodiske Publikationer.

Erstatningsansvar er hjemlet ved den saakaldte Ikrafttrædelseslovs¹⁷⁷ § 15, hvorefter den, der findes skyldig i strafbar Krænkelser af en andens Fred eller Ære, kan dømmes til, foruden at yde Erstatning for økonomisk Skade eller Tab, at betale den forurettede Godtgørelse for »Lidelse«, »Tort«, »Ulempe« samt for »Forstyrrelse eller Ødelæggelse af Stilling og Forhold«. Der skal først og fremmest ydes fuld Erstatning for enhver af den strafbare Freds eller Ærekrænkelser følgende økonomisk Skade, altsaa Skade, der efter almindelig Vurdering kan ansættes til et Pengebeløb, og dette maa i og for sig efter almindelige Regler¹⁷⁸ gælde, selv om Handlingen ikke er strafbar. Med Hensyn til den ikkeøkonomiske Skade gælder det dels, at Loven kræver Handlingens Strafbarhed, dels at der »kan«, ikke »skal« gives Godtgørelse. »Lidelse« omfatter iøvrigt baade legemlig og sjælelig Lidelse¹⁷⁹. »Tort« maa antages at sigte til Krænkelsen af Selvagtelsen og andres Agtelse. »Forstyrrelse eller Ødelæggelse af Stilling og Forhold«, der, ligesom »Ulempe«¹⁸⁰, sigter til andet og mere end det økonomiske Tab, kan tænkes at dække Tilfælde, hvor en Person paa Grund af den stedfundne Ærekrænkelser er blevet tvunget over i et socialt set ringere, men lige saa indbringende Erhverv, som det han hidtil har haft¹⁸¹, eller hvor andre »sociale Chancer«, omend ikke netop af økonomisk Karakter, er glippede som Følge af Æreformærmelserne. Krav paa Godtgørelse for ikkeøkonomisk Skade af de nævnte Arter regnes for saa personligt, at det først falder i Arv, naar det er anerkendt eller gjort gældende ved Sagsanlæg, og først kan overdrages til Tredjemand, naar Kravet og dets Størrelse er anerkendt eller fastslaaet af Domstolene¹⁸². Der er fastsat en særlig Forældelsesfrist for Skadeserstatnings- og Godtgørelseskrav ifølge strafbare Handlinger, nemlig 20 Aar regnet fra det Tidspunkt, da den for-

urettede bliver klar over, at han har Kravet og mod hvem han har det, saaledes at han kan gøre det gældende ved Domstolene her i Landet¹⁸³.

Strafbare Freds- og Ærekrænkelser er ifølge Strfl. § 275 i Almindelighed undergivet den forurettedes private Paatale. Offentlig Paatale gælder dog ved Raceforfølgningsforbrydelser m. m. efter § 266 b. I visse Tilfælde af Sigtelser — ikke Ringeagtsytringer — skal den forurettede dog kunne vælge mellem selv at rejse Paatale og at begære offentlig Paatale rejst. Dette gælder dels, naar den forurettede virker i offentlig Tjeneste eller Hverv, og Sigtelsen angaar et Forhold, der kan medføre Stillingens eller Hvervets Fortabelse, dels naar Sigtelsen fremsættes i navnløs (anonym) eller med urigtigt eller opdigtet Navn (Pseudonym) forsynet Skrivelse¹⁸⁴. Ærefornærmelsessager, herunder Bagvaskelsessager, skal af Domstolene fremmes med størst mulig Hurtighed¹⁸⁵.

II.

Foruden Strfl. Kap. 27 om Freds- og Ærekrænkelser er der i dansk Ret adskillige Regler, der fastsætter Straf for Overtrædelse af Ytringsfrihedens Grænser. Saaledes inden for Grupperne af Forbrydelser mod Statens Selvstændighed og Sikkerhed¹⁸⁶, mod Statsforfatningen og de øverste Statsmyndigheder¹⁸⁷, mod den offentlige Myndighed¹⁸⁸ og mod den offentlige Orden og Fred¹⁸⁹. En Gennemgang af alle herhenhørende Straffebestemmelser kan ikke ske inden for denne Fremstillings Rammer. Kun nogle Hovedregler kan fremhæves.

Der er foreskrevet Straf for den, som foretager en Handling, der sigter til ved Magtanvendelse eller Trusel herom at bringe den danske Stat eller nogen Del heraf under fremmed Herredømme eller at løsrive nogen Del af Staten, Strfl. § 98.

Det er strafbart at træde i Forbindelse med en fremmed

Stats Regering for at paaføre den danske Stat eller dens Allierede Krig eller for at formaa den fremmede Stat til paa anden Maade at krænke den danske Stats Bestemmelser, Strfl. § 99.

Den, som ved offentlige Udtalelser tilskynder til, eller som fremkalder øjensynlig Fare for fjendtlige Forholdsregler mod den danske Stat, og den, som ved offentlige Udtalelser tilskynder til fremmed Magts Indblanding i den danske Stats Anliggender, straffes efter Strfl. § 100.

Det er strafbart for en dansk Statsborger at bære Vaaben mod den danske Stat eller dens Forbundsfølle, og det er strafbart for alle, der opholder sig i Danmark eller er danske Statsborgere, under Krig eller truende Udsigt dertil at yde Fjenden Bistand ved Raad eller Daad eller at svække den danske Stats eller dens Forbundsfélles Kampdygtighed, Strfl. § 101¹⁹⁰.

Ligeledes er der foreskrevet Straf for den, som under en Krig eller truende Udsigt dertil misligholder en Kontrakt, der vedrører de af den danske Stat i den Anledning truffene Foranstaltninger, enten forsætligt eller af grov Uagtsomhed, Strfl. § 102 henholdsvis Stk. 1 og 2.

Ifølge § 103 Stk. 1 straffes den, som

1) aabenbarer Statens hemmelige Underhandlinger, Raadslagninger eller Beslutninger i Sager, hvorpaa Statens Sikkerhed eller Rettigheder i Forhold til fremmede Stater beror, eller som angaar betydelige samfundsøkonomiske Interesser over for Udlandet,

2) forfalsker, ødelægger eller bortskaffer noget Dokument eller anden Genstand, der er af Betydning for Statens Sikkerhed eller Rettigheder i Forhold til fremmede Stater,

3) handler mod Statens Tarv under Varetagelsen af et ham overdraget Hverv til paa Statens Vegne at forhandle eller afgøre noget med fremmed Stat.

Straf rammer ifølge §ens Stk. 2 ogsaa den, der foretager de i Stk. 1 Nr. 1 og 2 nævnte Handlinger uagtsomt.

Den, som foretager noget, hvorved en fremmed Stats Efterretningsvæsen sættes i Stand til eller hjælpes til umiddelbart eller middelbart at virke inden for den danske Stats Omraade, straffes ifølge § 105.

§ 106 fastsætter Straf for den, som medvirker til Neutralitetskrænkelser mod den danske Stat fra en fremmed Magts Side.

Fremdeles indeholder Straffeloven Regler om den, som for at forandre Statsforfatningen fremkalder eller leder Oprør, som deltager i saadant Oprør eller iøvrigt foretager nogen Handling, der sigter til paa forfatningsstridig Maade at forandre Statsforfatningen, som foretager nogen Handling sigtende til at berøve Kongen eller den, der til enhver Tid fører Regeringen, Livet, som antaster Rigsdagens Sikkerhed eller Frihed, udsteder eller adlyder nogen dertil sigtende Befaling eller paa lige Maade forgriber sig paa Kongen eller den, der til enhver Tid fører Regeringen, Ministrene, Rigsretten eller Højesteret, jfr. Strfl. §§ 111—113.

Endelig straffer § 115 den, som hindrer Foretagelsen af Valg til Rigsdagen, Færøernes Lagting eller til kommunale eller andre offentlige Raad eller Myndigheder eller gør Forsøg herpaa, eller forvansker eller forspilder Valgenes Udfald, eller som foretager tilsvarende Handlinger ved lovhjemlede umiddelbare Stemmeafgivelser i offentlige Anledninger, navnlig i Anledning af Grundlovsændringer.

For de hidtil nævnte Forbrydelser mod Statsinteresser og andre offentlige retlige Interesser¹⁹¹ bestemmer Prl. § 7, at naar Forbrydelserne begaas gennem et her i Riget trykt periodisk Skrift, finder Lovgivningens almindelige Ansvarsregler — baade om Straf og Erstatning — Anvendelse. Der gælder altsaa i disse Tilfælde ikke de særlige Bestemmelser i Prl. § 6, hvorefter Ansvaret kun kan paalægges Redaktøren og Forfatteren.

Men iøvrigt er de hidtil nævnte Tilfælde langt fra udtømmende, for saa vidt angaar den strafferetlige Beskyttelse af offentligretlige Interesser. Nævnes kan f. Eks.

Straffebestemmelserne for den, som forsætligt eller uagtsomt uden behørig Bemyndigelse beskriver eller afbilder danske militære Forsvarsanlæg, der ikke er almentilgængelige, eller mangfoldiggør eller offentliggør saadanne Beskrivelser eller Afbildninger, som forsætligt eller uagtsomt offentliggør Bestemmelser vedrørende danske Stridskræfters Mobilisering og andet Krigsberedskab¹⁹², eller som i Tilfælde af Krig, i hvilken den danske Stat er neutral, inden for dansk Territorium offentligt opfordrer til at indtræde i de krigsførende Magters Krigsmagt til Lands eller til Vands eller til paa anden Maade at yde dem Krigshjælp samt, naar Regeringen har udstedt særligt Forbud derimod, offentligt indbyder til at deltage i Statslaan til nogen af de krigsførende Magter¹⁹³.

Fremdeles kan nævnes Straffereglen for den, der offentligt forhaaner en fremmed Nation, en fremmed Stat, dens Flag eller andet anerkendt Nationalmærke¹⁹⁴.

Det er ogsaa strafbart at tilskynde Værnepligtige eller Personer, der hører til Krigsmagten, til Ulydighed mod tjenstlige Befalinger¹⁹⁵, og inden for den danske Stats Omraade at foretage Hvervning til fremmed Krigstjeneste¹⁹⁶.

Af andre Regler om Forbrydelser mod den offentlige Myndighed, der kan begrænse Ytringsfriheden, maa nævnes, at Straffeloven¹⁹⁷ rammer den, som uberettiget giver offentlig Meddelelse om, hvad der er foregaaet ved politiske Valghandlinger og Stemmeafgivninger, eller om Forhandlinger af fortrolig Karakter inden for offentlige Raad og Myndigheder, eller som uberettiget giver offentlig Meddelelse om Forhandlinger inden for Kommissioner og Udvalg, der er nedsat af Regeringen, saafremt det enten af Regeringen eller af vedkommende Kommission eller Udvalg selv er fastsat og offentligt meddelt, at Forhandlingerne er hemmelige. I saadanne Tilfælde, hvor det drejer sig om Forhandlinger inden for offentlige Raad og Myndigheder eller offentligretlige Kommissioner og Udvalg, anses Bestemmelserne om Krænkelser af Privatlivets Fred

for uanvendelige. Paa Retsmøder antages Straffelovens heromhandlede Bestemmelser ikke at finde Anvendelse, idet Retsplejeloven indeholder en Række særlige Regler om offentlig Gengivelse af Forhandlingerne i Retsmøder, der er lukkede, eller naar der er udstedt Forbud mod Referat af Forhandlingerne over for Offentligheden. Saa danne Regler — se Rpl. §§ 31, 455, 456 o, 467, 851, 895, 1017 a — omtales nærmere nedenfor under Behandlingen af Pressereferater, se Kapitel III.

Fremdeles kan fremhæves, at Straffeloven straffer den, der offentliggør bevidst usande Gengivelser eller falske Citater af Meddelelser om faktiske Forhold fremsat i Retsmøder eller givet i Rigsdagens, kommunale eller offentlige Raads eller Myndigheders Møder, eller som bevidst usandfærdig offentligt tillægger en offentlig Myndighed Handlinger, som den ikke har foretaget, naar dette er egnet til at skade Landets Interesser i Forhold til Udlandet, jfr. Strfl. § 129 a. Denne Bestemmelse, der først er givet i 1939, supplerer, for saa vidt angaar Retsmøder, Rpl. § 1017 Stk. 2 Nr. 1, der rammer den, som i Tale eller Skrift, beregnet paa at virke i en videre Kreds, forsætlig eller ved grov Uagtsomhed giver væsentlig urigtig Meddelelse om en Straffesag, der endnu ikke er endelig afgjort eller bortfaldet. Men sidstnævnte Regel gælder kun Straffesager og omfatter baade Forsæt og grov Uagtsomhed.

Blandt Forbrydelserne mod den offentlige Orden og Fred maa nævnes offentlig Tilskyndelse til Forbrydelse og offentlig udtrykkelig Billigelse af Forbrydelse mod Statens Selvstændighed og Sikkerhed eller mod Statsforfatningen og de øverste Statsmyndigheder¹⁹⁸. Endelig fremhæves Straffelovens Regel om Blasfemi, hvorefter den, der offentlig driver Spot med eller forhaaner noget her i Landet lovligt bestaaende Religionssamfunds Troslærdomme eller Gudsdyrkelse, kan straffes.

Det tilføjes, at de sidst omtalte Forbrydelsesgrupper ikke nævnes i Prl. § 7, saaledes at hvis de begaas i periodiske

Skrifter, der er trykt her i Riget, maa Ansvar^{et} bedømmes efter Reglerne i Prl. § 6.

I Strfl. Kap. 24 om Forbrydelser mod Kønssædeligheden fastsættes Straf for den, der offentliggør eller udbreder Skrifter eller Billeder, som enten er ligefrem utugt^{ige} (pornografiske), eller som udelukkende maa antages at have forretningsmæssig Spekulation i Sanselighed til Forma^{al}¹⁹⁹. Sker Overtrædelsen gennem et her i Riget trykt periodisk Skrift, maa Ansvar^{et} bedømmes efter Prl. § 6, der kun nævner Redaktøren og Forfatteren som eventuelt ansvar^{lige}²⁰⁰. Herved kan dog erindres Prl. § 15 Stk. 2, der forbyder Personer, som i Henhold til deres Erhverv har en naturlig Pligt til at gøre sig bekendt med Indholdet af et trykt Skrift, at forhandle eller paa anden Maade udbrede Skriftet, hvis strafbare Indhold kan konstateres ved et flygtigt Gennemsyn. Der sigtes til faste Forhandlere saa^{som} Butiksboghandlere og Kioskindehavere, der erhvervs^{mæssigt} køber Bøger og Blade for egen Regning, i Mod^{sætning} til Gadeforhandlere og Avisbude, og Bestemmelsen finder Anvendelse ogsaa paa her i Riget trykte periodiske Skrifter²⁰¹.

I Straffelovens Sædelighedskapitel findes ogsaa en Regel²⁰², som forbyder paa forargelig Maade at reklamere for eller udbyde til Salg Genstande eller Stoffer, der er tjenlige til at forebygge Svangerskab, eller uden udtrykkel^{ig} Anmodning at udsende Reklamer for saadanne Gen^stande eller Stoffer til Personer, der ikke driver lovlig²⁰³ Handel med disse. Bestemmelsen maa sammenholdes med Forbudet²⁰⁴ mod at stille til Salg Genstande, der fremtræ^{der} som bestemt til seksuel Hygiejne, men hvis væsentlig^{ste} Forma^{al} maa antages at være Afbrydelse af Svanger^sskab. Om Annoncer henvises iøvrigt til Reglen i Prl. § 6 Stk. 6, for saa vidt angaar danske periodiske Publikationer.

Af andre Bestemmelser i Straffeloven, som kan ramme Indholdet af offentlige Bekendtgørelser eller Meddelelser, skal nævnes Reglerne om Reklame for sundhedsfarlige Va^{re}

rer²⁰⁵, herunder uegnede sundhedsfarlige Medicinalvarer²⁰⁶, og de særlige Regler om Udspredelse af løgnagtige Meddelelser, hvorved Prisen paa Varer, Værdipapirer eller lignende Genstande kan paavirkes²⁰⁷, og om urigtige eller vildledende Offentliggørelser angaaende Aktieselskabers, Andelsselskabers eller lignende Foretagenders Forhold²⁰⁸, herunder navnlig Regnskabsforholdene. Straffeloven²⁰⁹ rammer ogsaa den, som i Dokumenter, Forretningsbreve, Cirkulærer og Bekendtgørelser mod bedre Vidende gør urigtige Angivelser om det af ham bestyrede eller repræsenterede Selskabs økonomiske Stilling.

III.

Ligesom der angaaende Enkelthederne i og den nærmere Fortolkning af de hidtil nævnte Regler i den almindelige Straffelov maa henvises til de juridiske Systemværker, skal det her blot nævnes, at der uden for Straffeloven findes mange Straffebestemmelser, som normerer Indholdet af Pressepublikationer, men at det vilde falde uden for Rammen af og Formaalet for denne Fremstilling at tilstræbe nogen egentlig Gennemgang af disse Dele af Retssystemet. Herhen hører f. Eks. flere Bestemmelser i Loven om uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse (Bek. 80 ^{31/3} 1937), Medicinallovgivningen²¹⁰, navnlig Loven om Udøvelse af Lægegerning (L. 72 ^{14/3} 1934), og Lovgivningen om de forskellige Erhvervsgrene, Handel, Industri, Haandværk, Landbrug o. s. v. Endelig maa det fremhæves, at Retshaandhævelsen over for lovstridige Pressepublikationer naturligvis ikke standser ved det strafbares Grænse, men at de civilretlige Retshaandhævelsesmidler — Erstatning og Forbud — kan bringes i Anvendelse over for Udtalelser, herunder Pressemeddelelser, der er skadelige for andres Interesser. Spørgsmaalet er, om der kan opstilles mere almindelige Regler om, hvornaar saadanne Udtalelser maa anses for uretmæssige. Herom maa henvises til de Under-

søgelser, som findes i Erstatningsretten²¹¹. — For saa vidt særlig angaar Pressens Forhold er der Grund til at nævne Lov om offentlige Indsamlinger af 1937²¹², hvorefter offentlig Indsamling gennem Dagblade samt regelmæssig udkommende Fagblade og Tidsskrifter til velgørende Formaal eller til Formaal, der har almen Interesse, kan finde Sted uden forud indhentet Tilladelse fra Myndighederne, saafremt Henvendelsen om Indsamlingen udgaar fra Bladets Redaktion eller med dens anbefaling, og der samtidig gives Meddelelse til Politimesteren, i København Politidirektøren, der fastsætter den fornødne Kontrol dels med at Formaålet med Indsamlingen er som anført ovenfor, dels med at de indsamlede Midler er anvendt overensstemmende med det angivne Formaal. Saafremt Indsamling gennem Dagbladene sker til almenkendte, velgørende Institutioner, og der af det indsamlande Blad gives Kvittering til Bidragyderne gennem Offentliggørelse af Bidragslister, ligesom der fra de modtagende Institutioner gives Kvittering, som offentliggøres af Bladet, kommer Bestemmelserne om Meddelelse til Politiet og om dettes Kontrol ikke til Anvendelse. En Indsamling anses som offentlig, naar Opfordring til at yde Bidrag rettes til andre end Personer, der er Indbydterne personlig bekendte eller har særlig Tilknytning til de Personer eller Institutioner, til Fordel for hvilke Indsamlingen sker. I Praksis blev Formanden for en Forening, hvis Formaal og Virksomhed angaves at angaa Børneskole- og Ungdomssagen, anset for skyldig i Overtrædelse af Lovens §§ 1 og 2 ved uden Tilladelse gennem Henvendelse til ukendte Personer at tegne passive Medlemmer til Foreningen, hvilke Medlemmer ikke fik nogen virkelig Medlemsstilling for deres Bidrag, og ved at have ladet tegne Annoncer til Foreningens Medlemsblad, saaledes at der i Annoncespalterne kun indsattes nogle Forbogstaver og Ordet »Reserveret«²¹³.

KAPITEL III

Pressereferater, Pressemeddelelser og Pressekommentarer

SOM tidligere fremhævet er Udbredelsen af uretmæssige Ytringer, f. Eks. af Udtalelser, der krænker Tredjemands Privatlivs Fred, hans Ære eller iøvrigt er skadelige for ham, principielt undergivet samme Regler som Ytringerne selv. Ved Referat af ærerørige Sigtelser vil saaledes Bevis for, at selve Sigtelsen er sand, ifølge Strfl. § 269 bevirke Straffrihed for Referenten. Undertiden vil Grundsætningen om udvidet Ytringsfrihed i Strfl. § 269 Stk. 1 medføre, at de refererede Udtalelser i sig selv ikke er Ærekrænkelser, saaledes at Referatet deraf heller ikke kan paadrage Straffansvar. Dette gælder, naar der er Tale om Referater af en af en offentlig Myndighed udtalt Formening, f. Eks. en Dom, Fængslingskendelse, Tiltalebeslutning eller et Anholdelsesdekret²¹⁴. Men man kan ikke som almindelig Regel gaa ud fra, at Pressereferatet i Medfør af Strfl. § 269 Stk. 1 skulde være privilegeret, d. v. s. ansvarsfrit skulde kunne fremsættes, uden at Referenten behøvede at være rede til at føre Sandhedsbevis for Indholdet af det refererede²¹⁵. Derimod indeholder Lovgivningen iøvrigt Bestemmelser, som under Hensyn til, hvad der gælder i fremmede Retsforfatninger, giver Anledning til at undersøge Spørgsmaalet, om der gælder særlige Ytringsprivilegier for Pressereferater. For dansk Rets Vedkommende

kan fremhæves Rpl. § 1017, der i Stk. 1 udtaler, at offentlig Gengivelse af Retsforhandlinger skal være objektiv og loyal, men intet nævner om Sandhedsbevis el. lign. Og for engelsk Ret kan henvises til, at der gælder Ytringsprivilegier for Referater af Retsforhandlinger, Parlamentsforhandlinger, Forhandlinger i kommunale og andre offentlige retlige lokale Repræsentationer og Forhandlinger paa andre offentlige Møder. I Forbindelse med en Drøftelse af Lovgivningens Stilling til Pressens Behandling af Retssager er Reglerne om Referat af Retsforhandlinger og andre Meddelelser i Pressen vedrørende Retssager blevet Genstand for Forhandling paa det 17. nordiske Juristmøde²¹⁶, hvor Stephan Hurwitz²¹⁷ som Diskussionsgrundlag forelagde en Afhandling om Emnet. I det følgende vil dansk Rets Regler om Pressereferater blive fremstillet baade for saa vidt angaar Retsforhandlinger og andre Forhandlinger.

I.

Begrebet Pressereferat adskiller sig fra Begrebet Pressekommentar ved, at Kommentaren indebærer en Bedømmelse af, en Kritik af eller Stillingtagen til det passerede, hvorimod Referatet bestaar i eller fremtræder som en blot og bar Gengivelse af stedfundne Begivenheder²¹⁸. I Begrebet Retsreferat ligger yderligere, at det, der refereres, er passeret i et Retsmøde. Derimod kan man ikke uden videre fra fremmed Ret overføre den Betingelse, at Gengivelsen af det i Retsmødet passerede skal være sket i umiddelbar Tilknytning til selve Retsforhandlingerne, for overhovedet at tale om Begrebet Retsreferat²¹⁹. Den danske Retsplejelses Regler om Referatforbud maa ogsaa gælde Gengivelser, der først fremkommer senere. Endelig nævner Retsplejeloven Meddelelser vedrørende Retssager, der ikke kan opfattes som egentlige Referater, se § 1017 Stk. 2 Nr. 1, der foreskriver Straf for den, som i Tale eller Skrift be regnet paa at virke i en videre Kreds, forsætlig eller ved

grov Uagtsomhed giver væsentlig urigtig Meddelelse om en Straffesag, der endnu ikke er endelig afgjort eller bortfaldet. Denne Bestemmelse omfatter baade Referater og andre Meddelelser.

A.

Retsmøderne er offentlige, hvor ikke det modsatte særlig er foreskrevet i Loven²²⁰. Domme afsiges altid i offentligt Møde²²¹. Som almindelig Regel har enhver, herunder Pressen, Adgang til Omtale og Gengivelse af det i de aabne Retsmøder passerende. Til praktisk Gennemførelse af den Garanti, Offentlighedsreglerne i Retssager tilstræber, er det nemlig ikke nok, at Offentligheden blot har Adgang til selve Retslokalet, saaledes at de i Reglen tilfældige og faa Mennesker, der har Lejlighed til at overvære Retsforhandlingerne, bliver bekendt med, hvad der passerer. Men der kræves yderligere, at en Offentliggørelse af Forhandlingerne kan finde Sted gennem Pressens Referater, saaledes at den store Almenhed faar Lejlighed til at sætte sig ind i Retssagernes Forløb (»middelbar Offentlighed«, »Presseoffentlighed«). Dog er det forbudt at fotografere eller tegne i Retssalen under et Retsmøde, medmindre Dommeren i det enkelte Tilfælde giver Tilladelse dertil. Offentlig Gengivelse i Billeder af et Retsmøde kan Retten paa ethvert Punkt af Sagen forbyde ved Kendelse, der ikke er Genstand for Anke eller Kære. Overtrædelser af de nævnte Forbud straffes med Bøder fra 200 Kr.²²². Derimod er der intet Lovforbud imod at fotografere eller tegne Sagens Personer uden for Retssalen, f. Eks. paa Vej til eller fra Retslokalet²²³.

Offentlig Gengivelse af, hvad der forhandles i Retsmøder, der holdes for lukkede Døre, er forbudt, ligesom Personer, der har faaet særlig Tilladelse²²⁴ til at overvære et Retsmøde, som holdes for lukkede Døre, ikke maa give Meddelelse om Forhandlingerne til nogen, hvem Ad-

gang til at overvære det paagældende Retsmøde ikke har været tilstedet. Overtrædelse af disse Forbud straffes med Bøder fra 200 Kr. Reglerne gælder dog ikke, naar Dørenes Lukning alene er besluttet af Hensyn til Orden og Ro i Retslokalet²²⁵.

Dørene til Retslokalet kan lukkes ifølge Rettens Kendelse i en Række Tilfælde, som kort skal nævnes i det følgende.

I alle Sager, baade borgerlige og kriminelle, naar enten Hensynet til Sædeligheden, Ro og Orden i Retslokalet, Statens Forhold til fremmede Magter eller særlige Hensyn til disse iøvrigt kræver det²²⁶.

I borgerlige Sager, naar offentlig Forhandling vilde tilføje nogen en uforuden Krænkelse²²⁷, i Ægteskabssager²²⁸ og i Sager vedrørende Umyndiggørelse og Lavværgemaal²²⁹.

I Straffesager, naar Sigtede (Tiltalte) er under 18 Aar, samt undtagelsesvis

- 1) naar særegne Omstændigheder giver Grund til at antage, at offentlig Forhandling vilde tilføje nogen en uforuden Krænkelse. I første Række skal Hensyn tages til de ved Forbrydelsen forurettede og Vidnerne, men det skal ikke være aldeles udelukket, at Bestemmelse i saa Henseende træffes for at undgaa at tilføje Sigtede (Tiltalte) eller hans nærmeste en uforholdsmæssig stor Lidelse. Det er dog i sidstnævnte Tilfælde en Betingelse, at Sigtede (Tiltalte) selv bærer det;
- 2) naar særegne Omstændigheder giver Grund til at antage, at Retsmødets Offentlighed paa afgørende Maade vil være til Hinder for Sagens Oplysning. Ved Retsmøder under Domsforhandling kan Dørene dog kun lukkes af den anførte Grund, naar det af Sagens Oplysninger fremgaar, at der for det Forhold, som er Genstand for Tiltale, kan forventes at ville blive gjort Strafansvar gældende ogsaa mod andre end den eller de under Sagen tiltalte Personer, og derhos ganske

særlige Hensyn gør det magtpaaliggende, at Dørene lukkes. Dette vil dog kun kunne ske i første Instans og kun i det Omfang, de anførte Hensyn med Nødvendighed kræver. Hvor Dørene af den anførte Grund lukkes under Domsforhandlingen, skal der til Retsbogen optages en saa fyldig Gengivelse af Sagens Gang, at der ved Domsafsigelsen kan meddeles Offentligheden en Fremstilling af Domsforhandlingens Forløb under fornøden Hensyntagen til, at Hensigten med Dørenes Lukning ikke forspildes²³⁰.

Dommernes og Nævningernes Raadslagninger og Afstemninger foregaar altid for lukkede Døre²³¹. Og under Efterforskningen i Straffesager²³² er Retsmøderne ikke offentlige, saa længe Undersøgelsen ikke er rettet mod en bestemt Person som sigtet. Er dette derimod Tilfældet, er Retsmøderne offentlige, medmindre Retten i Medfør af de foranstaaende Regler har besluttet, at Forhandlingen skal foregaa for lukkede Døre²³³. I Faderskabssager foregaar Retsmøderne for lukkede Døre, medmindre Parterne, eventuelt tillige Vidnerne, samtykker i, at Retsmøderne er offentlige²³⁴.

Retsplejeloven giver ikke Pressen nogen retlig Adgang til at overvære Retsmøder for lukkede Døre. Dommernes og Nævningernes Raadslagninger og Voteringer kan Pressen ikke faa Adgang til at høre paa²³⁵. Andre lukkede Retsmøder kan Rettens Formand som nævnt give Sagen uvedkommende Personer Adgang til at overvære²³⁶, og denne Regel kan efter Omstændighederne ogsaa komme Presserepræsentanter tilgode²³⁷.

Rettens Beslutning om, at Dørene skal lukkes, sker ved Kendelse, efter at Parterne har haft Lejlighed til at udtale sig. Kendelsen, der i borgerlige Sager ikke er Genstand for Kære, afsiges offentligt; om Dørene skal lukkes under den forudgaaende Forhandling, afgør Rettens Formand. Beslutning om, at Dørene skal lukkes, kan træffes saavel ved

Forhandlingens Begyndelse som i Løbet af denne; den kan straks eller senere indskrænkes til en Del af Forhandlingen²³⁸.

Heller ikke Rettens Beslutning om, at Dørene ikke skal lukkes, er i borgerlige Sager Genstand for Kære eller anden Indbringelse for højere Ret. Derimod antages i Straffesager ikke blot en Kendelse om Lukning af Dørene, men ogsaa en Beslutning eller Kendelse, der nægter at lukke Dørene, at kunne paakæres, men ikke paaankes²³⁹. Saadan Kære maa dog iværksættes af Sagens Parter, og Pressen har ingen Beføjelse i saa Henseende²⁴⁰.

B.

Retsplejeloven indeholder Hjemmel for Udstedelse af Referatforbud, d. v. s. Forbud mod offentlig Gengivelse af Forhandlingerne i offentlige Retsmøder, for visse Tilfælde. Det drejer sig om Straffesager og visse særlige Arter af borgerlige Sager.

For Straffesager kan offentlig Gengivelse af Forhandlingen forbydes ved Kendelse²⁴¹,

1) saafremt sigtede er under 18 Aar, og det begæres af Værgen eller en Repræsentant for Værgeraadet;

2) undtagelsesvis — helt eller delvis —, naar særegne Omstændigheder giver Grund til at antage, at saadan Gengivelse vil tilføje en Person, der ikke er sigtet under Sagen, uforholdsmæssig stor Lidelse;

3) undtagelsesvis — helt eller delvis —, naar det begæres af en Sigtet, og Retten skønner, at offentlig Gengivelse vil forvolde ham eller hans nærmeste en uforholdsmæssig stor Lidelse.

Rettens Nægtelse af at udstede saadant Forbud kan paakæres af Sagens Parter, hvorimod Pressen hverken har Interesse i eller Adgang til Kære af saadan Nægtelse. Iøvrigt er Rettens Afgørelse ikke Genstand for Kære eller Anke. Overtrædelse af Rettens Forbud straffes med Bøder fra 200 Kr.

For saa vidt angaar Hovedforhandlingen (Domsforhandlingen) i Straffesager kan Retten, hvor der findes Grund til at antage, at offentlig Gengivelse af Forhandlinger under Hovedforhandlingen vil kunne have skadelig Indflydelse paa Sagens Oplysning eller Paadømmelse, ved Kendelse bestemme, at saadan Gengivelse af Forhandlingerne eller visse Dele af samme ikke maa finde Sted, forinden Dom er afsagt. Kendelsen ophæves, saa snart Grundene for samme ikke længere antages at være til Stede. Overtrædelse straffes med Bøder fra 200 Kr.²⁴². Forud for Domsforhandlingen har man kun de ovenfor omtalte Regler om Dørlukning²⁴³, om Referatforbud i Straffesager²⁴⁴ og om Efterforskningsforhør²⁴⁵ at holde sig til.

Uden for Straffesager er der givet særlige Regler for Ægteskabssager, Faderskabssager samt Umyndiggørelses- og Lavværgemaalssager. Ved Ægteskabssager forstaas Sager om Ægteskabs Omstødelse, Separation eller Skilsmisse, og Sager, der anlægges til Erhvervelse af Dom for, at et Ægteskab bestaar eller ikke bestaar²⁴⁶. Ved Faderskabssager forstaas Sager om Faderskab eller Bidragspligt til Børn²⁴⁷.

Offentlig Gengivelse af Retsforhandlingerne i Ægteskabssager, herunder dog ikke selve Dommen, er forbudt, med mindre begge Ægtefællerne giver deres Samtykke dertil, Overtrædelse af Forbudet straffes med Bøder fra 200 Kr. eller under skærpende Omstændigheder med Hæfte eller med Fængsel indtil 6 Maaneder²⁴⁸. Der kræves i dette Tilfælde ingen Kendelse af Retten, men Referatforbudet gælder i Kraft af selve Lovens Regel.

Offentlig Gengivelse af Forhandlingerne i Faderskabssager, derunder dog ikke indbefattet selve Dommen, er under alle Omstændigheder forbudt, naar der i Sagen har været inddraget flere Personer som sagsøgte. Ved offentlig Gengivelse af Domme i Faderskabssager maa der ikke ske Offentliggørelse af Navn, Stilling eller Bopæl for nogen af de i Dommen nævnte Personer. Overtrædelse af de her-

omhandlede Forbud straffes med Bøder fra 200 Kr.²⁴⁹. Og saa her virker Referatforbudene automatisk ifølge Loven uden Dommerkendelse.

Endelig gælder det i Sager om Umyndiggørelse og Lavværgemaal, at Retten ved Kendelse kan forbyde offentlig Gengivelse af Forhandlingerne, derunder dog ikke selve Umyndiggørelses- eller Lavværgemaalsdekretet, naar nogen af Parterne fremsætter Ønske derom. Overtrædelse af saadant Forbud straffes med Bøder fra 200 Kr.²⁵⁰.

I 1939 blev i Retsplejeloven indført Adgang til at udstede midlertidige Referatforbud i særlige Tilfælde, hvor Hensynet til fremmede Magter eller til Opklaring af alvorlige Forbrydelser gør det paakrævet eller ønskeligt. Dette gælder saaledes over for Vidner²⁵¹ m. H. t. hvad den paa gældende er blevet afhørt om af Politiet eller i lukket Retsmøde, eller hvad han iøvrigt under Afgivelsen af sin Forklaring maatte blive bekendt med under Sagen. Fremdeles²⁵², naar Hensynet til fremmede Magter gør det paakrævet, at der ikke offentligt sker Omtale af et Forhold, der er Genstand for offentlig Undersøgelse. I sidste Fald kan Politiet begære Rettens Kendelse om, at offentlig Omtale af Sagen helt eller for visse Deles Vedkommende er forbudt. Forhandlingerne herom samt Kendelsens Afsigelse sker for lukkede Døre. Kendelsen bortfalder, naar der er rejst Tiltale eller Tiltale er frafaldet; vedrører Sagen flere Personer, kan Kendelsen dog opretholdes, indtil Undersøgelsen er afsluttet for alles Vedkommende. Overtrædelse af Forbudet straffes med Bøde eller under skærpende Omstændigheder med Hæfte. Retskendelser om Referatforbud i de her sidstnævnte Tilfælde kundgøres for Pressen ved Meddelelse fra vedkommende Politimyndighed til Rigspolitichefen, der viderebesørger Meddelelserne til Ritzaus Bureau. For saa vidt angaar Kendelser, som afsiges af en Ret, der har sit Sæde uden for København, bør vedkommende Politimester desuden uopholdelig underrette Redaktionerne for de i Politikredsen udkommende Dagblade om Kendelsens Afsigelse²⁵³.

C.

Naar vedkommende Retsmøde afholdes for aabne Døre, og der ikke gælder noget Referatforbud, kan Pressen som nævnt principielt frit gengive, hvad der forhandles i Retten. Dog udtaler, som ogsaa tidligere berørt, Rpl. § 1017 Stk. 1, at offentlig Gengivelse af Retsforhandlinger skal være objektiv og loyal. Denne Regel, for hvis Overtrædelse der ikke er fastsat Straf, er iøvrigt nærmest formet efter engelsk Mønster og først indført i dansk Retspleje ved en Tillægslov af 1936 til Retsplejeloven²⁵⁴. Det er derfor af Interesse at opridsse nogle af engelsk Rets Regler vedrørende Referater af judicielle Forhandlinger, der foregaar for aabne Døre, uden at Referatforbud er udstedt²⁵⁵. Hovedinteressen knytter sig til de Ytringsprivilegier, som gælder for saadanne Referater.

I den engelske Law of Libel Amendment Act 1888 (51/52 Vict. c. 64) section 3 udtales følgende:

»A fair and accurate report in any newspaper of proceedings publicly heard before any court exercising judicial authority shall, if published contemporaneously with such proceedings, be privileged: Provided that nothing in this section shall authorize the publication of any blasphemous or indecent matter«.

Det Privilegium, der her er Tale om, er det saakaldte »absolutte« Privilegium (»absolut privilege«), som er ubetinget i den Betydning, at det ogsaa gælder, selv om Referatet er skrevet ud fra »de værst tænkelige Motiver og uden nogen fornuftige Grunde«²⁵⁶. Tilsvarende vidtgaaende Privilegium er indrømmet i andre Tilfælde, saaledes bl. a. for Parlamentsforhandlinger og Retsforhandlinger. Heller ikke her paavirkes Privilegiet af, at der føres Bevis for »malice«. M. H. t. Retsforhandlinger gælder det, at Dommere, Parter, Sagførere, Vidner og Nævninger nyder ubetinget Privilegium, saaledes at de ikke kan drages til Ansvar for ærefornærmende Sigtelser i Retten. For dansk Ret

vil det af, hvad tidligere er anført²⁵⁷, fremgaa, at et saadant ubetinget Ytringsprivilegium for de i Retsforhandlingerne deltagende Personer ikke er anerkendt, men at Ytrings- frihedens Grænser, baade m. H. t. Fredskrænkelser og Ære- krænkelser beror paa den i Strfl. §§ 263 Stk. 2 og 269 Stk. 1 udtalte almindelige Grundsætning, om vedkommende har været forpligtet til at udtale sig eller har handlet til beret- tigt Varetagelse af aabenbar Almeninteresse eller af eget eller andres Tarv, hvortil § 269 Stk. 1 for Sigtelser yder- ligere kræver, at den, der fremsætter Sigtelsen, skal have været i god Tro. Dette sidste Krav leder snarere i Retning af, hvad engelsk Ret kalder begrænset eller betinget Pri- vilegium (»qualified privilege«), som gælder i H. t. com- mon law (almindelig Retspraksis) for Retsreferater, hvor Betingelserne for at statuere absolut Privilegium ikke er tilstede, f. Eks. hvor Referatet ikke findes i en Publikation, der kan betegnes som Avis (»newspaper«) i den Betyd- ning, Law of Libel Amendment Act tager Ordet, eller hvor Referatet udgives nogen Tid efter Retsforhandlingerne og ikke i umiddelbar Tilknytning til disse. Det betingede Pri- vilegium er ogsaa indrømmet ved Referater af Parlaments- forhandlinger og andre offentlige Møder. Dette Privile- gium adskiller sig det ubetingede derved, at det bortfalder, naar der føres Bevis for »malice«, d. v. s. Bevis for at Of- fentliggørelsen er sket i ond Tro, i retsstridig Hensigt eller ud fra dadelværdige personlige Motiver.

Betingelserne for engelsk Rets (Law of Libel Amend- ment Acts) ubetingede Privilegium for Retsreferater er

1) at Referatet findes i en Avis (newspaper). Herunder falder kun periodiske Publikationer, der udkommer med højst 26 Dages Mellemlum²⁵⁸, men ikke Maanedse eller Aarsskrifter, endsige Pjecer eller Bøger,

2) at Referatet angaar offentlige Retsforhandlinger²⁵⁹,

3) at Referatet offentliggøres samtidig med Retsforhand- lingen, d. v. s. i det nærmest følgende Nummer af Avisen. Her er det altsaa afgørende, om der er Tale om Dagblade,

Søndagsaviser (Ugeblade) o. s. v. Hvis en Avis, der kun kommer om Søndagen, vilde prøve at kræve det ubetingede Privilegium m. H. t. et Referat af Retsforhandlinger, der var passeret den foregaaende Mandag, kunde der maaske opstaa Vanskeligheder med dette Krav, udtaler en engelsk Forfatter²⁰⁰.

4) at Referatet er »fair and accurate«^{200a}, jfr. om de tilsvarende danske Udtryk i Rpl. § 1017 Stk. 1 »objektiv og loyal«. Hertil kræves naturligvis ikke, at Gengivelsen af Retsforhandlingerne skal være ordret nøjagtig, men den skal give en i det væsentlige nøjagtig og loyal Fremstilling af det passerede. Fremdeles maa Referatet være upartisk, saa at begge Parter Indlæg kommer til deres Ret paa lige Fod. Da Straffesager og ofte borgerlige Sager fremstilles i letforstaaelige Hovedtræk under den første Del af Processens Gang, vil der være en vis Fristelse hos Referenten til at lade sig nøje med denne mere sammentrængte Gengivelse af Sagens Indhold og maaske forsømme, hvad der senere fremkommer. Dette kan bringe Referatprivilegiet i Fare²⁰¹. Endvidere vil man ikke anerkende, at der foreligger objektivt og loyalt Referat, hvis Referenten paa utilbørlig Vis fremhæver Bemærkninger fra Dommere, Sagførere eller Vidner af personlig eller ærekrænkende Natur. Hvis en saadan ærekrænkende Bemærkning fra en Retsforhandling, der varede tre-fire Timer, bliver gengivet i f. Eks. 30 Linjer, medens Resten af Forhandlingerne kun faar 5 Linjer, er Referatet som Helhed taget ikke objektivt og loyal²⁰². Desuden gælder Kravet om Objektivitet og Loyalitet ikke blot Referatets egen Fremstilling, men ogsaa Valget af Overskrifterne. Disse maa ikke være vildledende, overdrevne eller utilstrækkelige sammenlignet med Indholdet af selve Referatet. Eventuelle Spørgsmaalstegn og passende Forbehold — »formentlig«, »efter Sigende«, »paa staaede« o. s. v. — vil her være af Betydning. Som Eksempel²⁰³ kan nævnes et Tilfælde fra engelsk Ret, hvor to unge Mennesker var tiltalt for at have stjålet et Auto

mobil og kørt bort med det uden Ejerens Samtykke. I Retsmødet blev det oplyst, at Tyverisigtelsen var trukket tilbage, men de tilstedeværende Pressefolk hørte ikke dette. De to Tiltalte blev dømt for den mindre Lovovertrædelse at have kørt Motorvogn uden Ejerens Samtykke, men Aviserne refererede Sagen under Overskrifter som »Stjal Motorvogn« og »Automobiltyveri«. De to nævnte fik senere tilkendt Erstatning hos Bladene for de nævnte Referater, der ikke fandtes objektive og loyale. Endelig sonder engelsk Ret skarpt mellem Referat og Kommentar og fastholder, at disse to ikke maa sammenblandes. Kommentar maa først ske, naar Retsforhandlingerne er forbi, og skal adskilles fra Referatet. Indblandes Kommentar i Referatet, mister dette sit Privilegium som »fair and accurate«²⁶⁴.

5) at Offentliggørelse af Retsforhandlingerne ikke er forbudt ved særligt Referatforbud,

6) at Referatet ikke indeholder noget blasfemisk, oprørsk eller usømmeligt.

Opfylder Referatet ikke de under 1) og 3), men derimod nok de under 2), 4), 5) og 6) nævnte Betingelser, haves der ikke absolut, men kun begrænset (»qualified«) Privilegium, som ikke gælder, saafremt der foreligger »malice«. Dette Begreb, der i Tilslutning til de engelske Udtalelser er gengivet ovenfor som ond Tro, retsstridig Hensigt og dadelværdige personlige Motiver, bestemmes i Retssproget paa forskellige Maader: »malice is any corrupt or wrong motive, or personal spite or ill-will«²⁶⁵, »speaking generally, any bad motive imports malice«²⁶⁶. Domsafgørelserne indeholder mange Udtalelser om Begrebet »malice«, der stemmer overens med det her anførte.

I fransk Ret indeholder Presseloven²⁶⁷ en Udtalelse, der i Hovedsagen er beslægtet med den engelske Lovgivnings Regel om absolut Referatprivilegium. Derimod kender tysk og norsk Ret ikke noget tilsvarende Ytringsprivilegium for Pressen²⁶⁸.

For saa vidt angaar dansk Ret, er det formentlig den al-

mindelige Opfattelse²⁶⁹, at Referater af i og for sig ærefornærmende Udtalelser, der er faldet i en Retssal, ikke kan anses for Overtrædelser af Injurielovgivningen. Begrundelsen af dette Standpunkt er mere indgaaende fremsat af Hurwitz²⁷⁰, der henviser til, at ifølge almindelig Opfattelse, ikke blot i Pressekrede, men ogsaa uden for disse, er et Pressereferat normalt retmæssigt, naar det korrekt gengiver, hvad der er passeret i offentligt Retsmøde. Denne Opfattelse er begrundet i »en udbredt Følelse af, at Retsplejen er et offentligt Anliggende . . . Pressen opfylder ikke blot en Nysgerrigheds- eller Sensationstrang ved at give Besked om, hvad der sker i Retten, men den tilfredsstiller et socialt Behov efter Orientering herom. Over for dette Behov maa Hensynet til den enkelte i vidt Omfang vige. Skulde Pressen undlade ethvert Referat, der kunde indeholde en ubeføjet Ærekrænkelse for en i Sagen impliceret Person, vilde Referat faktisk være umuliggjort m. H. t. de fleste Straffesager før Domfældelsen og for en betydelig Del af de borgerlige Sager, i hvilke Processkrifter og Procedure, Partsforklaringer og Vidneafhøringer ofte rummer alvorlige Sigtelser, ikke mindst i Injuriesager, der ofte med Rette paakalder Offentlighedens Interesse i særlig Grad. Men er Referat af ærekrænkende Udtalelser i offentlige Retssager principielt tilladeligt uden selvstændigt Injuriens ansvar for Referenten, vilde det være praktisk uforeneligt hermed, om man dog som Ansvarsomraade vilde udsondre de Sigtelser, for hvilke Fremsætteren kun var dækket ved de ovenfor omtalte²⁷¹ særlige Ytringsprivilegier i Retsplejens Interesse. For Referenten vil det som Regel være umuligt at vide, om en given Udtalelse fremsættes med Dækning i et Sandhedsbevis eller ej. Man nødsages derfor til at opstille en generel Regel for eller imod Referatberettigelsen.«

Ud fra disse Betragtninger af Forholdets Natur opstiller Hurwitz²⁷² en Grundsætning om Pressens Referatfrihed i Forhold til Injurielovgivningen, der i det store og hele svarer til den i engelsk og fransk Ret udtrykkeligt hjem-

lede. Kun lægges der ikke saa afgørende Vægt paa Son-
dringen mellem »absolute privilege« for visse Retsreferater
og blot »qualified privilege« for andre, idet Referatfri-
heden antages at foreligge, selvom Referenten har været
i ond Tro, d. v. s. har kendt Urigtigheden af de under Rets-
forhandlingerne fremsatte Sigtelser, hvorimod en særlig
Skadehensigt eller Bladtjenesten uvedkommende Motiver,
f. Eks. personligt Modsætningsforhold mellem Referenten
og den ved Referatet krænkede, Bestikkelse o. lgn., maa
kunne ophæve Referatprivilegiet²⁷³. Fremdeles fastholdes
den engelske Grundsætning om, at Referat og Kommentar
helt skal holdes ude fra hinanden, med Rette ikke, eller i
hvert Fald ikke med den Strengthed, hvormed den haand-
hæves ifølge engelsk Retsopfattelse²⁷⁴. Endelig tillægges der
med Grund Referatprivilegiet Virkning ikke blot over for
Injurielovgivningen, men ogsaa over for Straffebestemmel-
serne om Krænkelse af Privatlivets Fred²⁷⁷.

Der kan næppe herske Tvivl om, at der i dansk Ret gæl-
der et Ytringsprivilegium for Referater af offentlige Rets-
forhandlinger, naar disse er »objektive og loyale«. Derfor
kan man ikke blot paaberaabe sig en Betragtning af selve
Forholdets Natur, men formentlig ogsaa en Analogi fra
Reglen i Strfl. §§ 263 Stk. 2²⁷⁸ og 269 Stk. 1 »aaabenbar Al-
meninteresse«, der vel ikke i Almindelighed kan give Pres-
sen nogen Særstilling, men dog synes at støtte dens Ytrings-
frihed, netop naar Talen er om Referater af offentlige Rets-
møder²⁷⁹, hvor Pressen som berørt tilfredsstiller et socialt
Behov efter Orientering. Derved bliver der Overensstem-
melse mellem Reglerne om Referater af offentlige Rets-
møder og de Regler, der gælder for Referater af Rigsdags-
møder, Kommunalraadsmøder og lignende offentlige Mø-
der. Et saadant Ytringsprivilegium svarer nærmest til en-
gelsk Rets betingede eller begrænsede Privilegium (quali-
fied privilege), der i Henhold til almindelig Retspraksis
(common law) gælder ved Ansvar over for Injurielovgiv-
ningen. De Begrænsninger, som engelsk Retspraksis op-

stiller, vil formentlig blive anset vejledende ogsaa for dansk Retsopfattelse. Herefter antages det, at Udtalelser i Presse- referater ikke paadrager Ansvar for Freds- eller Ærekræn- kelse, naar de

- 1) angaar offentlige Retsmøder, som foregaar
- 2) uden Referatforbud, og Gengivelserne
- 3) er »objektive og loyale«, jfr. Rpl. § 1017 Stk. 1, her- under
- 4) ikke gentager (grove) Ringeagtsytringer²⁸⁰ eller
- 5) angaar Forhold og Personer, der aabenbart er Sagen uvedkommende²⁸¹,
- 6) og for saa vidt angaar ærekrænkende Sigtelser, er fremsat i god Tro, d. v. s. Tro paa Sigtelsernes Sandhed, og endvidere,
- 7) ikke er dikteret af dadelværdige Motiver. Derimod behøver Referaterne
- 8) ikke at være samtidige med Retsforhandlingerne, og
- 9) i andre Retninger end over for Freds- og Ærekræn- kelser, f. Eks. m. H. t. Blasfemi og Pornografi, gælder Ytringsprivilegiet ikke²⁸².

Undergives Ytringsfriheden for Pressereferater disse Be- grænsninger, der i det store og hele svarer til engelsk com- mon laws Stilling over for Injurielovgivningen, tør man formentlig i Kraft af en Analogi²⁸³ fra eller Anvendelse af Grundsætningen i Strfl. §§ 263 Stk. 2 og 269 Stk. 1 opfatte Pressens Retsreferenter som handlende »til berettiget Vare- tagelse af aabenbar Almeninteresse« og tillægge Pressen Ansvarsfrihed svarende hertil.

II.

Referater af Rigsdagsforhandlinger (Parlamentsforhand- lingen) er ifølge engelsk Lov²⁸⁴, naar de udsendes ved Rigsdagens (Parlamentets) egen Foranstaltning, værnet gennem absolut Privilegium. Nøjagtige Kopier af de offi- cielle Referater er beskyttet paa samme Maade. Derimod

gives der kun begrænset Privilegium til Referater i Uddrag, sammentrængte Gengivelser el. lgn., idet Loven kræver, at de skal være offentliggjort *bona fide* og uden »malice«. Endvidere er ifølge Retspraksis²⁸⁵ en hvilken som helst Gengivelse af Parlamentsforhandlinger værnet ved begrænset Privilegium. Det kræves her, at Referatet er objektivt og loyalt — »fair and accurate« —, og at der ikke foreligger »malice«. Dette Privilegium gælder ikke blot Avisreferater; og er der Tale om saadanne, behøver de ikke — for at nyde godt af Privilegiet — at være fremkommet samtidig med Parlamentsforhandlingerne.

For dansk Rets Vedkommende bør man formentlig fastslaa ubetinget Ansvarsfrihed for de officielle Referater, der findes i Rigsdagstidende, svarende til det ubetingede Ytringsprivilegium, Grundloven indrømmer Rigsdagsmændene. Iøvrigt vil dansk Ret nok anerkende, at Referater af Rigsdagsforhandlinger, naar de er objektive og loyale, maa nyde godt af Ansvarsfrihedsgrundsætningen ifølge Strfl. §§ 263 Stk. 2 og 269 Stk. 1²⁸⁶. De samme Betragtninger, som ovenfor er anført til Støtte for det betingede Ytringsprivilegium i Forbindelse med Retsreferatet, maa kunne finde tilsvarende Anvendelse ved Referater fra offentlige Rigsdagsmøder. Kun erindres, at der ikke her kendes den særlige Mellemvej: offentligt Møde med Referatforbud.

III.

Referater af offentlige Forhandlinger i kollegiale Forvaltningsorganer, f. Eks. Byraad, Amdsraad og Sogneraad, og andre offentlige Møder kan ikke som Retsreferater og Rigsdagsreferater uden videre offentliggøres ansvarsfrit, blot fordi de er objektive og loyale. I dansk Retspraksis synes man dog at have været inde paa denne Anskuelse. En Landsover- samt Hof- og Statsretsdom fra 1885²⁸⁷ omhandler en Beretning i en Avis om et offentligt politisk Møde indeholdende Referat af, hvad en Taler havde sagt

paa Mødet. Disse Udtalelser var fornærmelige for Justitsministeren. Overrettsdommen udtaler, at da det var godtgjort, at Referatet i alt væsentligt var korrekt, for saa vidt det i Korthed gengav Foredragets Mening, og der ikke i Referatet indeholdtes noget urigtigt, nyt eller fremmed, maatte der gives den indstævnte Bladredaktør Medhold i, at han, der i det foreliggende Tilfælde havde indskrænket sig til i den af ham redigerede Avis at give en objektiv Beretning om det ved bemeldte Møde passerede uden at ledsage samme med nogensomhelst Bemærkning, hvorved han kunde siges at have gjort de i Referatet forekommende Udladelser til sine, ikke herfor kunde paalægges Strafansvar efter Injurielovgivningen uanset de refererede Udladelers fornærmelige Karakter. Overretten frifandt derfor Redaktøren, men mortificerede Udtalelserne. Højesteret²⁸⁸ fandt ikke, at der var ført fornødent Bevis for, at Referatet var korrekt — baade Taleren og de i Sagen førte Vidner gik herimod —, og dømte Redaktøren allerede paa Grund heraf.

Engelsk Retspraksis har ikke dristet sig til paa egen Haand at statuere noget Ytringsprivilegium for korrekte Referater fra offentlige Møder i Almindelighed. Derimod indeholder Lovgivningen²⁸⁹ en Regel for Avisreferater dels fra Møder i kollegiale Forvaltningsorganer — Menighedsraad, Byraad, Skoleraad og andre lokale Myndigheder —, hvortil Offentligheden eller Pressen har Adgang, dels fra offentlige Møder, d. v. s. saadanne Møder, hvor offentlige Anliggender drøftes. Den engelske Lov beskriver et offentligt Møde som et Møde, der afholdes *bona fide* og i Overensstemmelse med Loven samt i lovligt Øjemed til Fremme eller Drøftelse af nogen Sag af offentlig Betydning, hvad enten Adgangen til Mødet staar aaben for enhver eller er begrænset²⁹⁰. Sager af offentlig Betydning er et meget vidtrækkende Begreb²⁹¹: Statssager, Regeringssager, Parlamentssager, enhver offentlig Persons offentlige Optræden, herunder Politikeres, offentlige Taleres, Gejstliges, Dom-

meres og Øvrighedspersoners, Sagføreres, Parlamentskandidaters, endvidere kommunale Anliggender, offentlige Forlystelser, Litteraturen, Kunsten, Forretningslivet for saa vidt det er af økonomisk Betydning for Almenheden o. s. v.

Det heromhandlede Referatprivilegium, være sig for Omtale af Møder i Forvaltningskollegierne eller af offentlige Møder iøvrigt, er kun begrænset (»qualified«) og knyttet til en Række Betingelser.

1) Referatet maa først og fremmest være objektivt og loyalt (»fair and accurate«). Herom kan henvises til, hvad tidligere er anført. Referenten maa ikke tilføje Kommentarer, i hvert Fald ikke paa en saadan Maade, at han gør de paa Mødet udtalte ærerørige Sigtelser til sine egne.

2) Referatet maa ikke være offentliggjort »i ond Tro« (»maliciously«) d. v. s. med Kendskab til Indholdets Urigtighed eller ud fra særlig dadelværdige Motiver.

3) Referatet maa ikke indeholde blasfemiske eller pornografiske Elementer.

4) Ytringsfriheden kommer kun Aviserne tilgode, derimod ikke Pjecer og Bøger. Aviser er kun periodiske Publikationer, hvor der højst er 26 Dage mellem Numrene. Maanedes-, Kvartals-, Halvaars- og Aarsskrifter falder altså udenfor.

5) For at bevare Referatprivilegiet maa Avisen paa Begæring optage passende Berigtigelser til Imødegaaelse eller Forklaring af Referatet.

6) Til afgørende Forskel fra Rets- og Rigsdagsreferater kræves det ved Kommunalraadsreferater og andre Gengivelser af offentlige Møder, at hele Referatet skal være af almen Betydning (»of public concern«)²⁰² eller offentliggjort til Nytte for Almenheden (»for the public benefit«)²⁰³. Medens man ved Rets- og Parlamentsreferater regner med, at naar Referatet blot er objektivt og loyalt, er det ogsaa af almen Betydning og til Nytte for Almenheden, tager man ved Referater af andre offentlige Møder netop dette

Spørgsmaal op til særlig Prøvelse. Enhver Redaktør maa, inden Referatet udsendes, have gennemgaaet det og renset det for ærekrænkende Udtalelser, som maatte være faldet paa Mødet, medmindre det drejer sig om Sigtelser for Forhold, der falder inden for Mødets Program og altsaa er af offentlig Betydning eller som dog har saadan Forbindelse med Mødets Formaal, at deres Offentliggørelse kan siges at være til Nytte for Almenheden.

De Retstilfælde, som i Reglen fremdrages for at belyse, om vedkommende Udtalelse er af almen Betydning eller til Nytte for Almenheden, er følgende:

A forsøgte at komme til Orde paa et Møde af Dokarbejdere, men blev stadig afbrudt af generende og ærekrænkende Tilraab fra bestemte Tilhørere. Redaktør B gav i sit Mødereferat i Bladet nøjagtigt disse Injurier, der ikke havde nogensomhelst Forbindelse med Mødets Formaal eller Emne. Spørgsmaalet var for Dommeren, om disse personlige Tilraab havde noget at gøre med almen Interesse eller almen Nytte. Sæt, man har en Fjende, som gaar til et offentligt Møde og dér benytter Lejligheden til at lufte sit Fjendskab gennem Fremsættelse af ubeføjede Sigtelser, og Aviserne dernæst »objektivt og loyalt« refererer alle Udtalelserne. Juryen fandt, at de nævnte Bemærkninger paa Mødet faldt uden for Referatprivilegiet, og tilkendte A Erstatning hos B²⁸⁴.

Paa et Aktionærmøde drøftede man en Plan til Forbedring af Selskabets Kapitalforhold. Bestyrelsens Formand gik i sin Tale ind for Planen og forklarede, at Grunden til Selskabets Vanskeligheder var bedragerisk Forhold udvist af Hovedkassereren, der tillige var Bogholder i Selskabet. Denne Beskyldning var urigtig. Et Blad offentliggjorde i god Tro et nøjagtigt Referat af Mødet, derunder Formandens Tale ordret. Hovedkassereren anlagde Injuriesøgsmaal. Dommeren ansaa ikke Referatet af Formandens Udtalelser som værende af offentlig Betydning eller offentliggjort til almen Nytte, idet de ikke vilde paavirke nogen

til ikke at handle med Selskabet eller til ikke at erhverve Aktier deri.²⁹⁵

Paa et Menighedsraadmøde havde en Skatteyder fremsat krænkende Udtalelser om Raadets Tilsynsmand. Her fandtes Offentliggørelsen at være sket til almen Nytte.²⁹⁶

En sagsøgt Redaktør havde offentliggjort en objektiv og loyal Gengivelse af en Dagsorden for et Sogneraadsmøde, der var offentligt. Dagsordenen indeholdt bl. a. en Udvalgsberetning, som beskyldte Sagsøgeren for Uduelighed i Hvervet som offentlig Kirkegaardsinspektør under Sogneraadet og anbefalede hans Afskedigelse. Bladreferatet antoges af Retten at angaa et Spørgsmaal af almen Betydning og at være offentliggjort til almen Nytte²⁹⁷.

Vender vi os herefter til dansk Ret, synes det utvivlsomt, at man ikke tør gaa saa langt som til at antage, at ethvert korrekt Referat fra et offentligt Møde nyder kvalificeret Beskyttelse. Det i den tidligere nævnte Landsover- samt Hof- og Statsretsdom fra 1885²⁹⁸ hævdede Standpunkt kan altsaa ikke opretholdes. Hverken engelsk Retspraksis eller engelsk Lovgivning har dristet sig til at indtage et saadant Standpunkt. Enten maa man derfor berøve Pressereferatet enhver Særstilling i denne Henseende, eller ogsaa maa man tilstræbe en Løsning paa Linje med den engelske, der dæmmer op mod Bladenes videre Kolportering af Skandalestof fremkommet paa offentlige Møder²⁹⁹. I nogle ældre Højesteretsdomme³⁰⁰ fandtes Bladartikler, som indeholdt Referater af en i et andet Blad meddelt Gengivelse af en paa et politisk Møde holdt Tale, at maatte paadrage de refererende Blade Ansvar for nogle i Artiklerne indeholdte, for en Tredjemand fornærmelige Udtalelser, selv om de i Artiklerne indeholdte Referater af den paagældende Tale var korrekt, og uanset at Bladene ikke ved nogen ledsagende Bemærkning havde gjort Ytringerne til deres. Det drejede sig i disse Domme om følgende Angreb paa den daværende Justitsminister, Nellesmann, fremsat af daværende Folketingsmand Alberti: »Hvem er det saa, Hr.

Nellemann brugte i Stedet for de ordinære Dommere? Sylow! Hvilke Fortjenester har han? Han blev ved Nellesmanns Magt konstitueret som Dommer i Præstø, og dér dømte han en Redaktørs Enke, uden at hun fik Lov til at forsvare sig. Dommen kom for Overretten, hvor den blev fordømt som noget Vaas og Vrøvl. Den Maade, hvorpaa Sylow behandlede den Sag, viser, at han ikke havde Forstand paa de almindelige Procesregler.« Under de af den fornærmede, Kriminal- og Politiretsassessor, dr. juris Sylow, mod Redaktørerne anlagte Injuriesøgemaal fremhævede Overretten, at Redaktørerne ikke havde ført mindste Bevis for det beføjede i de i Artiklerne indeholdte ærefornærmende og nedsættende Sigtelser, og lagde iøvrigt — lige som Højesteret — ingen afgørende Vægt paa, at Referaterne var korrekte.

I engelsk Ret vilde man næppe anse Referatet af de nævnte Udtalelser for offentliggjort til almen Nytte (»for the public benefit«). Dommenes Resultater stemmer her efter vistnok med engelsk Retsopfattelse. I senere dansk Retspraksis³⁰¹ blev en Bladredaktør, som i en ordret Gengivelse i Bladet af en paa et stort offentligt Møde vedtagen Resolution uden Kommentarer havde aftrykt en Sigtelse mod Medlemmer af Politiet for at have været berusede under Udførelsen af deres Tjeneste, frifundet, da Resolutionen blev vedtaget under Forhold, der medførte, at den havde en *vis samfundsmæssig Interesse*, og blev omtalt i Pressen Landet over, saaledes at der ikke fandtes at foreligge strafbar Udbredelse af Sigtelsen. Paa denne Afgørelse har man³⁰² støttet en almindelig Opfattelse af, at Referater af i og for sig ærefornærmende Udtalelser, der er faldne ved Kommunalbestyrelsens offentlige Møder, ved offentlige Vælgermøder eller ved andre saadanne Lejligheder, hvor Udtalelsen paa Forhaand er givet til Pris for Almenheden, ikke kan anses for Overtrædelser af Injurielovgivningen. Herimod er det dog gjort gældende³⁰³, at det er urigtigt at bestride Retsstridigheden af et Pressereferat af

ærekrænkende Udsagn paa offentlige Møder ved en Hensynvisning til, at Udsagnets Offentlighed fra først af hindrer en retsstridig »Udbredelse«. Faktisk ligger Forholdet saaledes, at det først er Referatet, der bevirker den egentlige, for den krænkede Person skæbnesvangre, Udbredelse.

Lægger man herefter Hovedvægten paa den ovenfor fremhævede Udtalelse i sidstnævnte Dom og betoner Hensynet til den samfundsmæssige Interesse, føres man naturligt ind paa et Standpunkt svarende til det engelske. Det maa komme an paa, om paagældende Møde eller Forsamling afholdes til Drøftelse af offentlige Anliggender, og om de faldne Udtalelser har saa nær Tilknytning til Mødets Emner, at de, trods deres ærekrænkende Karakter, maa anses offentliggjort i Almenhedens Interesse (»for the public benefit«). Er dette Tilfældet, synes en Analogi fra eller Anvendelse af Grundsætningen i Strfl. § 269 Stk. 1 — »til berettiget Varetagelse af aabenbar Almeninteresse« — at legitimere Udtalelsernes Optagelse i Pressereferat, naar dette iøvrigt er korrekt og Bladet villigt til eventuelt at fremkomme med passende Berigtigelse.

IV.

Uden for de hidtil omtalte 3 Grupper af Pressereferater, Retsreferat, Rigsdagsreferat, Kommunalraadsreferat og andet offentligt Mødereferat, gælder efter engelsk Retsopfattelse intet almindeligt Ytringsprivilegium for Pressereferater. Bladenes selvstændige Undersøgelsesarbejde i Straffesager, »crime investigation«, baseret paa Meddelelser, som vedkommende Reporter paa egen Haand fremkaffer ved Henvendelse paa Gerningsstedet, hos Naboer, i Kvarteret, hos Parternes Nærpaarørende, Venner og Bekendte o. s. v., foregaar saaledes under sædvanligt Ansvar over for Lovgivningens Regler om Freds- og Ærekrænkelser³⁰⁴. Ej heller den Kendsgerning, at en ærekrænkende Ytring i et Blad tidligere har staaet i andre Blade, og først

nævnte Blad har angivet Kilden, kan befri Bladet for Ansvar efter Injurieloven³⁰⁵. Tilsvarende gælder ifølge dansk Retsopfattelse³⁰⁶. I et Retstilfælde fra dansk Praksis³⁰⁷, hvor en Avisartikel indeholdt Injurier mod Tredjemand, henviste Redaktøren forgæves til, at Artiklen var en ordret Gengivelse af en Artikel i et andet Blad, og at den angav sin Kilde. Dommen lægger Vægt paa, at der ved den refererede Artikels Gengivelse i Avisen var sket en Udbredelse i videre Kredse af Artiklens Indhold, og at Redaktøren ikke havde godtgjort nogen Beføjelse til at fremsætte Injurierne. Den samme Hovedregel, Ansvar for ærerørige Sigtelser medmindre Sandhedsbevis føres eller Tro paa Sigtelsernes Bevislighed kan godtgøres, maa over hovedet gælde for hele det store Omraade af Dagspressens Virksomhed, der betegnes som Kriminal- og Politireportage³⁰⁸. Hurwitz har imidlertid for Meddelelser om løbende Straffesager fra Politiet til Pressen hævdet et lignende Ytringsprivilegium som ved Retsreferater over for baade Injurielovgivning og Reglerne om Krænkelser af Privatlivets Fred³⁰⁹. Han henviser i denne Forbindelse til, at Pressen daglig som en Selvfølge bringer talrige fra Politiet stammende eller bekræftede Meddelelser om indløbne Politianmeldelser, rejste Sigtelser, afholdte Politiforhør, Anholdelser, Ransagninger o. s. v., hvilke Meddelelser refererer eller forudsætter Beskyldninger mod bestemte Personer for strafbare Forhold, og hvis ærekrænkende Natur derfor normalt ikke kan omtvistes. I de Tilfælde, hvor Undersøgelsen ikke føres igennem til Domfældelse eller dermed ligestillet Afgørelse, skulde saa — spørges der — denne ganske normale, i Blade hele Landet over gengivne Reportage kunne danne Grundlag for Injuriesager mod Dagbladene? Dette er rigtigt. Men Ytringsfriheden følger formentlig af gældende Regler. Ifølge den tidligere³¹⁰ fremsatte Opfattelse af Grundsætningen i Strfl. § 269 Stk. 1, jfr. § 263 Stk. 2 i Slutn., vil Pressen formentlig være garderet i de fleste heromhandlede Tilfælde, ligesom ogsaa § 269

Stk. 2 om Strafbortfald, naar der oplyses Omstændigheder, som gav Føje til at anse Sigtelserne for sande, vil kunne føre til samme Resultat. Selv om Pressen bringer Meddelelser om Anholdelser, Ransagninger o. s. v., ligger heri normalt intet Referat af egentlige Ærefornærmelser, allerede fordi de refererede Udtalelser ikke er egentlige Ærefornærmelser. Ved korrekt Referat uden ledsagende Kommentarer, hvorved Bladet gør Sigtelserne til sine egne, vil Referatet normalt være retmæssigt under tilsvarende Betingelser som selve det refererede.³¹¹ Ifølge engelsk Ret gælder der som berørt intet Ytringsprivilegium for Pressens Politis og Kriminalreportage. Den tidligere omtalte section 4 i Law of Libel Amendment Act 1888 (51/52 Vict. c. 64) omfatter dog det Tilfælde, at en Meddelelse eller et Referat fremkommer i Pressen efter Anmodning fra og udstedt af en Regeringsmyndighed eller Politichef til Underretning for Almenheden. Ytringsprivilegiet er her betinget af Referatets Korrekthed og af, at der ikke foreligger »malice«, samt af, at Offentliggørelsen er sket til almen Nytte³¹², og at Avisen er rede til eventuel passende Berigtigelse.³¹³

Den danske Lovbestemmelse, som er vigtigst for Pressens Politis og Kriminalreportage, er den tidligere fremhævede Paragraf i Retsplejeloven, Rpl. § 1017, hvis andet Stk. lyder saaledes:

»Med Bøder fra 100 Kr. eller med Hæfte straffes den, som i Tale eller Skrift, beregnet paa at virke i en videre Kreds, forsætlig eller ved grov Uagtsomhed:

1) giver væsentlig urigtig Meddelelse om en Straffesag, der endnu ikke er endeligt afgjort eller bortfaldet,

2) lægger Hindringer i Vejen for Sagens Oplysning, eller

3) saa længe endelig Dom i en Straffesag ikke er afsagt, fremsætter Udtalelser, der er egnet til paa uforsvarlig Maade at paavirke Dommerne, Domsmandene eller Nævningerne med Hensyn til Sagens Afgørelse.«

Denne Lovparagrafs forskellige Regler hviler paa for-

skellige Synspunkter. Reglen under Nr. 1 gælder for Pressens Kriminalreportage. Den omfatter baade Retsreferater i Straffesager og Meddelelser, der vedrører saadanne Sager uden at være noget direkte Referat af Retsforhandlinger. Derimod omfatter den ikke borgerlige Retssager. Den rammer baade direkte usandfærdige og ifølge deres Opsætning og Sammenhæng (Overskrifter, Gadeplakater) vildledende Meddelelser, men kræver Forsæt eller grov Uagtsomhed³¹⁴. Den suppleres af Strfl. § 129 a, der i sit første Stk. omfatter den, som offentliggør bevidst usande Gengivelser eller falske Citater af Meddelelser om faktiske Forhold fremsat i Retsmøder. Denne Bestemmelse kræver Forsæt, men omfatter ogsaa borgerlige Sager.

Hensynet til Sagens Oplysning kan som tidligere anført motivere Dørlukning eller Referatforbud, jfr. Rpl. §§ 29 Stk. 4 Nr. 2 jfr. 31 Stk. 2 og § 851. Reglen i Rpl. § 1017 Stk. 2 Nr. 2 gælder, selv om intet Referatforbud er blevet krænk. Den gælder baade Tilfælde, hvor de i Pressen fremkomne Meddelelser er tilvejebragt af vedkommende Blade paa egen Haand uden om Myndighederne, og Tilfælde, hvor Kriminalreportagen er baseret paa Oplysninger fra officielle Kilder, navnlig Politiet og Anklagemyndigheden. Reglen kommer ikke til Anvendelse ved de sædvanlige Bladmeddelelser om Forbrydelsens Opdagelse og Politiets Arbejde, men kun ved Meddelelser, der lægger Hindringer i Vejen for Sagens Oplysning, f. Eks. Bladmeddelelser om, at en bestemt Person er fængslet for Spionagevirksomhed, hvorefter de interessante Breve opfører at indløbe til hans Postbox, eller om, hvor Politiet venter at træffe den forsvundne Gerningsmand, der følgelig udebliver fra vedkommende Sted³¹⁵ o. s. v. Skønnet her er efter Omstændighederne vanskeligt at udøve, men det erindres, at ogsaa grov Uagtsomhed regnes med.

Rpl. § 1017 Stk. 2 Nr. 3 er begrundet i Hensyn, som til dels er bærende for engelsk Rets Regler om »contempt of court« — »Foragt for Retten«³¹⁶ —, nemlig under Straf

at forbyde Pressemeddelelser, der kan indvirke præjudicerende paa Behandlingen af en Retssag, som endnu ikke er endelig afsluttet. Engelsk Ret medtager under Begrebet »contempt of court« ogsaa andre Forhold, saaledes Skandalisering af selve Domstolen, f. Eks. gennem Beskyldninger for Uretfærdighed eller Korruption, og uberettiget Indblanding i selve Processens Gang gennem Forulempelser, Intimidering eller anden utilbørlig Paavirkning af Sagens Parter og Vidner o. s. v. Men den danske Retsplejelovs Regel tager kun Sigte paa en bestemt Del af »contempt of court«-Begrebet, nemlig Udtalelser, der er egnet til paa uforsvarlig Maade at paavirke Dommerne, Domsmandene eller Nævningerne med Hensyn til Afgørelsen af en løbende Straffesag. Reglen blev optaget i Retsplejeloven ved en Tilføjelse i 1936³¹⁷. Den gælder kun Straffesager, men medtager hele Straffesagens Forløb i de forskellige Stadier, baade den rent politimæssige Efterforskning, Forundersøgelsesstadiet og Domsforhandlingsstadiet. Slutterminen er Sagens Afgørelse ved upaaankelig Dom eller ved, at Straffefølgning frafalder³¹⁸. Fremdeles omfatter Reglen kun Fare for Paavirkning af Dommere, Domsmand eller Nævninger, derimod ikke Anklagemyndigheden³¹⁹. Under Reglen falder Bladkommentarer, der omhandler Skyldspørgsmaalet, saa længe Straffesagen ikke er afgjort. Ikke enhver Kommentar eller Diskussion om Sigtedes Skyld er dog retsstridig, kun saadanne Udtalelser, som er egnet til paa uforsvarlig Maade at paavirke Dommerne, kommer i Betragtning. Dansk Ret gaar paa dette Punkt ikke saa langt som engelsk Ret, der erklærer enhver Avisdiskussion om Udfaldet af en løbende Proces og de deri optrædende Personer for ulovlig³²⁰. Fremdeles gælder i engelsk Strafferetspleje den Regel, at saa længe Juryen ikke har afsagt sin Kendelse: »Skyldig« eller »Ikke skyldig«, er det normalt forbudt at føre Beviser vedrørende den Anklagedes Karakter eller at anføre Data fra hans Fortid — hans »Generalialblad« — til Oplysning herom. Man ønsker, at den

Anklagede kun skal dømmes paa Kendsgerninger vedrørende den aktuelle Straffesag imod ham. Retten og Nævningerne maa ikke i Bladene kunne læse Oplysninger og Kommentarer, der kan forudindtage dem mod den Anklagede. Det samme gælder Vidnerne. Først efter Sagens Afslutning gennem Nævningernes Kendelse kan den nævnte Form for »crime investigation« udfolde sig i Bladene³²¹. Dansk Ret kender ikke nogen Regel svarende til den i engelsk Strafferetspleje gældende; men herhenhørende Forhold kan være fremstillet paa saa uforsvarlig Maade, forvrængede eller tendentiose, at Rpl. § 1017 Stk. 2 Nr. 3 kan tænkes anvendt. En objektiv og loyal Gengivelse af de hidtil stedfundne offentlige Retsforhandlinger kan ikke anses ulovlig efter § 1017³²². Endelig udsunder engelsk Ret en særlig Gruppe Tilfælde »teknisk Foragt for Retten« (»technical contempt«), hvor Forseelsen er af saa uvæsentlig og bagatelagtig Karakter, at man ikke vil anvende Straf eller Erstatning, men højst paalægge vedkommende skyldige Sagsomkostninger³²³. Saadanne Ubetydeligheder falder ogsaa uden for den danske Retsplejelovs § 1017.

Baggrunden for engelsk Rets Regler om contempt of court og tilsvarende den danske Retsplejelovs § 1017 er den almindelige Adgang til i Referat, Reportage eller Kommentar at ytre sig om Retssager og om Retsplejen som offentligt Anliggende. De nævnte særlige Regler danner Undtagelser fra denne almindelige Ytringsfrihed. En saadan Grundsætning gælder ifølge engelsk Ret som Adgang til »fair comment on a matter of public interest«³²⁴, idet loyal Kritik af offentlige Anliggender ikke anses for ærekrænkende. Denne Grundsætnings Betydning adskiller sig baade fra Sandhedsbeviset for Sigtelser — i engelsk Ret betegnet som »justification« — og fra de Tilfælde af ubetinget og betinget Ytringsprivilegium, som tidligere er omtalt, paa tilsvarende Maade, som den almindelige Regel om Ytringsfrihedens Grænser over for Ærekrænkelser i Strfl.

§ 267 adskiller sig fra Reglerne om Sandhedsbevis og uvidet Ytringsfrihed i Strfl. § 269 Stk. 1. Men engelsk Retspraksis har mere bevidst søgt at udforme en Lære om »loyal Kommentar til offentlige Anliggender« end de danske Domme³²⁵. Man har saaledes krævet, at »facts« og »comments« skal kunne holdes ude fra hinanden³²⁶. Man har ret nøje søgt at bestemme, hvad der kan henregnes til offentlige Anliggender³²⁷. Og for at Kritiken eller Kommentaren kan anses som fair, maa de Kendsgerninger, paa hvilke den støttes, være overensstemmende med Sandheden eller indeholdes i en Udtalelse, der er beskyttet ved Ytringsprivilegium, ligesom Kommentaren skal være fremført i god Tro uden særlige slette Motiver over for den, det gaar ud over. En ligefrem Overførelse af disse Skelnesmærker for, om der foreligger fair comment, til dansk Ret kan ikke ske, men som vejledende egner de sig til at indgaa i Domstolens almindelige Skøn over Ytringsfrihedens Grænser³²⁸.

Endelig maa det fremhæves, at Ytringsfriheden i Pressen er begrænset ved de Retsregler, der af Hensyn til, at Hemmeligheder ikke maa røbes, forbyder Publikation heraf. Herom kan henvises til flere af de ovenfor i Kapitel II anførte Lovbestemmelser, saaledes Strfl. §§ 103 Stk. 1 Nr. 1 jfr. Stk. 2, 104 Nr. 1—2, 129, 263 Stk. 1. Fremdeles kan nævnes, at der er fastsat Straf for uberettiget Offentliggørelse af Forligsmandens Mæglingsforslag i Arbejdsstridigheder og for uberettiget Offentliggørelse af Stemmeresultaterne ved Afstemningen om Mæglingsforslag, jfr. Lovbekendtgørelse 603 21/12 1945 § 13, jfr. §§ 4 Stk. 3, 10 Stk. 3, 12³²⁹. Gengives et ærekrænkende Udsagn i Strid med Referatforbud, maa Ansvar efter Injurielovgivningen indtræde sammen med Ansvar efter Retsplejeloven for Krænkelse af Referatforbudet³³⁰. Paa tilsvarende Maade maa der indtræde Ansvar baade efter Strfl. § 263 og Retsplejeloven, naar Pressen refererer Forhold fra Privatlivets Fredsomaade, der har været fremdraget i Retten enten under Rets-

møde for lukkede Døre eller under offentligt Retsmøde med Referatforbud³³¹. Enkelte Bestemmelser til Værn om Hemmeligheder gælder kun for de Personer, der staar i det paagældende særlige Fortrolighedsforhold og binder ikke Pressen, medmindre vedkommende Pressemand kan gøres ansvarlig som meddelagtig efter Strfl. § 23. Saaledes rammer Strfl. § 152 kun den, som virker i offentlig Tjeneste eller Hverv, herunder ved offentlige Telegraf- eller Telefonanlæg, eller som senere er fratraadt sin Stilling, naar han røber, hvad han i Tjenestens eller Hvervets Medfør har erfaret som Hemmelighed, eller hvad der ved Lov eller anden gyldig Bestemmelse er betegnet som saadan³³². Og den særlige Regel i Strfl. § 263 Stk. 2 rammer kun Personer, som virker eller har virket i offentlig Tjeneste eller Hverv, eller som i Medfør af offentlig Beskikkelse eller Anerkendelse udøver eller har udøvet et Erhverv, saavel som saadanne Personers Medhjælpere, naar de røber Privatlivet tilhørende Hemmeligheder, der er kommet til deres Kundskab ved Udøvelsen af deres Virksomhed³³³. Som Indehavere af saadanne offentligt autoriserede Erhverv kan nævnes Sagførere³³⁴, Læger³³⁵, Tandlæger, Apotekere³³⁶, Jordemødre³³⁷. Straffeloven rammer i saadanne Tilfælde kun Pressemanden, naar han er meddelagtig i Diskretionsbrudet, altsaa forsætlig har handlet i Forstaaelse med Geringsmanden, men ikke blot fordi de hemmelige Oplysninger findes i en unavngiven Meddelelse i Bladet. Det særlige Ansvar som Prl. § 6 opstiller for Redaktøren af et periodisk dansk Skrifts Indhold, som om han var navngiven Forfatter af dette, altsaa selv om han hverken har kendt eller burdet kende Skriftets Indhold, gælder ikke, naar den anonyme Forfatter eller Hjemmelsmand har overtraadt Strfl. §§ 152 eller 263 eller andre tilsvarende Bestemmelser. I Rpl. § 1016 a siges det, at ingen, som i Embeds Medfør er beskæftiget med en Straffesag, maa udtale sig uden for Retten til Offentligheden angaaende Skyldspørgsmaalet, saa længe Sagen ikke er paadømt eller bortfaldet. Denne

Regel blev indsat i Retsplejeloven i 1936³³⁸, og den er ikke ledsaget af nogen Straffebestemmelse eller anden Rets-
haandhævelsesregel. Vedkommende — Anklagemyndighe-
dens og Politiets Tjenestemænd, Rettens Embedsmænd,
Nævninger og Domsmand, beskikkede eller valgte For-
svarere — kan derimod efter Omstændighederne rammes
af andre Straffebestemmelser, f. Eks. Tjenestemandsløvgiv-
ningen. Ifølge Bestemmelsens Motivering i Folketingsud-
valgets Betænkning om det paagældende Lovforslag³³⁹ ude-
lukker Reglen ikke en paakrævet Berigtigelse af muligt
fremkomne urigtige Rygter. Endvidere er Bestemmelsen
ikke til Hinder for, at der gives Meddelelse til Offentlig-
heden, eventuelt gennem Pressen, om Foranstaltninger, der
træffes under Behandlingen af en Straffesag, som f. Eks.
Anholdelse, Fængsling, Beslaglæggelse og lign. Politiet vil
ogsaa kunne udsende Meddelelse til Offentligheden om
Advarsel mod bestemte Forbrydere eller Paakaldelse af
Bistand til Opklaring af Forbrydelser. § 1016 a er ikke til
Hinder for Meddelelse af rent faktiske Oplysninger, men
saadan Meddelelse maa ikke indeholde nogen Vurdering
af Oplysningernes Betydning for Skyldspørgsmaalet. Som
det ses, gælder § 1016 a Deltagerne i den offentlige Straffe-
retspleje, derimod ikke — bortset fra særlige Meddelagtig-
hedstilfælde — Pressens Redaktører³⁴⁰.

KAPITEL IV

Eneretskrænkelser.

Forfatter- og Kunstnerretten samt Beskyttelse for Fotografier, Portrætbeskyttelse m. m.

FOR Skribenter — og ikke mindst for Journalister — er det af Betydning ved Udformningen af Stoffet at undgaa at komme i Konflikt med andres Eneret. De Kilder, hvorfra Journalisten henter Stoffet, er mange og forskellige. I hvert enkelt Tilfælde maa Journalisten og Redaktøren helst kunne føle sig sikre paa, at ingen Tredjemand melder sig som juridisk berettiget til det paagældende Stof enten som Forfatter, Kunstner eller iøvrigt som »ophavsberettiget« til det Materiale, der er indgaaet i den aandelige Produktionsproces forud for Avisens Udsendelse.

Det Lovgrundlag, paa hvilket dansk Ret bygger, er Loven om Forfatterret og Kunstnerret 149 ^{20/4} 1933 og Lov om Eneret til fotografiske Arbejder 131 ^{13/5} 1911. Det er ikke Hensigten i det følgende at give nogen fuldstændig Fremstilling af disse Loves System og Indhold. Dette vilde føre ud over Planen for nærværende Arbejde. De nævnte Love findes indgaaende behandlet i den paagældende Litteratur. Jeg nævner særlig Vinding Kruses, Torben Lunds og Hartvig Jacobsens Fremstillinger. Visse Hovedtræk af Reglerne om »den immaterielle Produktions Beskyttelse« eller, om man vil, »Ophavsretten«, »Aandsretten« eller »den aandelige Ejendomsret« — ikke blot har det kære Barn mange Navne, men der ligger ogsaa Idéforskelle bag Navneforskellene — maa dog opridses i dette Kapitel.

I A.

Forfatterretten og Kunstnerretten er Forfatterens, henholdsvis Kunstnerens udelukkende Ret (Eneret) til at offentliggøre sit Værk. For Forfatterrettens Vedkommende kan Genstanden være Forfatterens Skrift eller mundtlige Foredrag³⁴¹, men ogsaa matematiske, geografiske, topografiske, naturvidenskabelige, tekniske og lignende Tegninger og grafiske eller plastiske Afbildninger, der efter deres Hovedøjemed ikke er at anse som Kunstværker, samt Reklamer m. H. t. Tekst, Billedstof og Komposition er Genstand for Forfatterret³⁴². Loven giver fremdeles Forfatterretsbeskyttelse for musikalske Kompositioner³⁴³. Hvor der i Forfatterloven tales om »Forfatteren«, falder altsaa Kompositionerne herunder. Endvidere medtager Loven i sit Afsnit om Forfatterretten: Balletter, Pantomimer og andre Værker i »den stumme Kunsts Form«³⁴⁴. Ved disse sidste Ord er især tænkt paa Films³⁴⁵. Men ogsaa Tone- og Talefilms maa som Kombinationer af mundtlige Foredrag eller Skrifter, Koreografi og Stumfilm samt Musikværker være forfatterretligt beskyttet³⁴⁶. Ved de saakaldte »Samlerværker«, der bestaar af flere selvstændige Bidrag fra forskellige Forfattere, giver Loven Forfatterretsbeskyttelse for Udgiveren, for saa vidt angaar det samlede Værk, hvad enten dette er en Avis, et andet periodisk Værk eller iøvrigt et Samlerværk, medens Forfatterne af de enkelte Bidrag, hvis ikke andet er vedtaget, bevarer deres Forfatterret til hver sit Bidrag³⁴⁷. Udgiveren af et Samlerværk er kun den, der vælger og samler de forskellige Bidrag, ordner dem og eventuelt foretager en egentlig redigerende eller kommenterende Virksomhed, derimod ikke den, som blot har det økonomiske Ansvar for Værkets Udgivelse³⁴⁸. Forskelligt fra Samlerværket er det Medarbejderforhold, hvor hver enkelt af Forfatterne ikke leverer Bidrag, der fremtræder som et selvstændigt Hele, men hvor de har forfattet Værket i Forening. Her kræves samtlige Forfat-

teres Samtykke til Værkets første Offentliggørelse³⁴⁹. For saa vidt angaar Oversættelser, maa ingen Oversættelse af et Værk offentliggøres uden Samtykke af den, hvem Forfatterretten tilkommer³⁵⁰; men den, der oversætter, dramatiserer eller paa anden Maade bearbejder et Værk eller overfører det til levende Billeder (Film) eller mekaniske Instrumenter (navnlig Grammofon eller Radio), har for sin Oversættelses, Bearbejdelses eller Overførelses Vedkommende samme Ret som en Forfatter³⁵¹.

For Kunstnerrettens Vedkommende er Rettens Genstand det originale »Kunstværk«³⁵², d. v. s. et Værk, hvis Udførelse kræver individuel kunstnerisk Indsats³⁵³. Men ikke alt, hvad der i daglig Tale falder ind under Begrebet Kunst, kan henregnes under det juridiske Begreb Kunstværk. Den litterære Produktion (Digtekunsten) og den musikalske Produktion (Tonekunsten) falder, som ovenfor berørt, inden for Forfatterretten og uden for Kunstnerretten. Ogsaa den gengivende Kunst paa disse Omraader (Musikudøvelse, Skuespilkunst, Recitation, Sang, Oplæsning) henhører under Lovens forfatterretlige, ikke dens kunstnerretlige Afsnit. Tilbage bliver Billedkunsten³⁵⁴, hvorunder falder baade »rene« Kunstværker — Malerier, Skulpturer, Tegninger, Raderinger og andre Kunstværker, der udelukkende er bestemt til at virke som saadanne, altsaa til at paavirke Tilskuerens æstetiske Følelse, og ikke i sig selv har noget praktisk Formaal — og den saakaldte »anvendte« Kunst — Arkitektur, Kunstindustri og Kunsthaandværk, som vel tjener rent praktiske Formaal, men hvor den kunstneriske Udformning ogsaa spiller en Rolle³⁵⁵. Udelukket fra kunstnerretlig Beskyttelse er Fotografier³⁵⁶. Disse anses i dansk Ret ikke for Kunstværker, selv om der i Valg af Motiv, Kameraindstilling, Eksponeringstid m. m. kan ligge en individuel Indsats, og selv om Fotografiet væsentlig henvender sig til Beskuerens æstetiske Sans.

En Forudsætning for den forfatter- og kunstnerretlige Beskyttelse er Værkets Originalitet, d. v. s. at Værket har

Nyhed og Selvstændighed. For Kunstnerettens Vedkommende fremgaar det ligefrem af Lovens Ord³⁵⁷, og for Forfatterretten er det forudsat i Loven³⁵⁸. Kravet om Værkets Originalitet gælder baade Form og Indhold. Er Formen banal, rettes Kravet mod Indholdet, herunder Stoffets Ordning og Tilrettelægning. Er Indholdet omvendt uoriginalt, stilles der stærkere Krav til Formens Særpræg³⁵⁹. For Skrifers Vedkommende er man ret liberal i Kravene til det Aandsarbejde, Værket indeholder. Man har givet Forfatterretsbeskyttelse for en Vejviser³⁶⁰, og det maa antages, at ældre Domme, der har nægtet Beskyttelse for Skemaer og Blanketter³⁶¹, ikke kan opretholdes over for Forfatterens senere Regel om Beskyttelse for Reklamens Opstillingsmaade (Komposition, »lay-out«)³⁶² og denne Regels Analogi³⁶³. Derimod har man nægtet Forfatterretsbeskyttelse for Annoncetekster, der savnede Særpræg som Udstryk for aandeligt Arbejde. Teksten lød simpelthen paa: »At købe Sengeudstyr er en Tillidssag«³⁶⁴, hvilket vel maa siges at være en gammelkendt Sandhed. Den Forfatterretsbeskyttelse, Udgiveren af et Samlerværk har, er ogsaa betinget af, at hans Indsats er et nyt og selvstændigt Aandsarbejde³⁶⁵. For Kunstværker gælder tilsvarende et Krav om Originalitet, altsaa Nyhed og Selvstændighed³⁶⁶.

Ideer, Tanker og Meninger, Opfindelser og Opdagelser som saadanne kan ikke være Genstand for Forfatter- eller Kunstnerret, selv om de er nok saa originale. Et Skrift er en Tilkendegivelse af Tanker og Ideer, udtrykt i Sproget og fikseret paa Papiret³⁶⁷, men Tankerne og Ideerne eller Meningerne er ikke Genstand for Retsbeskyttelsen. I et Retstilfælde fra engelsk Praksis³⁶⁸ havde en berømt Jockey fortalt sine Erfaringer til en Journalist, der senere skrev en Artikelserie »Mine Væddeløbshemmeligheder« paa Grundlag heraf. Forfatterretten var hos Journalisten, ikke hos Jockeyen. I et andet Tilfælde³⁶⁹ havde Sagsøgte sammenstillet en »Tipstabel« over Navne paa Heste, der sandsynligvis vilde vinde Væddeløb ifølge Oplysninger fra for-

skellige Sportsjournalister og andre Tipssælgere. En af disse forsøgte at hævde Forfatterret til Listen over de af ham tippede Heste, men fik ikke Medhold, da hans Oplysninger ikke forelaa i Skriftform og der ikke gaves Beskyttelse for hans blotte Mening. Herved maa dog erindres, at efter dansk Ret kræves ikke Skriftform til Forfatterret. Loven³⁷⁰ giver ogsaa Beskyttelse for »mundtlige Foredrag«³⁷¹. Videnskabelige Opfindelser og Opdagelser, bortset fra den skriftlige eller mundtlige Form, hvori de fremføres for Offentligheden, falder uden for Forfatterretsloven. Beskyttelse maa her søges ved, at der udtages Patent paa vedkommende Opfindelse efter de nærmere Regler, Loven indeholder herom³⁷².

Den forfatter- og kunstnerretlige Beskyttelse bestaar, som nævnt, i den almindelige Eneret til at offentliggøre det paagældende Sprogværk (Skrift eller mundtlige Foredrag) eller Kunstværk. Forfatteren og Kunstneren kan saaledes hindre andre i at offentliggøre Værket, og han kan gøre sin Tilladelse dertil afhængig af alle opnaaelige Betingelser. For Forfatterens Vedkommende betyder dette bl. a., at han juridisk er sikret mod Fortryk, Eftertryk og Plagiat³⁷³, men ogsaa andre Offentliggørelsesmaader er forbudt, herunder dramatisk Opførelse, sproglig og mekanisk Gengivelse³⁷⁴.

Fortryk er Offentliggørelse uden Forfatterens Tilladelse af Værker, der ikke tidligere har været offentliggjort, f. Eks. af Foredrag, der hidtil kun har været holdt i private Kredse, en Polarforskers efterladte Dagbog, som findes af andre Polarekspeditioner³⁷⁵.

Eftertryk er Offentliggørelse uden Forfatterens Tilladelse af tidligere offentliggjorte Værker. Har en Forfatter udsendt sit Værk i eet Oplag, kan han gribe ind over for Offentliggørelse af yderligere Aftryk af Værket.

Plagiat eller »litterært Tyveri« er Offentliggørelse uden Forfatterens Tilladelse af dennes Værk som eget Aandsarbejde. I Reglen vil der i saadanne Tilfælde være Tale om

mere eller mindre gennemgribende Omarbejdelser, Tilsløringer, Udeladelser eller andre Ændringer, saa at »Tyveriet« ikke fremtræder som aabenlyst »Ran«. Hvorvidt man skal statuere Plagiat, vil bero paa, om de foretagne Ændringer fra det plagierede Værk er saa væsentlige, at der maa siges at være frembragt et nyt og selvstændigt Værk. Forfatterloven udtaler nemlig³⁷⁶, at Forfatterretten ikke blot krænkes ved uforandret Gengivelse af Værket, men ogsaa ved saadanne Gengivelser, ved hvilke der er foretaget Forkortelser, Tillæg, Omarbejdelser — herunder Dramatisering eller anden Overførelse fra en litterær eller kunstnerisk Form til en anden —, naar Bearbejdelsen ikke er af saadan Beskaffenhed, at et væsentligt nyt og selvstændigt Værk herved er frembragt. Dog skal Anmeldelser eller korthattede Referater af offentliggjorte Værker i intet Tilfælde anses for Indgreb i Forfatterretten. Ogsaa andre Undertagelser anerkendes³⁷⁷, hvorom henvises til Fremstillingen nedenfor. For Kunstnerrettens Vedkommende findes der i Loven³⁷⁸ en Regel, der bruger ganske tilsvarende Udtryk om Værkets Nyhed og Selvstændighed som den for Forfatterretten anførte Hovedbestemmelse. Vedrørende den nærmere Fastsættelse af Grænserne mellem de tilladte og de utilladte Bearbejdelser af Forfatterværker henvises iøvrigt til de forfatterretlige Fremstillinger³⁷⁹.

Forfatterretten — og Kunstnerretten — vedvarer i Forfatterens Levetid og 50 Aar efter Udløbet af det Aar, i hvilket han er død³⁸⁰, dog at Værker, der i Forfatterens Levetid offentliggøres anonymt eller pseudonymt, kun er beskyttet i 50 Aar fra Udløbet af det Aar, i hvilket de først offentliggøres, medmindre Forfatteren navngives inden Udløbet af sidstnævnte Frist³⁸¹. For navngivne Medforfattere, hvis Bidrag til det samlede Værk ikke fremtræder som selvstændige Dele, regnes de 50 Aar først fra Udløbet af den længstlevendes Dødsaar. Ved Forfatterrettens Ophør gennem 50 Aarsfristens Udløb ophører dog ikke Forfatterens saakaldte »droit moral«. Denne bestaar

stadig og varetages paa Forfatterens Vegne af Staten, jfr. Forfl. § 9 Stk. 5, hvormod henvises til nedenfor.

Forfatterretten er en overdragelig Ret. Forfatteren kan ifølge Loven overdrage Retten til Offentliggørelse af sit Værk helt eller delvis til andre. Overdragelse af Ret til Offentliggørelse paa en bestemt Maade (Trykning, Opførelse og lign.) hjemler ikke Erhververen Ret til Offentliggørelse paa anden Maade eller til at foranstalte eller tillade Oversættelser, Overførelser til levende Billeder eller mekaniske Instrumenter eller lignende Bearbejdelser³⁸². Den almindeligste Maade, hvorpaa Forfatterretten overdrages, er ved en saakaldt Forlagskontrakt, hvormod Loven indeholder flere specielle Regler³⁸³. Tillige fremhæver Forfatterloven³⁸⁴ den personlige Side af Forfatterretten gennem Anerkendelse af Forfatterens »droit moral«, der bestaar af to Rettigheder, som tilkommer Forfatteren, selv om han har overdraget sin Forfatterret til andre. Disse to Rettigheder er Forfatterens »droit au respect«, d. v. s. hans Ret til at modsætte sig enhver Forvanskning eller Beskæring eller anden Ændring, der maa anses at være en væsentlig Forringelse af hans Værk, og Forfatterens »droit à la paternité«, d. v. s. hans Ret til at hævde sit Forfatternavn i Forbindelse med Værket³⁸⁵. Efter Forfatterens Død overgaar hans »droit moral« til Undervisningsministeriet og bortfalder ikke ved Forfatterrettens Ophør³⁸⁶.

Overdragelse af Forfatterret kan ogsaa ske i Kraft af et mellem Forfatteren og Erhververen bestaaende særligt Kontraktsforhold, navnlig et Tjenesteforhold. Er Forfatteren ansat i Arbejdsgiverens Tjeneste, maa det i Mangel af anden Bestemmelse antages, at Forfatterretten til de Arbejder, der er frembragt i Tjenesten, tilkommer Forfatteren. Efter engelsk Ret antages det ganske vist i Henhold til udtrykkelig Lovbestemmelse³⁸⁷, at hvis Tjenesteaftalen gaar ud paa at levere Bidrag til en Avis, et Tidsskrift eller andet periodisk Værk, erhverver Principalen — Arbejdsgiveren, Avisen — i Mangel af anden Bestemmelse For-

fatterretten til Bidragene, men han kan kun offentliggøre disse som Dele af et periodisk Skrift, altsaa som Avisartikler, ikke paa nogen anden Maade. Medarbejderen kan ikke uden Avisens Samtykke offentliggøre Bidragene. Denne engelske Ordning, som kan fraviges ved udtrykkelig eller stiltiende Overenskomst, kan ikke overføres til dansk Ret. Her hævdes det tværtimod i Almindelighed³⁸⁸, at Arbejdsgiveren ikke uden videre kan anses forfatterretligt eller kunstnerretligt berettiget til de Værker, Medarbejderen frembringer inden for Arbejdskontraktens Ramme. For Kunstnerrettens Vedkommende gaar de foreliggende danske Domme³⁸⁹, saa vidt ses, dog nærmest ind for et Standpunkt svarende til den engelske Regel. To af Dommene³⁹⁰ omhandler ulovlig Efterligning af kunstnerisk udførte Gravmonumenter, der var udarbejdet paa Grundlag af Tegninger fra Billedhuggere ansat i vedkommende Stenhuggerfirma. Retten anerkendte Firmaerne som Indehavere af Kunstnerretten og følgelig som rette Sagsøgere. I en tredje Dom³⁹¹, der vedrørte en hos et Klokkestøberi ansat Konstruktor, ansaas Klokkestøberiet at have Ejendomsret til de af Konstrukteren udførte Arbejdstegninger og Skabeloner. For saa vidt angaar Forfatterret synes det foreliggende Domsmateriale ikke at indeholde nogen afgørende Besvarelse. I et Tilfælde³⁹² havde Forfatteren af en politisk-historisk Artikel solgt denne til et Dagblad, som optog den i sin Kronik. Et andet Dagblad aftrykte den kort efter uden behørig Kildeanbringelse³⁹³. Forfatteren anlagde Sag mod sidstnævnte Blad og blev anset som rette Sagsøger, idet han ikke ved at sælge Artiklen til førstnævnte Blad havde mistet Forfatterretten til den³⁹⁴. Dommen omhandler overhovedet ikke det her stillede Spørgsmaal, idet Artiklens Forfatter ikke var fast Medarbejder ved Bladet. I et andet Tilfælde³⁹⁵ drejede det sig ganske vist om en fast Medarbejder, der havde skrevet et Interview under sit sædvanlige Journalistmærke (»Erna«), og Medarbejderen ansaas som rette Sagsøger over for et Blad, der havde

aftrykt Artiklen alene med Angivelse af paagældende Avis som Kilde uden at anføre Medarbejderens Journalistmærke. Det er imidlertid ikke givet, at Paataleretten for Overtrædelse af det i Forfl. § 15 omtalte Kildeangivelseskrav er knyttet til Forfatterretten, saaledes at Dommen ikke med Sikkerhed beviser, at Forfatterretten var hos Medarbejderen. Da dansk Ret ikke har nogen almindelig Regel om Spørgsmaalet, er det af Betydning, at Ansættelseskontrakterne tager Stilling dertil.

De Retsmidler, Loven giver den forurettede i Anledning af Forfatterretskrænkelser, er Tilintetgørelse, eventuelt Udlævering efter Vurdering, af de ulovlige, til Offentliggørelse bestemte Eksemplarer af Værket og foreliggende Materialer; dog kan den ansvarlige forlange, at de paagældende Ting, i Stedet for at konfiskeres, tages i offentlig Forvaring for ham, indtil Forfatterretten ophører³⁹⁶. Desuden indeholder Loven nærmere Regler om Straf og Erstatning for Forfatterretskrænkelser³⁹⁷. De fleste af de nævnte Regler anvendes ogsaa paa ulovlig Benyttelse af Kunstværker³⁹⁸. Endelig kan den, mod hvem en Forfatter- eller Kunstnerretskrænkelse er begaaet, faa den skyldige dømt til at afholde sig fra fremtidige Overtrædelser af lignende Art (Forbudsdom), ligesom sædvanligt Fogedforbud kan nedlægges over for den, der har givet Grund til at antage, at han vil begaa en Forfatterrets- eller Kunstnerretskrænkelse³⁹⁹. Der er i Forfatterloven⁴⁰⁰ givet Regler om Forældelse af Adgangen til de i denne Lov omtalte Retsmidlers Anvendelse (Konfiskation, Straf og Erstatning). Forældelsesfristerne er ret korte (1, 2 eller 3 Aar).

Den danske Lov om Forfatterret og Kunstnerret, hvoraf en Række Hovedtræk nu er opridset, bygger paa den internationale Bernerkonvention af 1886, saaledes som denne er revideret senere (Paris 1896, Berlin 1908, Rom 1928, Bruxelles 1948) og siden 1903 har været tiltraadt af Danmark. Forfatterrets- og Kunstnerretsloven indeholder visse nationale og territoriale Begrænsninger m. H. t. Oprindel-

sen af de Værker, den beskytter. Ifølge § 36 Stk. 1 kommer Loven til Anvendelse paa alle Værker af danske Statsborgere samt paa Værker af fremmede Statsborgere, der er udkommet paa dansk Forlag eller paa anden Maade udgivet for første Gang i Danmark. Ved danske Statsborgere forstaas Personer, der har dansk Indfødsret, og det er ligegyldigt for Reglens Anvendelse, om vedkommende danske Statsborger har fast Ophold i Danmark eller i Ulandet, og om Værket er udgivet herhjemme eller i et andet Land, eller om det overhovedet har været offentliggjort. Fremmede Statsborgere kan opnaa Beskyttelse efter den nævnte Regel ved at udgive deres Værker paa dansk Forlag eller iøvrigt foranstalte Værkernes Førsteudgivelse i Danmark. Andre Værker af fremmede Statsborgere kan under Forudsætning af mellemfolkelig Gensidighed ved kongelig Anordning opnaa hel eller delvis Beskyttelse efter Lovens Regler, se § 36 Stk. 3. I Henhold hertil er ved Kongelig Anordning Nr. 275 af 12. September 1933 — fra den 16. September 1933 at regne — Lovens Bestemmelser gjort anvendelige paa Værker, frembragte af fremmede Statsborgere, selv om Værkerne ikke er udgivet for første Gang i Danmark, for saa vidt det Land, hvortil Værkets Frembringer hører, eller i hvilket det er udgivet for første Gang, har tiltraadt den i Berlin i 1908 eller den i Rom i 1928 reviderede Bernerkonvention. Ifølge denne Konventions Art. 7 Stk. 2 kan de nævnte fremmede Værker ikke opnaa Beskyttelse inden for en længere Frist end den, der gælder i Værkets Hjemland. Har Hjemlandet kortere Beskyttelsesfrist end den danske 50 aarige Frist, gælder den kortere Frist ogsaa for Værkets Beskyttelse i Danmark. Er Beskyttelsesfristen derimod den samme eller længere end den danske, gælder den i den danske Lov fastsatte 50 Aars Frist⁴⁰¹. Forskellige Lande, der er Medlemmer af Bernerunionen, har taget Forbehold over for nogle af dennes Bestemmelser, og Værker, der hidrører fra saadanne Lande, nyder i Danmark kun tilsvarende begrænset Beskyttelse⁴⁰².

Uden for Bernerkonventionen staar U. S. A., men ved Kongelig Anordning Nr. 274 af 12. September 1933 er Forfatter- og Kunstnerretsloven gjort anvendelig paa Værker af Statsborgere fra U. S. A., naar enten Værkerne ikke er udgivne, eller naar de er udgivne for første Gang inden for U. S. A.s Territorium eller i et andet Land, der ikke har tiltraadt Bernerkonventionen, dog kun for saa vidt det paagældende Værk opfylder Betingelserne for at være beskyttet efter U. S. A.s Lov. Beskyttelsen i Danmark kan dog ikke vare længere end den Beskyttelse, der er tilstaaet det paagældende Værk i U. S. A. Ifølge den nordamerikanske Lov af 4. Marts 1909 kan Forfatter- og Kunstnerret erhverves ogsaa af fremmede, naar den Stat, i hvilken vedkommende Forfatter eller Kunstner er Statsborger eller Undersaat, har tiltraadt en international Overenskomst, der foreskriver gensidig Beskyttelse for Forfatter- og Kunstnerret paa en saadan Maade, at U. S. A., naar de ønsker det, kan tiltræde denne Overenskomst. Præsidenten afgør ved Bekendtgørelse, hvilke Stater der opfylder denne Betingelse. I Henhold til den nordamerikanske Præsidents Proklamation af 9. April 1910 nyder danske Værker forfatter- og kunstnerretlig Beskyttelse i U. S. A. Dog skal visse Formaliteter iagttages⁴⁰³. Beskyttelsestiden for danske Værker i U. S. A. — og følgelig ogsaa for nordamerikanske Arbejder i Danmark — er 28 Aar med Adgang til Forlængelse for een tilsvarende Tidsperiode, altsaa i det længste 56 Aar⁴⁰⁴. En tilsvarende Gensidighedsordning mellem Danmark og Argentina er truffet ved Kongelig Anordning Nr. 27 af 10. Februar 1938. Endelig tør det antages, at der mellem Danmark og Island gælder gensidig Beskyttelse for Aandsværker af henholdsvis islandske og danske Statsborgere.

Derimod maa som Lande, med hvilke ingen traktatmæssig eller anden særlig Beskyttelsesordning er truffet, nævnes Sovjetrusland og Kina.

B.

Fra Grundsætningen om forfatter- og kunstnerretlig Beskyttelse gør Loven forskellige Undtagelser, som er af Betydning for Pressens Virksomhed og derfor omtales i det følgende.

1. Offentlige Aktstykker er overhovedet ikke Genstand for Forfatterret. Herunder falder Love, administrative Kundgørelser, Domme, Meddelelser udgaaende fra offentlige Myndigheder og andre offentlige Aktstykker⁴⁰⁵, jfr. Forfl. § 8 Stk. 1.

2. Fri er ogsaa skriftlige og mundtlige Forhandlinger i konstitutionelle, kommunale, kirkelige eller andre offentlige Repræsentationer og i Retterne, dog at alene Forfatteren har Ret til at udgive Samlinger af Værker af denne Art, jfr. Forfl. § 8 Stk. 2. Under denne Regel falder Rigsdagens Forhandlinger (»Rigsdagstidende«), Forhandlinger i Byraad, Sogneraad, Amsraad og Retsforhandlinger, dog ikke Parternes skriftlige Procesindlæg⁴⁰⁶. Ved Samlinger inden for de nævnte Omraader har kun Forfatteren Ret til at bestemme om Udgivelse. F. Eks. har en Rigsdagsmand eller en Sagfører Enebestemmelsesretten til Udgivelse af sine samlede eller udvalgte Rigsdagstaler henholdsvis forensiske Indlæg. De enkelte Taler i en saadan Samling er stadig forfatterretligt ubeskyttede efter Reglen i Forfl. § 8 Stk. 2.

3. Taler og Udtalelser ved offentlige politiske, folkeoplysende og lignende Møder samt Prædikener ved offentlige Gudstjenester er vel i Almindelighed undergivet forfatterretlig Beskyttelse, men Pressen kan ifølge Forfl. § 8 Stk. 3 frit referere dem. Det drejer sig kun om Møder af bestemte Kategorier: politiske Møder, folkeoplysende Møder, andre »lignende« Møder⁴⁰⁷ samt Gudstjenester. Desuden skal Mødet være offentligt, men et Møde bliver offentligt, naar Pressen lovligt har Adgang⁴⁰⁸. »Pressen« betyder Aviser og Tidsskrifter. Ogsaa »Pressens Radioavis« maa nyde godt

af Reglen⁴⁰⁹. Denne tænker ikke paa stenografisk eller *in extenso*=Referat, men kun paa Retten til saakaldt »fyldigt Referat« (modsat Forfl. § 13 Pkt. 2 »kortfattet Referat«). Overgiver vedkommende Taler Pressen sin Tale i Manuskrift, ligger heri Samtykke til, at Talen gengives *in extenso*⁴¹⁰.

4. Som tidligere nævnt skal ifølge Forfl. § 13 Pkt. 2 Anmeldelser eller kortfattede Referater af offentliggjorte Værker i intet Tilfælde anses for Indgreb i Forfatterretten til vedkommende Værker. Forskellen mellem »Anmeldelse« og »Referat« ligger i Forskellen mellem Kommentar og Gengivelse. Der kræves til Anmeldelse en Kritik, en Stillingtagen til det anmeldte Værk, hvorimod kortfattet Referat kun omfatter en (kortfattet) Fremstilling af Værkets Indhold uden direkte Gengivelse af selve Værket eller Dele af dette⁴¹¹. Da en Anmeldelse af et Værk er et nyt og selvstændigt Værk, er Forfl. § 13 Pkt. 2 for saa vidt overflødig. Anmeldelses- og Referatretten gælder m. H. t. Værker, der er offentliggjort under en hvilken som helst Form, og gælder enhver Art af Værker i deres Helhed⁴¹².

5. Som Krænkelse af Forfatterretten anses ikke Optagelse af enkelte tidligere udgivne mindre Digte eller Musikværker eller enkelte af tidligere udgivne Værker uddragne Stykker i et større Hele, som efter sit Hovedindhold er et selvstændigt Værk, forudsat at den benyttede Kilde tydelig angives, jfr. Forfl. § 14 a og i Slutningen. Citatretten er en naturlig, ja uundværlig Ret givet i selve Aandslivets Interesse. Baade naar Talen er om at kritisere udgivne Aandsværker og om at videreføre den videnskabelige Forskning eller den litterære eller kunstneriske Udvikling, er det nødvendigt at kunne citere det forhaandenværende Materiale og bygge videre derpaa. Det citerede Værk skal selv være udgivet, en blot offentlig Forelæsning eller Oplæsning, scenisk Opførelse eller anden mundtlig Udførelse er ikke nok. Først efter at Forfatteren ved Udgivelse — være sig i Bogform, i Pressen

eller gennem mekanisk eller kemisk Mangfoldiggørelse — har givet Offentligheden Adgang til Værket, er der Grund til at anerkende Citatretten. Citatrettens Grænser beror paa Formaalet. Kvantitetsmomentet — Omfanget af det citerede — er kun et af de bestemmende Hensyn. Er Fremstillingen overvejende kritisk, vil selv ret vidtgaaende Citater kunne være lovlige. Er omvendt Værket skrevet for at udbrede Kendskab til en Forfatters Arbejder, vil det være ulovligt at citere Side op og Side ned af Forfatterens Bøger og derved overflødiggøre, at Publikum læser disse⁴¹³. Bortset fra mindre Digte og Musikværker, der kan citeres *in extenso*, tillader Loven kun Citat af enkelte Stykker. For Pressen gælder de samme Overvejelser. Det citerede Stof maa indgaa som Led i Artikler, der er Udtryk for selvstændigt Aandsarbejde, og selve dette, at en Avis eller et Tidsskrift er et Samlerværk, giver ikke udvidet Adgang til at citere fremmed Aandsarbejde. Ogsaa Annoncestoffet maa være underkastet de nævnte Begrænsninger, herunder at Annoncen eller Reklamepjece, hvori Citatet findes, efter sit Hovedindhold er et selvstændigt Værk. I et Tilfælde fra Retspraksis⁴¹⁴ havde en Handlende udsendt et Reklameskrift paa 20 Sider, heraf 18 Tekstsider, forsynet med Illustrationer og omhandlende forskellige af ham forhandlede Spirituosa. Det hed heri bl. a.: »Den gyldne Snaps, Lysholmeren, ja det maa være den, Hans Hartvig Seedorff har ladet sig inspirere af til det smukke Digt:

Lad mig spire i en Ager,
nok saa lille, nok saa mager,
blot jeg genopstaar engang
som Aquavit.«

Dette Citat fra Seedorffs Digt »Tanker om Genopstandelsen, fremsat ved et Glas Kummen Aquavit« ansaa Dommeren for berettiget efter Forfl. § 14 a, idet Reklameskriftet fandtes at være et større Hele, som efter sit Hovedindhold

var et selvstændigt Værk, ligesom der ikke ved den anvendte Citering fandtes at være sket nogen væsentlig Forringelse af det paagældende Digt. Derimod fik den Handlende en Bøde, fordi han kun havde nævnt Forfatteren, men ikke det benyttede Værks Titel, som Kilde. Hartvig Jacobsen⁴¹⁵ kritiserer Dommen, idet han fremhæver, at de tvingende almene Hensyn, der ligger bag Citatretten, ikke gør sig gældende, naar Citatretten anvendes til privat Reklame, ligesom der ikke er Anledning til nogen Væsensforskel mellem »Billedcitater« efter Forfl. § 31 Stk. 1 Pkt. 1 og andet Citat. Ifølge den nævnte Lovbestemmelse anses det ikke som ulovlig Eftergørelse, at Afbildningen af enkelte Kunstværker optages i kritiske, oplysende eller kunsthistoriske Arbejder til Forklaring af Teksten og i Forbindelse med denne. Privat Reklameøjemed falder her udenfor, og det samme burde være Tilfældet ved Forfatterretten⁴¹⁶. — Ved Udøvelse af Citatretten maa Værkets Karakter ikke forandres eller forringes, ligesom behørig Kildeangivelse skal finde Sted.

6. Som Krænkelser af Forfatterretten anses ikke Aftryk af enkelte tidligere udgivne mindre Digte som Tekst for musikalske Kompositioner, for saa vidt saadan Benyttelse ikke udtrykkelig er forbudt af den berettigede, jfr. Forfl. § 14 d. Gennem denne Regel gives der vel ikke Digteren nogen Ret til at forbyde Komponisten at skrive Melodi til Digtet eller at udgive Melodien med Tilkendegivelse af, at den er skrevet til Digtet; men der gives Digteren Ret til gennem udtrykkeligt Forbud — »Kompositionsretten forbeholdes« el. lgn., derimod er almindelige Vendinger som »alle Rettigheder forbeholdes« ikke nok — at sikre sig mod, at Digtet trykkes som Tekst for Melodien, naar denne udgives. Forbudet kan findes paa Værket, men kan ogsaa udstedes paa ethvert Tidspunkt efter de om Proklamata gældende Regler, dog at det i sidstnævnte Tilfælde ikke kan gælde en allerede forinden i god Tro stedsfunden Udgivelse af Melodi og Tekst. Laaneretten efter Forfl. § 14 d

gælder kun enkelte tidligere udgivne mindre Digte, og Kilden skal tydeligt angives.

7. Som Krænkelser af Forfatterretten anses heller ikke Aftryk af enkelte tidligere udgivne mindre Digte og Prosastykker som forklarende Tekst til kunstneriske Illustrationer, naar disse sidste i overvejende Grad er bestemte for Værkets Betydning, og mindst 2 Aar er hængaet efter Udløbet af det Aar, i hvilket Skriftet først udkom. Ogsaa her skal den benyttede Kilde tydeligt angives, Forfl. § 14 f og i Slutningen. Den omvendte Laaneregulering, nemlig af en kunstnerisk Illustration til Forklaring af en Tekst, findes i Forfl. § 31 Stk. 1 og er omtalt ovenfor under 5, for saa vidt angaar »kritiske, oplysende og kunsthistoriske Arbejder«, og nedenfor under 9, for saa vidt angaar Pressens Redegørelser for Begivenheder af mere almindelig Interesse. Iøvrigt vil det ses, at de under 5—7 nævnte Laanerettigheder ikke er særlige for den periodiske Presse, men kommer alle Forfattere eller Kunstnere tilgode.

8. Pressens gensidige Laaneret. Forfl. § 15 er saalydende: »Som Krænkelser af Forfatterretten anses heller ikke Aftryk i Aviser eller Tidsskrifter fra andre Aviser eller Tidsskrifter af aktuelle Artikler vedrørende økonomiske, politiske eller religiøse Spørgsmaal, af Dagsnyheder eller af blandede Meddelelser, som alene har Karakter af Pressemeddelelser. Dog gælder dette ikke om Artikler, ved hvilke der er taget Forbehold mod Eftertryk. Den benyttede Kilde skal tydelig angives.«

Begrundelsen af Pressens gensidige Laaneret findes i Samfundets og Pressens egen Interesse i Nyhedsstoffets Udbredelse. Dernæst i selve Stoffets aktuelle, døgngyldige Karakter. Og endelig i, at den Bearbejdelse, Nyhedsstoffet underkastes, ofte vil være saa summarisk, at man tør betvivle, der foreligger noget Aandsværk (»Skrift«) som Genstand for Forfatterret. Der er Publikationer, hvor det forudgaaende Tankearbejde er af ganske underordnet Betydning eller kun gaar ud paa Udnyttelse af, hvad der

allerede er kendt af alle og enhver eller dog af alle oplyste Mennesker. Medens f. Eks. et Sagregister til et videnskabeligt Værk er Genstand for Forfatterret, gælder dette ikke en Køreplan, en Kursliste, et Menukort eller en blot og bar Personfortegnelse⁴¹⁷. Saadanne Publikationer falder som ubeskyttede uden for Omraadet for den særlige Regel om Pressens Laaneret i Forfl. § 15, men i Tvivlstilfælde kan denne naturligvis faa Betydning. Omvendt er der en Mængde efter sædvanlige Regler beskyttet Stof, der falder uden for Pressens Laaneret. Her maa nævnes Afhandlinger, Romaner, Føljetoner, Noveller, Digte og Billedstof. Billedstoffet falder ind under Forfl. § 2 c (Forfatterret) og §§ 24 jfr. 31 (Kunstnerret), men er ikke omfattet af Laaneretten ifølge § 15. Avisernes »Søndagstillæg« falder saaledes i det hele uden for § 15 som værende beskyttet Stof. Som et Fællestræk ved alle de i § 15 nævnte Laanerets tilfælde maa fremhæves Aktualitetsmomentet, jfr. Udtrykene »aktuelle«, »Dagsnyheder«, »Pressemeddelelser« og den ovenfor givne Begrundelse.

De tre Grupper af Laaneretstilfælde, § 15 nævner, er:

a) aktuelle Artikler vedrørende økonomiske, politiske eller religiøse Spørgsmaal, ved hvilke der ikke er taget Forbehold mod Eftertryk. Modsætningen mellem Artikler og Dagsnyheder, henholdsvis andre Pressemeddelelser, ligger i, om Meddelelserne alene gaar ud paa rent faktiske Referater af Begivenheder eller der foreligger en selvstændig Behandling af det faktiske Materiale⁴¹⁸. I sidste Fald foreligger der »Artikler« i den Betydning, § 15 nævner. Er disse af politisk, økonomisk eller religiøst Indhold, afhænger Laaneretten af, om der er taget Forbehold mod Eftertryk ved selve Artiklen. Forbeholdet kan ikke tages ved Bladets Titel eller Slutning, ejheller ved Indledningen til en Artikelserie, men kun ved hver enkelt Artikel. Forbeholdet maa tages ved Udtryk som »Eftertryk forbudt«, »Alle Rettigheder forbeholdes« el. lign.⁴¹⁹. Er intet Forbehold taget, haves Laaneretten. Ved Artikler af andet Ind-

hold end nævnt i § 15 er Forbehold overflødigt, saaledes ved Artikler af almindelig videnskabelig eller digterisk Karakter, Rejseskildringer, Kroniker o. lgn., juridisk Stof, Lægestof, litterært Stof, Musikanmeldelser, Teateranmeldelser. Her gælder almindelig Forfatterretsbeskyttelse. Under Benævnelsen økonomiske Spørgsmaal falder alle Spørgsmaal om Samfundsøkonomi, saaledes nationaløkonomiske og erhvervsøkonomiske Problemer. Under politiske Spørgsmaal falder baade Udenrigs- og Indenrigspolitik, Stats- og Kommunalpolitik. Omraaderne er vidtrækkende og ikke skarpt afgrænsede⁴²⁰.

b) Dagsnyheder, d. v. s. Meddelelser om umiddelbart forinden stedfundne Begivenheder.

c) blandede Meddelelser, som alene har Karakter af Pressemeddelelser, d. v. s. Meddelelser af rent faktisk Karakter om stedfundne Begivenheder (»faits divers«), f. Eks. Beretninger om Ulykkestilfælde, Festligheder, Kongresser, Fyrstebesøg, formentlig ogsaa kortfattede Referater af Taler og Foredrag⁴²¹. Derimod falder Vittigheder, Anekdoter og Kausier uden for § 15. I de under b) og c) nævnte Tilfælde (Dagsnyheder og Pressemeddelelser) kan der ikke tages Forbehold mod Eftertryk. Sker det, er det uden Betydning.

I alle tre Tilfælde gælder det, at den benyttede Kilde tydelig skal angives, hvortil hører, at baade Forfatterens Navn eller Mærke, Værkets Titel (Artiklens Overskrift) og Bladets Navn er anført⁴²². Undladelse af behørig Kildeangivelse medfører, hvad enten der foreligger Forsæt eller kun Uagtsomhed, Bødestraf, hvorimod Erstatningsansvar og Konfiskation (Tilintetgørelse) ikke indtræder i dette Tilfælde⁴²³. Den Strafskyldige er den for Handlingen virkelig ansvarlige Person, som Regel Medarbejderen eller Redaktøren. Derimod kommer Reglerne i Prl. § 6 ikke til Anvendelse paa Krænkelser af Forfatterretten eller Retten til Kildeangivelse⁴²⁴.

Laaneretten gælder kun fra Pressen til Pressen. Her-

under falder baade Aviser og Tidsskrifter. Derimod kan vedkommende Artikel ikke udsendes som selvstændig Tryksag. Ej heller kan Reglen om gensidig Laaneret give Adgang til Optryk af et Blads hele Indhold eller enkelte Rubrikker i samme. Reglen omfatter i og for sig kun (ordret) Aftryk, men ogsaa Ændringer maa være tilladt, naar der blot ikke er Tale om Forandringer, som berører Værkets Karakter eller væsentlige Indhold⁴²⁵.

9. Fremdeles maa som en Laaneret, der særlig angaar Kunstværker, fremhæves Bestemmelsen i Forfl. § 31 Stk. 1⁴²⁶, der tillader Afbildninger af enkelte Kunstværker til Forklaring af Teksten og i Forbindelse med denne i Pressens Redegørelse for Begivenheder af mere almindelig Interesse. Vedkommende Kunstners Navn skal, hvor dette er offentliggjort, altid angives. Forsømmelse heraf medfører Bødeansvar efter Forfl. § 20. Det kræves, at Kunstværkets Afbildning sker til Forklaring af Teksten i en Redegørelse for Begivenheder af mere almindelig Interesse, f. Eks. en kunsthistorisk Afhandling eller Omtale af en Kunstudstilling, en Artikel om en offentlig eller privat Kunstsamling, et Mindesmærkes Afsløring, Nekrologer, Fødselsdagsomtale etc. — I et dansk Ugeblad var som Illustration til en Artikel om den engelske Flaades Besøg i Esbjerg uden Tilsladelse benyttet en Gengivelse af en Originaltegning, der kort forinden havde været optaget i et tysk illustreret Blad. I dette bar Billedet Underskriften: »Die englische Flotte in der Ostsee«, i det danske: »Fra den engelske Flaades Besøg i Esbjerg«. Her forelaa ulovligt Laan⁴²⁷. I et andet Tilfælde var et Maleri »Beethoven spiller for den blinde Pige« reproducet og benyttet som Vignet til et Digt »Nytaarspræludium« i et illustreret Blad. Ogsaa dette var ulovligt⁴²⁸. Teksten skal være det væsentlige, det mere vigtige, Billedet det mindre væsentlige⁴²⁹. Laaneretten omfatter ikke Billedgengivelser i Billedblade eller Billedserier, hvor der kun findes en kort Tekst til Forklaring af Billedet. Fremdeles kræves, at Kunstværket er afbildet i Forbindelse med Tek-

sten; men dette forstaas dog ikke saa bogstaveligt, at Billeder og Tekst behøver at staa paa netop samme Sted i Bladet.

10. Endelig skal nævnes, at Forfl. § 31 Stk. 2 tillader Afbildninger af Gader og Pladser og af enkelte offentlige Bygningers Ydre. Selv om der paa den afbildede Gade eller Plads findes Kunstværker, gælder Reglen. Saaledes godkendte en Dom⁴³⁰ nogle Postkortreproduktioner af Gengen Springvandet ved Langelinie i København medtagende større eller mindre Dele af Monumentets Omgivelser. Dommen udtaler: »Efter sidstnævnte Lovbestemmelse⁴³¹ kan det nu vel ikke anses bestemt, at en hvilkensomhelst Gengivelse af et Kunstværk er lovlig, blot fordi Kunstværket er fast anbragt paa Gade eller Plads; men paa den anden Side kan den Omstændighed, at et Kunstværk findes anbragt paa vedkommende Gade eller Plads, naturligvis ikke udelukke den ved § 31, 2. Stk. indrømmede frie Ret til at afbilde Gade eller Plads med alt, hvad derpaa findes; og da det maa antages, at de under denne Sag omhandlede 4 Kort er fremstillede gennem fotografisk Optagelse som Afbildninger af Partier fra Langelinie, hvor Springvandet har sin Plads, findes den Omstændighed, at Springvandet m. m. har givet Hovedanledningen til det skete Valg af Prospekter og — bl. a. paa Grund af dets Karakter som udfyldende saa godt som hele den paagældende Passage paa Stedet, hvor det ligger — udgør den langt overvejende Del af Prospekterne, ikke at kunne betage Afbildningerne deres Karakter af Afbildninger af Gade eller Plads«. Derimod foreligger der en Retsafgørelse⁴³² om Efterligning af Kunstværket »Den lille Havfrue« paa Langelinie i København til Gengivelse i Stramaibroderi, hvilket efter Hovedreglen ansaas ulovligt. Undtagelsesreglen om offentlige Bygninger gælder kun deres Ydre; ved offentlige Bygninger forstaas Bygninger, alle og enhver kan iagttage udefra. I Udlandet findes enkelte Steder Regler, der tillader Gengivelse uden Kunstnerens Samtykke af Kunstværker, der befinder sig i

offentlige Samlinger, Kirker, Stats- og kommunale Institutioner o. lgn.⁴³³. Efter dansk Ret gælder tilsvarende Regler ikke. Reproduktioner af Billeder og andre Kunstværker i offentlige Museer kan godt finde Sted i Studie- og Uddannelsesøjemed og iøvrigt til privat Brug, men ikke i Offentliggørelsesøjemed⁴³⁴. Museerne selv kan dog paabe- raabe sig den ved Forfl. § 31 Stk. 1 hjemlede Ret til Gen- givelse af enkelte Kunstværker i deres Kataloger.

II.

Idet som tidligere berørt Fotografier ikke anses som Kunstværker efter dansk Ret, har man i Lighed med, hvad Tilfældet er i de andre nordiske Lande, givet en særlig Lov om Eneret til fotografiske Arbejder⁴³⁵. Medens Forfatter- og Kunstnerretten erhverves ved selve det originale Aands- værks Frembringelse, uden at der kræves Registrering eller andre Formaliteter som Betingelse for Retsbeskyttelsen, gælder ifølge L. 1911 § 1 og Undervisningsministeriets Be- kendtgørelse 166 ^{17/7} 1911, at Fotografibeskyttelsen kræver dels, at Fotografen forsyner ethvert af ham udgivet Eksem- plar af Fotografiet med sit Navn og Ordet »Eneberettiget« — i Praxis⁴³⁶ er det nok, at Fotografens Navn findes paa den Karton, Fotografiet er paaklæbet, og det skader ikke, at Ordet »Eneret« er brugt i Stedet for »Eneberettiget« —, dels at Fotografen til Undervisningsministeriet gør Anmel- delse om, at han forbeholder sig Eneret til Fotografiet. Denne Anmeldelse skal indeholde 1) Fotografens Navn og Firma, 2) en tilstrækkelig betegnende Beskrivelse af Mo- tivet for det Fotografi, paa hvis Eftergørelse der forbehol- des Eneret, 3) Angivelse i Centimeter af det originale Pla- deformat, 4) en egenhændig Erklæring fra Anmelderen om, at Originalpladen er mærket ved Indridsning med Navn eller Firma, Aarstal og Dato for Anmeldelsen samt, hvis flere Fotografier anmeldes i samme Skrivelse, et Løbenum- mer. Derimod skal der ikke med Anmeldelsen indsendes noget Eksempplar af Fotografiet⁴³⁷.

Adgangen til gennem Anmeldelse at opnaa Eneret til kommer den, som for egen Regning har frembragt et originalt Fotografi efter Naturen eller en fotografisk Gengivelse af et Kunstarbejde, til hvis Eftergørelse ingen har Eneret. Ordet »originalt« staar her i Modsætning til Gengivelse af Kunstværk, men udtrykker ikke Krav om Originalitet i Betydning af Nyhed og Selvstændighed. Under Betegnelsen »Fotografi efter Naturen« falder ogsaa Fotografier af Personer. Ved Fotografi af Kunstværker kræves det, at Kunstværket ikke er kunstnerretligt beskyttet, for at Fotografen skal kunne erhverve Fotografieneretten gennem Anmeldelse⁴³⁸. Hvem der er Subjekt for Fotografiretten, udtaler L. 1911 § 1 ved Ordene: »Den, som for egen Regning har frembragt et originalt Fotografi . . .« Frembringeren er den, som over den særlige tekniske Indsats, der bevirker Billedets Præg, saaledes Kameraindstilling og Belysningsordning, derimod næppe selve Emnevalget⁴³⁹. Men Fotografibeskyttelsen maa som en i det væsentlige økonomisk Ret kunne overføres til andre, saaledes ved Overdragelse, Arv, Kreditorforfølgning og Ægteskab⁴⁴⁰. Er Fotografiet udført efter Bestilling af en anden, vil dennes Samtykke være nødvendigt baade til Erhvervelsen af Fotografieneretten og til at forhandle Aftryk af Fotografiet.

Fotografiretten bestaar deri, at den berettigede for et Tidsrum af 10 Aar — formentlig at regne fra Anmeldelsen⁴⁴¹, ikke fra Fotografiets Frembringelse⁴⁴² — kan forlene andre at eftergøre til Salg det af ham forfærdigede Fotografi. Loven beskytter herved den berettigede mod enhver Form for Eftergørelse i Erhvervsøjemed, f. Eks. Gengivelse af vedkommende Fotografi paa Postkort, som Tegning, i Blade. Herom kan nærmere henvises til den af Lund, Billedkunsten 295 anførte danske og udenlandske Retspraksis.

Ifølge L. 1911 § 2 skal den, som gør Indgreb i de ved Loven hjemlede Rettigheder, bøde fra 20 Kr. til 1000 Kr., og desuden give den forurettede fuldstændig Erstatning.

Plader og andet udelukkende til den ulovlige Eftergørelse brugbart Materiale og samtlige her i Riget forefundne, til Salg bestemte, Eksemplarer af Eftergørelsen konfiskeres og tilintetgøres, medmindre den forurettede — mod Fradrag i Erstatningen — forlanger sig dem udleveret. Samme Straf og Erstatningspligt paahviler Forhandleren saavel som den, der her i Riget til Salg indfører andetsteds forfærdigede ulovlige Efterligninger. § 3 fastsætter, at Søgmaal for Lovens Overtrædelse kun kan iværksættes af den forurettede, og at Paatale skal finde Sted inden Aar og Dag (1 Aar og 6 Uger). Ifølge Lovens § 4 kan dens Bestemmelser under Forudsætning af Gensidighed ved kgl. Anordning helt eller delvis gøres anvendelige paa de af et andet Lands Undersaatter frembragte Fotografier. Ved kgl. Anordning 164^{20/6} 1912 er Lovens Regler gjort anvendelige paa Fotografier frembragte af fremmede Undersaatter (Statsborgere), for saa vidt det Land, hvortil Fotografiets Frembringer hører, eller i hvilket Fotografiet er udgivet for første Gang, har tiltraadt Bernerkonventionen. Endvidere gælder Ligestillingen for islandske Statsborgere (Dansk-islandsk Forbundslov af 30. November 1918 § 6). Forudsætningen er dog formentlig, at vedkommende fremmede Statsborgere opfylder de af den danske Lov foreskrevne formelle og materielle Betingelser for at opnaa Retsbeskyttelsen⁴⁴³.

III.

Ved Portrætter og Portrætfotografier opstaar der det Spørgsmaal, om den portrætterede har Ret til at modsætte sig, at hans Portræt offentliggøres, om han — som det undertiden udtrykkes — har »Retten til eget Billede«⁴⁴⁴. Dette Spørgsmaal har intet at gøre med Forfatter-, Kunstner- eller Fotografiretten; men Forfl. indeholder en Regel om, at Kunstnerretten over et Portræt eller en Portrætbuste, der i Almindelighed er og forbliver hos Kunstneren og ikke omfattes af en Overdragelse af selve det paagældende

Eksemplar af Kunstværket, ikke kan udøves uden Samtykke af den portrætterede selv eller, hvis han er død, af hans efterlevende Ægtefælle, Børn, Forældre, Adoptivforældre eller Søkende i den angivne Rækkefølge⁴⁴⁵. Reglen gælder efter sin Ordlyd kun den Del af Kunstnerretten, der bestaar i Retten til at offentliggøre Gengivelser af Kunstværket — Portrættet —, altsaa Reproduktionsretten, derimod ikke Retten til at disponere over selve det foreliggende Eksemplar af Portrættet, f. Eks. ved offentlig Udstilling af dette. Det sidstnævnte Forhold vil imidlertid kunne være ulovligt ifølge almindelige Retsregler, saaledes navnlig naar det sker i Strid med indgaaet Aftale eller paa en saadan Maade, at Hensynet til den portrætteredes Ære eller Privatlivets Fred krænkes. I et Tilfælde fra Retspraksis⁴⁴⁶ havde en Kunstmaler til en Kunsthandler solgt et Portræt af en Dame, som han i egen Interesse havde udført med Tilladelse fra hende, og Kunsthandleren havde udstillet Portrættet til Salg i sit Forretningslokale. Vedkommende Dame paastod, hun kun var gaaet ind paa at lade sig male paa det Vilkaar, at Billedet skulde indlemmes i en bestemt privat Samling af Kunstnerportrætter, hvilket ikke var sket, og at det var krænkende for hendes Privatlivs Fred, at Portrættet, der allerede ved sin Grelhed vakte betydelig Opsigt, blev offentlig udstillet til Salg. Om det paastaaede Vilkaar kunde intet bevises. Dommen udtaler: »— Selv om det efter Proceduren maa antages at være usædvanligt, at der over Portrætter, der er tilvejebragt under Omstændigheder som de angivne, af Kunstneren foretages Dispositioner i Strid med den portrætteredes Ønske, ligger det i alt Fald uden for Domstolenes Beføjelse at sentere over, hvorvidt det den portrætterede saaledes tilkommende Hensyn maatte være tilsidesat af Kunstneren, eftersom Billedets Afhændelse til Kunsthandleren og dets Udstilling og Falbydelse i dennes Forretningslokale efter Omstændighederne ikke findes at indeholde nogen Krænkelse af hendes Privatlivs Fred eller iøvrigt at være i Strid

med hendes Ret.« Ogsaa andre Hensyn end Privatlivets Fred kan tænkes at komme i Betragtning. Saaledes vil der ved Afgørelsen af, om en Offentliggørelse af det originale Portræt — altsaa bortset fra Reproduktioner — er i Strid med den afbildedes personlige Ret, være at tage Hensyn til, om det paagældende Billede giver et direkte misvisende Indtryk af den afbildedes Udseende og Personlighed⁴⁴⁷. Det er tvivlsomt, om Karikatur overhovedet falder ind under Retsbeskyttelsen for eget Billede. Nogle⁴⁴⁸ benægter det med den Begrundelse, at Karikatur ikke er Portræt, idet den tilsigter gennem Forrykkelse af de virkelige Forhold (Forholdsmæssigheden) at opnaa en satirisk-komisk Virkning, hvorfor Offentliggørelse frit kan ske alene under Ansvar over for Straffelovens Ærefornærmelsesbestemmelser. Andre⁴⁴⁹ mener, at Karikatur vel henhører under Portræt, men at der maa anerkendes Undtagelser fra Portrætbeskyttelsesreglerne, for saa vidt angaar Personer eller Begivenheder af offentlig Interesse, saaledes at Personer, der træder offentligt frem, til en vis Grad maa finde sig i, at deres Træk bliver betragtet som »alment Fælleseje«. Dette Synspunkt vil ofte kunne komme Karikaturen tilgode. Omvendt vil man være mere tilbøjelig til at beskytte den portrætterede, naar Offentliggørelsen finder Sted uden hans Samtykke i forretningsmæssigt Øjemed, f. Eks. til Reklamebrug⁴⁵⁰. Reglen i Forfl. § 27 Stk. 2 Pkt. 2 og Stk. 3 omfatter ikke direkte det Tilfælde, at en Kunstner uden en Persons Samtykke udarbejder et Portræt af ham og offentliggør dette. Om Reglen analogt kan anvendes paa dette Tilfælde⁴⁵¹, vil blive drøftet nedenfor.

Som Tilfælde af ulovlig Portræt gengivelse, der har foreligget til Afgørelse i Praxis, kan nævnes en Dom over en Kunstmaler, som efter Bestilling havde malet et Interiør af en Restauration med Portrætter af forskellige Personer (»Stambordet i Bræddehytten«, 1907) og derefter uden Samtykke fra de afbildede Personer havde malet et lignende Billede og solgt dette til en uden for Kredsen staa-

ende Tredjemand, hvorved han fandtes at have overtraadt Forfl. § 27 Stk. 2⁴⁵². Under Begrebet Portræt falder her efter ikke blot Gengivelser af Enkeltpersoner, men ogsaa Gruppebilleder. Forestiller et Maleri derimod en Institution, f. Eks. et Billede af Højesteret, et Byraad, det juridiske Fakultet, udkræves formentlig ikke Samtykke fra de enkelte Personer til Billedets Offentliggørelse gennem Reproduktioner⁴⁵³. Tilsvarende gælder, naar det drejer sig om Persongengivelse som Led i et Gadebillede⁴⁵⁴, en Situation fra et offentligt Lokale⁴⁵⁵ eller »Portræt-Symbolik«: »Drachmann ankommer til Himmeriges Kro« (Aksel Jørgensen)⁴⁵⁶. I den nysnævnte Dom fremhævedes det endvidere, at det ikke kunde undskylde Kunstmaleren, at der i flere Blade og Tidsskrifter med de afbildede Personers Tilladelse havde været Reproduktioner af det først malede Billede. Dog paalægger Dommen ikke Kunstmaleren at udrede nogen Erstatning, men nøjes med at idømme ham Bøde efter Forfl. for den stedfundne Krænkelse af de portrætterede Personers Ret. Afgørelsen synes for saa vidt at bygge paa det Synspunkt, at den nævnte Ret er en personlig Ret, hvis Krænkelse ikke kan medføre Erstatningsansvar⁴⁵⁷.

Fremdeles kan som Eksempel paa retsstridig Gengivelse af Portræt nævnes følgende Retstilfælde⁴⁵⁸: En lille Pige havde i nogle Dage været forsvundet, bortført af en ubekendt Person, medens hun legede i Fælledparken i København. En tidlig Morgen blev hun fundet, og Familien fik telefonisk Meddelelse derom ca. Kl. 6 om Morgen. Barnets Fader begav sig straks til Rigshospitalet, hvor Barnet var blevet indbragt. Han fik lige Tid til at tage en Jakke og et Par Benklæder paa og skyndte sig paa Cykel til Hospitalet. Uden for Hospitalets Indgang blev han mod sin Protest fotograferet af en Pressefotograf, og da han opdagede dette, forlangte han gentagne Gange Pladen udleveret for at forhindre Billedets Offentliggørelse; men Fotografen nægtede at udlevere Pladen, som Fotografen i

al Stilhed havde udtaget af Fotografiapparatet og stukket i sin Lomme. Efter Ordskiftet med Fotografen rev Faderen Apparatet, som Fotografen havde i en Taske over Skulderen, fra ham og slyngede det mod Stenbroen. Billedet blev ikke optaget i Bladet, men Bladet krævede Erstatning for Beskadigelse af Fotografiapparatet. Dommen gav Barnets Fader Medhold i, at han, uden hvis Tilladelse det til Optagelse i Bladet bestemte Fotografi var taget, og som saaledes truedes af et retsstridigt Indgreb i sit Privatlivs Fred, havde haft Ret til at forlange Pladen udleveret for at sikre sig imod at blive afbildet i Bladet, og at han havde været berettiget til at ødelægge Apparatet som det eneste Middel til at hindre Billedets Offentliggørelse under de foreliggende Forhold.

Af denne Domspraksis kan dog næppe udledes nogen almindelig, ubetinget Regel om Retsbeskyttelse for eget Billede. Forfl. § 27 Stk. 2 omhandler kun den Situation, at Kunstneren overdrager et Eksempel af Billedet til den portrætterede eller til Tredjemand efter Bestilling. Imidlertid udtaler Vinding Kruse⁴⁵⁹ — ganske almindeligt —, at den ved et Kunstværk portrætteredes Ret til at modsætte sig Offentliggørelsen af Kunstværket er hjemlet ved Forfl. § 27 Stk. 2, ligesom ogsaa fotograferede Personer efter dansk Retspraksis kan modsætte sig Offentliggørelse af Fotografierne. Hartvig Jacobsen⁴⁶⁰ siger, at Offentliggørelsen af et Portræt kræver Samtykke af den portrætterede, henholdsvis efter hans Død af visse nærpaarørende, jfr. Forfl. § 27 Stk. 3. Torben Lund⁴⁶¹ udtaler, at Reglen i Forfl. § 27 Stk. 2 efter Omstændighederne maa kunne anvendes analogt dels paa Tilfælde, hvor en Kunstner uden en Persons Samtykke udarbejder et Portræt af ham og offentliggør dette, dels paa Tilfælde, hvor en Tredjemand uden Kunstnerens eller den portrætteredes Samtykke foranstalter en Gengivelse af Portrættet. Hurwitz⁴⁶² siger kort, at det er tvivlsomt, om offentlig Billedgengivelse imod Ønske er retsstridig Fredskrænkelse, men utvivlsomt,

at særlige Omstændigheder kan gøre det retsstridigt. Ricard⁴⁶³ mener, at Spørgsmaalet, om Billedoffentliggørelse er retsstridig eller ej, maa afgøres ud fra en almindelig Afvejelse af, hvorvidt Enkeltpersoners Interesse i deres Privatliv i denne Henseende er saa vigtig, at Offentlighedens Interesse i at se dem afbildet i Pressen maa vige derfor. Forfatterloven og Fotografiloven anses ikke afgørende ud over deres Ordlyd (Portrætbestillinger). Ud fra sine Overvejelser kommer Ricard til, at det maa være Pressen tilladt selv mod Protest at bringe loyale Portrætter paa loyal Maade. Billeder, der ikke blot er Portrætter, men har et videre Indhold — saa at man kan se, hvor de foregaar, hvem den paagældende er sammen med eller hvad han foretager sig — kan ligeledes lovligt bringes af Pressen fra offentlige Steder — f. Eks. Sportsstævner, »d'Angleterre« Fortovscafé, Hornbæk Badestrand — og fra Dagens Begivenheder — Kongefamiliens Rejser, større Retssager, Flyveulykker etc. —; men det kan i sjældne Tilfælde blive retsstridigt, hvis der protesteres. Andre Billeder vil det næppe være tilladt at bringe uden i hvert Fald stiltiende Samtykke. I Annoncer maa man anse Benyttelse af Privatbilleder for retsstridig, medmindre vedkommende giver Samtykke⁴⁶⁴. Disse Resultater kan formentlig i det store og hele godkendes. I Tilfælde, hvor der har dannet sig faste Sædvaner for, at Pressen fotograferer Folk, og hvor Billederne ledsager Bladenes Tekster, synes det kun rimeligt, at vedkommende Privatpersoner skal protestere, saafremt de ikke ønsker at komme i Avisen. Derimod er det formentlig tvivlsomt, om det skulde være udelukket — som hævdet af Ricard — at protestere mod loyal Billedgengivelse. Hvis en Person virkelig ikke ønsker at figurere i Avisen med Billede i Anledning af sin 50 Aars Fødselsdag, ses der intet afgørende Hensyn, som skulde kunne bevirke, at hans rettidig fremsatte Protest ikke bør respekteres. Men Tilfældet er formentlig usædvanligt, og i Reglen løses Problemet ved, at stiltiende Samtykke tør formodes,

naar Protest ikke fremkommer. Endelig er det klart, at Pressefotografer ikke uden Tilladelse kan gaa ind paa privat Omraade eller i private Selskaber for at fotografere⁴⁰⁵.

IV.

I Retspraksis er der udviklet en vis Retsbeskyttelse for Programmer, uafhængigt af de særlige Forfatter- og Kunstnerretsregler. Programmer, der forhandles til Teaterforestillinger, Udstillinger, Sportsstævner, Koncerter etc., kan i Kraft af deres Indhold og Form repræsentere et saadant Aandsarbejde, at man maa anerkende Forfatterret. Men selv om dette ikke er Tilfældet, er i nyere Praksis og Teori Programmer anset retsbeskyttet i et vist Omfang. I ældre Tid anerkendtes saadan Retsbeskyttelse ikke. En Hof- og Statsretsdom fra 1869⁴⁰⁶ antog, at Teatrene ikke med Retsvirkning kunde meddele Eneret paa Trykning af Programmer over deres Forestillinger og Forhandling af Programmer uden for Teatrenes egne Lokaler. I en nyere Dom⁴⁰⁷ ansaas nogle i Anledning af Helsingørs 500 Aars Jubilæum arrangerede middelalderlige Optog og Ridderturneringer ikke beskyttet som Kunstværker. Den lokale Turistforening havde ved Kontrakt overdraget en Boghandel »den fotografiske Kunstnerret for alle Festspillene, Optoget og Ridderturneringen« mod en vis Procentdel af Udsalgsprisen; men en Kunstforlægger havde taget Fotografier af Optogene paa offentlig Gade og ladet reproducere Fotografier af Optrin under Ridderturneringen, der fandt Sted paa afspærret Plads. Boghandelen paastod Kunstforlæggerens Forhandling af de fotografiske Reproduktioner kendt stridende mod den erhvervede Eneret, idet der henvistes til, at det var selve Sammenstillingen, selve Kompositionen, selve Ideen, der udgjorde Kunstværkerne, og at Optogene var arrangeret paa Grundlag af historiske Studier. Selv om Dommen gik Boghandelen imod ud fra en rent kunstnerretlig Betragtning⁴⁰⁸, udelukker den ikke

Retsbeskyttelse ifølge andre Synspunkter⁴⁶⁹. I en Landsretsdom fra 1943⁴⁷⁰ omhandles et »uofficielt« Teaterprogram, der solgtes uden for Folketeatret i København, og hvis Angivelse af Stykkernes Rollelister var aftrykt efter Teatrets »officielle« Program. Dommen fastslog, at det uofficielle Programs Gengivelse af et Teaterstykses Titel, Personliste og Scenegang ikke kunde anses som nogen Krænkelſe af Forfatterretten til Stykket. Ved Underretten var det forud statueret, at nævnte Gengivelse ej heller indebar nogen Krænkelſe af Forfatterret til Teatrets officielle Program, idet dette ikke kunde anses for et Aandsarbejde, der kunde nyde Retsbeskyttelse efter Loven om Forfatterret og Kunstnerret. Disse Domme bevæger sig inden for forfatterretlige Synspunkter. Derimod statuerede Højesteret i 1943⁴⁷¹, at Dansk Bicycle Club saavel af økonomiske som af andre Grunde kunde have en betydelig Interesse i, at de i Klubbens Programmer indeholdte Meddelelſer om forestaaende Cykleløb ikke — som sket — gengaves i et konkurrerende Blad »Cyklerytteren« og falbødes Publikum. Dommen fremhævede, at det drejede sig om Meddelelſer om Cykleløb arrangerede af Klubben paa dennes Cyklebane, og at Meddelelſerne var bygget paa Klubbens Arbejde med Tilrettelæggelse af Løbene. Selv om de i Sagen omhandlede Programmer i Udførelſe og Opsætning ikke fandtes at have et saadant selvstændigt Præg, at de kunde anses omfattet af Forfatterloven, maatte Klubben af de nævnte Grunde have Krav paa, at det af Klubben paa Programmerne anførte Forbud mod Eftertryk respekteredes af det indstævnte Blad, der ikke havde paavist nogen berettiget Interesse i at kunne udbrede Meddelelſerne. Dommen bygger paa et af Vinding Kruse hævdede Synspunkt om, at offentlige Institutioner og Indretninger har Eneret til offentlig Gengivelse af, hvad der foregaar paa deres Enemærker⁴⁷², saaledes at et udtrykkeligt Forbud mod Eftertryk paa vedkommende Program kan forventes at finde Retsbeskyttelse ved Domstolene. Dog maa

det antages, at der er en Grænse over for »det aandelige Fælleseje« og Pressens heraf følgende Adgang til at offentliggøre Meddelelser af almen Interesse. Saaledes maa Radioprogrammerne kunne gengives frit, uden at Bladene derved kommer i Konflikt enten med Forfatterretsloven eller det nævnte »Enemærkesynspunkt⁴⁷³.

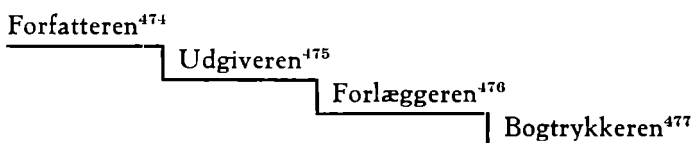
KAPITEL V

Presselovens Ansvarsregler

I.

DEN ved Grundloven sikrede Trykkefrihed, der skal udøves under Ansvar for Domstolene, forudsætter, at dette Ansvar nærmere bestemmes ved Lov, saaledes at Kredsen af de ansvarlige Personer fastlægges i Loven. Kort efter Junigrundloven af 1849 forelaa den første Presselov under Folkestyret, nemlig Loven om Pressens Brug af 3. Januar 1851, som foruden Forskrifter af politimæssig Karakter angaaende Navngivelsespligt og Afleveringspligt m. m. endvidere i sin § 3 indeholdt Regler om Ansvar for materielle Presseforbrydelser, d. v. s. Lovovertrædelser, der lægger sig for Dagen i selve Indholdet af det trykte Skrift, og disse Regler var ejendommelige derved, at de ikke byggede paa det almindelige, naturlige Ansvarssystem, hvorefter alle, der samvirker eller medvirker ved en Forbrydelses Gennemførelse, straffes, jfr. den borgerlige Straffelovs § 23, men kun naar Forbrydelsen kan tilregnes den paagældende som forsætlig eller i hvert Fald uagtsom. I Stedet for dette sædvanlige Ansvarsgrundlag, Meddelagtighedssystemet, satte Prl. 1851 § 3 efter udenlandsk, navnlig belgisk Forbillede et kunstigt Ansvarssystem, det saakaldte »Kaskadesystem« eller »Substitutionsprincip«, hvorefter kun de i Lovens § 3 udtrykkeligt nævnte Personer — Forfatteren, Udgivenen, Forlæggeren (Kommissionshandleren) og Bogtrykkeren — kunde gøres ansvarlig

for Indholdet af et her i Riget ved Trykken offentliggjort Skrift. Kun een af de nævnte Personer var ansvarlig og altid i den nævnte Rækkefølge, saaledes at Forfatterens Ansvar frigjorde de tre efterfølgende, Udgiverens Ansvar de to efterfølgende o. s. v. Det var herved Betingelse for at kunne drage Forfatteren, Udgiveren eller Forlæggeren (Kommissionshandleren) til Ansvar, at de havde navngivet sig paa Skriftet, og at de enten, da Skriftet udkom, havde fast Bopæl her i Riget eller ved Sagens Anlæg var inden for Statens dømmende Myndigheds Omraade. Manglede nogen af disse Betingelser, blev den paagældende ansvarsfri, og Ansvaret gik over paa den nærmeste Efterfølger. I sidste Omgang var Bogtrykkeren ansvarlig, uanset at han ikke opfyldte de nævnte Betingelser. Endelig maa det fremhæves, at Eftermændene kunde drages til Ansvar, selv om Forbrydelsen ikke var forsætlig eller uagtsom, idet de paagældende hverken kendte eller burde kende Skriftets Indhold. Enhver af Eftermændene hæftede altsaa, som om han havde en Forfatters Kendskab til Skriftets Indhold. Ansvarssystemet efter Prl. 1851 § 3 kan anskueliggøres saaledes:

De ejendommelige Ansvarsregler i Prl. 1851 var dels begrundet i Retshaandhævelseshensyn, nemlig Ønsket om altid at have een at holde sig til blandt Deltagerne i den paagældende Pressepublikation, saaledes at den Paataleberettigede fritoges for at anstille nærmere Undersøgelse til Udfindelse af den ansvarlige, dels i Hensyn til Pressefriheden, nemlig Pressens Ønske om, at udenforstaaende ikke blander sig for meget i den indre Arbejdsdeling i

Bladhusene. Den ældre Retspraksis i Henhold til Prl. 1851 godkendte det saakaldte Straamandsvæsen, d. v. s. anerkendte en Person som ansvarlig, naar han paa Skriftet (Dagbladet) havde navngivet sig som ansvarshavende Redaktør, uanset at han i Virkeligheden intet havde med Redaktionen at gøre, men kun var engageret til som Syndebuk at afsone de Straffe, Bladet maatte blive idømt. Fremdeles medførte den Omstændighed, at Udgiveren, Forlæggeren og Bogtrykkeren kunde gøres ansvarlige, selv om de intet kendte eller burde kende til vedkommende Skrifts Indhold, at Lovens Bogstav undtagelsesvis maatte fraviges paa Grund af det umulige i at paalægge Ansvar. I et fra Midten af forrige Aarhundrede ret kendt Rets-tilfælde⁴⁷⁸ havde en anonym Forfatter i Anledning af Tre-aarsdagen for Slaget ved Isted, der fejredes ved en Fest i Tivoli i København, i Tivoliprogrammet skrevet et patriotisk Digt, der ved nærmere Undersøgelse viste sig at være et Akrostikon, hvis Begyndelsesbogstaver i hver Verslinje læst nedad i Sammenhæng indeholdt en Fornærmelse mod Kongen («Gid Satan havde Kongen, som har tyvstjaalet Grundloven»). Den navngivne, godtroende Bogtrykker frifandtes i dette Tilfælde for Ansvar med den Begrundelse, at Skriftets »umiddelbare Indhold« ikke var strafbart, hvorimod den unavngivne Forfatter blev straffet for den i det indsendte Manuskript indeholdte utrykte Injurie. Nogle Forfattere har begrundet Dommens Resultat ud fra det Synspunkt, at Presselovens kunstige Ansvarsordning skulde være uanvendelig, naar Forfatteren ved Svig har bragt Eftermanden — Bogtrykkeren — til at paatage sig et Ansvar, som han kunde have unddraget sig ved at forlange Navngivelse af Forfatteren⁴⁷⁹.

Under Indtrykket af den stærke Udvikling i Presseforholdene blev Spørgsmaalet om en Reform af Reglerne om Pressens Ansvar i dette Aarhundrede Gang paa Gang taget op dels i Forbindelse med de almindelige Straffelovskommissioners Arbejde, dels af særlige Udvalg. Disse Ar-

bejder resulterede omsider i den nugældende Presselov, Lov 147 ^{13/4} 1938 om Pressens Brug, der i vidt Omfang erstatter den ældre Lovs kunstige Ansvarsregler med det almindelige Ansvarssystem. Meningerne om Betimeligheden af denne Reform har været ret afvigende. Fra Pressens Side har den ældre Lovs System været forsvaret, fordi det afskar udenforstaaende fra nærmere Indblik i Bladhusenes indre Arbejdsforhold. Fra Juristernes Side har man fremhævet, at en mere effektiv Bekæmpelse af Kriminaliteten forudsætter Anvendelse af de almindelige Ansvarsregler, saaledes at grove Presseforbrydelser ikke begaaes, uden at den eller de virkelige Skyldige kan straffes og idømmes Erstatning.

De materielle Ansvarsregler i den nugældende Presselov er §§ 4—8, hvoraf §§ 4—7 fastlægger Kredsen af de ansvarlige Personer. Loven sonderer mellem periodiske og ikkeperiodiske trykte Skrifter, men giver ikke nogen positiv Bestemmelse af Begrebet periodisk Skrift. Den udtaler blot i § 16 Stk. 2, at et Skrift ikke anses for periodisk, medmindre det er bestemt til at udkomme mindst 2 Gange aarlig. Aviser, Ugeblade, Maanedshæfter og Tidsskrifter, der er bestemt til at udkomme flere Gange i Løbet af et Aar, er periodiske Skrifter, hvad enten de udkommer med regelmæssige eller uregelmæssige Mellemrum, naar blot de enkelte Hefter er selvstændige Skrifter og ikke uafsluttede Bestanddele af et samlet Værk, som Tilfældet er ved Subskriptionsværker, Lovsamlinger o. lign.⁴⁸⁰. Er der intet oplyst om, hvor hyppigt Skriftet udsendes, kan Skriftet efter almindelig Opfattelse, hvortil Presseloven maa antages at henholde sig, ikke kaldes periodisk⁴⁸¹. Inden for de periodiske Skrifter sonderer Presseloven atter mellem, om Skriftet er trykt her i Riget eller uden for Riget. Reglerne er herefter nærmere følgende:

Ifølge Prl. § 4 er enhver, der offentliggør eller udbreder, eller som medvirker til Offentliggørelsen eller Udbredelsen af et ikke periodisk trykt Skrift, ansvarlig til Straf

eller Erstatning efter Lovgivningens almindelige Regler, saafremt Indholdet er retsstridigt. Prl. har herefter for hele det store Omraade af ikke-periodiske Skrifter — altsaa Bøger, Pjecer og Aarsskrifter, men ikke Dagblade, Ugeblade, Maanedsskrifter eller Halvaarsskrifter — gennemført Lovgivningens almindelige naturlige Ansvarssystem. Reglen gælder uden Hensyn til hvor, af hvem eller paa hvilket Sprog Skriftet er trykt, og der gælder intet særligt, hverken m. H. t. Kredsen af de ansvarlige eller m. H. t. objektive eller subjektive Ansvarsbetingelser. Der vil saaledes kunne blive Tale om, foruden Forfatteren som Hovedmand, at straffe bl. a. Bogtrykkeren, Udgivenen og Boghandleren som meddelagtige i den Forbrydelse, der lægger sig for Dagen gennem Skriftets Indhold. Thi ifølge den almindelige Regel i Straffelovens § 23 omfatter den for en Lovovertrædelse givne Straffebestemmelse alle, der ved Tilskyndelse, Raad eller Daad har medvirket til Gerningen⁴⁸². For Bogtrykkerens Vedkommende vil det nævnte Ansvar i Almindelighed ikke virke særlig tungt, idet man maa kræve de sædvanlige strafferetlige Betingelser om Handlingens Tilregnelser, altsaa normalt at Lovovertrædelsen er forsætlig, opfyldt, hvilket i Betragtning af Bogtrykkerens lidt fjerne, rent teknisk bestemte Forhold til Skriftet i Reglen vil føre til Straffrihed for ham. Derimod er det klart, at Udgivenen og Forlæggeren er langt mere i Ildlinjen. Forlaget gennemlæser og antager Bogen og forudsættes herved at danne sig et Skøn over, om Bogens Indhold kan passere efter den almindelige Opfattelse af, hvad der er tilladeligt paa Tryk. Endelig vil ogsaa Boghandleren kunne straffes, saafremt han efter sit Kendskab til eller sin grundede Mistanke om Bogens Indhold og andre i Betragtning kommende Omstændigheder maa siges at have tilsidesat de Hensyn, som en ordentlig Boghandler vilde tage, saaledes at han har handlet uforsvarligt. Skønt over, om Boghandleren ved at forhandle Bogen overtræder Prl. § 4, maa bl. a. afhænge af, om Forfatteren og

Forlaget tidligere er kendt som Leverandører af Smuds-Litteratur, af den offentlige Kritik af Skriftet i Pressen o. s. v. Ifølge Straffelovens § 23 Stk. 3 kan i Reglen Straffen for Medvirken ved Lovovertrædelser, der ikke straffes med højere Straf end Hæfte, bortfalde, naar den Medvirkende kun har villet yde en mindre væsentlig Bistand, eller naar hans Medvirken kun skyldes Uagtsomhed. Denne Regel kan efter Omstændighederne komme Bøghandleren tilgode.

Naar Prl. § 4 ved Offentliggørelse eller Udbredelse af ikke-periodiske trykte Skrifter lader Lovgivningens almindelige Regler om Strafansvar komme til Anvendelse, saas fremt Skriftets Indhold er retsstridigt, maa ogsaa de almindelige Regler om Straffeloves stedlige Virkeomraade finde Plads. Ifølge den borgerlige Straffelovs § 6 hører under dansk Straffemyndighed Handlinger, som foretages i Danmark eller ombord paa danske Skibe; Straffelovens § 7 medtager ogsaa Handlinger foretaget i Udlandet af Personer, der har dansk Indfødsret eller er bosat i Danmark, og Straffelovens § 8 inddrager under dansk Straffelovgivning en Række Forbrydelser begaaet i Udlandet uden Hensyn til Gerningsmandens Statstilhørsforhold, for saa vidt de er rettet mod danske Interesser, Statens eller Enkeltmands. Straffelovens § 8 nævner saaledes Handlinger, som krænker den danske Stats Selvstændighed, Sikkerhed, Forfatning eller offentlige Myndighed, en Embedspligt mod Staten eller saadanne Interesser, hvis Retsbeskyttelse i den danske Stat forudsætter en særlig Tilknytning til denne, fremdeles Handlinger, som krænker en Forpligtelse, det ifølge Lov paahviler Gerningsmanden at iagttage i Udlandet⁴⁸³. Endvidere forudsætter en Proces mod den ansvarlige normalt, at han befinder sig i Danmark⁴⁸⁴.

Ifølge Prl. § 5 kommer Lovgivningens almindelige Ansvarsregler ogsaa til Anvendelse paa den, der offentliggør eller udbreder, eller som medvirker til Offentliggørelsen

eller Udbredelsen af periodiske Skrifter, der ikke er trykt her i Riget, altsaa udenlandske Aviser eller danske Aviser, der udkommer i Udlandet, f. Eks. »Flensborg Avis«.

Endelig kommer ifølge Prl. § 7 de almindelige Ansvarsregler til Anvendelse, naar nogen af de i Straffelovens §§ 98—101, 102 Stk. 1, 103 Stk. 1, 105, 106, 111—13 og 115 omhandlede Forbrydelser begaas gennem et her i Riget trykt periodisk Skrift. Det drejer sig her om meget grove Forbrydelser mod Statens ydre og indre Sikkerhed og Frihed, nemlig Landsforræderi, Oprør, Kongemord, Antastelse af Kongens, Rigsdagens, Ministrenes, Højesterets eller Rigsrettens Sikkerhed eller Frihed og Hindring af Valg til offentlige Raad eller anden Stemmeafgivning i offentlige Anliggender⁴⁸⁵.

Ifølge de hidtil omtalte §§ i Presseloven — §§ 4, 5 og 7 — paahviler Erstatningsansvaret den eller de skyldige efter dansk Rets almindelige Regler. Vedkommende maa have indset eller burde have indset, at Skriftets Indhold var retsstridigt, saaledes at hans Forhold til Skriftets Offentliggørelse eller Udbredelse kan karakteriseres som uforvarligt.

Hvad endelig angaar de her i Riget trykte periodiske Skrifter, bortset fra Statsforbrydelsestilfældene efter § 7, har Prl. § 6 indskrænket Kredsen af ansvarlige til alene at omfatte Redaktøren og Forfatteren, der maa opfattes som de to Hovedmænd i Publikationen⁴⁸⁶:

Forfatteren

Redaktøren.

Prl. § 6 er saaledes det tiloversblevne af det ældre »Kaskadesystem« eller »Substitutionsprincip« og gælder kun for den periodiske danske Presse (Aviser, Ugeblade, Maanedsskrifter og Halvaarsskrifter). I grove Træk gaar Ordningen ud paa, at den navngivne Forfatter er ansvar-

lig til Straf og Erstatning efter Lovgivningens almindelige Regler, medens Redaktøren er uden Ansvar for navngivne Artikler, hvorimod omvendt den unavngivne Forfatter er straffri og erstatningsfri, idet Ansvaret her paahviler Redaktøren. Fra disse Hovedregler indeholder Loven imidlertid flere Undtagelser, og den giver særlige Bestemmelser om Annoncestoffet.

Forfatteren er Skriftets (Artiklens) ideelle (litterære) Ophavsmand. For Oversættelsers Vedkommende maa Oversætteren anses som Forfatter eller Medforfatter⁴⁸⁷. Om den paagældende har Forfatterret til Oversættelsen eller ej, er over for Presseloven uden Betydning⁴⁸⁸. Ifølge Prl. § 16 Stk. 1 forstaas ved Redaktøren af et periodisk Skrift i Presseloven den, der træffer Afgørelse om Skriftets Indhold, uanset om han betegnes som Redaktør eller Udgiver eller paa anden Maade. Hvis flere Personer deltagere i Redaktionen, kommer kun en enkelt, nemlig den ledende Chefredaktør, i Betragtning⁴⁸⁹. Har en anden, f. Eks. Redaktionssekretæren, under den virkelige Redaktørs Bortrejse truffet en Afgørelse, paahviler Ansvaret, naar Redaktionssekretæren ikke er opført som Ansvarshavende, dog Redaktøren⁴⁹⁰. Ifølge Prl. § 2 Stk. 1 skal paa periodiske Skrifter, der udkommer her i Riget, Redaktøren angive sig som saadan. Overtrædelse af denne Regel straffes ifølge § 19 Stk. 1 med Bøde baade for Redaktørens og Udgiverens Vedkommende⁴⁹¹. Derimod kan Ansvar efter Prl. § 6 paalægges Redaktøren uden Hensyn til, om han har opfyldt sin Navngivelsespligt eller ikke⁴⁹². Angives paa Skriftet (Avisen) en anden Person som Redaktør end den virkelige, straffes saavel denne som den urigtigt angivne, saafremt Angivelsen er sket med hans Samtykke, efter § 2 Stk. 2, jfr. § 19 Stk. 1, med Bøde eller ved forsætlig Overtrædelse med Hæfte. Desuden bliver den virkelige Redaktør ansvarlig for Skriftets retsstridige Indhold efter § 6 Stk. 3 og 7. Udgiveren af Bladet — det periodiske Skrift — kan endelig idømmes Bøde eller — ved forsætlig

Overtrædelse — Hæftestraf for urigtig Angivelse af Redaktør, jfr. § 2 Stk. 2 Pkt. 2 smh. m. § 19 Stk. 1. Gennem disse Regler har Presseloven søgt at komme det tidligere nævnte Straamandsvæsen tillivs.

Afdelingsredaktører eller Spalterredaktører er i Almindelighed ikke presseretligt ansvarlige, idet Ansvarret som nævnt falder paa Chefredaktøren. Men i to Tilfælde rummer Presseloven Undtagelser fra denne Regel. I Prl. § 16 Stk. 1 udtales, at den, der kun træffer Afgørelse om Indholdet af en Afdeling af Bladet, ikke anses som Redaktør, selv om det er angivet paa Bladet, at han har den redaktionelle Ledelse af Afdelingen, medmindre det drejer sig om et egentligt Fagblad, og vedkommende udtrykkeligt er angivet paa Skriftet som ansvarshavende Redaktør for den paagældende Afdeling. Er der Tale om et egentligt Fagblad, f. Eks. juridisk, lægevidenskabeligt eller teknisk, er de enkelte Fagafdelingers Redaktører, der er angivet som ansvarshavende for vedkommende Afdeling, altsaa ansvarlige efter Prl. § 6. Tilsvarende gælder derimod ikke Lokaledaktørerne — endsige Lokalkorrespondenterne — ved et almindeligt Dagblad eller Tidsskrift, selv om de anføres som ansvarshavende for vedkommende Lokalrubrik i Bladet⁴⁹³. Den anden Undtagelse, som Presseloven indeholder, er Reglen i § 6 Stk. 6, hvorefter Ansvarret som Redaktør med Hensyn til Annoncerne kan overføres til den, som selvstændigt træffer Bestemmelse om Annoncernes Optagelse, saafremt han udtrykkeligt er angivet paa Skriftet som ansvarshavende for denne Del af Indholdet, og forudsat at Annoncevirksomheden ved Bladet eller Tidsskriftet ikke drives for Bladudgiverens eller Tidsskriftsudgiverens Regning. Presselovens Hovedregel er ikke til Hinder for, at et Tillæg til et Dagblad, der er adskilt fra Hovedbladet som et selvstændigt, løst Skriftstykke, kan have særlig ansvarshavende Redaktør, der er angivet som saadan paa vedkommende Tillæg. Ejheller er der noget i Vejen for, at der paa et Blad kan være angivet flere Redaktører, der

alle er ansvarlige ifølge Presseloven. Hvis flere Redaktører er angivet paa Bladet, men kun een betegnet som ansvarshavende, er kun den saaledes betegnede at opfatte som Redaktør i Presselovens Forstand, altsaa som Chefredaktør.

Ifølge Hovedreglen i Prl. § 6 indtræder Forfatterens Strafansvar og Erstatningsansvar efter Lovgivningens almindelige Regler ved, at han navngiver sig⁴⁹⁴. Forfatteren har ikke som Redaktøren nogen Navngivelsespligt. Dansk Ret beskytter som Hovedregel den anonyme og pseudonyme Forfatter mod Ansvar for Indholdet af Skriftet. Selv i Tilfælde, hvor en uvedkommende Person efter Aftale med den virkelige Forfatter har angivet sig som Forfatter — altsaa Tilfælde af »Forfatterstraamænd« —, er hverken den virkelige Forfatter eller Straamanden ansvarlig efter Prl. § 6, men Ansvaret paahviler alene Redaktøren. Dog maa herfra undtages Tilfælde — svarende til den ældre ovenfor omtalte Retssag —, hvor Forfatteren og Straamanden har øvet Svig over for den i begrundet god Tro værende Redaktør m. H. t. Forfatterens Identitet. Her vil ikke Redaktøren, men de i Misbruget virkelig skyldige være ansvarlige efter Lovens almindelige Regler. Fremdeles vil en navngiven Forfatter ikke kunne gøres ansvarlig, hvis han er under 15 Aar eller utilregnelig⁴⁹⁵. I saa Fald er Redaktøren den ansvarlige⁴⁹⁶.

Af det anførte fremgaar, at Navngivelse af Forfatter kun medfører Ansvar, naar Navngivelsen hidører fra den virkelige Forfatter, altsaa er sket med Samtykke fra den, der virkelig staar i Forfatterforhold til Skriftet (Artiklen)⁴⁹⁷. Fremdeles kræves, at Navngivelsen indeholder en tilstrækkeligt individualiserende Betegnelse af Forfatteren, selv om dennes Navn ikke er angivet⁴⁹⁸. Pseudonymer, Journalistmærker og Forbogstaver er, omend de er gennemskuelige eller notorisk kendte, ikke Navngivelse⁴⁹⁹. I en ældre Sag⁵⁰⁰ var Mærket under en Bladartikel »G. B.« notorisk kendt som Georg Brandes' journalistiske Signatur, hvorhos hans Forfatterskab til Artiklen var omtalt i Bladet

Dagen efter. Men Dommen fastslog, at Forfatteren af en Artikel ikke kan siges at have navngivet sig som saadan, naar han har offentliggjort den under et Mærke, selv om dette maatte være et, hvorunder det var givet, at han oftere havde skrevet, saa lidt som det i saa Henseende kunde komme i Betragtning, at det af andre Data kunde udledes, hvem der var Artiklens Forfatter. Dog findes der en enkelt Domsafgørelse⁵⁰¹, hvorefter en Person maatte antages at have paataget sig Ansvar for Indholdet af en Artikel, der kun var underskrevet med Bogstaverne »E. H.«. Under manglende Navngivelse falder Tilfælde, hvor den navngivne Forfatter er ubekendt eller ikke kan findes⁵⁰². Ogsaa Firma- eller Foreningssignaturer⁵⁰³ kan fyldestgøre Kravet om individualiserende Navngivelse, saaledes at henholdsvis Firmaindehaverne og Foreningens Ledelse — selv om disse ikke er personligt navngivne — bliver ansvarlige. Med Kravet om, at Skriftets Indhold skal hidrøre fra en navngiven Forfatter, er der ikke stillet bestemte Krav til Formen for Navngivelsen eller dens Plads paa Skriftet. Den behøver saaledes ikke at fremtræde som Underskrift. I en nyere Domssag⁵⁰⁴ var Bladartiklens Begyndelsesord: »I Retshjælpens Møde idag aflagde Formanden, Redaktør Carl Hansen følgende Beretning — —«, og Artiklen indeholdt et paa Grundlag af Carl Hansens til Bladet afleverede Manuskript til Foredraget i Retshjælpen udarbejdet Referat af Foredraget uden Kommentarer. Carl Hansen ansaas ved Dommen for behørigt navngiven Forfatter efter Presseloven. Tilsvarende maa gælde om redaktionelle Bemærkninger som: »Vi har fra De samvirkende Fagforbunds Ledelse modtaget følgende — — —« og lign.⁵⁰⁵. Endelig maa ved Interviews med en navngiven Person den interviewede anses som Forfatter til de ham med Rette tillagte Udtalelser og være ansvarlig for disse, hvorimod Bladet — den navngivne Interviewer eller Redaktøren — hæfter for saadanne Tilføjelser, Overskrifter og Kommentarer, der gaar ud over Referatets Ramme⁵⁰⁶. Be-

visbyrden for, at de den interviewede Person tillagte Ytringer virkelig er faldet, paahviler Bladet (Intervieweren)^{508a}.

Foruden ved behørig Navngivelse fra først af kan Forfatteren, der forudsættes at være unavngiven, paatage sig Ansvar som navngiven Forfatter, medmindre han som Medarbejder ved det paagældende periodiske Skrift er Redaktørens underordnede; dette medfører dog ikke, at Redaktørens Ansvar bortfalder, saafremt han ikke vilde have været ansvarsfri, hvis Forfatteren oprindelig havde navngivet sig, jfr. Prl. § 6 Stk. 5 Pkt. 3 om Strafansvaret og § 6 Stk. 7 Pkt. 5 om Erstatningsansvaret⁵⁰⁷. De Tilfælde, hvor Redaktøren hæfter, selv om Forfatteren oprindelig har navngivet sig, er dels de ved Prl. § 6 Stk. 3 Pkt. 2 modsætningsvis fremhævede Tilfælde, at den navngivne Forfatter ved Artiklens Offentliggørelse har Bopæl eller fast Ophold i Udlandet eller er umyndig eller utilregnelig, dels de i § 6 Stk. 3 Pkt. 3 nævnte Tilfælde, at Artiklen er skrevet efter Opfordring fra eller under Medvirken af Redaktøren eller med dennes Vidende af en Medarbejder ved Skriftet, eller at Redaktøren har været vidende om, at Indholdet af Skriftet var urigtigt⁵⁰⁸. Bortset fra saadanne Tilfælde gaar imidlertid Redaktøren fri for Ansvar, naar han har ordnet sig underhaanden med den anonyme Forfatter, en Ordning, der næppe kan kaldes ubetinget tiltalende, for saa vidt som Redaktøren i Kraft af Artiklens Anonymitet først høster Fordelen ved, at Publikum tror, Artiklen hidrører fra Bladet selv (Redaktøren), og derfor tillægger den stor Betydning, for derefter, naar Ansvaret gøres gældende, at skyde den anonyme Forfatter frem til Dækning⁵⁰⁹.

Fremdeles hæfter den unavngivne Forfatter ifølge § 6 Stk. 5 Pkt. 2 jfr. Pkt. 1 og § 6 Stk. 7 Pkt. 5 strafferetligt og erstatningsretligt efter Lovgivningens almindelige Regler for Skriftets Indhold, saafremt Redaktøren bor i Udlandet⁵¹⁰. Endelig maa den unavngivne Forfatter blive ansvarlig, naar han har øvet Svig over for den i god Tro

værende Redaktør ved i en indsendt Artikel at indsmugle Ulovligheder⁵¹¹.

Redaktøren af et dansk periodisk Skrift hæfter ifølge Hovedreglen i Prl. § 6 Stk. 3 jfr. Stk. 2 strafferetligt og erstatningsretligt for Skriftets Indhold, som om han var navngiven Forfatter af dette. I disse Ord ligger, at Redaktøren er ansvarlig for den materielle Presseforseelse, selv om denne ikke kan tilregnes ham som forsætlig eller uagtsom paa Grund af Ukendskab til eller Vildfarelse om Skriftets Indhold⁵¹². Selv om Redaktøren har overset eller ikke forstaaet Artiklens retsstridige Indhold, ja selv om han paa Grund af Sygdom eller Fraværelse ikke har kunnet gennemlæse den paagældende Artikel, er han dog ansvarlig. Dog tør man regne med, at Redaktøren bliver ansvarsfri, naar Forfatteren har misbrugt Lovens Ansvarsordning til svigagtigt at forlede Redaktøren til at optage en ulovlig Artikel, hvis Retsstridighed ikke kunde opdages af Redaktøren til Trods for, at han har udvist den Aftaapaagivenhed, som kunde kræves af ham⁵¹³. Endvidere maa det anses som en selvfølgelig Forudsætning for Redaktørens Ansvar, at han opfylder de almindelige Betingelser i Henseende til Alder og personlig Tilregnelighed, som efter dansk Ret udkræves for at straffe og paalægge Erstatning⁵¹⁴.

Redaktøren vil dog normalt kun ifalde Ansvar for Bladets unavngivne Stof, idet Prl. § 6 Stk. 3 jfr. Stk. 7 erklærer Redaktøren for ansvarsfri, baade for saa vidt angaar Straf og Erstatning, saafremt Skriftets Indhold hidrører fra en navngiven Forfatter, d. v. s. en Person, der virkelig er Forfatter til Artiklen og selv har navngivet sig som Forfatter til denne⁵¹⁵. Men Presseloven nævner dog en Række Tilfælde, hvor Redaktøren bliver ansvarlig for Indholdet af en navngiven Artikel. Disse Tilfælde er følgende:

(a) Naar Forfatteren er under 21 Aar eller umyndiggjort. I saa Fald kan baade Redaktøren og Forfatteren

gøres ansvarlige, forudsat at de opfylder Kravet om almindelig Lavalder (15 Aar) og Tilregnelighed⁵¹⁶.

(b) Naar Forfatteren er utilregnelig⁵¹⁷. I saa Fald hæfter Redaktøren alene.

(c) Naar Forfatteren ved Artiklens Offentliggørelse har Bopæl eller fast Ophold uden for Danmark⁵¹⁸.

(d) Desuden nævner Prl. § 6 Stk. 3 Pkt. 3 jfr. Stk. 7 Pkt. 3 som Tilfælde, hvor Redaktøren er ansvarlig for navngivet Stof i Bladet,

(1) at Artiklen er skrevet efter Opfordring fra Redaktøren,

(2) at Artiklen er skrevet under Medvirken af Redaktøren,

(3) at Artiklen er skrevet med Redaktørens Vidende af en Medarbejder ved Skriftet,

(4) at Artiklen er skrevet med Redaktørens Vidende under Medvirken af en Medarbejder ved Skriftet⁵¹⁹, eller

(5) at Redaktøren har været vidende om, at Artiklens Indhold var urigtigt. At Indholdet var urigtigt — i Strid med Sandheden — er ikke ensbetydende med, at det var retsstridigt. Ogsaa sande Udtalelser kan være retsstridige, jfr. f. Eks. Strfl. § 267⁵²⁰. I alle de her nævnte 5 Tilfælde er baade Redaktør og Forfatter ansvarlige⁵²¹.

Det erindres, at selv om den unavngivne Forfatter senere i Henhold til Prl. § 6 Stk. 5 Pkt. 3 jfr. Stk. 7 Pkt. 5 paatager sig Ansaret som navngiven Forfatter — hvad en Redaktøren underordnet Medarbejder ved Skriftet som nævnt ikke gyldigt kan gøre —, ændrer dette intet i Redaktørens Ansvar i de oven for under (a)–(d) Tilfælde.

Foruden de i de foregaaende nævnte Ansvarsfølger af Presseforseelser, Straf og Erstatning efter Lovgivningens almindelige Regler, nævner Presseloven i § 12 et subsidiært Ansvar for Udgifver af et periodisk Skrift m. H. t. Erstatningsbeløb, Sagsomkostninger og Bøder idømt Redaktøren. Udgifver af et periodisk Skrift er den, for hvis Regning Skriftet udgives⁵²². Pligten omfatter ikke alene

de her i Riget trykte Tidsskrifter og Aviser. Forudsætningen for det subsidiære Ansvar er, at Redaktøren er dømt. For saa vidt angaar Erstatning og Sagsomkostninger begrænser Reglen sig til Tilfælde, hvor Redaktøren er dømt paa Grund af Skriftets Indhold, altsaa i Henhold til Reglerne i §§ 5—8, medens Bødehæftelsen ogsaa gælder, naar Redaktøren er dømt for andre — formelle — Presseforseelser, f. Eks. Overtrædelse af § 2, § 9 Stk. 4 eller § 11⁵²³. Medens Erstatningsbeløb og Sagsomkostninger kan søges hos Udgiveren, saa snart Redaktøren er dømt, kan Bøder først kræves betalt af Udgiveren, naar de forgæves er søgt inddrevet hos Redaktøren⁵²⁴.

Endelig indeholder Prl. § 6 Stk. 7 Pkt. 6 den Regel, at hvis Erstatningsansvar efter de principale Regler ikke kan gøres gældende mod Redaktør eller Forfatter, eller hvis Erstatningen ikke kan inddrives hos disse eller — jfr. § 12 — hos Udgiveren, kan Erstatningsansvaret gøres gældende mod enhver, der er ansvarlig efter de i Almindelighed gældende Erstatningsregler, eventuelt altsaa mod Udgiveren, Forhandlerne og Bogtrykkeren. Reglens første Tilfælde, at det principale Erstatningsansvar ikke kan gøres gældende mod Forfatter eller Redaktør, er meget upraktisk. En forsvunden eller udvandret Person kan eventuelt sagsøges efter offentlig Stævning. Det andet Tilfælde forudsætter, at der er erhvervet Dom over den eller de principalt ansvarlige. En i Henhold til § 6 Stk. 7 Pkt. 6 erhvervet Dom over Redaktøren kan ifølge § 12 Stk. 1 søges fyldestgjort hos Udgiveren, selv om denne ikke opfylder Lovgivningens almindelige Erstatningsbetingelser⁵²⁵. Reglen gælder kun Erstatning, ikke Straf.

II.

Reglerne i Prl. §§ 4—7 omhandler kun Ansvaret for Indholdet af et Skrift, naar Indholdet er retsstridigt eller endog strafbart. Naar det alene er trykte Skrifters Ind-

hold, der begrundet Ansvar til Straf eller Erstatning, taler man om materielle Presseforseelser. Uden for Ansvarsordningen i §§ 4—7 falder derimod de saakaldte formelle Presseforbrydelser — Pressepolitiforseelser —, hvorved forstaas Overtrædelser af særlige Pligter, som Lovgivningen maatte foreskrive ved Pressens Benyttelse som Meddelelsesmiddel⁵²⁶. Som Eksempler paa formelle Presseforseelser kan nævnes Overtrædelse af Prl. §§ 1—3 om Bogtrykkerens og Redaktørens Navngivelsespligt og Bogtrykkerens Afleveringspligt, af § 9 om Berigtigelsespligten og § 11 om Pligten til Optagelse af Straffedomme i periodisk Skrift. I alle saadanne — og andre dertil svarende Tilfælde — gælder m. H. t. hvem der strafferetligt er ansvarlig Lovgivningens almindelige Ansvarsregler, m. H. t. hvilken Straf der skal anvendes Prl. § 19 og m. H. t. Sagens Behandling Prl. § 19 Stk. 5, hvorefter saadanne Sager behandles som Politisager. Som Udslag af disse Regler kan nævnes en Straffesag⁵²⁷, hvor en Lokalredaktør (Afdelingsredaktør) L. af »Møns Social-Demokrat«, der har Hovedredaktion i Næstved fælles med »Sydsjællands Social-Demokrat«, havde forholdt sig passiv over for en i Medfør af Prl. § 9 Stk. 3 fremsat Begæring om Henvisning til andetsteds stedfunden Berigtigelse. Uanset at L. ikke kunde anses som Redaktør af »Møns Social-Demokrat« i Presselovens Forstand, jfr. Lovens § 16, blev han dog i Medfør af Straffelovens § 23 — den almindelige Regel om Ansvar for Medvirken til strafbare Retsbrud — straffet efter Prl. § 19 jfr. § 9 Stk. 3, idet Presselovens særlige Ansvarsregler ifølge Lovens § 6 Stk. 1 kun gælder for Skriftets Indhold, og Straffelovens almindelige Ansvarsregler, bl. a. § 23, derfor maa anvendes paa Overtrædelse af Prl. § 9 Stk. 3, og idet L. ved sin Passivitet havde bevirket, at Begæringen ikke blev efterkommet. — For Ansaret ved formelle Presseforseelser er det trykte Skrifts Indhold principielt ligegyldigt. Det er f. Eks. ligegyldigt for Afleveringspligten efter Prl. § 3, hvad der staar i det paagældende Skrift. Dog

bestemmer § 19 Stk. 3, at ved manglende Angivelse af Bogtrykkerens Navn eller Firma samt Trykkestedet kan Straffen stige fra Bøde til Hæfte, saafremt Skriftet er utugtigt eller oprørsk eller dets Indhold frembyder Fare for den offentlige Orden.

Prl. § 8 Stk. 1 bestemmer⁵²⁸, at Løbesedler, Plakater eller Opslag ikke maa indeholde Udtalelser, der ved deres Form eller Indhold utilbørligt forulemper Personer eller Virksomheder, og Stk. 2 tilføjer, at Løbesedler, Indholdsplakater o. desl. fra Bladforetagender anses som Bestanddele af det Blad, hvortil de henviser, eller hvorfra de stammer. Det drejer sig i § 8 om en materiel Presseforseelse, idet det ulovlige ligger i Plakaternes Indhold, og Bestemmelsen i § 8 maa jævnføres med §§ 4—7, saaledes at Bladenes Løbesedler og Opslag kun kan paadrage Redaktøren, derimod hverken Bogtrykkeren eller Forhandleren, Ansvar, bortset fra de særlige Tilfælde i § 7. Paatalen m. H. t. § 8 er offentlig, idet Statsadvokaten ifølge § 17 træffer Bestemmelse, om der skal rejses Tiltale for Overtrædelse af § 8 Stk. 1 eller fremsættes Begæring om Beslaglæggelse af de i § 8 omhandlede Løbesedler, Plakater eller Opslag. Men rummer Publikationerne — saaledes eventuelt Bladenes Indholdsplakater, de saakaldte »Spisesedler« — Krænkelser af Privatlivets Fred eller Æreformærmelser, kan ogsaa den forurettede paatale Forholdet. Rejses der offentlig Anklage alene efter § 17 jfr. § 8 ifølge Statsadvokatens Bestemmelse, behandles Sagen som Politisag, jfr. § 19 Stk. 2 og Stk. 5, og det er Politimesteren, der udfærdiger Anklageskriftet⁵²⁹.

Prl. § 8 er for saa vidt en enlig Svale, som de materielle Presseforbrydelser i det store og hele er omhandlet i andre Love end Presseloven, navnlig i den almindelige Straffelov, hvorom henvises til Fremstillingen ovenfor i Kapitel 2. I flere fremmede Presselovgivninger⁵³⁰ findes der udtømmende Fortegnelser over de Forbrydelser, der som »Pressedelikter« er undergivet det særlige Presseansvar. Det er

f. Eks. Tilfældet efter den svenske Tryckfrihetsförordning af 1949, som i Kapitel 7 § 4 opregner de Forbrydelser, der skal anses som »otillåtet yttrande«, saaledes bl. a. navnlig Højforræderi, Oprør, Krigsforræderi, Ærekrænkelser⁵³¹, Ogsaa i den ældre danske Presselovgivning har man kendt saadanne Presseforbrydelseskataloger⁵³², men nugældende dansk Ret indeholder intet tilsvarende. Af Reglerne i Prl. §§ 4—7 fremgaar imidlertid, at den materielle Presseforbrydelse først finder Sted gennem Skriftets Offentliggørelse eller Udbredelse, d. v. s. tidligst naar det færdigtrykte Skrift er afleveret fra Trykkeriet til Offentliggørelse⁵³³. F. Eks. paa forberedende Forsøgshandlinger kan de særlige Regler i Prl. § 6 ikke anvendes; men Forholdet bliver at bedømme efter almindelige Ansvarsregler, jfr. herved Straffelovens § 21, der som Forsøg straffer Handlinger, som sigter til at fremme eller bevirke Udførelsen af en Forbrydelse, naar denne ikke fuldbyrdes, men kun hvis der for Lovovertrædelsen er foreskrevet højere Straf end Hæfte. Ifølge den svenske Tryckfrihetsförordning af 1949 Kap. 1 § 1 Stk. 2 skal det staa enhver frit for, overalt hvor det modsatte ikke er foreskrevet i Trykkefrihedsforordningen, til Offentliggørelse i trykt Skrift til dettes Forfatter eller Udgiver eller, hvis der for Skriftet findes en særlig Redaktion, til denne at meddele Oplysninger og Nyheder af hvilkensomhelst Art. Denne Informationsfrihed (»freedom of information«)⁵³⁴ ses som et naturligt Led i den almindelige Ytringsfrihed, saaledes at den, der giver Redaktionen Meddelelserne, ikke kan drages til Ansvar for deres Indhold, hvad enten dette faktisk bliver publiceret eller ej. Men svensk Ret indeholder vidtrækkende Undtagelser fra Princippet om Informationsfrihed. Saafremt Meddelelsen til Redaktionen indeholder noget for private Personer ærekrænkende, gælder Ansvarsfriheden ikke, hvis Meddelelsen ikke offentliggøres i Skriftet. Og indeholder Meddelelsen noget, som hidrører fra hemmeligholdte offentlige Akter, eller rummer den Brud paa en lovbestemt Tavsheds-

pligt, gælder Ansvarsfriheden overhovedet ikke. Det er herefter ret tvivlsomt, om — og i hvilket Omfang — Princippet om Informationsfrihed er værd at anbefale som Led i den almindelige Trykkefrihed, og i dansk Ret gælder det i hvert Fald ikke. I et Retstilfælde fra Praxis⁵³⁵ havde en Journalist i en Korrespondanceartikel til forskellige Provinsblade, i hvilke Artiklen skulde optages anonymt, urigtigt meddelt, at en ikke navngiven Godsejer og Rigsdagsmand var sat under Værgemaal eller Administration efter at have tabt store Summer i Spil og Væddemaal. Nogle af Bladene optog den anonyme Artikel, andre ikke. I et Brev til en af Redaktørerne, ligeledes bestemt til Optagelse i Bladet, havde Journalisten fastholdt Artiklens Sandhed og tilføjet, at Samfundet demoraliseredes ved saadant forargeligt Levned som omtalt i Artiklen. Dommen udtaler, at for saa vidt Artiklen havde været optaget anonymt i forskellige Blade, kunde Indstævnte — Korrespondenten — ikke gøres ansvarlig. Her gjaldt altsaa Presseloven. Men m. H. t. de Tilfælde, hvor Artiklen ikke var blevet offentliggjort, og m. H. t. Brevet idømte Retten Journalisten Bødestraf for fuldbyrdet Ærekrænkelse og Forsøg paa offentlig Krænkelse af Privatlivets Fred. Altsaa baade ved Forsøg og ved fuldbyrdet Forbrydelse anvendes Straffelovens almindelige Regler i dansk Ret, naar Offentliggørelse ved Trykken ikke har fundet Sted, og omvendt udelukker den stedfundne Offentliggørelse ikke, at den efter Prl. § 6 ansvarlige Person kun findes skyldig i Forsøg, f. Eks. Forsøg paa Oprør mod den lovlige Statsmagt, jfr. Strfl. § 111 Stk. 1 smh. m. § 21⁵³⁶, eller Medvirken (Anstiftelse el. Ign.)⁵³⁷. Saafremt en Person, der staar i et særligt Pligtforhold, krænker dette, f. Eks. en Tjenestemand røber Tjenestehemmeligheder til et Blad, jfr. herved Strfl. § 152, kan Bladets Redaktør ikke ifalde Ansvar efter Prl. § 6, men maa efter almindelige Regler, jfr. Strfl. § 23 Stk. 2, kunne straffes for eventuel Medvirken, hvad enten Tjenestemanden — Forfatteren af Meddelelserne — har navngivet sig eller ej⁵³⁸, ligesom Red-

aktøren efter Omstændighederne kan rammes af Strfl. § 129⁵³⁹. Men de særlige Regler i Presseloven bliver altsaa ikke at anvende paa den uden for det særlige Pligtforhold — Tjenestestillingen — staaende Redaktør⁵⁴⁰.

Uden for de egentlige materielle Presseforseelsers Omraade falder Krænkelser af Fotograferings- og Tegningsforbudet i Rpl. § 31 Stk. 4⁵⁴¹ og af Enerettigheder som Forfatter-, Kunstner- og Fotografiretten⁵⁴², ligesom de i Loven om uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse (Lovbekendtgørelse 80 31/3 1937) omhandlede Forseelser, selv om de begaas gennem et trykt Skrift, maa antages at falde uden for Presselovens særlige Ansvarsregler⁵⁴³. Tilsvarende maa formentlig ogsaa gælde Loven om Tilvirking og Forhandling af Margarine m. m. (Lovbekendtgørelse 229 26/6 1937) § 4, der giver nærmere Regler om Avertering og Reklame med Margarine, og Apotekerlovens (Lov 107 31/3 1932) § 33, der begrænser Adgangen til at reklamere for Lægemidler⁵⁴⁴. De særlige Bestemmelser angaaende Annoncering i Strid med Lotterilovgivningen, Lov 6. Marts 1869 § 5, og i Strid med Lovgivningen angaaende Præmieobligationer, Lov 52 14/3 1911 § 3, der tildels hen viste til Ansvarsreglerne i den ældre Presselovs § 3, maa formentlig anses som bortfaldne ved Prl. § 6 Stk. 6 om Ansvar for Annoncers Indhold⁵⁴⁵. Den sidstnævnte Regel overflødiggor for største Delen Diskussionen⁵⁴⁶, om Presselovens særlige Ansvarsregler dækker Personer, der gennem anonyme Annoncer gør sig skyldige i Overtrædelse af Bestemmelser i Særlovgivningen, idet Annoncøren nu kan drages til Ansvar for Indholdet af de Annoncer, han mod Betaling har ladet indrykke, blot han kan findes, medens Redaktørerne normalt gaar fri for Ansvar⁵⁴⁷.

Derimod har Sondringen mellem egentlige materielle Presseforseelser og andre Forseelser, der begaas gennem et trykt Skrift, stadig Betydning, for saa vidt angaar alt det Avisstof, der maa bedømmes efter Reglerne i Prl. § 6, bortset fra Stk. 6 om betalte Bekendtgørelser (Annoncer), altsaa

ogsaa gratis Annoncer. Spørgsmaalet er behandlet af Krabbe⁵⁴⁸, der til egentlige Presseforseelser (»materielle Presse- delikter«) kun vil henføre saadanne, hvor Meddelelserne er egnet til at skabe — eller bidrage til at skabe — en of- fentlig Mening gennem Nyhedsstof og Meningsytringer, idet Bladet som opinionsdannende Organ henvender sig til og søger at paavirke Opfattelsen hos Almenheden eller dog hos større ubestemte Grupper inden for Læserkredsen, hvor- imod Meddelelser af privat Art, Mand og Mand imellem, eller Opfordringer til bestemte, begrænsede Kredse, saa- ledes som Tilfældet er i de allerfleste Annoncer, falder uden for den egentlige Presseforseelses Omraade, selv om det ulovlige ligger i selve Meddelelsens Indhold. Den nye svenske Tryckfrihetsförordning af 1949 har principielt an- taget denne Sondring⁵⁴⁹. Særlig for Annoncernes Vedkom- mende indeholder Trykkefrihedsforordningen af 1949 Kap. 7 § 2 den Regel, at Tilkendegivelser i Annonce eller anden saadan Meddelelse ikke skal anses som Trykkefrihedsfor- brydelse, medmindre det af Meddelelsens Indhold umiddel- bart fremgaar, at Ansvar for saadan Forbrydelse kan paa- drages. Er Meddelelsen strafbar paa Grund af Omstæn- digheder, som ikke umiddelbart fremgaar af Meddelelsens Indhold, gælder, hvad Loven bestemmer herom. Tilsvarende gælder om Meddelelser gennem Ciffer eller paa anden Maade, som er skjult for Almenheden. Den samme Son- dring er man formentlig i Princippet tvungen til at gøre i dansk Ret, for saa vidt angaar gratis Annoncer og An- noncer i andre Skrifter end de periodiske, f. Eks. Annon- cer, der optages paa Omslag om Subskriptions- eller Leve- ringsværker⁵⁵⁰. Indeholder en uden Vederlag indrykket Bladannonce et ærekrænkende Angreb paa private Per- soner, maa Redaktøren normalt ifalde Ansvar efter Prl. § 6, naar Annoncen er anonym, selv om Redaktøren kender Annoncøren. Fremgaar Ærekrænkelsen ikke umiddelbart af Annoncen, maa de almindelige strafferetlige og erstat- ningsretlige Regler anvendes. I svensk Retspraksis har

foreligget et saadant Tilfælde⁵⁵¹, hvor en urigtig Annonce om et Barns Fødsel nogle Dage efter de angivne Forældres — ogsaa i Bladet annoncerede — Vielse blev givet til Bladet falskeligt forsynet med Brudeparrets Underskrift. Dommen kendte Annoncøren — og kun ham — strafskyldig efter almindelige strafferetlige Regler om Ærekrænkelse uden om Trykkefrihedsforordningen. Som andre Eksempler paa Forbrydelser, der begaas gennem Pressen uden at være Presseforbrydelser, kan nævnes Bedrageri gennem Ægteskabsannoncer, Forsøg paa Afpresning m. m.

III.

Angaaende betalte Annoncer udtaler Prl. § 6 Stk. 6, at den, der mod Betaling lader indrykke Bekendtgørelser (Annoncer), anses som navngiven Forfatter af disse. Saa fremt det kan oplyses, hvem der mod Betaling har indrykket Bekendtgørelsen, er Redaktøren straffri i samme Omfang, som er fastsat i Prl. § 6 Stk. 3 m. H. t. Artikler hidrørende fra navngivne Forfattere. Hvis Annoncevirksomheden ved Skriftet ikke drives for Udgiverens Regning, kan Ansvarret som Redaktør m. H. t. Annoncerne som tidligere nævnt overføres til den, der selvstændigt træffer Bestemmelse om Annoncernes Optagelse, saafremt han udtrykkeligt er angivet paa Skriftet som ansvarshavende for denne Del af Indholdet.

De betalte Annoncer er langt den overvejende Del af Bladenes Annoncestof, den gratis Annonce forholdsvis sjælden. Ved den betalte Annonce gælder den ovenfor under II opstillede Sondring mellem egentlige materielle Presseforseelser og andre Presseforseelser ikke. Reglen i Prl. § 6 Stk. 6 gælder saaledes baade det Tilfælde, at en betalt Annonce indeholder aabenlys Ærefornærmelse mod bestemt Person, og det, at Annoncen viser sig at indeholde et Forsøg paa Ægteskabssvind. Det maa antages, at Reglerne i Prl. §§ 4, 5 og 7 er anvendelige paa Annoncer. Saa

ledes maa en offentlig Opfordring til Oprør, der findes i en betalt Annonce, bedømmes efter Lovgivningens almindelige Ansvarsregler, jfr. Prl. § 7, og Annoncer i andre Skrifter end danske periodiske falder ind under Prl. §§ 4 og 5.

Begrundelsen for den særlige Regel om betalte Annoncer i danske Blade i Prl. § 6 Stk. 6 er, at der ikke er Trang til at beskytte den anonyme Annoncør, medens omvendt Betænkkelighederne ved at lade Redaktøren gaa fri for Ansvar under Betingelser, der normalt er opfyldt, ikke er store. Naar Prl. § 6 Stk. 5 i Almindelighed — bortset fra det betalte Annoncestof — beskytter den unavngivne Forfatter, ligger Grunden hertil i Trangen til at værne Ytringsfriheden f. Eks. i kulturelle, politiske, økonomiske, religiøse og filosofiske Spørgsmaal. Den Forfatter, der offentligt skal lægge Navn til sine Meningstilkendegivelser og Oplysninger paa Omraader som de lige nævnte, vil undertiden vige tilbage. Opinionen kan da kun komme for Dagen, naar Forfatteren faar Lov at forblive anonym, og Bladet — Redaktionen — gaar med til at drøfte Spørgsmaalene og tager det juridiske Ansvar over for Presseloven. Helt anderledes ligger Sagen ved den som oftest forretningsbestemte betalte Annonce. Her drøftes ingen kulturelle, politiske eller religiøst-filosofiske Spørgsmaal, som Annonceforfatteren ikke skulde kunne tage Ansvar for. Trangen til Anonymitet har her andre Grunde, i Reglen rent forretningsmæssige Diskretionshensyn. Men disse udelukker ikke, at Annoncøren kan og bør tage Ansvar for den anonyme Annonce, f. Eks. »Billet mrk.«Annoncen. I Overensstemmelse hermed bestemmer Prl. § 6 Stk. 6, at den betalende Annoncør anses som navngiven Forfatter af Annoncerne, d. v. s. han er ansvarlig til Straf efter Straffelovgivningens almindelige Regler. »Den, der mod Betaling lader indrykke Annoncer« omfatter formentlig baade den, for hvis Regning Annoncen er indrykket, og desuden den, i hvis Interesse Annonceringen sker, f. Eks. den Fabrikant, der gen-

nem et Annoncebureau gør Reklame for sine Varer⁵⁵². Redaktøren er ifølge Prl. § 6 Stk. 6 ansvarsfri m. H. t. Straf for Annoncestoffets Vedkommende under nedensstaaende Betingelser:

a) Saafremt det kan oplyses, hvem der mod Betaling har indrykket Annoncen, og

b) Annoncøren ved Annoncens Offentliggørelse har Bopæl eller fast Ophold i Danmark, og

c) Annoncøren paa nævnte Tidspunkt er myndig — 21 Aar og ikke umyndiggjort — og tilregnelig, og endelig

d) at Annoncerne ikke er affattet efter Opfordring fra eller under Medvirken af Redaktøren eller med dennes Vidende af en Medarbejder ved Avisen, eller Redaktøren har været vidende om, at Annoncernes Indhold var urigtigt. Se herom nærmere ovenfor Side 134. Den Omstændighed, at Bladet yder almindelig redaktionel Service ved Annoncernes Udarbejdelse eller Placering, eller at der er Tale om Telefonannoncer, gør dog ikke Annonceredaktionen ansvarlig for Annoncernes Indhold efter Prl. § 6 Stk. 6 Pkt. 2 jfr. Stk. 3 Pkt. 3.

Er de under a)–d) nævnte Betingelser ikke opfyldte, er Redaktøren — eventuelt Annonceredaktøren, jfr. § 6 Stk. 6 Pkt. 3 — ansvarlig for Annoncernes strafbare Indhold, selv om han har været i god Tro m. H. t. dette eller troet paa, at Betingelserne a)–d) var i Orden.

Det er tvivlsomt, om Erstatningsreglerne i Prl. § 6 Stk. 7 er anvendelige paa Annoncestoffet. Uanset Ordene i Bestemmelsen, der vel nærmest synes at tale derimod, maa der formentlig kunne paalægges Erstatningsansvar efter Regler svarende til de om Strafansvaret gældende⁵⁵³.

IV.

De hidtil i Anledning af egentlige materielle Presseforbrydelser omtalte Retsfølger er Straf og Erstatning efter Prl. §§ 4–8, jfr. 12. Paataleretten ved materielle Presse-

forseelser er enten hos det offentlige eller hos den private forurettede. Dette beror nærmere paa de Regler, som er givet om vedkommende Forseelse. Som Eksempel kan for Freds- og Ærekrænkelser nævnes Strfl. § 275, som tidligere⁵⁵⁴ er omtalt, og hvorefter privat Paatale vel er Hovedreglen, men der dog er ret vid Adgang til offentlig Paatale. Skal offentlig Paatale herefter finde Sted i Anledning af et Skrifts Indhold, altsaa for en egentlig materiel Presseforseelse, er det ifølge Prl. § 17 Pkt. 1 Rigsadvokaten⁵⁵⁵ — og ikke som forhen Justitsministeriet⁵⁵⁶ — der bestemmer, om der skal rejses Tiltale i det enkelte Tilfælde⁵⁵⁷. Dog er Statsadvokaten kompetent i Sager vedrørende Overtrædelse af Prl. § 8, selv om disse behandles som Politisager. Beslaglæggelse af et trykt Skrift, i Anledning af hvis Indhold Ansvar skal gøres gældende, kan ifølge Rpl. § 746 Stk. 2 som tidligere⁵⁵⁸ nævnt kun ske efter Retskendelse, jfr. Prl. § 15 Stk. 1, og Begæring om Beslaglæggelse af de i Prl. § 8 omhandlede Løbesedler, Plakater eller Opslag kan kun fremsættes efter Statsadvokatens Bestemmelse. Hvad derimod angaar formelle Presseforseelser, findes de nærmere strafferetlige og processuelle Regler i Prl. § 19, hvoraf fremhæves, at Sagerne behandles som Politisager.

I Henhold til den borgerlige Straffelovs § 77 kan ved Dom til Fordel for Statskassen inddrages (konfiskeres)

1) Genstande, der er frembragt ved en strafbar Handling eller har været brugt eller bestemt til at bruges ved en forsætlig Lovovertrædelse, for saa vidt de tilhører nogen for Gerningen ansvarlig,

2) Genstande, der maa anses bestemt til at tjene et forbryderisk Formaal, naar deres Inddragelse af Hensyn til Retssikkerheden findes fornøden,

3) det ved en strafbar Handling indvundne Udbytte, for saa vidt ingen kan gøre retsligt Krav derpaa, eller et Beløb, der skønnes at svare dertil⁵⁵⁹.

Finder Inddragelse (Konfiskation) Sted af et Skrift i H. t. Strfl. § 77, skal ifølge Prl. § 13 iagttages:

1) Er det kun Dele af Skriftet, der begrunder Inddragelsen, skal disse betegnes i Dommen, og de øvrige Dele bliver saa vidt muligt paa vedkommendes Begæring og paa hans Bekostning at udsondre og tilbagelevere;

2) Inddragelsen kan ogsaa omfatte de til Fremstillingen benyttede Plader, Forme eller lignende. En benyttet Sats bliver paa vedkommendes Begæring og paa hans Bekostning at foranstalte aflagt i Stedet for at inddrages;

3) er det et fremmed i Riget indført Skrift, som skal inddrages, kan det ved Dommen bestemmes, at Skriftet inden en fastsat Frist skal være udsendt af Riget, og at Inddragelse finder Sted, hvis dette Paalæg ikke efterkommes;

4) Inddragelsen omfatter ikke Eksemplarer, der ikke er tilgængelige for Almenheden, og som befinder sig paa Hænder, hvorfra de ikke tilsigtes videre udbredte.

Ifølge Prl. § 15 paahviler det Politiet uopholdeligt at foranstalte Konfiskationsdommen kundgjort i Statstidende⁵⁶⁰, hvorefter Forhandling eller anden Udbredelse af det konfiskerede Skrift er forbudt, ligesom iøvrigt enhver, der har Kendskab til Konfiskationen, skal afholde sig fra at forhandle eller udbrede Skriftet⁵⁶¹.

Prl. § 14 giver Justitsministeren Adgang til at paalægge Anklagemyndigheden at begære nedlagt Forbud mod Udbredelse her i Riget af Skrifter trykt i Udlandet, naar det findes, at Skriftet er af strafbart Indhold⁵⁶². Forbudet nedlægges hos den, der har eller har haft Skriftet til Forhandling eller Uddeling. Vides det ikke, hvem denne er, kan Forbudet nedlægges hos enhver, i hvis Besiddelse Skriftet forefindes, herunder ogsaa hos Postvæsenet. Om Kundgørelse af eller Kendskab til Forbudet gælder ifølge Prl. § 15 tilsvarende som ovenfor ved Konfiskation bemærket.

Prl. § 15 Stk. 2 Pkt. 2 udtaler, at det er forbudt Personer, som i Henhold til deres Erhverv har en naturlig Pligt til at gøre sig bekendt med Skriftets Indhold, at forhandle

eller paa anden Maade at udbrede et trykt Skrift, hvis strafbare Indhold kan konstateres ved et flygtigt Gennemsyn. Overtrædelse af dette Forbud straffes ligesom Overtrædelse af de andre i § 15 Stk. 2 indeholdte Forbud — mod Forhandling og Udbredelse af konfiskerede, beslaglagte eller udenlandske af Retten forbudte Skrifter — efter § 19 Stk. 2 med Bøde eller Hæfte, for saa vidt ikke højere Straf er forskyldt i Medfør af den øvrige Lovgivning, f. Eks. for Meddelagtighed i Salg af oprørske Skrifter efter Prl. § 7. Reglen rammer kun faste Forhandlere som Butiksboghandlere og Kioskindehavere, der erhvervsmæssigt køber Bøger og Blade for egen Regning, i Modsætning til Avisssælgere paa Gader og Jernbanestationer og Avisbude⁵⁶³. Ansvarsreglerne i Prl. §§ 4—7 er uanvendelige paa Overtrædelser af § 15 Stk. 2. Forholdet er en formel Presseforseelse, og Ansvar kan kun paalægges, hvis Skriftets strafbare Indhold kan konstateres ved et flygtigt Gennemsyn.

Om civilprocessuelt Fogedforbud mod ulovlige Artikler i Blade henvises til tidligere Bemærkninger⁵⁶⁴.

V.

Som allerede tidligere fremhævet indeholder Presseloven en Række pressepolitimæssige Forskrifter, hvis Overtrædelse er formelle Presseforseelser. Her maa nævnes Reglerne i Prl. §§ 1—3 om Navngivelsespligt og Afleveringspligt.

Efter § 1 skal Bogtrykkeren paa ethvert her i Riget trykt Skrift anføre sit Navn eller Firma samt Trykkestedet. Under Begrebet Skrift falder her ikke blot det samlede Skrift, men ogsaa de enkelte Blade, Ark og Hæfter, som ikke er sammenklæbet eller sammenhæftet. For Avisers Vedkommende maa Trykkeriangivelse saaledes kræves paa selve Avisen, dens Søndagstillæg, Løbesedler og Indholdsplakater, jfr. § 8 Stk. 2. Ved periodiske Skrifter kræves Angivelse paa hvert enkelt Blad eller Hæfte⁵⁶⁵. Desuden kræver Lo-

vens § 1 Stk. 2 tilsvarende Angivelse m. H. t. Skrifter trykt i det danske Sprog uden for Riget, for saa vidt de gøres til Genstand for forretningsmæssig Indførsel eller offentlig Udbredelse her i Riget. Om Begrundelsen af § 1 gøres nogle Bemærkninger nedenfor under VI. Overtrædelser rammes af § 19 jfr. § 1 Stk. 3⁵⁶⁶, som ogsaa rammer den, der indfører eller udbreder Skriftet.

§ 2 indeholder som tidligere omtalt Regler om Redaktørens Navngivelsespligt, jfr. § 19 om Overtrædelsestilfælde.

Endelig bestemmes det i § 3, at af alle periodiske Skrifter, der udleveres fra et Trykkeri her i Riget, skal Bogtrykkeren inden 1 Time efter Udleveringens Paabegyndelse afgive et Eksempplar til Politiet⁵⁶⁷. Derimod falder uden for Presseloven Bogtrykkerens Pligt til at aflevere Frieksemplarer af Tryksager til Det kongelige Bibliotek, Universitetsbiblioteket i København, Statsbiblioteket i Aarhus og Statens Avissamling i Aarhus⁵⁶⁸. Overtrædelse af Prl. § 3 straffes efter § 19.

Af andre formelle Presseforseelser kan nævnes Overtrædelser af Prl. § 9, § 11 og § 15 Stk. 2, alle sammenholdt med Reglerne i Lovens § 19.

VI.

Prl. finder som nævnt kun Anvendelse paa trykte Skrifter⁵⁶⁹, og de fleste af Lovens Bestemmelser omhandler kun periodiske Skrifter⁷⁵⁰. For at man kan tale om et trykt Skrift, maa der stilles visse Krav baade til Indhold og Fremstillingsmaade. I Henseende til Indholdet omfatter Ordet »Skrift« enhver i et Sprog udtrykt Tanketilkendegivelse⁵⁷¹, og i Henseende til Fremstillingsmaaden kræves, at Skriftet foreligger trykt. Indholdsmæssigt stilles der i Praksis, for saa vidt Bogtrykkerens Navngivelsespligt ifølge Prl. § 1 angaar, ikke altfor stærke Krav til Begrebet »Skrift«. Ifølge Krabbe⁵⁷² har Københavns Politi ikke anset Blanketter til Udfyldning, Etiketter, Visitkort, Billetter o. lgn. som Skrif-

ter, hvorimod Regnskaber, Løbesedler, Prisfortegnelser, Reklamer o. desl. regnedes for Skrifter, ligesom Domspraksis har henført Brevkort med paatrykt Tekst⁵⁷³, trykte Lodsedler⁵⁷⁴ og Reklamebrochurer under Begrebet »Skrift« i Prl. § 1. I Tvivlstilfælde maa Navngivelsespligten efter Prl. § 1 bestemmes ud fra Reglernes Formaal, der er forskelligt ved §'ens Stk. 1 og Stk. 2. Efter § 1 skal Bogtrykkeren paa ethvert her i Riget trykt Skrift anføre sit Navn eller Firma samt Trykkested. Denne Regel er begrundet i det offentlige Interesse i at vide, hvem Bogtrykkeren er, dels for det Tilfælde, at Skriftet som ulovligt skulde søges beslaglagt, dels for at man gennem Bogtrykkeren kan faa Oplysning om de for Skriftets Indhold og Udbredelse ansvarlige Personer. Formaalet med Reglen i § 1 Stk. 2, hvorefter Bogtrykkerens Navn eller Firma samt Trykkestedet skal være anført paa Skrifter trykt i det danske Sprog uden for Riget, for saa vidt Skrifterne gøres til Genstand for forretningsmæssig Indførsel eller offentlig Udbredelse her i Riget, er at beskytte danske Bogtrykkes Erhvervsvirksomhed i Konkurrence med Udlandet. Heraf følger dog næppe, at Reglen i § 1 Stk. 2 skulde omfatte flere Tryksager end Reglen i § 1 Stk. 1. Derimod kan Handelsministeren i Medfør af Loven om uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse⁵⁷⁵ ved Bekendtgørelse eventuelt udvide Pligten til Trykkerangivelse til at omfatte andre Tryksager af udenlandsk Oprindelse end de af Presseloven omfattede Skrifter⁵⁷⁶.

Hvad der i Presseloven er fastsat om Skrifter, finder ifølge § 16 Stk. 3 tilsvarende Anvendelse paa billedlige og lignende Fremstillinger⁵⁷⁷. Herom kan henvises til, hvad tidligere⁵⁷⁸ er anført om Billedstof i Forbindelse med Trykkefriehedsreglerne. I Presseloven af 1851 § 16 Stk. 2 hed det: »Paa Kobberstik, Træsnit, Stentryk og andre billedlige Fremstillinger vil de angaaende trykte Skrifter givne Bestemmelser ... være analogisk anvendelige. Dog skal, saa fremt de udgaar i Forbindelse med et Skrift og som Bestanddele af dette, den, der bærer Ansvar for Skriftet,

tillige have Ansaret for disse.« Ifølge Motiverne til Presse-loven af 1938 er der ved den mere almindelige Formulering af Lovens § 16 ikke tilsigtet nogen Ændring i den ældre Regel. I Praksis er det antaget, at den ældre Regel ikke omfattede Fotografier⁵⁷⁹. Derimod er et Postkort med paa trykt Tekst og Billede blevet anset for et trykt Skrift efter Prl. § 1 Stk. 1⁵⁸⁰.

Endelig udtaler Prl. § 16 Stk. 3, at Lovens Regler om Skrifter gælder, hvad enten Fremstillingen af Skriftet eller det dermed ligestillede sker ved Trykken eller paa anden mekanisk eller kemisk Maade. Herom henvises til tidligere Bemærkninger⁵⁸¹.

VII.

Det er almindelig Sædvane i Pressekrede, at Journalister ikke opgiver Kilden til de Meddelelser, de bringer i Bladene, eller røber, hvem unavngivne Forfattere af Bladartikler er. Det er for Journalistens Udøvelse af sit Kald og Erhverv af Betydning, at Folk kan betro sig til Pressen uden at løbe Fare for mod deres Ønske at faa deres Navn i Avisen. I Sammenhæng dermed staar, at unavngivne Forfattere af Bladartikler er ansvarsfri undtagen i de tidligere nævnte særlige Tilfælde efter Prl. § 6 Stk. 5 jfr. 7. Ønskes imidlertid Journalisten af en eller anden Grund ført som Vidne i Retten vedrørende Indholdet af en unavngiven Meddelelse i Bladet, har den unavngivne Kilde eller Forfatter intet Krav paa, at Journalisten ikke afkræves Vidneforklaring. Tilfældet falder ikke ind under Rpls. saakaldte Vidneudelukkelsesgrunde, ifølge hvilke visse Personer af Hensyn til Tredjemand er inkompetente til at afgive Forklaring, jfr. herved Rpl. § 169 (Præster, Sagførere, Embedsmænd m. fl.). Derimod falder visse Journalister ind under Rpl.s Vidnefritagelsesgrunde, ifølge hvilke Journalisten selv kan nægte at besvare de til ham som Vidne stillede Spørgsmaal og i det hele taget at afgive Forklaring

som Vidne. Det er imidlertid ikke alle Journalister, for hvem der saaledes gælder Undtagelse fra de almindelige Regler om Vidnepligt. Det er ifølge Rpl. § 170 Stk. 4 kun Redaktøren af et her i Riget trykt periodisk Skrift og Redaktionssekretæren ved et saadant Skrift. I saa Henseende maa Prl.s Begrebsbestemmelser være afgørende, jfr. Prl. § 16 og Bemærkningerne herom tidligere i denne Fremstilling. Disse Personer, den ansvarlige Redaktør og Redaktionssekretæren, kan nægte Vidnesbyrd angaaende, hvem der er Hjemmelsmand — Forfatter eller Kilde⁵⁸² — til en i Skriftet (Bladet) optagen, ikke med Forfatterens Navn forsynet Artikel eller Meddelelse, medmindre Sagen angaar en Forbrydelse, der kan medføre højere Straf end Hæfte, eller den angaar Brud paa Tavshedspligt, som paahviler nogen i offentligt Hverv, eller Sagen er rejst for at søge den unavngivne Forfatter draget til Ansvar efter Prl. § 6. Kun i de tre særlig nævnte Tilfælde er Redaktøren og Redaktionssekretæren vidnepligtige m. H. t., hvem der er Hjemmelsmand til unavngivne Artikler eller Meddelelser i Bladet. Ellers er de to Personer ikke vidnepligtige m. H. t. nævnte Spørgsmaal. Derimod er de vidnepligtige i alle andre Spørgsmaal, f. Eks. m. H. t. Ansvarsbetingelserne for en navngiven Forfatter⁵⁸³. De ovennævnte tre særlige Tilfælde, hvor ogsaa Redaktør og Redaktionssekretær maa afgive Vidneforklaring om Hjemmelsmanden til en unavngiven Artikel eller Meddelelse, er, at a) Sagen — d. v. s. Sagen i hvilken Vidnesbyrd kræves — angaar en Forbrydelse, der kan — d. v. s. efter Lovens Strafferamme, omend ikke efter den konkret forskyldte Straf kan — medføre højere Straf end Hæfte — altsaa Fængselsstraf. Som Eksempler paa saadanne Tilfælde kan nævnes de i Prl. § 7 omtalte Forbrydelser, som ifølge Straffeloven altid kan paadrage højere Straf end Hæfte⁵⁸⁴. Endvidere kan fra Retspraksis fremhæves et Tilfælde⁵⁸⁵, hvor en Journalist, der dog hverken var navngiven Redaktør eller Redaktionssekretær, blev anset pligtig til som Vidne at give Oplysning om Kilden til

en i et Dagblad indeholdt Meddelelse vedrørende en til Københavns Politi gjort Anmeldelse om Pengeafpresning, hvilken Forbrydelse kunde medføre højere Straf end simpelt Fængsel (hvilket svarer til Hæfte). I et andet Tilfælde af senere Dato⁵⁸⁶ blev en Redaktionssekretær, der i et Dagblad havde refereret en til ham givet Meddelelse om, at en ung Kvinde for 2—3 Aar siden havde faaet foretaget ulovlig Svangerskabsafbrydelse hos en Kvinde, som nu var sigtet for lignende Forbrydelse⁵⁸⁷, anset pligtig til at afgive Vidneforklaring om sin Hjemmelsmands Identitet, idet Redaktionssekretæren derved ikke kunde antages at udsætte sig for Velfærdstab — Rpl. § 170 Stk. 2 —, og da Sagen angik en Forbrydelse, der medfører højere Straf end Hæfte — Rpl. § 170 Stk. 4 —. Dernæst nævnes det Tilfælde, at b) Sagen angaar Brud paa Tavshedspligt, som paahviler nogen i offentligt Hverv. Her kan foruden det nysnævnte københavnske Retstilfælde henvises til en ældre Højesteretsdom⁵⁸⁸, hvorefter en Redaktør, i hvis Blad havde været optaget en unavngiven Artikel, som gav Anledning til en offentlig Undersøgelse om, hvorvidt der med Hensyn til Offentliggørelsen af Byraadets hemmelige Forhandlinger havde fundet noget strafbart Forhold Sted, fandtes pligtig til som Vidne fuldtud at besvare Spørgsmaal sigtende til at udfinde Hjemmelsmanden til de i Artiklen indeholdte Oplysninger. Endvidere kan nævnes en nyere Retsafgørelse⁵⁸⁹, der paalagde en Redaktør at afgive Vidneforklaring om sin Hjemmelsmand til en unavngiven Artikel i hans Blad om et i et lukket Byraadmøde behandlet kommunalt Anliggende, da Anklagemyndigheden havde Grund til at undersøge, om der forelaa strafbar Overtrædelse af Byraadsmedlemmers Tavshedspligt, jfr. Rpl. § 170 Stk. 4 (i den nugældende Affattelse). Det udtaltes, at Redaktøren ikke kunde befri sig for Vidnepligten ved at henvise til, at han ved at røbe sin Kilde udsatte sig for Tab af Velfærd, jfr. Rpl. § 170 Stk. 2. Endelig nævner Rpl. § 170 Stk. 4 det Tilfælde, at c) Sagen er rejst for at

søge den unavngivne Forfatter draget til Ansvar efter Prl. § 6 Stk. 5 jfr. Stk. 7, hvorom henvises til Fremstillingen ovenfor.

Som Eksempel paa Anvendelse af Vidnefritagelsesreglen i Rpl. § 170 Stk. 4 kan nævnes et Tilfælde af allernyeste Dato^{589a}, hvor et københavnsk Dagblads Chefredaktør fritoges for at afgive Vidnesbyrd angaaende, hvem der var Hjemmelsmand til Meddelelser om, at en formodet bortbleven Person skulde være i Live, hvilke Meddelelser fandtes i to Bladartikler, hvoraf den ene var usigneret og den anden undertegnet med Mærke.

De Retsmidler, som staar til Raadighed over for et Vidne, der uden lovlig Grund vægrer sig ved at svare eller aflægge Vidneed, er ifølge Rpl. § 189⁵⁹⁰ Bøde fra 10 Kr. Retten kan desuden ved Kendelse bestemme, at Vidnet skal tages i Forvaring ved Politiets Foranstaltning, medmindre Vidnets Førelse frafalder, indtil det indvilliger i at svare eller aflægge Ed. Dog kan et Vidne i intet Tilfælde i samme Sag holdes i Forvaring ud over 6 Maaneder, uafbrudt eller sammenlagt. Endelig kan Vidnet dømmes til at erstatte de ved dets Vægning forårsagede Omkostninger, Rpl. § 189 Stk. 2.

KAPITEL VI

Berigtigelser og Bekendtgørelse af Domme m. m.

I.

SOM et nyt Institut i dansk Presseret har Prl. 1938 §§ 9—10 indført Berigtigelsesretten. § 9 udtaler herom, at Redaktøren af et periodisk Skrift er forpligtet til uden Vederlag i dette uforandret at bringe en Berigtigelse af Meddelelser, som Skriftet har indeholdt med Hensyn til Oplysninger af faktisk Karakter, naar dette begæres af nogen, hvem den paagældende Meddelelse er egnet til at paaføre en ikke uvæsentlig Skade i økonomisk Henseende eller i Offentlighedens Omdømme. Berigtigelsesretten kendes i forskellig Udformning i flere Lande. Den danske Ordning ligner mest den tyske og den norske. Engelsk og svensk Ret kender ikke Berigtigelsesinstituttet.

A.

Genstand for Berigtigelse er Meddelelser i et periodisk Skrift, der udkommer mindst 1 Gang maanedlig, § 9 Stk. 7⁵⁹¹. Dette sidste hænger sammen med den hurtige Reaktion, Berigtigelsen tilstræber. — Derimod bygger § 11 om Bekendtgørelse af Domme paa det sædvanlige Begreb periodisk Skrift uden nogen særlig Tilføjelse. — Uden for Berigtigelsesrettens Omraade falder f. Eks. Spørgsmaalet om en Redaktørs Forpligtelse ifølge Retsforlig indgaaet under en Injuriesag til at offentliggøre Forligets Indhold uden Kommentarer. Spørgsmaalet om en saadan Pligt og om muligt Ansvar for Misligholdelse deraf har Berigtigelsesnævnet efter Prl. § 11 jfr. § 19 af-

vist som liggende uden for Nævnets Omraade⁵⁹². Medens man i tysk⁵⁹³ og norsk⁵⁹⁴ Ret giver Berigtigelsesret til enhver, hvem en Meddelelse i et periodisk Skrift angaar, uden Hensyn til, om Meddelelsen er egnet til at paaføre ham Skade eller ej, begrænser den danske Presselov sig til Tilfælde, hvor den paagældende Meddelelse er egnet til at paaføre en Person en ikke uvæsentlig Skade i økonomisk Henseende eller i Offentlighedens Omdømme. Heri ligger ikke, at den Meddelelse, der ønskes berigtiget, skal være usand eller retsstridig, saa at den kan paadrage Straf eller Erstatningsansvar. Dette finder sin Begrundelse i, at Berigtigelsesinstituttet søger at opfylde en praktisk Trang til omgaaende Reaktion, hvilket vilde være umuligt, saafremt Adgangen til Berigtigelse skulde afhænge af, om en nærmere Undersøgelse førte til at anse Meddelelsen for usand eller til at antage, at Loven hjemler retlige Sanktioner som Straf eller Erstatning i Anledning af Meddelelsen⁵⁹⁵.

Berettiget til at kræve Berigtigelse er kun den, hvem Meddelelsen er egnet til at paaføre Skade af den nævnte Karakter. Retten tilkommer ikke blot Enkelpersoner, men ogsaa kollektive Enheder, herunder politiske Partier⁵⁹⁶ og Selskaber⁵⁹⁷ samt offentlige Myndigheder⁵⁹⁸. Ogsaa Udlændinge, f. Eks. fremmede Forretningsindehavere, kan udøve Berigtigelsesret. At Berigtigelsesretten kun tilkommer den, der berøres af Meddelelsen, medfører, at man kræver paagældendes egen Underskrift eller Underskrift af hans Fuldmægtig paa Begæringen om Optagelse af Berigtigelse, hvorimod andres, f. Eks. Sagføreres Underskrift, naar Modparten protesterer, ikke er nok⁵⁹⁹. Andre Personer end den eller de, der rammes af Meddelelsen, kan ikke fremsætte Begæring om Berigtigelse⁶⁰⁰. Men maaske kan man anvende en — noget fri — Analogi fra Reglen i Straffelovens § 26 Stk. 2 og antage, at Berigtigelsesretten efter den paagældendes Død kan udøves af hans Ægtefælle, Forældre, Børn eller Søskende⁶⁰¹. Forpligtet til at optage Berigtigelse er vedkom-

mende Blads (ansvarlige) Redaktør⁶⁰². Er der ikke angivet Redaktør paa Bladet, kan Kravet om Berigtigelse i Overensstemmelse med Reglen i Prl. § 2 Stk. 2 Pkt. 2 rettes mod Bladets Udgiver⁶⁰³. Om selve Skønnet, hvorvidt Meddelelsen er egnet til at paaføre den paagældende en ikke uvæsentlig Skade i økonomisk Henseende eller i Offentlighedens Omdømme, kan der ikke gives almindelige Regler. Der maa her henvises til de enkelte Afgørelser truffet af Berigtigelsesnævnet⁶⁰⁴. Særlig fremhæves, at det ikke er nogen Betingelse for Berigtigelse, at den, der kræver Berigtigelsen, skal være navngivet⁶⁰⁵ eller blot omtalt⁶⁰⁶ i Meddelelsen. Det er kun Oplysninger af faktisk Karakter, der kan forlanges berigtiget. Har Bladet fremsat Vurdering af en Persons Forhold, kan Berigtigelse af selve Vurderingen — Kritiken, Skønnet — ikke kræves⁶⁰⁷, men derimod den Gengivelse af faktiske Forhold, hvorpaa Vurderingen bygger. Undertiden kan det være svært at skelne mellem Vurdering og Faktum, og f. Eks. i Tilfælde, hvor en Sigtelse fremsættes i ringeagtende Form — »Menneskeven«, »Skruebrækker« o. lgn. — kan Berigtigelse ikke paa Forhaand udelukkes⁶⁰⁸. Ogsaa Fakta, der anføres i en litterær eller kunstnerisk Kritik som Led i en Vurdering, kan kræves berigtigede, derimod ikke selve Vurderingen og Kritiken⁶⁰⁹. I et Tilfælde fra Praksis⁶¹⁰ udtalte Berigtigelsesnævnet, at en Sætning i en Bladnotits — »hvilket vel maa være Hensigten med W.s Annonce« — som beroende paa et Skøn over Hensigten med den umiddelbart foran Notitsen staaende noget polemisk affattede Annonce ikke kunde anses som en saadan Oplysning af faktisk Karakter, der kunde være Genstand for Berigtigelse, og at det samme gjaldt en i Slutningen af Notitsen mulig indeholdt Tvivl om Rigtigheden af nogle Oplysninger i Annoncen. Medens Vurdering og Kritik saaledes maa modstilles faktiske Oplysninger, vil andre subjektive Forhold, f. Eks. en Persons sjælelige Tilstand, Følelser, Beslutninger og Tanker, være at opfatte som faktiske Kendsgerninger. En Sø- og Han-

delsretsdom⁶¹¹ omhandler det Tilfælde, at en Handelsforenings Medlemsblad i en Meddelelse om Udsendelse af Foreningens Aarbog havde henstillet til Medlemmerne at returnere en fra privat Side udgivet lignende Aarbog, naar denne fremkom. Denne Henstilling, der maatte betragtes som et Forsøg paa at undergrave det økonomiske Grundlag for den private Aarbog, ansaas vel for stridende mod redelig Forretningsskik, men nogen Hjemmel til at paalægge Foreningen i Medlemsbladet at optage en Meddelelse om det beklagelige i Formen og Indholdet af Henvendelsen til Medlemmerne ansaas dog hverken indeholdt i Presselovens § 9 eller i Konkurrencelovens § 15.

Den Meddelelse, der begæres berigtiget, kan være navngiven eller unavngiven, altsaa fremtræde som Indsenderens eller Bladets egen Udtalelse, den kan være selvstændig eller Referat af andres Udsagn. I Praksis gøres der visse Undtagelser fra Berigtigelsesretten m. H. t. Pressereferater; men det er noget tvivlsomt, hvorledes Reglerne nærmere bør formes⁶¹². I et Tilfælde⁶¹³ udtaltes det udtrykkeligt, at en i en Bladartikel indeholdt delvis Gengivelse af en Dom ikke ved de skete Udeladelser havde mistet Karakteren af et objektivt rigtigt Referat af Dommen og allerede som Følge heraf ikke kunde være Genstand for Berigtigelse. I et andet Tilfælde⁶¹⁴ fandt Berigtigelsesnævnet, at der efter Indholdet af den sensationelt opsatte Artikel ikke kunde blive Spørgsmaal om at undtage den som objektivt rigtigt Referat af en Retsforhandling fra Berigtigelse. Foruden objektivt rigtige Referater af Retsforhandlinger og Domme maa ogsaa Rigsdags- og Kommunalraadsreferater her komme i Betragtning. Om andre Tilfælde af Ytringsprivilegier⁶¹⁵ kan medtages, faar staa hen.

B.

Redaktørens Forpligtelse til at optage Berigtigelse forudsætter ifølge Prl. § 9 Stk. 1⁶¹⁶ en Begæring, der skal fremsættes snarest muligt og i hvert Fald inden en Maaned

efter Offentliggørelsen af den paagældende Meddelelse⁶¹⁷. Oversiddes Maaned Fristen, er Retten til at kræve Berigtigelse forældet. Dette gælder, selv om den berettigede har været ukendt med eller endog ude af Stand til at kende Artiklen. I Praksis synes man undertiden at være gaaet ud fra, at Forældelsesindsigelsen kun skulde tages i Betragtning efter Paastand fra Bladet, eller at den i hvert Fald kunde frafalde. Saaledes udtaler en Kendelse afsagt af Berigtigelsesnævnet⁶¹⁸: »Selv om Nævnet efter Indklagedes Stilling til Sagen kunde komme ind paa Spørgsmaalet, om denne Artikel hjemler et Krav paa Berigtigelse, skønt Begæringen herom først er fremsat efter Udløbet af den i Presselovens § 9 Stk. 1 fastsatte Frist af 1 Maaned efter Artiklens Offentliggørelse.« Derimod har man i et andet Tilfælde⁶¹⁹ *ex officio* nægtet Klagerens Paastand om Optagelse af Berigtigelse Fremme, da Berigtigelsen ikke var begæret inden for den i Presselovens § 9 Stk. 1 foreskrevne Frist af 1 Maaned efter Offentliggørelsen, uanset at Klageren mulig først nogen Tid derefter var blevet bekendt med den paagældende Artikel. Kun en inden for Fristen fremsat Begæring om Berigtigelse virker afbrydende, derimod ikke Anmodning til Redaktøren om i Bladet at fremkomme med Udtalelse om, at Meddelelsen var urigtig, og Beklagelse heraf⁶²⁰. En efter Fristens Udløb fremsat Berigtigelsesbegæring anses for sent fremskommet, hvis den inddrager nye Punkter i Meddelelsen som Genstand for Berigtigelse⁶²¹ eller kun kan opfattes som Fortsættelse af tidligere med Rette afviste Henvendelser⁶²², eller Kravet paa Berigtigelse iøvrigt ikke har været fastholdt inden Forældelsesfristens Udløb⁶²³. Den i Presselovens § 9 Stk. 1 fastsatte Forældelsesfrist af 1 Maaned gælder kun for Fremsættelse af Begæring om Berigtigelse over for vedkommende Redaktør, men ikke for Fremsættelse af Klage til Berigtigelsesnævnet efter Lovens § 10⁶²⁴. Forældelsesfristen er alt for kort; efter norsk Ret er Fristen 1 Aar, og tysk Ret kender ikke denne Forældelse⁶²⁵.

C.

Berigtigelsen skal affattes af Klageren⁶²⁶. I et Tilfælde fra Praksis⁶²⁷ havde Klageren rettet Forespørgsel til Redaktøren, om Bladet var villigt til i næste Nummer at optage en Berigtigelse af en Artikel. Udkast til Berigtigelsen skulde saa blive fremsendt. Redaktøren besvarede ikke Forespørgslen. Over for Berigtigelsesnævnet fremsatte Klageren derefter Paastand om at paalægge Redaktøren at optage en saadan Berigtigelse. Men Sagen blev *ex officio* afvist fra Nævnet, da der ikke var forelagt Redaktøren, og heller ikke Nævnet, nogen af Klageren selv overensstemmende med Prl. § 9 Stk. 1 affattet Berigtigelse. Redaktøren maa kunne forlange, at Berigtigelsen meddeles ham skriftligt. Ifølge § 9 Stk. 1 Pkt. 3 skal Berigtigelsen indskrænke sig til Gengivelse af faktiske Forhold, den maa intet retsstridigt indeholde, og den maa ikke give Tredjemand nogen Ret til at kræve en Berigtigelse optaget i Skriftet.

Om, at Berigtigelsen skal begrænse sig til Gengivelse af faktiske Forhold, henvises til, hvad tilsvarende er bemærket ovenfor angaaende Genstanden for Berigtigelse. I Praksis har den nævnte Begrænsning ofte bevirket, at Begæringer om Berigtigelse ikke har kunnet tages til Følge⁶²⁸. Berigtigelsen kan bestaa i Benægtelse af Fakta og Tilføjelser vedrørende faktiske Forhold, hvorimod Ræsonnementer, Vurderinger og Skøn ikke kan kræves optaget. I et Tilfælde⁶²⁹ indeholdt Berigtigelsen det Udtryk, at den fremsatte Sigtelse »savner enhver Forbindelse med Sandheden«, hvilket Berigtigelsesnævnet fandt i nogen Grad gik ud over det for en blot Benægtelse af den paagældende Meddelelse eller en Betegnelse af den som usand fornødne. Men da Indklagede intet særligt havde indvendt derimod og yderligere udtrykkeligt havde erklæret, at han ikke ansaa Indholdet af Berigtigelsen for retsstridigt, fandt Nævnet ikke tilstrækkelig Grund til af egen Drift at komme ind paa Spørgsmaalet, om Udtalelsen mulig kunde opfattes som indeholdende en retsstridig Sigtelse mod Ind-

klagede. I et andet Tilfælde⁶³⁰ nægtedes Berigtigelsen paa Grund af forskellige deri benyttede Udtryk, idet den i Overskriften betegnede Bladets Meddelelse som »forfalsket« og sluttede med følgende Udtalelse: »stempler jeg herved Bladets utidige og ubeføjede Meddelelse som forfalsket og kun egnet til at skade mit Omdømme«. Berigtigelsesnævnet udtalte i sin Kendelse, at der vel kunde have været Spørgsmaal om at tilstede Berigtigelsen Optagelse efter Ændring af de nævnte Udtryk, men at dette ikke kunde ske, da Klageren efter sine Udtalelser over for Nævnet maatte antages at fastholde de paagældende Udtryk. I et tredje Tilfælde⁶³¹ fandtes Udtrykkene »desorienterende« og »misvisende« i Berigtigelsen efter Omstændighederne at kunne passere. Nævnets Kendelse udtalte, at disse Ord vel ikke fandtes uden Betænkelse over for Presselovens Forskrift om, at Berigtigelsen skal indskrænke sig til faktiske Forhold, men efter Sammenhængen med det øvrige Indhold af Berigtigelsen fandtes de nævnte Udtryk, mod hvilke der ikke fra Indklagedes Side var fremsat nogen speciel Indsigelse, dog efter Sagens Omstændigheder ikke tilstrækkeligt at begrunde en Nægtelse af Berigtigelsens Fremme. I et fjerde Tilfælde⁶³² maatte dels Udtalelsen: »Den i Bladet fremsatte Beskyldning er derfor fra Ende til anden paa ethvert Omraade Usandhed«, dels en efter Klagerens Underskrift paa Berigtigelsen paaført Bevidnelse fra 4 Personer udgaa. I Praksis har man ogsaa nægtet Berigtigelser, som indeholdt Vurderinger og Ræsonnementer⁶³³.

Berigtigelsen maa dernæst ikke indeholde noget retsstridigt, i hvilken Henseende tildels kan henvises til den allerede anførte Praksis⁶³⁴. Derimod hindrer det ikke Berigtigelsens Optagelse, at ikke selve Berigtigelsen, men kun Begæringen derom indeholder noget retsstridigt⁶³⁵. Endelig maa Berigtigelsen ikke give Tredjemand nogen Ret til at kræve Berigtigelse optaget i Bladet⁶³⁶. Herved menes, at Berigtigelsen ikke maa indeholde Udtalelser, der er

egnede til at paaføre Tredjemand en ikke uvæsentlig Skade i økonomisk Henseende eller i Offentlighedens Omdømme. I en af Berigtigelsesnævnet afsagt Kendelse⁶³⁷ siges, at det ikke er til Hinder for Optagelse af en Berigtigelse, at den mulig vil fremkalde Modindlæg eller Polemik, naar dette ikke fremtræder som en egentlig Berigtigelse fra Tredjemand. Kendelsen gaar herved ud fra, at Tredjemands Berigtigelsesret forudsætter, at Udtalelserne har været egnet til at paaføre Tredjemand en Skade af den i Prl. § 9 Stk. 1 angivne Art. Hvem »Tredjemand« er, har Berigtigelsesnævnet undertiden taget Stilling til. I sidstnævnte Kendelse udtales, at den indklagede Redaktør og den navngivne Forfatter af Artiklen ikke er Tredjemand⁶³⁸. I et andet Tilfælde⁶³⁹ indeholdt en redaktionel Artikel i et Blad en nedsættende Omtale af et Handelsfirmas Optræden over for en Kunde, der i Artiklen var betegnet som Fru A. Det oplystes, at Fru A. var identisk med Redaktørens Hustru. Firmaets Berigtigelsesret ansaas af Nævnets Flertal at omfatte denne Oplysning trods Bladets mulige Interesse i at dække over sine Meddelere. Heller ikke Hensynet til Fruen, hvis Interesse i Sagen i alt væsentligt var fælles med Redaktørens, og som næppe i Forhold til ham eller Artiklen kunde anses for »Tredjemand«, fandtes at være til Hinder for Berigtigelsens Optagelse i Bladet med den nævnte Oplysning. Det bemærkes herved, at det ikke var gjort gældende under Sagen, at Berigtigelsen var egnet til at paaføre Fruen saadan Skade, som efter Prl. § 9 Stk. 1 er Betingelsen ogsaa for Tredjemands Ret til at kræve en Berigtigelse. I et Tilfælde⁶⁴⁰, hvor Bladartiklen havde givet en Fremstilling af et Firmas Optræden over for en Skyldner, fandtes Firmaet berettiget til Optagelse af en af dette affattet Berigtigelse, dog saaledes at Navnene paa Skyldneren og paa en under Sagen optraadt Journalist erstattedes med Bogstaver, idet Oplysning herom var uforholdsvist for Berigtigelsen og henholdsvis for Skyldneren egnet til at paaføre Skade i Offent-

lighedens Omdømme og for Journalistens Vedkommende uden tilstrækkelig Interesse for Klageren.

Presseloven giver ingen udtrykkelig Vejledning om Spørgsmaalet, hvorvidt en Berigtigelse kan optages, som indeholder urigtige faktiske Oplysninger. Principielt er det ikke Berigtigelsesnævnets Sag at bedømme Rigtigheden eller Urigtigheden af Berigtigelsens Indhold⁶⁴¹. Krabbe⁶⁴² mener endog, at Nævnet ikke kan afvise Berigtigelsen, selv om det efter det foreliggende maatte mene, at de i Berigtigelsen anførte Oplysninger er urigtige, naar de dog ikke kan betegnes som retsstridige ifølge Prl. § 6 Stk. 1. I Praksis antages Berigtigelsesnævnet dog at have Adgang til at afvise Berigtigelsen, naar Indholdet er notorisk eller aabenbart urigtigt. I en Kendelse⁶⁴³ forudsættes dette: »Berigtigelsesnævnet finder ingen Anledning til at komme ind paa, om Klagerens eller Indklagedes Fremstilling af de faktiske Forhold er den rigtige, idet det for Berigtigelsesinstituttets Formaal er tilstrækkeligt, at Berigtigelsen ikke paa det foreliggende Grundlag kan skønnes at være urigtig«. Og i en anden Kendelse⁶⁴⁴ siges det ligefrem: »Det er for Berigtigelsesnævnet ubestridt, at de i Artiklen givne Oplysninger af faktisk Karakter er egnede til at paaføre Klageren en saadan Skade, at han efter Prl. § 9 Stk. 1, maa have Ret til at kræve en Berigtigelse heraf. Denne Ret kan ikke betages ham, medmindre Berigtigelsen er notorisk urigtig, eller det dog straks kan skønnes, at den er utvivlsomt urigtig. Dette er Nævnet ude af Stand til at skønne paa det foreliggende, hvor der af begge Parter er fremført Erklæringer til Støtte henholdsvis for Artiklens og Berigtigelsens Urigtighed, og det ligger uden for Nævnets Opgave at indlade sig paa en nærmere Bevisførelse herom«.

Presseloven giver ejheller nogen Vejledning om Berigtigelsens tilladelige Omfang. Den skal staa i rimeligt Forhold til det, der ønskes berigtiget; men iøvrigt er Berigtigelsesnævnet, hvem det tilkommer at afgøre Spørgsmaa-

let, saa vidt ses, ret large i sin Bedømmelse⁶⁴⁵. Endelig siger Presseloven intet om, hvorvidt Berigtigelsesnævnet kan foretage Ændringer i en begæret Berigtigelse, eller om Nævnet kun har Valget mellem at optage eller forkaste Berigtigelsen i den begærede Form. Naturligvis kan Parterne i deres Forhandling for Nævnet blive enige om, at Ændringer skal ske. Men bortset fra denne Forligsmulighed antager Krabbe⁶⁴⁶, at Berigtigelsesnævnet ikke har Kompetence til at foretage Ændringer i Berigtigelsen. I Praksis sker det dog ofte, at Nævnet ændrer eller udelader noget, for at Berigtigelsens Indhold kan blive stemmende med Loven⁶⁴⁷.

D.

Berigtigelsen skal optages i det første eller for Dagbladets Vedkommende senest i det andet Nummer, som udkommer, efter at Optagelsen er forlangt, medmindre det forinden er meddelt den, der har begæret Berigtigelsen optaget, at hans Anmodning ikke har kunnet imødekommes; saafremt Spørgsmaalet om Optagelsen har været forelagt Berigtigelsesnævnet og dets Beslutning gaar ud paa, at Berigtigelsen vil være at optage i Skriftet, skal Optagelse finde Sted i det første eller for Dagbladets Vedkommende senest i det andet Nummer, der udkommer, efter at Nævnets Beslutning er meddelt Redaktøren, jfr. Prl. § 9 Stk. 4 Pkt. 1. Der findes i disse Regler ikke som i § 9 Stk. 6 og § 11 Stk. 2 noget Forbehold m. H. t. Numre af Bladet, som allerede paa de nævnte Tidspunkter er gjort færdige til Trykning, men saadant Forbehold maa formentlig kunne underforstaas i § 9 Stk. 4 Pkt. 1 jfr. ogsaa Stk. 2 Pkt. 1 »snarest«⁶⁴⁸. Berigtigelsen skal optages med samme Typer som Skriftets almindelige Tekst og paa et saa fremtrædende Sted, som det efter Omstændighederne med Rimelighed kan fordres, jfr. Prl. § 9 Stk. 4 Pkt. 2. Disse Spørgsmaal henhører ikke under Berigtigelsesnævnets Kom-

petence⁶⁴⁹, men Ansvar for Overtrædelse maa paalægges efter § 19.

Bladet maa gerne i det Nummer, der indeholder Berigtigelsen, gøre denne til Genstand for Omtale eller ledsage den af Bemærkninger; men Omtale og Bemærkninger skal indskrænke sig til en Gengivelse af Oplysninger af faktisk Karakter, jfr. Prl. § 9 Stk. 4 Pkt. 3. Var denne Regel ikke gældende, vilde Værdien af Berigtigelsessystemet let forflygtiges⁶⁵⁰. En Bemærkning som: »Vi vender tilbage til Sagen senere«, er næppe i Strid med Reglen⁶⁵¹. Spørgsmaalet om Ansvar for Tilføjelse af Kommentar til en Berigtigelse i Strid med § 9 Stk. 4 Pkt. 3 ligger uden for Berigtigelsesnævnets Omraade og henhører under de almindelige Domstole, jfr. Prl. §§ 17—19⁶⁵². I næstfølgende og senere Numre af Bladet kan dette derimod frit bringe en kommenterende »Hale« til Berigtigelsen.

Saafermt der fra Bladets Side — enten i Forbindelse med Berigtigelsen eller i senere Numre — fremkommer nye faktiske Oplysninger, maa den angrebne (Klageren) have Adgang til fornyet Berigtigelse⁶⁵³. I et Tilfælde fandtes Udtalelserne i en til en optagen Berigtigelse knyttet Notits at indeholde en Understregning og Gentagelse af de tidligere skadelige Meddelelser, som i Forbindelse med andre Momenter maatte hjemle Ret til en ny Berigtigelse⁶⁵⁴. I et andet Tilfælde tilstededes Berigtigelse over for de til en Berigtigelse knyttede, meget omfattende Kommentarer, der fandtes at gaa ud paa en Gentagelse og Stadfæstelse samt nærmere Uddybelse af den berigtigede Artikel tildels i Forbindelse med nye Anbringender⁶⁵⁵.

E.

Saafermt det paagældende Skrifts ansvarshavende Redaktør ikke vil optage Berigtigelsen, idet han enten har Indvendinger at rette mod Begæringen ifølge Prl. § 9 Stk. 1 eller mod, at vedkommende Meddelelses Indhold

efter § 9 Stk. 1 skulde begrunde Berigtigelsesretten, eller han ikke ønsker at optage Berigtigelsen i den foreliggende Affattelse, skal Redaktørens Meddelelse om Afslag snarest gives den, der har krævet Berigtigelsen optaget. Denne kan derefter lade Spørgsmaalet om, hvorvidt Skriftet er forpligtet til at optage en Berigtigelse, og om det i bekræftende Fald bør være berettiget til at afvise den begærte Berigtigelse paa Grund af dennes Karakter eller Omfang indanke for Berigtigelsesnævnet, jfr. Prl. § 9 Stk. 2. Lige med Afslag maa det stilles, at Redaktøren ikke svarer paa Berigtigelsesbegæringen og heller ikke optager den forlangte Berigtigelse i det første eller for Dagblades Vedkommende senest i det andet Nummer, som udkommer, efter at Optagelsen er forlangt, jfr. Prl. § 9 Stk. 4⁶⁵⁶, hvorimod Spørgsmaalet om Redaktørens Ansvar for Undladelser af at besvare Klagerens Anmodning om Berigtigelse, jfr. Prl. § 9, Stk. 2, ligger uden for Berigtigelsesnævnets Omraade⁶⁵⁷. Foreligger der ikke Afslag, kan Nævnet ikke tage Sagen til Behandling, men Afvisning maa ske *ex officio*⁶⁵⁸. Er Berigtigelsen vel optaget i Bladet, men for sent, kan Sagen ikke indbringes for Nævnet, hvorimod Redaktøren ifalder Strafansvar efter Prl. § 19⁶⁵⁹. Redaktøren, som har afslaaet et Krav om Berigtigelse, har ikke nogen Forpligtelse til i Bladet at optage en Meddelelse om, at Afslag paa et fremsat Berigtigelseskrav er indanket for Nævnet⁶⁶⁰. En Sag kan kun forelægges Berigtigelsesnævnet af den, der har faaet Afslag, ikke af Redaktøren, som selv er i Tvivl om sin Berigtigelsespligt⁶⁶¹.

Hvis Berigtigelsesnævnets Afgørelse gaar ud paa, at Bladet er forpligtet til at optage Berigtigelsen, skal Optagelse som berørt finde Sted i det første eller for Dagblades Vedkommende senest i det andet Nummer, der udkommer, efter at Nævnets Beslutning er meddelt Redaktøren, jfr. Prl. § 9 Stk. 4 Pkt. 1. Undlader Redaktøren at optage Berigtigelsen, efter at Nævnet har kendt ham pligtig dertil, kan der ifølge § 9 Stk. 6 rejses Sag mod ham,

jfr. § 19⁶⁰², og herunder nedlægges Paastand om, at han tilpligtes at optage den begærede Berigtigelse i det første eller for Dagblades Vedkommende senest i det andet efter Dommen udkommende Nummer, som ikke allerede da er gjort færdigt til Trykning. Berigtigelsesnævnets Afgørelse kan altsaa ikke umiddelbart eksekveres, men skal stadfæstes ved Dom.

F.

Berigtigelsesnævnet bestaar ifølge Prl. § 10 Stk. 1 af 3 Medlemmer, hvoraf Formanden skal være Højesteretsdommer og de 2 andre Repræsentanter for Pressen. Medlemmerne udnævnes af Justitsministeren, Formanden efter Indstilling fra Højesterets Præsident, det ene af de øvrige Medlemmer efter Indstilling fra Danske Dagblades Fællesrepræsentation, det andet efter Indstilling fra Danske Journalisters Fællesrepræsentation. I Sager, der angaar et under »Foreningen af danske Ugeblade, Fagblade og Tidsskrifter« hørende Skrift erstattes det efter Indstilling fra Danske Journalisters Fællesrepræsentation udnævnte Medlem med et af Justitsministeren efter Indstilling fra nævnte Forening udnævnt Medlem.

Nævnet træffer — som tidligere berørt — endelig⁶⁰³ Afgørelse af, hvorvidt Redaktøren er forpligtet til at optage Berigtigelsen. Finder Nævnet, at Nægtelsen af Optagelse fra Redaktørens Side har været aabenbart urimelig, kan det paalægge ham en Bøde⁶⁰⁴. Nævnet kan ogsaa, saafremt Indankningen omvendt maa anses for aabenbart urimelig, paalægge den, der har fordret Berigtigelsen optaget, en Bøde. Nævnet skal tilstræbe, at Sagerne fremmes med den største Hurtighed og saa vidt muligt paa det foreliggende Grundlag. En af Nævnet truffen Beslutning om Ikendelse af højere Bøde end 100 Kr. kan, forinden den kan træde i Virksomhed, af Bødefældte fordres prøvet af den Landsret, i hvis Kreds han har Bopæl, naar han inden 3 Dage forlanger dette ved en Skrivelse til

Landsrettens Præsident. I Sagens Behandling deltager 3 af Landsrettens Dommere. Inden Afgørelse træffes, skal Bødefældte tilsiges til et Møde i Landsretten. Meddelelse om Mødet gives til Bødefældtes Modpart samt til Berigtigelsesnævnet. I Mødet, som holdes for lukkede Døre, gives der alle Vedkommende Lejlighed til mundtligt at udtale sig⁶⁶⁵. Nævnet savner Beføjelse til at paalægge Sagsomkostninger.

Udgifterne ved Berigtigelsesnævnets Virksomhed, herunder Honorarer til Medlemmerne, afholdes af Staten og bevilges paa Finansloven⁶⁶⁶.

II A.

Ifølge Prl. § 9 Stk. 3⁶⁶⁷ kan — uafhængigt af Sagens Indankning for Berigtigelsesnævnet og uden Hensyn til Udfaldet heraf — den, der anser sig for skadet eller krænkede, i Skriftet fordre optaget uden Betaling Meddelelse om Sagsanlæg i Anledning af Artiklen⁶⁶⁸, saavel som om Sagens Udfald⁶⁶⁹ eller en Henvisning til en Berigtigelse i et andet Skrift⁶⁷⁰. En Henvisning kan dog ikke forlanges optaget, saafremt Skriftet optager en Berigtigelse fra den Paagældende i den af ham ønskede Form. Derimod kan Bladet (Skriftet) ikke nægte at optage Meddelelse om Sagsanlæg eller om Sagens Udfald, selv om det bringer omgaaende Berigtigelse. § 9 Stk. 3 svarer i det væsentlige til den ældre Presselovs § 11. Begæring om Meddelelse eller Henvisning efter Prl. § 9 Stk. 3 behøver ikke at fremkomme inden den i § 9 Stk. 1 omtalte Maa-nedsfrist. Der gælder i saa Henseende ingen Tidsbegrænsning ifølge § 9 Stk. 3. Affattelsen af Meddelelsen skal ikke som ved Berigtigelsen efter § 9 Stk. 1 ske af Klageren, men af Redaktøren⁶⁷¹. Derimod maa det formentlig antages, at de i § 9 Stk. 4 nævnte Regler gælder for Meddelelser og Henvisninger ifølge § 9 Stk. 3, jfr. ogsaa Udrykket i § 9 Stk. 4 Pkt. 3 »de nævnte Berigtigelser m. m.«.

Redaktørens Nægtelse af at optage de i § 9 Stk. 3 omhandlede Meddelelser og Henvisninger kan ikke forelægges Berigtigelsesnævnet, men maa ligesom efter den ældre Presse-lovs § 11 indbringes for de almindelige Domstole⁰⁷², og Meddelelse om Sagsanlæg efter § 9 Stk. 3 kan ikke forlanges optaget som en Del af en Berigtigelse ifølge § 9 Stk. 1⁰⁷³.

B.

Om Redaktørens subsidiære Oplysningspligt handler Prl. § 9 Stk. 5 jfr. § 11 Stk. 4, der nævner Tilfælde, hvor Redaktøren af et periodisk Skrift i dette har optaget Andreb eller Meddelelser fra et andet periodisk Skrift, og der i sidstnævnte Skrift fremkommer en Berigtigelse, som dette Skrift har været pligtig at optage⁰⁷⁴, en Henvisning til en Berigtigelse andetsteds⁰⁷⁵ eller en Bekendtgørelse om Sagsanlæg⁰⁷⁶, eller Skriftets Redaktør eller Forfatteren af Meddelelserne ved Dom er fundet skyldig til Straf⁰⁷⁷. I disse Tilfælde er det refererende Blads Redaktør pligtig til snarest mulig efter at den paagældende Berigtigelse, Henvisning, Bekendtgørelse eller Dom er blevet ham bekendt, henholdsvis at optage Berigtigelsen, Henvisningen eller Bekendtgørelsen uforandret og give Meddelelse om Dommens Resultat i det af ham redigerede Skrift uden Vederlag. Redaktørens Undladelse af at opfylde den ham ifølge § 9 Stk. 5 paahvilende subsidiære Oplysningspligt kan ikke indbringes for Berigtigelsesnævnet — her vil Afvisning *ex officio* finde Sted —, men henhører under de almindelige Domstole⁰⁷⁸. Den subsidiære Oplysningspligt forudsætter ikke nogen Begæring fra den forurettedes Side.

C.

I Prl. § 11 bestemmes det, at i Domme, hvorved Redaktøren eller Forfatteren findes skyldig til Straf for Indholdet af et periodisk Skrift, bliver det efter Begæring

af den forurettede at bestemme, at Dommen i et af Retten nærmere fastsat Omfang vil være at optage i Skriftet⁰⁷⁹. Optagelsen skal, naar Domsudskrift af Domhaveren er tilstillet Skriftets Redaktør med Begæring om Optagelse, ske i det første eller for Dagblades Vedkommende senest i det andet Nummer, som udkommer, efter at det Tidspunkt er indtraadt, da Dommen kan fuldbyrdes⁰⁸⁰, og som ikke ved Domsudskriftens Modtagelse var gjort færdigt til Trykning. Optagelsen skal ske uden Vederlag med samme Typer som Skriftets almindelige Tekst og paa et saa fremtrædende Sted, som det efter Omstændighederne med Rimelighed kan fordres. Bestemmelsen i Prl. § 11 er beslægtet med den ovenfor nævnte Regel i § 9 Stk. 3 om Optagelse af Meddelelse om Udfaldet af Retssag, der dog omfatter ogsaa andre Sager end Straffesager og kun angaar periodiske Skrifter, som udkommer mindst 1 Gang maanedlig. Det maa vel antages⁰⁸¹, at Domhaveren ikke kan kræve Optagelse i Skriftet baade af Meddelelse om Sagens Udfald efter § 9 Stk. 3 og af selve Dommen efter § 11. Berigtigelsesnævnet har ikke Kompetence efter § 11, men Sagerne henhører under de almindelige Domstole, jfr. herved § 19 Stk. 1 Pkt. 2.

D.

Bestemmelsen i Strfl. § 273, hvorefter Domfældte i Ærefornærmelsessager efter Modpartens Paastand kan tilpligtes at udrede en af Retten fastsat Sum til Bestridelse af Omkostningerne ved Kundgørelse af Dommen — eller Domskonklusionen — i et eller flere Blade, bestaar ved Siden af Presselovens særlige Regler⁰⁸².

Noter

¹ Berlin 438—439, Krabbe 18, men tvivlende Hurwitz i U. f. R. 1939 B. 154.

² Se om saadanne Spørgsmaal i Forbindelse med Forstaaelsen af Ordet »enhver« i Grl. § 84 nærmere Matzen 369—372, Berlin 434.

³ Herunder falder baade Tilkendegivelse af subjektive Meninger og objektive Kendsgjerninger, Holck 345, Matzen 373, Berlin 435—436 jfr. Goos 98—99.

⁴ Efter svensk Opfattelse henregnes under Trykkemaskiner og saa saadanne, som nærmest anvendes til Forretningstryksager (Rotaprint, Multilith, Multigraf etc.).

⁵ Matzen 372, Berlin 435.

⁶ Matzen 372.

⁷ Se herom Poul Andersen, Dansk Forvaltningsret (1946) 345—346, Eek 129—140 med Litteraturhenvisninger.

⁸ Regulativ for Det kongelige Teaters Bestyrelse 317 ²⁴/₁₁ 1925 § 5.

⁹ Regulativ § 6.

¹⁰ Anordning angaaende Antagelse af Skuespil, Operaer m. v. til Opførelse paa Det kongelige Teater 286 ²⁴/₁₁ 1926 § 1, sidste Stk.

¹¹ Justitsmin. Cirk. ang. Forbehold ved Meddelelse af Teaters bevillinger uden for København om Censors Godkendelse af Repertoiret 75 ²⁰/₆ 1899.

¹² Justitsmin. Cirk. ang. Tilsynet med visse offentlige Forestillinger 81 ⁹/₆ 1926, der ogsaa omtaler de af Politiet meddelte Varietébevillinger.

¹³ Lov 117 ¹³/₄ 1938 §§ 20—23.

¹⁴ Lov 117 ¹³/₄ 1938 § 20 jfr. Bek. 192 ⁶/₇ 1913.

¹⁵ Lovbekendtgørelse 282 ⁸/₆ 1946 § 5.

¹⁶ Matzen 372, Berlin 435, Ernst Andersen 192.

¹⁷ Holck 344, Matzen 374, Berlin 438.

¹⁸ Holck 344, Matzen 374, Berlin 441, Krabbe 23.

- ¹⁹ Holck 344—345, Matzen 373, 374, Berlin 437—438.
- ²⁰ Holck 345, Matzen 373—374, Goos 92, Berlin 437—439, Ernst Andersen 192 ff.
- ²¹ Holck 344, Matzen 375, Berlin 439.
- ²² U. f. R. 1940. 158.
- ²³ Hurwitz, Strafferetspleje 737 Note 14 a) med Henvisning til U. f. R. 1940. 158, hvor imidlertid Retskendelse forelaa.
- ²⁴ Matzen 378 jfr. 333—334.
- ²⁵ Ogsaa Private har ifølge Rpl. § 746 Stk. 1 Beføjelse til Beslaglæggelse, naar nogen træffes i Udførelsen af en Forbrydelse eller paa friske Spor.
- ²⁶ Saaledes Berlin 443.
- ²⁷ Rpl. § 769 Nr. 2.
- ²⁸ Rpl. § 771 Stk. 1. Uden Retsbeslutning kan Anholdelse ikke ske i Pressesager, jfr. Side 21.
- ²⁹ Rpl. § 780 Stk. 1 Nr. 2.
- ³⁰ Rpl. § 779 jfr. Grl. § 78.
- ³¹ Rpl. § 720 modsat § 725 Stk. 3, hvorefter Statsadvokaten — i Pressesager efter Rigsadvokatens Bestemmelse, jfr. Prl. § 17 Pkt. 1 — kan paatale private Straffesager, naar en offentlig Interesse kræver det, jfr. Rigsadvokatens Cirkulære af ¹²/₁₁ 1937.
- ³² Rpl. § 780 Stk. 1, jfr. herved Grl. § 78.
- ³³ Strfl. § 275.
- ³⁴ Rpl. § 725 Stk. 1, jfr. Strfl. § 26.
- ³⁵ Prl. § 17 Pkt. 1.
- ³⁶ Rpl. Kap. 69, navnlig § 755 Nr. 1, § 756 Stk. 1 Nr. 1, jfr. Stk. 2, § 758.
- ³⁷ Rpl. § 780 Stk. 1 Nr. 2 b.
- ³⁸ Berlin 443.
- ³⁹ Goos 93—99.
- ⁴⁰ Goos 97—98.
- ⁴¹ Ernst Andersen 200—202.
- ⁴² Goos 93, Matzen 378, Krabbe 22.
- ⁴³ Rpl. § 771.
- ⁴⁴ Rpl. § 758 Stk. 2.
- ⁴⁵ F. Eks. U. f. R. 1896. 217, 1894. 1149.
- ⁴⁶ F. Eks. U. f. R. 1942. 1152.
- ⁴⁷ U. f. R. 1942. 1152, 1912. 244 H, 1892. 126 H. Se hertil Retsplejelovskommentar 884, der drager Opfattelsens Rigtighed i Tvivl.
- ⁴⁸ Holck 344, Matzen 375—376.
- ⁴⁹ Dog undtages Sager om Overtrædelse af Strfl. § 286 Stk. 2 (Underslæb, Bedrageri, Mandatsvig og Skyldnersvig af særlig grov Beskaffenhed eller i større Antal Tilfælde).

- ⁵⁰ Retsplejelovskommentar 937—938.
⁵¹ Retsplejelovskommentar 939.
⁵² Eek 125—128.
⁵³ Ældre Bestemmelser af Begrebet Censur begrænser det til Gennemsyn af Manuskriptet inden Trykningen, Holck 339, 343, Matzen 364, Krabbe 9. Gennemsyn efter Trykningen, men inden Udgivelsen falder i saa Fald ind under Ordene i Grl. § 84 »andre forebyggende Forholdsregler«, Krabbe 20.
⁵⁴ Goos 96, Ernst Andersen 195.
⁵⁵ Berlin 440—441, Ernst Andersen 198.
⁵⁶ Krabbe 20.
⁵⁷ Se om denne ekstraordinære Tilstand nærmere Niels Alkil, I, Besættelsestidens Fakta 3 ff, 8 f, 15 ff, 1377 ff.
⁵⁸ Anf. Værk 1388 ff.
⁵⁹ Holck 347, Matzen 376, Krabbe 20.
⁶⁰ Berlin 440, Ernst Andersen 198.
⁶¹ Se fra den danske Enevældes Pressehistorie Plakat af $\frac{2}{10}$ 1810.
⁶² Se fra Pressehistorien Plakat af $\frac{13}{5}$ 1814.
⁶³ Se om de omtalte Tilfælde Holck 339—343, 347—348, Matzen 367—368, 380—381, Berlin 432—433, 441, Krabbe 14—15, 20, 21, 22—23, Ernst Andersen 198.
⁶⁴ Holck 248, Matzen 374—375, Berlin 441—442, Krabbe 20—21.
⁶⁵ Goos 93—94 og for norsk Ret Castberg, Norges Statsforfatning II, 410—411.
⁶⁶ Matzen 375, Berlin 442, Krabbe 21.
⁶⁷ Hurwitz i U. f. R. 1939 B. 154, jfr. Ernst Andersen 199, der mener, at Kvalifikationskravene kan stilles over for Udgivere af Dagblade og disses Chefredaktører, men ikke over for Forfatterne.
⁶⁸ Matzen 375, Berlin 442, Castberg II, 411.
⁶⁹ Matzen, 375.
⁷⁰ Castberg II, 411—412, Eek 49—51.
⁷¹ Eek 49.
⁷² Se derom Martin Pedersen, Dagspressen under Debat (1950) 45—54.
⁷³ U. f. R. 1903 B 6 H, 1907. 701, 1911. 614.
⁷⁴ U. f. R. 1891. 180.
⁷⁵ I Almindelighed antages der i saadanne Tilfælde ikke at foreligge offentlig Meddelelse, U. f. R. 1898. 786, 1907. 688, 1915. 347, 1946. 58 (60, 61); men hvor Medlemskredsen er meget stor, U. f. R. 1906. 699 (Dansk Skræderforbund), 1915. 28 (Dansk Tømrerforbund), 1916. 543 (Danmarks Smedemesterforeninger), 1921. 616 (Dansk Postforbund), eller Meddelelsen har fundet Sted ud over

Medlemskredsen, U. f. R. 1909. 777, anses Meddelelserne for offentlige.

⁷⁶ U. f. R. 1939. 170.

⁷⁷ U. f. R. 1892. 1015 (Forlovelse), 1900. 349 (forestaaende Bryllup), 1905 B 59 H (»N. N., den raske Yachtmænd, som belaver sig paa at blive Eneherre i vor mest udmærkede Ben-Kunstnerindes rosensmykkede Boudoir«), 1906. 73 (»Fru N. N., der for Tiden har en Pengeafpresningssag verserende mod sin tidligere private Detektiv, rejste i Gaar til det sydlige Udland paa ubestemt Tid«), derimod Frifindelse i U. f. R. 1904. 450 (offentlig Meddelelse om en bestemt Persons Tilstedeværelse ved en offentlig Brydekamp).

⁷⁸ U. f. R. 1892. 907, 1894. 154, cfr. derimod 1890. 497.

⁷⁹ U. f. R. 1894. 780, 1896. 239, 1898. 282, 1909. 66.

⁸⁰ U. f. R. 1909. 492.

⁸¹ U. f. R. 1906. 336.

⁸² U. f. R. 1908. 851.

⁸³ U. f. R. 1909. 815.

⁸⁴ U. f. R. 1908. 262.

⁸⁵ U. f. R. 1894. 780, 1896. 239, 1898. 282, 1909. 66.

⁸⁶ Straffelovskommentar 600.

⁸⁷ U. f. R. 1878. 1149 (Studerforeningen), 1885. 1170 (Journalistforeningen i København), 1886. 318 (den konservative Klub), 1889. 525, 1890. 288 (Afstemningsresultater og økonomiske Beslutninger i Venstreforening) — Dissens—, 1891. 156, 198 (Smørekseksportforening).

⁸⁸ U. f. R. 1891. 931.

⁸⁹ L. 536 ⁴/₁₀ 1919 § 5. B. 2 jfr. tidligere L. 81 ¹²/₄ 1910 § 5 Nr. 7.

⁹⁰ C. Ussing i U. f. R. 1910 B 273, H. Ussing, Erstatningsret 47, Straffelovskommentar 601. Derimod er det retsstridigt offentlig at opfordre Personer uden for den blokerende Organisation til at deltage i Boykotningen.

⁹¹ H. Ussing, Erstatningsret 46—47, Straffelovskommentar 600.

⁹² U. f. R. 1900. 609, 1907. 206, 1909. 777, 1915. 28.

⁹³ U. f. R. 1910. 675 H, 1911. 614, 1920. 803, 1925. 551 H med Note 1, 1928. 375, Juristen 1947. 88.

⁹⁴ Juristen 1947. 88, 91.

⁹⁵ Straffelovskommentar 600.

⁹⁶ Strfl. § 263 Stk. 1 Nr. 3 og 4 tilsammentaget — i Modsætning til den tidligere Straffelov ¹⁰/₂ 1866 § 220, der kun medtog offentlige Meddelelser om »personlige og huslige Forhold«.

⁹⁷ Straffelovskommentar 86.

⁹⁸ Straffelovskommentar 87.

⁹⁹ Straffelovskommentar 86.

- ¹⁰⁰ U. f. R. 1893. 293.
¹⁰¹ U. f. R. 1891. 156.
¹⁰² U. f. R. 1891. 931.
¹⁰³ Straffelovskommentar 608.
¹⁰⁴ Straffelovskommentar 609, 617. U. f. R. 1939. 150: En Sig-
telse i Omtale mod en 5½ Aar gammel Dreng for Uterlighed
fandtes strafbar, idet den var egnet til at nedsætte ham i andres
Omdømme baade nu og i Fremtiden.
¹⁰⁵ Straffelovskommentar 609, 616.
¹⁰⁶ U. f. R. 1868. 338 H, 1891. 835.
¹⁰⁷ U. f. R. 1886. 861 H, 1920. 221 H.
¹⁰⁸ U. f. R. 1889. 369 H.
¹⁰⁹ Saaledes Fornærmelser mod Københavns Politi paatalt af
Politidirektøren, U. f. R. 1878. 68 H, mod Justitsadministrationen
af Justitsministeren, U. f. R. 1886. 950 H, mod Sorø Akademis Ele-
ver af Akademiets Rektor, U. f. R. 1897. 779 H, mod Statsbanerne
af Generaldirektøren, U. f. R. 1900. 573 H.
¹¹⁰ U. f. R. 1899. 988, 1923. 566, 1934. 124 H. Straffelovskom-
mentar 609—610, 616—617.
¹¹¹ U. f. R. 1894. 503, 1902. 548.
¹¹² Strfl. § 26 Stk. 2, Straffelovskommentar 610, 641—642.
¹¹³ Strfl. § 274 Stk. 2.
¹¹⁴ Strfl. §§ 26 Stk. 2, 29 Stk. 1 Pkt. 4.
¹¹⁵ U. f. R. 1918. 292: Et af en Fiskehandler om en Fisker i 2
andres Paahør brugt Udtryk: »Ham med Vingen«, hvilket sigtede
til en Deformitet i Fiskerens ene Haand, fandtes at indeholde en
for Fiskeren fornærmelig, strafbar Ringegtsytring.
¹¹⁶ U. f. R. 1920. 3: En Udtalelse om, at en Person led af Syfilis,
ansaas for ærekrænkende som indeholdende en Beskyldning mod
Paagældende for at have paadraget sig Sygdommen ved utugtigt
Forhold. U. 1944 286 H: Under Skænderi udtalt til en Mand, at
hans Hustru havde været »Ludder i Nyhavn«, Hæftestraf idømt.
¹¹⁷ U. 1881. 111 H (»klart og utvetydigt Grundlovsbrud«, Fri-
findelse), 1884. 221 H (»Løftebrud«, Frifindelse), men derimod
1888. 398 H (»bevidst Grundlovsbrud«, Domfældelse).
¹¹⁸ U. f. R. 1889. 377 H.
¹¹⁹ U. f. R. 1893. 298.
¹²⁰ Straffelovskommentar 611.
¹²¹ U. f. R. 1910. 917, 1937. 420.
¹²² Nemlig §§ 267 a—271, 273 og tildels 275.
¹²³ Straffelovskommentar 613.
¹²⁴ Straffelovskommentar 612.
¹²⁵ Saaledes f. Eks. U. f. R. 1949. 25 H, 1934. 590.

- ¹²⁶ Straffelovskommentar 614, jfr. nærmere nedenfor 71, 74, 76, 77.
- ¹²⁷ Jfr. f. Eks. U. f. R. 1899. 437 og nedenfor 82.
- ¹²⁸ Straffelovskommentar 631.
- ¹²⁹ Straffelovskommentar 617—618.
- ¹³⁰ Straffelovskommentar 615.
- ¹³¹ Strfl. § 19.
- ¹³² U. f. R. 1891. 1167.
- ¹³³ Straffelovskommentar 619.
- ¹³⁴ Straffelovskommentar 618, 633.
- ¹³⁵ F. Eks. U. f. R. 1916. 338, 669 H, 1947. 31 H cfr. 1941. 40 H.
- ¹³⁶ Straffelovskommentar 618.
- ¹³⁷ U. f. R. 1946. 463.
- ¹³⁸ F. Eks. U. f. R. 1910. 602, 1923. 917, 1938. 576.
- ¹³⁹ U. f. R. 1938. 576, se 583 og Underretsdommen 580, 581.
- ¹⁴⁰ U. f. R. 1882. 1022 (»uforsvarlig Person« som Betegnelse for paagældendes Uskikkethed som Rigsdagsmand), 1885. 256 (»Uduelse« og »Frækhed«).
- ¹⁴¹ U. f. R. 1910. 602, 1920. 223 H, 241 H, 1927. 329 H.
- ¹⁴² Straffelovskommentar 611—612.
- ¹⁴³ U. f. R. 1940. 630 H.
- ¹⁴⁴ Nyt Juridisk Aktiv 1814 Side 186 ff, jfr. herved Straffelovskommentar 627—628.
- ¹⁴⁵ Straffelovskommentar 628—629 med Henvisninger 629 til den kriminalistiske Drøftelse.
- ¹⁴⁶ Straffelovskommentar 613.
- ¹⁴⁷ Straffelovskommentar 613, 636.
- ¹⁴⁸ U. f. R. 1946. 58, H.
- ¹⁴⁹ Bekendtgørelse 80 ³¹/₃ 1937 § 12 Stk. 2.
- ¹⁵⁰ F. Eks. U. f. R. 1928. 374.
- ¹⁵¹ U. f. R. 1905. 712.
- ¹⁵² U. f. R. 1909. 221.
- ¹⁵³ U. f. R. 1911. 738 H.
- ¹⁵⁴ Se §ens Stk. 2 i Slutningen.
- ¹⁵⁵ Jfr. Strfl. § 141.
- ¹⁵⁶ U. f. R. 1926. 821. Udtalelsen blev dog misbilliget ved Domsmen.
- ¹⁵⁷ U. f. R. 1907. 967.
- ¹⁵⁸ U. f. R. 1897. 1028.
- ¹⁵⁹ U. f. R. 1902 B. 291, H.
- ¹⁶⁰ U. f. R. 1908. 253.
- ¹⁶¹ U. f. R. 1929. 957.
- ¹⁶² U. f. R. 1913. 624.
- ¹⁶³ U. f. R. 1918. 743 H.

- ¹⁶⁴ U. f. R. 1912. 478, 1913. 618, 1926. 311.
- ¹⁶⁵ U. f. R. 1905 B. 1 H, 1908. 868, 1910. 903, 1911. 796, 1914. 405 H, 1918. 696 H.
- ¹⁶⁶ Straffelovskommentar 638.
- ¹⁶⁷ Strfl. § 107.
- ¹⁶⁸ Straffelovskommentar 354.
- ¹⁶⁹ Strfl. § 114.
- ¹⁷⁰ Straffelovskommentar 359, Poul Andersen, Statsforfatningsret I 342.
- ¹⁷¹ Straffelovskommentar 638—640.
- ¹⁷² Strfl. § 269 Stk. 2.
- ¹⁷³ Strfl. § 269 Stk. 1.
- ¹⁷⁴ Straffelovskommentar 639, 640.
- ¹⁷⁵ Straffelovskommentar 639.
- ¹⁷⁶ Straffelovskommentar 640—641. Se som Eksempel U. f. R. 1940. 630 H, der stadfæster Landsretsdommen.
- ¹⁷⁷ L. 127 ¹⁵/₄ 1930.
- ¹⁷⁸ Ussing, Erstatningsret 43.
- ¹⁷⁹ Ussing, Erstatningsret 206.
- ¹⁸⁰ U. f. R. 1940. 630 H.
- ¹⁸¹ Ussing, Erstatningsret 206.
- ¹⁸² Ikrafttrædelseslovens § 15 Stk. 3.
- ¹⁸³ Ikrafttrædelseslovens § 16.
- ¹⁸⁴ Straffelovskommentar 642.
- ¹⁸⁵ Strfl. § 275 a.
- ¹⁸⁶ Strfl. Kap. 12.
- ¹⁸⁷ Strfl. Kap. 13.
- ¹⁸⁸ Strfl. Kap. 14.
- ¹⁸⁹ Strfl. Kap. 15.
- ¹⁹⁰ Straffelovskommentar 347—349.
- ¹⁹¹ Strfl. §§ 98—101, 102 Stk. 1, 103 Stk. 1, 105, 106, 111—113 og 115.
- ¹⁹² Strfl. § 104 Nr. 1—2.
- ¹⁹³ Strfl. § 104 Nr. 3 jfr. Lov 149 ²/₈ 1914 § 1 Nr. 1.
- ¹⁹⁴ Strfl. § 108.
- ¹⁹⁵ Strfl. § 127, jfr. f. Eks. U. f. R. 1934. 643 (Eksemplarer af Bladet kastet ned i Gardehusarkasernen).
- ¹⁹⁶ Strfl. § 128.
- ¹⁹⁷ Strfl. § 129, jfr. f. Eks. U. f. R. 1940. 587 (Grundlovsfolkeafstemning) og 1934. 719 H (fortroligt Møde i Statsministeriet).
- ¹⁹⁸ Strfl. § 136 jfr. Lov 87 ¹⁵/₃ 1939.
- ¹⁹⁹ Strfl. § 234 Stk. 1 Nr. 2 og Stk. 2—3.

²⁰⁰ Straffelovskommentar 533—534 og Krabbe 98—99, modsat Retspraksis efter den ældre Presselov (U. f. R. 1938. 470 H).

²⁰¹ Krabbe 120.

²⁰² Strfl. § 235 Stk. 1.

²⁰³ D. v. s. autoriseret efter §ens Stk. 2, saaledes fra Apoteker eller andre godkendte Udsalgssteder.

²⁰⁴ Strfl. § 243.

²⁰⁵ Strfl. §§ 187—190.

²⁰⁶ Strfl. § 189.

²⁰⁷ Strfl. § 296 Stk. 1 Nr. 1.

²⁰⁸ Strfl. § 296 Stk. 1 Nr. 2 (Forsæt) jfr. Stk. 2 (grov Uagtsomhed).

²⁰⁹ Strfl. § 297.

²¹⁰ Om Reklame i Strid med Apotekerlovens (Lov 107 ^{31/3} 1932) § 33 se f. Eks. U. f. R. 1936. 455, 1937. 769 H, 1938. 835, 1940. 532.

²¹¹ Ussing, Erstatningsret §§ 5 og 6, Jul. Lassen, Haandbog i Obligationsretten, Almindelig Del, 1917—20, Side 255—258 med Note 21.

²¹² Lov 178 ^{16/5} 1934, se Lovens §§ 1—3. Foruden Presseindsamlinger omhandler Loven Opfordringer pr. Brev, gennem Henstilling af Bøsser i Butikker, politiske Partiers Indsamlinger, Kirkekollekter m. m.

²¹³ U. f. R. 1948. 299.

²¹⁴ Straffelovskommentar 614.

²¹⁵ Hurwitz 53.

²¹⁶ Se Förhandlingarna å det sjuttande nordiska juristmötet i Helsingfors 1937 (1938) 19—55.

²¹⁷ Stephan Hurwitz, Lovgivningens Stilling til Pressens Behandling af Retssager (Bilag I).

²¹⁸ Hurwitz 18.

²¹⁹ Saaledes dog Hurwitz 18—19.

²²⁰ Rpl. § 29 Stk. 1.

²²¹ Rpl. § 29 Stk. 6, jfr. § 219 Stk. 2.

²²² Rpl. § 31 Stk. 4, jfr. U. f. R. 1944. 527 H.

²²³ Hurwitz 75—76.

²²⁴ Rpl. § 31 Stk. 1.

²²⁵ Rpl. § 31 Stk. 2.

²²⁶ Rpl. § 29 Stk. 2.

²²⁷ Rpl. § 29 Stk. 3.

²²⁸ Rpl. § 455 Stk. 1.

²²⁹ Rpl. § 467 Stk. 1.

²³⁰ Rpl. § 29 Stk. 4.

- ²³¹ Rpl. § 214 Stk. 2, § 895 Stk. 3.
²³² Rpl. Kap. 74.
²³³ Rpl. § 810 Stk. 1.
²³⁴ Rpl. 456 o Stk. 1.
²³⁵ Rpl. § 214 Stk. 2, § 895 Stk. 3, jfr. Stk. 6 (Hæftestraf for Pressereferat).
²³⁶ Rpl. § 31 Stk. 1.
²³⁷ Hurwitz 23—24.
²³⁸ Rpl. § 30.
²³⁹ Retsplejelovskommentar 62—63, jfr. U. f. R. 1920. 840.
²⁴⁰ Rpl. § 417 »enhver over for hvem Beslutningen indeholder en Afgørelse«, jfr. § 441.
²⁴¹ Rpl. § 31 Stk. 3.
²⁴² Rpl. § 851 jfr. §§ 928 Stk. 1, 939, 965 Stk. 1, 965 a, 983.
²⁴³ Rpl. § 29.
²⁴⁴ Rpl. § 31 Stk. 3.
²⁴⁵ Rpl. § 810 Stk. 1.
²⁴⁶ Rpl. § 448.
²⁴⁷ Rpl. §§ 456 a og 456 q.
²⁴⁸ Rpl. § 455 Stk. 2.
²⁴⁹ Rpl. § 456 o Stk. 2.
²⁵⁰ Rpl. § 467 Stk. 2.
²⁵¹ Se nærmere Rpl. § 194 a jfr. Lov 196 ¹⁵/₅ 1939 § 1.
²⁵² Rpl. § 1017 a jfr. Lov 196 ¹⁵/₅ 1939.
²⁵³ Justitsministeriets Bekendtgørelse 233 ²⁴/₆ 1939.
²⁵⁴ Lov 112 ⁷/₄ 1936.
²⁵⁵ Se hertil f. Eks. Dawson 25—26, 30—31, 33—38 og paa Dansk Jesper Simonsen i U. f. R. 1921 B 29—32, Hurwitz 48—50.
²⁵⁶ Dawson 24.
²⁵⁷ Ovenfor Kap. II.
²⁵⁸ Law of Libel Amendment Act, 1888 (⁵¹/₅₂ Vict. c. 64) section I jfr. Newspaper Libel and Registration Act, 1881 (⁴⁴/₄₅ Vict. c. 60) section 1: "The word 'newspaper' shall mean any paper containing public news, intelligence, or occurrences, or any remarks or observations therein printed for sale, and published in England or Ireland periodically, or in parts or numbers at intervals not exceeding twenty-six days between the publication of any two such papers, parts, or numbers. Also any printed paper in order to be dispersed, and made public, weekly or oftener, or at intervals not exceeding twenty-six days, containing only or principally advertisements."
²⁵⁹ Dawson 33—35, 98—99, 103—104, Hurwitz 21 med Note 5, 27 med Note 7, 33, 35—36.

- ²⁶⁰ Dawson 37.
- ^{260a} Dawson 35—37, Hurwitz 63—67.
- ²⁶¹ Dawson 37, jfr. Hurwitz 64—66.
- ²⁶² Dawson 35, jfr. Hurwitz 66.
- ²⁶³ Dawson 36, jfr. for dansk Ret de af Hurwitz 64 Note 4 nævnte Domme om Bladoverskrifter i U. f. R. 1930. 672 («Million» bedrager», vedkommende frifundet for Bedrageri ved Nævninge» ting, mindre Bøde idømt Redaktøren), 1934. 590 (Overskriften m. m. indeholdt selvstændig Sigtelse for Bedrageri), 1936. 293 (lignende Sag), 1937 196 (Frifindelse af Redaktøren som værende i god Tro).
- ²⁶⁴ Dawson 37, Fraser 137, Gatley 308—309, jfr. Hurwitz 66 med Note 13.
- ²⁶⁵ Fraser 167.
- ²⁶⁶ Dawson 30.
- ²⁶⁷ Fransk Presselov af 1881 Art. 41: «Ne donneront lieu à aucune action en diffamation, injure ou outrage... le compte rendu fidèle, fait de bonne foi, des débats judiciaires...» Se her om Hurwitz 50.
- ²⁶⁸ Hurwitz 51.
- ²⁶⁹ Straffelovskommentar 614—615.
- ²⁷⁰ Hurwitz 53—54, hvorfra nedenstaaende Citat er hentet.
- ²⁷¹ Se herved ovenfor 46 ff, 69.
- ²⁷² Hurwitz 55 ff.
- ²⁷³ Hurwitz 56—57.
- ²⁷⁴ Hurwitz 66, 70—71.
- ²⁷⁵ Strfl. §§ 267 ff.
- ²⁷⁶ Strfl. § 263 Stk. 1 Nr. 3 og 4.
- ²⁷⁷ Hurwitz 60—62.
- ²⁷⁸ Straffelovskommentar 601.
- ²⁷⁹ Herimod Hurwitz 53.
- ²⁸⁰ Hurwitz 55—56.
- ²⁸¹ Hurwitz 56.
- ²⁸² Hurwitz 59. Se som Eksempel paa Artikler, der ikke dækkes af Ytringsprivilegiet, U. f. R. 1939. 688 H, 692 H (urigtigt Retsreferat).
- ²⁸³ Strfl. § 1 om den fuldstændige Lovsanalogi kan naturligvis ikke gælde her, hvor Talen er om Ansvarsfrihedsgrunde.
- ²⁸⁴ Parliamentary Papers Act 1840 (3/4 Vict. c. 9).
- ²⁸⁵ Wason v. Walter (1868), Law Reports 4 Queen's Bench 73.
- ²⁸⁶ Straffelovskommentar 615 anerkender Ansvarsfrihed for Rigsdagsreferater.
- ²⁸⁷ U. f. R. 1886. 315.

- ²⁸⁸ U. f. R. 1886. 950.
- ²⁸⁹ Law of Libel Amendment Act 1888 (⁵¹/₅₂ Vict. c. 64) section 4.
- ²⁹⁰ Law of Libel Amendment Act 1888 (⁵¹/₅₂ Vict. c. 64) section 4: "For the purpose of this section "public meeting" shall mean any meeting *bona fide* and lawfully held for a lawful purpose, and for the furtherance or discussion of any matter of public concern, whether the admission thereto be general or restricted."
- ²⁹¹ Dawson 43 jfr. 45—46, Fraser 113—116.
- ²⁹² Saaledes Dawson 40—41, Fraser 141—143 jfr. 144—146. Gatley 327 læser »og« i Stedet for »eller« og fastholder som den rette Fortolkning, at *baade* skal Indholdet af hele Referatet være af almen Betydning og Offentliggørelsen deraf til Nytte for Almenheden.
- ²⁹³ "... that nothing in this section shall be deemed or construed to ... protect the publication of any matter not of public concern and the publication of which is not for the public benefit."
- ²⁹⁴ Kelly v. O'Malley and others (1889) 6 Times Law Reports 62.
- ²⁹⁵ Ponsford v. Financial Times Ltd. (1900) 16 Times Law Reports 248. Afgørelsen er formentlig tvivlsom, Dawson 41.
- ²⁹⁶ Venables v. Pitt (1888) 5 Times Law Reports 85.
- ²⁹⁷ Sharman v. Merritt and Hatcher Ltd. (1916) 32 Times Law Reports 360.
- ²⁹⁸ U. f. R. 1886. 315.
- ²⁹⁹ Vinding Kruse i U. f. R. 1928 B 121 ff, 139.
- ³⁰⁰ U. f. R. 1889. 375, 376, 377, 380 (alle om samme Udtalelser).
- ³⁰¹ U. f. R. 1934. 1130.
- ³⁰² Straffelovskommentar 614—615.
- ³⁰³ Hurwitz 53.
- ³⁰⁴ Hurwitz 84.
- ³⁰⁵ Gatley 102, Dawson 20.
- ³⁰⁶ Ovenfor 38, 60.
- ³⁰⁷ U. f. R. 1899. 457.
- ³⁰⁸ Se herom nærmere Hurwitz 79—98.
- ³⁰⁹ Hurwitz 88—90.
- ³¹⁰ Ovenfor 46 ff., 75 ff. om Ordene: »Berettiget Varetagelse af aabenbar Almeninteresse«.
- ³¹¹ Straffelovskommentar 614, Goos Strafferettens specielle Del I (Optryk 1916) 58. Andet og mere ligger formentlig ikke i Præmisserne til den af Hurwitz 88 Note 13 fremhævede Vestre Landsrets Dom i U. f. R. 1936. 294, der udtaler, at et blot Referat af det for Politiet foreliggende, herunder den injurieredes egen Frem-

stilling af, hvorledes Forholdene laa, ikke rummede nogen Overtrædelse af Ytringsfrihedens Grænser, paa tilsvarende Maade som f. Eks. U. f. R. 1908. 868 udtaler, at et Blads Omtale af nogle grundløse Klager til Justitsministeriet over en kongevalgt Landstingsmand ikke fandtes at være nogen Overtrædelse af Ytringsfrihedens Grænser, da Klagerne for Størstedelens Vedkommende virkelig af navngivne Personer havde været indsendt til Justitsministeriet.

³¹² "...the matter complained of is of public concern, or the publication thereof is for the public benefit."

³¹³ Dawson 29—30.

³¹⁴ Se herved Hurwitz 94—97, Retsplejelovskommentar 1311 og U. f. R. 1936. 293 H, 1937. 1107.

³¹⁵ Jfr. Ernest Hartwig i Juristen 1936. 273—276, Hurwitz 80, 83—84.

³¹⁶ Se om engelsk Rets Regler om »Contempt of court« Oswald's Contempt of Court, Dawson 87—106, Hurwitz 100—109.

³¹⁷ Jfr. herved Hurwitz 105—107.

³¹⁸ Hurwitz 108.

³¹⁹ Hurwitz 107.

³²⁰ Dawson 90.

³²¹ Dawson 88—89.

³²² Saaledes for engelsk Ret Dawson 89—90.

³²³ Dawson 91 f, Hurwitz 105.

³²⁴ Fraser 104—116, Gatley 331—367, Dawson 44—53.

³²⁵ Se om dansk Rets almindelige Stilling hertil ovenfor 34 ff.

³²⁶ Ovenfor 71, 77.

³²⁷ Ovenfor 76 f.

³²⁸ Se om Kritik og Kommentar efter Retssagens Afslutning Hurwitz 114—118, der i alt væsentligt henviser til den almindelige Injurielovgivnings Regler.

³²⁹ U. f. R. 1949. 1132: Redaktøren af et Dagblad, der havde bragt en Meddelelse om, hvorledes Resultatet af Afstemningen om et af Forligsmanden stillet Mæglingsforslag kunde forventes at falde ud, blev herfor anset med Bødestraf.

³³⁰ Hurwitz 55.

³³¹ Hurwitz 61.

³³² Straffelovskommentar 404—405.

³³³ Straffelovskommentar 597, 601—602.

³³⁴ Rpl. § 136.

³³⁵ Lov om Udøvelse af Lægegerning 72 ¹⁴/₃ 1934 § 9.

³³⁶ Lov om Apotekervæsenet 107 ³¹/₃ 1932 § 17.

³³⁷ Lovbek. om Jordemodervæsenet 175 ²⁹/₃ 1939 § 6.

- ³³⁸ Lov 112 ⁷/₄ 1936, der traadte i Kraft den 1. Juli 1937.
³³⁹ Rigsdagstidende 1935/36 Till. B Spalte 1316.
³⁴⁰ Se om Rpl. § 1016 a Justitsministeriets Cirkulære 133 ³¹/₇ 1937 og Hurwitz 110—111.
³⁴¹ Forfl. § 1.
³⁴² Forfl. § 2 c.
³⁴³ Forfl. § 2 b.
³⁴⁴ Forfl. § 2 a.
³⁴⁵ Lund 61.
³⁴⁶ Lund 31, 61.
³⁴⁷ Forfl. § 3.
³⁴⁸ Lund 66.
³⁴⁹ Forfl. § 6.
³⁵⁰ Forfl. § 4.
³⁵¹ Forfl. § 5.
³⁵² Forfl. § 24.
³⁵³ Lund 166.
³⁵⁴ Lund, Billedkunsten 2.
³⁵⁵ Lund 167—169.
³⁵⁶ Lund, Billedkunsten 291 ff.
³⁵⁷ Forfl. § 24 »sit originale Kunstværk«, jfr. herved ogsaa § 30 Stk. 2.
³⁵⁸ Forfl. § 13: »naar Bearbejdelsen ikke er af saadan Beskaffenhed, at et væsentligt nyt og selvstændigt Værk herved er frembragt«.
³⁵⁹ Lund 37—38.
³⁶⁰ U. f. R. 1906. 896.
³⁶¹ U. f. R. 1918. 839, 1933. 713 H.
³⁶² Forfl. § 2 c.
³⁶³ Lund 36—37, Vinding Kruse i U. f. R. 1933 B 285—290.
³⁶⁴ U. f. R. 1932. 211 jfr. iøvrigt Lund 38—39 om andre Grænsetilfælde.
³⁶⁵ Lund 66.
³⁶⁶ Se herom nærmere Lund 166—167 og i Billedkunsten 104—111.
³⁶⁷ Ifr. herved nærmere Lund 34—35.
³⁶⁸ Donoghue v. Allied Newspapers Ltd. (1938), Chancery division 100.
³⁶⁹ Chilton v. Progress Printing Co. (1895) 2 Chancery division 29.
³⁷⁰ Forfl. § 1.
³⁷¹ Lund 39—40.

³⁷² Patentlov 69 ¹³/₄ 1894 jfr. Lovbekendtgørelse 192 ¹/₈ 1936 med senere Ændringer.

³⁷³ Lund 32—33.

³⁷⁴ Forfl. § 1 c—e.

³⁷⁵ Se ogsaa den af Lund 32 nævnte Dom i U. f. R. 1919. 40.

³⁷⁶ Forfl. § 13.

³⁷⁷ Forfl. §§ 8, 14 og 15.

³⁷⁸ Forfl. § 30 Stk. 2.

³⁷⁹ Vinding Kruse 488—490, Lund 122—125.

³⁸⁰ Forfl. §§ 21 og 33.

³⁸¹ Forfl. § 22, der i Forbindelse med § 23 indeholder nogle Særregler.

³⁸² Forfl. § 9 Stk. 1—2 jfr. § 27.

³⁸³ Forfl. § 9 Stk. 6—13 jfr. § 27 Stk. 5.

³⁸⁴ Forfl. § 9 Stk. 4 jfr. § 27 Stk. 7.

³⁸⁵ Lund 101—104, Jacobsen 119 ff, 123—149.

³⁸⁶ Forfl. § 9 Stk. 5 jfr. § 27 Stk. 8.

³⁸⁷ Copyright Act 1911 section 5 (1) (b).

³⁸⁸ Jacobsen 15, Lund, Billedkunsten 249—251.

³⁸⁹ U. f. R. 1923. 223, 1925. 206, 1936. 1124.

³⁹⁰ U. f. R. 1923, 223, 1925. 206.

³⁹¹ U. f. R. 1936. 1124.

³⁹² U. f. R. 1932. 1139.

³⁹³ Forfl. § 15.

³⁹⁴ Forfl. § 3 Stk. 2.

³⁹⁵ U. f. R. 1932. 1141.

³⁹⁶ Forfl. § 16.

³⁹⁷ Forfl. §§ 17—19.

³⁹⁸ Forfl. § 32.

³⁹⁹ Lund 146—147.

⁴⁰⁰ Forfl. § 35.

⁴⁰¹ Lund 158—159, 205, Billedkunsten 271—272, Jacobsen 312—313.

⁴⁰² Lund 203—204, 205—207.

⁴⁰³ Grundtvig—Glahn 233—234.

⁴⁰⁴ Grundtvig—Glahn 234.

⁴⁰⁵ F. Eks. U. f. R. 1889. 693 H jfr. 1887. 1077 (et krigsministerielt Gymnastikreglement), 1923. 925 (saakaldt »Skattebog« indeholdende Fortegnelse over kommunale Skatteydere og de dem til Kommunen paalignede Skattebeløb paa Grundlag af de til offentligt Eftersyn fremlagte Skattelister).

⁴⁰⁶ U. f. R. 1891. 815.

- ⁴⁰⁷ U. f. R. 1908. 529 (forsikringsfagligt Møde uden for Reglen).
- ⁴⁰⁸ Lund 93, Jacobsen 193.
- ⁴⁰⁹ Lund 94.
- ⁴¹⁰ Lund 93—94, Jacobsen 193.
- ⁴¹¹ Jacobsen 194, jfr. Lund 125—127 (Begrænsning til »Referater af anmeldelsesagtig Karakter«).
- ⁴¹² Lund 134.
- ⁴¹³ U. f. R. 1896. 710 H (Samling af dansk Poesi fra det 19. Aarshundrede), 1911. 98, 1912. 57, 1915. 964 (Visetekster og Melodier), 1935. 180 (historisk-topografisk Stof) samt Lund 129—130 om Misbrug af Forfl. § 14.
- ⁴¹⁴ U. f. R. 1936. 707 H.
- ⁴¹⁵ 179 med Note 3.
- ⁴¹⁶ Jfr. herved Lund 129—130 og Billedkunsten 207 om, at Misbrug af de i Forfl. § 14 nævnte Beføjelser ikke maa finde Sted.
- ⁴¹⁷ Jfr. Grundtvig—Glahn 55—56, Lund 37—38, Vinding Kruse 490—493, Jacobsen 58, U. f. R. 1913. 331 (beskrivende Tekst til Maskinafbildninger i et Katalog ubeskyttet), 1943. 1029 (Abonnentfortegnelse i en Telefonnøgle ubeskyttet som værende almindelig tilgængeligt Stof).
- ⁴¹⁸ Vinding Kruse 471—472.
- ⁴¹⁹ Grundtvig—Glahn 161, Lund 144, Jacobsen 191.
- ⁴²⁰ Jacobsen 190.
- ⁴²¹ Grundtvig—Glahn 159.
- ⁴²² U. f. R. 1932. 1139, 1141, 1936. 707 H.
- ⁴²³ Forfl. § 20.
- ⁴²⁴ U. f. R. 1899. 391, 1904 A 751, 1932. 1139 og 1141.
- ⁴²⁵ Jacobsen 191—192, Lund 145.
- ⁴²⁶ Jacobsen 192, Lund 188.
- ⁴²⁷ U. f. R. 1907. 417.
- ⁴²⁸ U. f. R. 1908. 518.
- ⁴²⁹ U. f. R. 1915. 1009.
- ⁴³⁰ U. f. R. 1915. 57.
- ⁴³¹ D. v. s. nu Forfl. § 31 Stk. 2.
- ⁴³² U. f. R. 1938. 338.
- ⁴³³ Lund, Billedkunsten 212—213.
- ⁴³⁴ Jacobsen 98—100, derimod Vinding Kruse 502—503.
- ⁴³⁵ Tidligere Lov ²⁴/₃ 1865 om Eftergørelse af Fotografier m. m., nu Lov 131 ¹³/₅ 1911 om Eneret til fotografiske Arbejder.
- ⁴³⁶ U. f. R. 1895. 391.
- ⁴³⁷ Lund, Billedkunsten 298.
- ⁴³⁸ Lund, Billedkunsten 294.

- ⁴³⁹ Lund, Billedkunsten 296.
- ⁴⁴⁰ Lund, Billedkunsten 297.
- ⁴⁴¹ Lund, Billedkunsten 296.
- ⁴⁴² Saaledes dog Glahn, Lov om Forfatter- og Kunstnerret af 1. April 1912 m. m., 51.
- ⁴⁴³ Lund, Billedkunsten 300.
- ⁴⁴⁴ Lund 181—182, Billedkunsten 303—310, Vinding Kruse, Ejendomsretten 503, Hurwitz 73 Note 8, Jacobsen 97—98, Carl Ricard i Juristen 1947. 205—224, Juridisk Forenings Aarbog 1946—47. 39—41, Borum, Personretten 10, Alf Ross i Tidsskrift for Retsvidenskab 1932. 317—319.
- ⁴⁴⁵ Forfl. § 27 Stk. 2 Pkt. 2 og Stk. 3.
- ⁴⁴⁶ U. f. R. 1896. 1088.
- ⁴⁴⁷ Lund, Billedkunsten 310.
- ⁴⁴⁸ Jacobsen 97—98.
- ⁴⁴⁹ Lund, Billedkunsten 309.
- ⁴⁵⁰ Lund, Billedkunsten 310. Herimod formentlig Ricard 212.
- ⁴⁵¹ Saaledes Lund 181—182, Billedkunsten 304.
- ⁴⁵² U. f. R. 1909. 736.
- ⁴⁵³ Jacobsen 98.
- ⁴⁵⁴ Lund, Billedkunsten 309.
- ⁴⁵⁵ Jacobsen 98.
- ⁴⁵⁶ Jacobsen 98.
- ⁴⁵⁷ U. f. R. 1909. 736 Noten, Ussing, Erstatningsret 37.
- ⁴⁵⁸ U. f. R. 1916. 729.
- ⁴⁵⁹ Ejendomsretten 503.
- ⁴⁶⁰ Ophavsretten 97—98.
- ⁴⁶¹ Lund 181—182 jfr. Billedkunsten 304, men dog 310.
- ⁴⁶² Hurwitz 73 Note 8.
- ⁴⁶³ Ricard 215—222, 212 f.
- ⁴⁶⁴ Ricard 222—223 jfr. U. f. R. 1944. 608.
- ⁴⁶⁵ Se det hos Ricard 208 i Noten nævnte, af Th. Thorsteinsson i Juristen 1948. 1—9 nærmere omtalte engelske Retstilfælde fra et fashionabelt Bryllup, hvor Brudgommen slog Pressefotografen i Gulvet og ødelagde hans Kamera, men dog fandt fuld Forstaaelse for sin Optræden hos Domstolen, hvorimod Pressefotografens Opførsel stemples som "cowardly and ungentlemanlike".
- ⁴⁶⁶ U. f. R. 1869. 545.
- ⁴⁶⁷ U. f. R. 1926. 1003.
- ⁴⁶⁸ Lund 169, Billedkunsten 78—79, imod Dommen Vinding Kruse 504 omend tvivlende.
- ⁴⁶⁹ Jfr. Noten U. f. R. 1926. 1003.
- ⁴⁷⁰ U. f. R. 1943. 431.

- ⁴⁷¹ U. f. R. 1943. 1063 H.
- ⁴⁷² Vinding Kruse 504 jfr. Axel H. Pedersen, Programmers Retsbeskyttelse i Juristen 1943. 358—363.
- ⁴⁷³ Jfr. Axel H. Pedersen anførte Sted 363 om en norsk Højesteretsdom af 1940 om Norsk Rikskringkastnings Programblad, der ikke ansaas beskyttet over for Pressegivningelse.
- ⁴⁷⁴ Herunder Oversætteren.
- ⁴⁷⁵ Herunder Avisredaktøren, Tidsskriftsredaktøren og Haandsbogsredaktøren.
- ⁴⁷⁶ Herunder Kommissionshandleren.
- ⁴⁷⁷ Ifølge Prl. 1851 § 1 skulde Bogtrykkerens Navn og Trykkestedet være anført paa ethvert Skrift, som udleveredes fra et Trykkeri her i Riget, og ved Lov om Bestemmelser mod uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse 98 ^{29/3} 1924 § 14, jfr. Bekendtgørelse 31 ^{2/2} 1925, indførtes Kravet om Angivelse af Trykkested for Skrifter, derunder Kataloger, trykt paa Dansk i Udlandet, naar de i Detailsalg sælges eller udbydes til Salg.
- ⁴⁷⁸ Juridisk Ugeskrift 1854. 302.
- ⁴⁷⁹ Troels G. Jørgensen i Nordisk Tidsskrift for Strafferet 1928. 227, Krabbe Presseret 93.
- ⁴⁸⁰ Krabbe 34—35, Rigsdagstidende 1937—38 Till. A Sp. 4309.
- ⁴⁸¹ U. f. R. 1949. 687.
- ⁴⁸² U. f. R. 1949. 687.
- ⁴⁸³ Straffelovskommentar 125—126 jfr. 75—78.
- ⁴⁸⁴ Krabbe 87.
- ⁴⁸⁵ Frost 105, jfr. Domme i U. f. R. 1947. 267 H, 1946. 1022, 1298, 1943. 819 H.
- ⁴⁸⁶ Krabbe 71—72, 88.
- ⁴⁸⁷ U. f. R. 1894. 25 H, Goos 105.
- ⁴⁸⁸ Krabbe 36.
- ⁴⁸⁹ Krabbe 37.
- ⁴⁹⁰ Frost 101, jfr. herved U. f. R. 1939. 692 H (Redaktør Jordan).
- ⁴⁹¹ Krabbe 44, hvorefter Hæftestraf for forsætlig Undladelse af Redaktørangivelse er udelukket over for Udgiveren.
- ⁴⁹² Krabbe 92, 98 jfr. dog 42.
- ⁴⁹³ U. f. R. 1939. 407.
- ⁴⁹⁴ I et Tilfælde, hvor en navngiven Artikel var forfattet og afsendt til Bladet før Lov 388 ^{22/7} 1940 traadte i Kraft, men indrykket efter Lovens Ikrafttræden, fandtes Forfatteren — som gennem Aviserne fik Kendskab til Loven, der forbød Meddelelser, som var egnede til at skade Landets Interesser i Forhold til Udlandet — ansvarlig til Straf for Overtrædelse af nævnte Lov i H. t. Pri. § 6 Stk. 4.

⁴⁹⁵ Jfr. nærmere Strfl. §§ 16 og 17, Lov 277 ^{30/a} 1922 om Umyndighed og Værgemaal §§ 63—64.

⁴⁹⁶ Prl. § 6 Stk. 3 Pkt. 2, § 6 Stk. 7 Pkt. 3.

⁴⁹⁷ U. f. R. 1920. 153 H, 1923. 64 H, Goos 108—111, Krabbe 99—100.

⁴⁹⁸ U. f. R. 1901. 122 (»Politibetjent Nr. 617« tilstrækkeligt).

⁴⁹⁹ U. f. R. 1888. 262, 1892. 259 H (»Urbanus«), 1947. 267 H. (Mærket »Vbg.« fandtes ikke at være Navngivelse, men Ansvar paalagdes efter Prl. § 7 eller dens Analogi).

⁵⁰⁰ U. f. R. 1888. 262.

⁵⁰¹ U. f. R. 1910. 1018

⁵⁰² U. f. R. 1881. 695 (Annoncøren ubekendt), 1920. 150 H (Forfatteren til en antimilitaristisk Artikel i et socialistisk Blad ubekendt).

⁵⁰³ U. f. R. 1876. 102 H, 1888. 520, 1889. 242, 1898. 558 cfr. derimod U. f. R. 1868. 778 (»Udgivet af en Forening« utilstrækkeligt).

⁵⁰⁴ U. f. R. 1937. 571.

⁵⁰⁵ U. f. R. 1949. 687 (»De samvirkende Lejerforeninger gør opmærksom paa . . .«). Se til det anførte Goos 111—113, Krabbe 101—102. En af Forfatteren tilsigtet, kun ved en Fejltagelse ikke stedsfunden Navngivelse maa dog ved hurtig Berigtigelse kunne forestages af Redaktøren uden Forfatterens Medvirken, saaledes at Redaktøren derved frigøres, U. f. R. 1894. 25 H, jfr. nærmere Goos 108, Krabbe 102.

⁵⁰⁶ U. f. R. 1934. 590.

^{506a} Jfr. herved Krabbe 95—96, 127—128.

⁵⁰⁷ Krabbe 108—110.

⁵⁰⁸ Se herved om Erstatningsansvaret særlig Prl. § 6 Stk. 7 Pkt. 3.

⁵⁰⁹ Frost 103—104.

⁵¹⁰ Krabbe 103, 108.

⁵¹¹ Krabbe 103, 93, jfr. ovenfor 123, 130.

⁵¹² Goos 126—128 jfr. Goos, Strafferettens almindelige Del II 315 ff, Torp Strafferettens almindelige Del 472—474, Krabbe 92—94, 108, jfr. f. Eks. ogsaa U. f. R. 1939. 692 H (Jordan—Hendilsagen).

⁵¹³ Ovenfor 123 om Dommen i Juridisk Ugeskrift 1854. 302.

⁵¹⁴ Straffelovens §§ 15—18, Myndighedslovens §§ 63—64.

⁵¹⁵ Krabbe 94—96.

⁵¹⁶ Straffelovens §§ 15—18, Myndighedslovens §§ 63—64.

⁵¹⁷ Myndighedslovens § 64.

- ⁵¹⁸ Se til de anførte Tilfælde Prl. § 6 Stk. 2 Pkt. 2 jfr. Stk. 7 Pkt. 3.
- ⁵¹⁹ Krabbe 96—97; Tilfælde 4 nævnes ikke af Frost 102—103.
- ⁵²⁰ Krabbe 97—98.
- ⁵²¹ Krabbe 100—101.
- ⁵²² Prl. § 12 Stk. 3.
- ⁵²³ Krabbe 125.
- ⁵²⁴ Krabbe 110—111, 125.
- ⁵²⁵ Krabbe 111—112.
- ⁵²⁶ Goos 88—90, 131—132, Krabbe 39 ff, 64—65, 91, 124—125, 126.
- ⁵²⁷ U. f. R. 1939. 407.
- ⁵²⁸ Frost 114—116, Krabbe 117—118.
- ⁵²⁹ Frost 115 Note 33, Krabbe 126.
- ⁵³⁰ Krabbe 74—75.
- ⁵³¹ Eek 100—108.
- ⁵³² Krabbe 75.
- ⁵³³ Krabbe 84, 86, 91.
- ⁵³⁴ Eek 53—60, 95—96, 96—97.
- ⁵³⁵ U. f. R. 1881. 84 H.
- ⁵³⁶ Se saaledes U. f. R. 1920. 150 H.
- ⁵³⁷ Krabbe 65, 66, 80—81.
- ⁵³⁸ Krabbe 77—78, ovenfor 88.
- ⁵³⁹ Ovenfor 55, jfr. Straffelovskommentar 378.
- ⁵⁴⁰ Ovenfor 88.
- ⁵⁴¹ U. f. R. 1944. 527 H.
- ⁵⁴² U. f. R. 1899. 391, 1904. 751, 1932. 1139, 1141, Juristen 1937. 125.
- ⁵⁴³ U. f. R. 1941. 574.
- ⁵⁴⁴ Ovenfor 58 og Note 210.
- ⁵⁴⁵ Saaledes Krabbe 106.
- ⁵⁴⁶ Se herved U. f. R. 1936 B 102—104 (Krabbe og Hurwitz), 109—114 (Alf Ross), 149—153 (Hurwitz og Krabbe) og 173—178 (Troels G. Jørgensen), Krabbe 73 ff, 76—77, 78—81, jfr. Hurwitz i U. f. R. 1939 B 155—156.
- ⁵⁴⁷ Se herom 142—144.
- ⁵⁴⁸ Presseret 73—81, 91, 104.
- ⁵⁴⁹ Se Eek 93—96.
- ⁵⁵⁰ Krabbe 104.
- ⁵⁵¹ Nytt juridisk arkiv 1934. 7.
- ⁵⁵² Krabbe 104—105.
- ⁵⁵³ Se om Spørgsmaalet Krabbe 112—114.
- ⁵⁵⁴ Ovenfor 52.

⁵⁵⁵ Krabbe 126, jfr 76, 106—107. Jfr. herved Rigsadvokatens Cir-
kulære 135 ^{30/6} 1938.

⁵⁵⁶ Presseloven af 1851 § 13.

⁵⁵⁷ Jfr. ogsaa Rpl. § 725 Stk. 3, ovenfor Note 31.

⁵⁵⁸ Ovenfor 17—19.

⁵⁵⁹ Om Strfl. § 77 henvises til Straffelovskommentar 266—273
og Stephan Hurwitz, Konfiskation i Anledning af begaaede Lov-
overtrædelser, København 1930.

⁵⁶⁰ Kundgørelsesudgifterne anses som Sagsomkostninger, U. f. R.
1940. 527.

⁵⁶¹ Krabbe 118—120.

⁵⁶² Jfr. Rpl. §§ 684 Nr. 3, 701 Stk. 2, 800 Stk. 2, hvorefter For-
budet iværksættes af Retten.

⁵⁶³ Krabbe 120—121, Frost 112—114.

⁵⁶⁴ Ovenfor 21.

⁵⁶⁵ Jfr. nærmere Krabbe 39—40.

⁵⁶⁶ Se herved Krabbe 44 om Straf for forsætlig Medvirken ved
urigtig Angivelse af Bogtrykker.

⁵⁶⁷ Krabbe 43.

⁵⁶⁸ Se Lov 160 ^{1/7} 1927, jfr. Bekendtgørelse 206 ^{15/7} 1927, Lov
181 ^{17/5} 1916.

⁵⁶⁹ Se f. Eks. § 1 om Bogtrykkerens Navngivelsespligt, § 4 om
Ansvar for ikke-periodiske trykte Skrifter, § 14 om Forbud mod
Udbredelse her i Riget af Skrifter trykt i Udlandet, m. fl.

⁵⁷⁰ Saaledes Reglerne i § 2 om Redaktørens Navngivelse, Reg-
len i § 3 om Bogtrykkerens Afleveringspligt, Ansvarsreglerne i
§§ 5—7, Reglerne om Berigtigelse i §§ 9—10, om Offentliggørelse
af Straffedomme i § 11, om Udgiverens Hæftelse i § 12.

⁵⁷¹ Jfr. Grl. § 84 om, at enhver er berettiget til paa Tryk at of-
fentliggøre sine »Tanker«.

⁵⁷² Presseret 29 m. H. t. Bogtrykkerens Afleveringspligt efter
Prl. 1851 § 4, der gjaldt alle trykte Skrifter, periodiske og ikke-
periodiske.

⁵⁷³ U. f. R. 1908. 901.

⁵⁷⁴ Kbhvn.s Byrets Dom af 28. Nov. 1938, cit. Krabbe 30.

^{574a} Kbhvn.s Byrets Dom af 2. Dec. 1938, cit. Krabbe 30.

⁵⁷⁵ Lovbekendtgørelse 80 ^{31/3} 1937 § 16.

⁵⁷⁶ Krabbe 31.

⁵⁷⁷ Krabbe 32—33.

⁵⁷⁸ Ovenfor 10—11.

⁵⁷⁹ U. f. R. 1913. 456 H med Noten, hvorefter Højesteret for-
mentlig ikke har anset den ældre Presselovs § 16 som omfattende
Fotografier.

- 580 U. f. R. 1939. 1164.
 581 Ovenfor 11.
 582 Krabbe 128, jfr. H. Munch-Petersen, Den danske Retspleje,
 2. Udgave I 226.
 583 Krabbe 127—128.
 584 Krabbe 129.
 585 U. f. R. 1925. 1004.
 586 U. f. R. 1949. 1121.
 587 Lov 163 ^{18/5} 1937 § 6.
 588 U. f. R. 1910. 120 H.
 589 U. f. R. 1936. 178.
 589a U. f. R. 1950. 829.
 590 Jfr. tilsvarende i Rpl. § 177 om det Vidne, der udebliver fra
 Retten uden lovligt Forfald.
 591 U. f. R. 1945. 1183: Da Bestemmelserne om Berigtigelse ifølge
 Prl. § 9 Stk. 7 kun finder Anvendelse paa periodiske Skrifter, der
 udkommer mindst 1 Gang maanedlig, kunde Berigtigelsesnævnet
 ikke tage en Sag under Paakendelse, der angik en Artikel i et Blad,
 der kun udkom 8 Gange aarlig (B K).
 592 U. f. R. 1945. 1187 (B K). Om andre Forhold uden for Be-
 rigtigelsesnævnets Competence se U. f. R. 1939. 561 (B K).
 593 Tysk Presselov af 7. Maj 1874 § 11.
 594 Norsk Straffelov af 1902 § 430.
 595 Krabbe 46—47, 50, 58. I U. f. R. 1939. 563 blev en Begæring g
 om Berigtigelse taget til Følge over for et Maanedsskrift m. H. t.
 en deri indeholdt Artikel, idet der ikke toges Hensyn til forskel-
 lige Anbringender angaaende Rigtigheden af den i Artiklen inde-
 holdte Kritik (B K).
 596 U. f. R. 1945. 1197, 1939. 568, 1948. 329 (Lokalafdeling af
 politiske Parti) (B K).
 597 F. Eks. U. f. R. 1944. 129 (Forsikringsaktieselskab) (B K).
 598 U. f. R. 1948. 326 (Direktoratet for Vareforsyning) (B K).
 599 U. f. R. 1939. 561 Note 1, 1944. 113, 123, 127, 1945. 1187, 1193
 (1195) (B K).
 600 U. f. R. 1948. 325 (B K).
 601 Krabbe 49.
 602 Berigtigelsesbegæringens Indlevering paa Bladets Lokal-
 redaktion er nok. U. f. R. 1941. 469 (B K).
 603 U. f. R. 1939. 563 (B K).
 601 Saaledes U. f. R. 1939. 565, 568, 1941. 458, 461, 1942. 895, 906,
 909, 1944. 118, 122, 127, 1945. 1181, 1184, 1186, 1193, 1195, 1948.
 327, 329 (B K). Se herved Frost 117.
 605 U. f. R. 1942. 900, 1944. 113, 1945. 1193 (B K).

- ⁰⁰⁶ Krabbe 49—50.
⁰⁰⁷ Saaledes U. f. R. 1941. 458, 1944. 131.
⁰⁰⁸ Krabbe 51.
⁰⁰⁹ U. f. R. 1941. 464 (B K).
⁰¹⁰ U. f. R. 1944. 131 (B K).
⁰¹¹ U. f. R. 1948. 1188.
⁰¹² Krabbe 52—53.
⁰¹³ U. f. R. 1941. 461 (B K).
⁰¹⁴ U. f. R. 1944. 126 (B K), jfr. ogsaa herved U. f. R. 1944. 127 (B K), Udtalelsen 129 om, at ogsaa en Meddelelse om, hvad en Dom har fastslaact, maa anses som en Meddelelse af faktisk Art.
⁰¹⁵ Ovenfor Kap. III.
⁰¹⁶ Jfr. derimod Prl. § 9 Stk. 5, som ikke nævner Begæring.
⁰¹⁷ Derimod antages den i Prl. § 9 Stk. 1 foreskrevne Maanedesfrist ikke at gælde om de i § 9 Stk. 3 nævnte Meddelelser og Hensvisninger, jfr. Krabbe 62.
⁰¹⁸ U. f. R. 1942. 917, se 920 (B K).
⁰¹⁹ U. f. R. 1948. 323 (B K).
⁰²⁰ U. f. R. 1944. 134 (B K).
⁰²¹ U. f. R. 1945. 1190 (B K).
⁰²² U. f. R. 1944. 134 (B K).
⁰²³ U. f. R. 1948. 330 (B K).
⁰²⁴ U. f. R. 1941. 458 (B K).
⁰²⁵ Krabbe 47.
⁰²⁶ U. f. R. 1939. 561, 562, 1942. 920, 1945. 1181 (B K). Derimod stilles der intet tilsvarende Krav m. H. t. de i Prl. § 9 Stk. 3 nævnte Meddelelser, hvis nærmere Affattelse er overladt Redaktøren, Krabbe 61.
⁰²⁷ U. f. R. 1942. 920 (B K).
⁰²⁸ U. f. R. 1939. 568, 1941. 458, 1942. 913, 917, 1944. 117, 124, 1945. 1187.
⁰²⁹ U. f. R. 1942. 913 (B K).
⁰³⁰ U. f. R. 1944. 137.
⁰³¹ U. f. R. 1945. 1184 (B K).
⁰³² U. f. R. 1945. 1195 (B K).
⁰³³ U. f. R. 1948. 327 (B K).
⁰³⁴ Endvidere U. f. R. 1942. 905, 1944. 117, 124, 1945. 1181.
⁰³⁵ U. f. R. 1939. 565 (B K).
⁰³⁶ U. f. R. 1942. 893, 899, 1944. 124 (B K).
⁰³⁷ U. f. R. 1948. 323 (B K).
⁰³⁸ Saaledes ogsaa m. H. t. den navngivne Forfatter U. f. R. 1942. 900 (B K).
⁰³⁹ U. f. R. 1941. 466.

- ⁶⁴⁰ U. f. R. 1942. 906 (B K).
⁶⁴¹ U. f. R. 1945. 1193 (B K).
⁶⁴² Presseret 58.
⁶⁴³ U. f. R. 1944. 118 (121) (B K).
⁶⁴⁴ U. f. R. 1945. 1195 (1196) (B K).
⁶⁴⁵ Se Afgørelser i U. f. R. 1942. 893, 894, 895, 1944. 123, 129, 9, 1948. 323, 332 (B K).
⁶⁴⁶ Presseret 57—58.
⁶⁴⁷ Saaledes U. f. R. 1942. 913, 1944. 113, 1945. 1181, 1193, 1195, 1948. 323 (B K).
⁶⁴⁸ Krabbe 48.
⁶⁴⁹ U. f. R. 1942. 900 (B K): Afvisning *ex officio*, 1942. 905 (B K).
⁶⁵⁰ Frost 118.
⁶⁵¹ Krabbe 54.
⁶⁵² U. f. R. 1944. 129, 1948. 326 (B K).
⁶⁵³ Krabbe 54—55. Saaledes U. f. R. 1944. 129, 1945. 1184 (B K).
⁶⁵⁴ U. f. R. 1945. 1184 (1185).
⁶⁵⁵ U. f. R. 1944. 129 (130).
⁶⁵⁶ U. f. R. 1942. 913 (915), 920 (B K).
⁶⁵⁷ U. f. R. 1942. 913, 920 (B K).
⁶⁵⁸ U. f. R. 1939. 562, 1945. 1192, 1197, 1948. 326 (B K).
⁶⁵⁹ Krabbe 56.
⁶⁶⁰ Krabbe 57.
⁶⁶¹ Krabbe 57.
⁶⁶² Krabbe 60.
⁶⁶³ Krabbe 59—60.
⁶⁶⁴ Om Afsoning af Bøden se Straffelovens § 55.
⁶⁶⁵ Se til det anførte Prl. § 10 Stk. 2.
⁶⁶⁶ Jfr. Prl. § 10 Stk. 3.
⁶⁶⁷ Krabbe 60—64.
⁶⁶⁸ U. f. R. 1891. 148, 178 (Prl. 1851 § 11).
⁶⁶⁹ U. f. R. 1888. 1170, 1912. 80 (Prl. 1851 § 11).
⁶⁷⁰ U. f. R. 1875. 700, 1899. 192 (Prl. 1851 § 11).
⁶⁷¹ U. f. R. 1891. 153, 1900. 160, 1906. 100, 633, 1908. 268 (Prl. 1851 § 11).
⁶⁷² U. f. R. 1939. 407 (Østre Landsrets Dom, jfr. ovenfor 136), 565, 1942. 913, 1945. 1192, 1948. 327 (B K).
⁶⁷³ U. f. R. 1942. 913 (B K).
⁶⁷⁴ Jfr. Prl. § 9 Stk. 1 og 2.
⁶⁷⁵ Jfr. Prl. § 9 Stk. 3.
⁶⁷⁶ Jfr. Prl. § 9 Stk. 3.
⁶⁷⁷ Prl. § 11 Stk. 4 jfr. § 9 Stk. 3. Dog gælder § 11 Stk. 4

ogsaa om periodiske Skrifter, § 16 Stk. 2, der ikke udkommer mindst 1 Gang maanedlig, cfr. § 9 Stk. 7.

⁸⁷⁸ U. f. R. 1941. 458 (B K).

⁸⁷⁹ F. Eks. U. f. R. 1940. 630 H.

⁸⁸⁰ Retsplejelovens § 999 udtaler, at ingen Straffedom kan fuldbyrdes før Udløbet af den Frist, i hvilken Anke i Medfør af Lovens almindelige Regler staar aaben — d. v. s. den almindelige Ankefrist paa 14 Dage, jfr. Rpl. §§ 947—949 —, medmindre Afkald paa Anke forinden er givet.

⁸⁸¹ Krabbe 115.

⁸⁸² U. f. R. 1940. 630 H, der stadfæster Landsretsdommen (Strfl. § 273) og samtidig anvender Prl. § 11.

Litteratur

- Andersen, Ernst, betyder Alf Ross og Ernst Andersen, Dansk Statsforfatningsret II, Kbhvn. 1948 (§ 32 om Trykkefriheden, skrevet af Ernst Andersen).
- Berlin, Knud, Den danske Statsforfatningsret II, 2. Udgave, Kbhvn. 1939.
- B K betyder Berigtigelsesnævnets Kendelser (Ugeskrift for Retsvæsen 1939. 561—569, 1941. 458—472, 1942. 893—921, 1944. 113—138, 1945. 1181—1197, 1948. 323—332).
- Castberg, Frede, Norges statsforfatning II, Oslo 1947.
- Dawson, Thomas, The law of the press, 2. Udgave, London 1947.
- Eek, Hilding, Nya tryckfrihetsförordningen, Svensk pressrätt i systematisk framställning, Stockholm 1948.
- Forfl. betyder Forfatterloven (Lov om Forfatterret og Kunstnerret Nr. 149 af 26. April 1933).
- Fraser, On libel and slander, 7. Udgave ved Gerald Osborne, Slade og Neville Faulks, London 1936.
- Frost, J. L., Den nye Presselov, »Juristen« 1939. 93—126.
- Gatley, Clement, Law and practice of libel and slander, London 1924.
- Goos, C., Den danske Strafferets specielle Del, III, Kbhvn. 1896.
- Grl. betyder Danmarks Riges Grundlov (Bekendtgørelse Nr. 489 af 17. September 1920).
- Grundtvig—Glahn betyder L. A. Grundtvig, Forfatterretten, 2. Udgave, ved Kaj Glahn, Kbhvn. 1918.
- H betyder Højesteretsdom.
- Holck, Carl Georg, Den danske Statsforfatningsret II, Kbhvn. 1869.
- Hurwitz, Stephan, Lovgivningens Stilling til Pressens Behandling af Retssager, Bilag I til Forhandlingerne paa det 17. nordiske Juristmøde 1937, Helsingfors 1938.
- Hurwitz, Strafferetspleje betyder Stephan Hurwitz, Den danske Strafferetspleje, Kbhvn. 1940.
- Jacobsen, J. Hartvig, Ophavsretten, Kbhvn. 1941.
- Krabbe, Oluf H., Dansk Presseret, Kbhvn. 1939.

- Lund, Torben, Loven om Forfatterret og Kunstnerret af 26. April 1933, Kommenteret Udgave, Kbhvn. 1933.
- Lund, Torben, Billedkunsten i retlig Belysning, Kbhvn. 1944.
- Matzen, H., Den danske Statsforfatningsret III, fjerde Udgave, Kbhvn. 1909.
- Nial, Håkan, Annonsavtalet, Stockholm 1949.
- Pedersen, Axel H., Programmers Retsbeskyttelse, Juristen 1943. 358—363.
- Pedersen, Martin, Dagspressen under Debat, Berlingske Presse-Bibliotek, Bind I, Kbhvn. 1950.
- Prl. betyder Presseloven (Lov om Pressens Brug Nr. 147 af 13. April 1938).
- Retsplejelovskommentar betyder Retsplejeloven udgivet og kommenteret af Victor Hansen, Stephan Hurwitz og Erwin Munch-Petersen, Kbhvn. 1939.
- Ricard, Carl, Har vi Retsbeskyttelse for eget Billede? »Juristen« 1947, 205—224 med Forhandlinger i Juridisk Forenings Aarsbøger for 1946—1947, Kbhvn. 1949, 39—41.
- Rpl. betyder Retsplejeloven (Lov om Rettens Pleje af 11. April 1916 som optrykt ved Lovbekendtgørelse Nr. 212 af 1. Oktober 1936 med senere Ændringer).
- Straffelovskommentar betyder Borgerlig Straffelov udgivet med Kommentarer af Oluf H. Krabbe under Medvirkning af Carl Rasting, 4. Udgave, Kbhvn 1947.
- Strfl. betyder Straffeloven (Borgerlig Straffelov Nr. 126 af 15. April 1930, se Lovbekendtgørelse Nr. 215 af 24. Juni 1939).
- U. f. R. betyder Ugeskrift for Retsvæsen.
- Ussing, Henry, Erstatningsret, nyt Optryk, Kbhvn. 1947.
- Vinding Kruse, Ejendomsretten, 2. Udgave, Kbhvn. 1945.

Lov om Pressens Brug

(Stadfæstet af H. M. Kong Christian X
den 13. April 1938).

§ 1. [Stk. 1] Paa ethvert her i Riget trykt Skrift skal Bogtrykkeren anføre sit Navn eller Firma samt Trykkestedet.

[Stk. 2] Paa ethvert i Udlandet i det danske Sprog trykt Skrift, der gøres til Genstand for forretningsmæssig Indførsel eller offentlig Udbredelse her i Riget, skal Bogtrykkerens Navn eller Firma samt Trykkested være anført.

[Stk. 3] Den, der indfører eller offentlig udbreder de i Stk. 1 og 2 nævnte Skrifter, ifalder Ansvar efter § 19, saafremt Skriftet ikke er forsynet med Angivelse af Bogtrykkerens Navn eller Firma samt Trykkestedet, eller saafremt han er vidende om, at Angivelsen er urigtig.

§ 2. [Stk. 1] Paa periodiske Skrifter, der udkommer her i Riget, skal Redaktøren angive sig som saadan.

[Stk. 2] Angives paa Skriftet en anden Person som Redaktør end den virkelige, straffes saavel denne som den urigtig angivne, saafremt Angivelsen er sket med hans Samtykke, jfr. § 19. Ligeledes straffes Udgiveren af et periodisk Skrift, paa hvilket den nævnte Angivelse mangler eller er urigtig.

§ 3. Af alle periodiske Skrifter, der udleveres fra Trykkerier her i Riget, skal Bogtrykkeren inden en Time efter Udleveringens Paabegyndelse afgive et Eksempplar til Politiet.

§ 4. Enhver, der offentliggør eller udbreder, eller som medvirker til Offentliggørelsen eller Udbredelsen af ikkeperiodisk trykt Skrift, er ansvarlig til Straf eller Erstatning efter Lovgivningens almindelige Regler, saafremt Indholdet er retsstridigt.

§ 5. Enhver, der offentliggør eller udbreder, eller som medvirker til Offentliggørelsen eller Udbredelsen af periodiske Skrifter, der ikke er trykt her i Riget, er ansvarlig til Straf eller Erstatning efter Lovgivningens almindelige Regler, saafremt Indholdet er retsstridigt.

§ 6. [Stk. 1] Om Ansaret for Indholdet af et her i Riget trykt periodisk Skrift gælder følgende Regler:

[Stk. 2] Strafansvar kan kun paalægges Redaktøren og Forfatteren, jfr. dog § 7.

[Stk. 3] Redaktøren er ansvarlig til Straf for Skriftets Indhold, som om han var navngiven Forfatter af dette. Saafremt Skriftets strafbare Indhold hidrører fra en navngiven Forfatter, er Redaktøren dog straffri, hvis Forfatteren ved Artiklens Offentliggørelse har Bopæl eller fast Ophold her i Riget og er myndig og i Besiddelse af den til Paadragelse af Strafansvar fornødne Tilregnelighed. Straffrihed for Redaktøren indtræder dog ikke, saafremt Artiklen er skrevet efter Opfordring fra eller under Medvirken af Redaktøren eller med dennes Vidende af en Medarbejder ved Skriftet, eller saafremt Redaktøren har været vidende om, at Indholdet af Artiklen var urigtigt.

[Stk. 4] Den navngivne Forfatter er ansvarlig til Straf efter Straffelovgivningens almindelige Regler alene eller sammen med Redaktøren.

[Stk. 5] Den unavngivne Forfatter er straffri, saafremt Redaktøren ved Artiklens Aflevering har Bopæl eller fast Ophold her i Riget eller dog, naar Sag anlægges eller Tiltale rejses, er under Statens dømmende Myndigheds Omraade. I modsat Fald er han ansvarlig til Straf efter samme Regler som den navngivne Forfatter. Den unavngivne Forfatter kan paatage sig Ansvar som navngiven Forfatter, medmindre han som Medarbejder ved det paagældende periodiske Skrift er Redaktørens underordnede; dette medfører dog ikke, at Redaktørens Ansvar bortfalder, saafremt han ikke vilde have været straffri, hvis Forfatteren oprindelig havde navngivet sig.

[Stk. 6] Den, der mod Betaling lader indrykke Bekendtgørelser (Annoncer), anses som navngiven Forfatter af disse. Saafremt det kan oplyses, hvem der mod Betaling har indrykket Bekendtgørelsen, er Redaktøren straffri i samme Omfang, som er fastsat i Stk. 3 med Hensyn til Artikler hidrørende fra navngivne Forfattere. Hvis Annoncevirksomheden ved Skriftet ikke drives for Udgifterens Regning, kan Ansaret som Redaktør med Hensyn til Bekendtgørelserne (Annoncerne) overføres til den, som selvstændig

dig træffer Bestemmelse om Annoncernes Optagelse, saafremt han udtrykkeligt er angivet paa Skriftet som ansvarshavende for denne Del af Indholdet.

[Stk. 7] Erstatningsansvar kan kun paalægges Redaktøren og Forfatteren, jfr. dog § 7. Redaktøren er ansvarlig for, at Skriftets Indhold ikke er retsstridigt. Saafremt Skriftets Indhold hidrører fra en navngiven Forfatter, er Redaktøren dog ikke erstatningsansvarlig, hvis Forfatteren ved Artiklens Offentliggørelse har Hjemting her i Landet og er myndig og tilregnelig, medmindre der foreligger de i Stk. 3, 3die Punktum, nævnte Omstændigheder. Den navngivne Forfatter er erstatningsansvarlig efter Lovgivningens almindelige Regler. Den unavngivne Forfatter er ansvarlig efter samme Regler, naar han har paataget sig Ansvar som navngiven Forfatter og ikke er en Redaktøren underordnet Medarbejder ved Skriftet, jfr. Stk. 5, og naar Redaktøren ved Artiklens Aflevering ikke har Hjemting her i Landet. Kan Erstatningsansvar efter foranstaaende Regler ikke gøres gældende mod nogen af de nævnte Personer, eller kan den Erstatning, som de er dømt til at udrede, ikke inddrives hos dem eller hos Udgiveren, jfr. § 12, kan Erstatningsansvar dog gøres gældende mod enhver, der er ansvarlig efter de i Almindelighed gældende Erstatningsregler.

§ 7. Begaas nogen af de i Straffelovens §§ 98—101, 102, Stk. 1, 103, Stk. 1, 105, 106, 111—13 og 115 omhandlede Forbrydelser gennem et her i Riget trykt periodisk Skrift, finder Lovgivningens almindelige Ansvarsregler Anvendelse.

§ 8. [Stk. 1] Løbesedler, Plakater eller Opslag maa ikke indeholde Udtalelser, der ved deres Form eller Indhold utilbørligt forulemper Personer eller Virksomheder.

[Stk. 2] Løbesedler, Indholdsplakater o. desl. fra Bladforetagender anses som Bestanddele af det Blad, hvortil de henviser, eller hvorfra de stammer.

§ 9. [Stk. 1] Redaktøren af et periodisk Skrift er forpligtet til uden Vederlag i dette uforandret at bringe en Berigtigelse af Meddelelser, som Skriftet har indeholdt med Hensyn til Oplysninger af faktisk Karakter, naar dette begæres af nogen, hvem den paa gældende Meddelelse er egnet til at paaføre en ikke uvæsentlig Skade i økonomisk Henseende eller i Offentlighedens Omdømme. Berigtigelsen skal begæres optaget snarest muligt og i hvert Fald inden en Maaned efter Offentliggørelsen. Berigtigelsen maa indskrænke sig til Gengivelse af faktiske Forhold, intet retsstridigt

indeholde og ikke give Trediemand nogen Ret til at kræve en Berigtigelse optaget i Skriftet.

[Stk. 2] Saafremt det paagældende Skrifts ansvarshavende Redaktør ikke finder, at Meddelelsens Indhold er af en saadan Art, at den falder ind under foranstaaende Bestemmelse, eller han ikke ønsker at bringe Berigtigelsen i den foreliggende Affattelse, skal Meddelelse herom snarest gives den, der har krævet Berigtigelsen optaget. Denne kan derefter lade Spørgsmaalet om, hvorvidt Skriftet er forpligtet til at optage en Berigtigelse, og om det i bekræftende Fald bør være berettiget til at afvise den begærte Berigtigelse paa Grund af dennes Karakter eller Omfang indanke for det i § 10 omhandlede Berigtigelsesnævn.

[Stk. 3] Uafhængig af Sagens Indankning for Nævnet og uden Hensyn til Udfaldet heraf kan den, der anser sig for skadet eller krænkert, i Skriftet forlange optaget uden Betaling Meddelelse om Sagsanlæg i Anledning af Artiklen, saavel som om Sagens Udfald, eller en Henviisning til en Berigtigelse af Artiklen i et andet Skrift. En Henviisning kan dog ikke forlanges optaget, saafremt Skriftet optager en Berigtigelse fra den paagældende i den af denne ønskede Form.

[Stk. 4] Berigtigelser skal optages i det første eller for Dagbladets Vedkommende senest i det andet Nummer, som udkommer, efter at Optagelsen er forlangt, medmindre det forinden er meddelt den, der har begæret Berigtigelsen optaget, at hans Anmodning ikke har kunnet imødekommes; saafremt Spørgsmaalet om Optagelsen har været forelagt Berigtigelsesnævnet og dets Beslutning gaar ud paa, at Berigtigelsen vil være at optage i Skriftet, skal Optagelse finde Sted i det første eller for Dagbladets Vedkommende senest i det andet Nummer, der udkommer, efter at Nævnets Beslutning er meddelt Redaktøren. Berigtigelsen skal optages med samme Typer som Skriftets almindelige Tekst og paa et saa fremtrædende Sted, som det efter Omstændighederne med Rimelighed kan fordres.

Saafremt de nævnte Berigtigelser m. m. i samme Nummer af Skriftet gøres til Genstand for Omtale eller ledsages af Bemærkninger, maa Omtalen eller Bemærkningerne indskrænke sig til en Gengivelse af Oplysninger af faktisk Karakter.

[Stk. 5] Har Redaktøren af et periodisk Skrift i dette optaget Angreb eller Meddelelser om faktiske Forhold fra et andet periodisk Skrift, og der i sidstnævnte Skrift fremkommer en Berigtigelse, som dette Skrift har været pligtig at optage, en Henviisning til en Berigtigelse andetsteds eller en Bekendtgørelse om Sags Anlæg, er han forpligtet til snarest muligt efter Berigtigelsens, Henviisningens eller Bekendtgørelsens Fremkomst at optage denne

uforandret og uden Vederlag i det af ham redigerede Skrift, for saa vidt han er blevet gjort opmærksom paa denne eller i øvrigt har faaet Kendskab til den.

[Stk. 6] Saafremt der rejses Sag mod en Redaktør for at have undladt at optage en Berigtigelse, efter at Nævnet har kendt ham pligtig dertil, eller for at have nægtet at optage en Henvisning til Berigtigelse andetsteds eller en Meddelelse om Sagsanlæg, kan han derom under Sagen nedlagt Paastand tilpligtes at optage den begærede Berigtigelse, Henvisning eller Meddelelse i det første eller for Dagbladets Vedkommende senest i det andet efter Dommen udkommende Nummer, som ikke allerede da var gjort færdigt til Trykning.

[Stk. 7] De i denne Paragraf indeholdte Bestemmelser finder kun Anvendelse paa periodiske Skrifter, der udkommer mindst 1 Gang maanedlig.

§ 10. [Stk. 1] Berigtigelsesnævnet bestaar af 3 Medlemmer, hvoraf Formanden skal være Højesteretsdommer og de to andre Repræsentanter for Pressen. Medlemmerne udnævnes af Justitsministeren, Formanden efter Indstilling fra Højesterets Præsident, det ene af de øvrige Medlemmer efter Indstilling fra Danske Dagbladets Fællesrepræsentation, det andet efter Indstilling fra Danske Journalisters Fællesrepræsentation. I Sager, der angaar et under »Foreningen af danske Ugeblade, Fagblade og Tidsskrifter« hørende Skrift, erstattes det efter Indstilling fra Danske Journalisters Fællesrepræsentation udnævnte Medlem med et af Justitsministeren efter Indstilling fra nævnte Forening udnævnt Medlem.

[Stk. 2] Nævnet træffer endelig Afgørelse af, hvorvidt Redaktøren af et periodisk Skrift er forpligtet til at optage en Berigtigelse i Overensstemmelse med § 9, Stk. 1, og hvorvidt det i det enkelte Tilfælde under Hensyn til den ønskede Berigtigelses Karakter og Indhold bør paalægges ham at optage denne. Finder Nævnet, at Nægtelsen af Optagelsen fra Redaktørens Side har været aabenbart urimelig, kan det paalægge ham en Bøde; endvidere kan Nævnet, saafremt Indankningen maa anses for aabenbart urimelig, ligeledes paalægge den, der har fordret Berigtigelsen optaget, en Bøde. Nævnet skal tilstræbe, at Sagerne fremmes med den største Hurtighed og saa vidt muligt paa det foreliggende Grundlag. En af Nævnet truffen Beslutning om Ikendelse af højere Bøde end 100 Kr. kan, forinden den kan træde i Virksomhed, af bødefældte fordres prøvet af den Landsret, i hvis Kreds han har Bopæl, naar han inden 3 Dage forlanger dette ved en Skrivelse til Landsrettens Præsident. I Sagens Behandling del-

tager 3 af Landsrettens Dommere. Inden Afgørelse træffes, skal bødefældte tilsiges til et Møde i Landsretten. Meddelelse om Mødet gives til bødefældtes Modpart samt til Berigtigelsesnævnet. I Mødet, som holdes for lukkede Døre, gives der alle vedkommende Lejlighed til mundtligt at udtale sig.

[Stk. 3] Udgifterne ved Nævnets Virksomhed, herunder Honorarer til Medlemmerne, afholdes af Staten og bevilges paa Finansloven.

§ 11. [Stk. 1] I Domme, hvorved Redaktøren eller Forfatteren findes skyldig til Straf for Indholdet af et periodisk Skrift, bliver det efter Begæring af den forurettede at bestemme, at Dommen i et af Retten nærmere fastsat Omfang vil være at optage i Skriftet. Rejses Sagen alene mod Forfatteren, er særlig Indstævning af Redaktøren ikke nødvendig.

[Stk. 2] Er saadan Bestemmelse truffet, og Domsudskrift af Domhaveren tilstillet Skriftets Redaktør med Begæring om Optagelse, skal saadan Optagelse ske i det første eller for Dagblades Vedkommende senest i det andet Nummer, som udkommer, efter at det Tidspunkt er indtraadt, da Dommen kan fuldbyrdes, og som ikke ved Domsudskriftens Modtagelse var gjort færdigt til Trykning.

[Stk. 3] Optagelsen skal ske uden Vederlag med samme Typer som Skriftets almindelige Tekst og paa et saa fremtrædende Sted, som det efter Omstændighederne med Rimelighed kan fordres.

[Stk. 4] Har Redaktøren af et periodisk Skrift i dette optaget Meddelelser fra et andet periodisk Skrift, for hvilket dettes Redaktør eller Forfatteren af Meddelelserne ved Dom er fundet skyldig til Straf, er han forpligtet til, snarest muligt efter at Dommen er blevet ham bekendt, at optage Meddelelse om Dommens Resultat i det af ham redigerede Skrift.

§ 12. [Stk. 1] For Erstatningsbeløb og Sagsomkostninger idømt Redaktøren af et periodisk Skrift paa Grund af Skriftets Indhold hæfter Udgiveren, og der kan søges Fyldestgørelse gennem Udlæg hos denne paa Grundlag af den Redaktøren overgaaede Dom.

[Stk. 2] For Bøder idømt Redaktøren af et periodisk Skrift hæfter ligeledes Udgiveren, hos hvem de kan inddrives ved Udpantning.

[Stk. 3] Ved Udgiveren forstaas den, for hvis Regning Skriftet udgives.

§ 13. Ved Inddragelse af et Skrift i Henhold til borgerlig Straffelov § 77 iagttages:

1) Er det kun Dele af Skriftet, der begrundes Inddragelsen, skal disse betegnes i Dommen, og de øvrige Dele bliver saa vidt muligt paa vedkommendes Begæring og paa hans Bekostning at udsondre og tilbagelevere;

2) Inddragelsen kan ogsaa omfatte de til Fremstillingen benyttede Plader, Forme eller lignende. En benyttet Sats bliver paa vedkommendes Begæring og paa hans Bekostning at foranstalte aflagt i Stedet for at inddrages;

3) Er det et fremmed i Riget indført Skrift, som skal inddrages, kan det ved Dommen bestemmes, at Skriftet inden en fastsat Frist skal være udsendt af Riget, og at Inddragelse finder Sted, hvis dette Paalæg ikke efterkommes;

4) Inddragelsen omfatter ikke Eksemplarer, der ikke er tilgængelige for Almenheden, og som befinder sig paa Hænder, hvorfra de ikke tilsigtes videre udbredte.

§ 14. Justitsministeren kan paalægge Anklagemyndigheden at begære nedlagt Forbud mod Udbredelse her i Riget af Skrifter trykt i Udlandet, naar det findes, at Skriftet er af strafbart Indhold. Forbudet nedlægges hos den, der har eller har haft Skriftet til Forhandling eller Uddeling. Vides det ikke, hvem denne er, kan det nedlægges hos enhver, i hvis Besiddelse Skriftet forefindes. Dette gælder ogsaa, naar Skriftet findes hos Postvæsenet. Om Forbudets Iværksættelse og Forfølgning gælder i øvrigt de i Retsplejelovens § 800, jfr. § 701, 2det Stykke, givne Regler.

§ 15. [Stk. 1] Er et Skrift paa Grund af sit strafbare Indhold inddraget ved Dom eller ifølge Retskendelse foreløbig beslaglagt, eller dets Udbredelse i Riget forbudt, paahviler det Politiet uopholdeligt at foranstalte Dommen eller Kendelsen kundgjort i Stats-tidende. Ophæves eller bortfalder Inddragelsen, Beslaglæggelsen eller Forbudet, foranstaltes Kundgørelse herom paa samme Maade.

[Stk. 2] Forhandling eller anden Udbredelse af trykt Skrift er forbudt, naar den i Stk. 1, 1ste Punktum, nævnte Kundgørelse har fundet Sted, eller naar Kendskab til Inddragelsen, Beslaglæggelsen eller Forbudet er erhvervet inden Kundgørelsen. Det er endvidere forbudt Personer, som i Henhold til deres Erhverv har en naturlig Pligt til at gøre sig bekendt med Skriftets Indhold, at forhandle eller paa anden Maade at udbrede et trykt Skrift, hvis strafbare Indhold kan konstateres ved et flygtigt Gennemsyn.

§ 16. [Stk. 1] Ved Redaktør af et periodisk Skrift forstaaes i denne Lov den, der træffer Afgørelse om Skriftets Indhold, uanset om han betegnes som Redaktør eller som Udgiver eller paa anden Maade. Den, der kun træffer Afgørelse om Indholdet af en Afdeling af Skriftet, anses dog ikke som Redaktør, selv om det er angivet paa Skriftet, at han har den redaktionelle Ledelse af Afdelingen, medmindre det drejer sig om et egentligt Fagblad, og vedkommende udtrykkeligt er angivet paa Skriftet som ansvarshavende Redaktør for den paagældende Afdeling.

[Stk. 2] Et Skrift anses ikke for periodisk, medmindre det er bestemt til at udkomme mindst 2 Gange aarlig.

[Stk. 3] Hvad der i denne Lov er fastsat som Skrifter, finder tilsvarende Anvendelse paa billedlige og lignende Fremstillinger og gælder, hvad enten Fremstillingen af Skriftet eller det dermed ligestillede sker ved Trykken eller paa anden mekanisk eller kemisk Maade.

§ 17. Rigsadvokaten bestemmer, om der af det offentlige skal rejses Tiltale i Anledning af et Skrifts Indhold. Statsadvokaten træffer Bestemmelse, om der skal rejses Tiltale for Overtrædelse af denne Lovs § 8, Stk. 1, eller fremsætter Begæring om Beslaglæggelse af de i denne Paragraf omhandlede Løbesedler, Plakater eller Opslag.

§ 18. Rejses Sag til Straf eller Erstatning i den borgerlige Retsplejes Former i Anledning af et Skrifts Indhold, kan Sagsøgeren under samme Sag efterhaanden rette Søgmaal mod nye Sagsøgte, jfr. Retsplejelovens §§ 253, 383 og 384, uden at erlægge særskilte Retsafgifter.

§ 19. [Stk. 1] Overtrædelse af de i denne Lov indeholdte Bestemmelser straffes med Bøde, dog at Straffen for de i § 2, Stk. 2, omhandlede Forseelser er Hæfte, saafremt Overtrædelsen er forsætlig. Overtrædelse af Bestemmelserne i §§ 9 og 11 straffes med Bøde, der fastsættes under Hensyn til Skriftets Udbredelse.

[Stk. 2] Overtrædelse af de i §§ 8 og 15, Stk. 2, indeholdte Forbud straffes med Bøde eller Hæfte, for saa vidt ikke højere Straf er forskyldt i Medfør af den øvrige Lovgivning.

[Stk. 3] Ved manglende Angivelse af Bogtrykkerens Navn eller Firma samt Trykkestedet paa utugtige eller oprørske Skrifter eller Skrifter, hvis Indhold frembyder Fare for den offentlige Orden, kan Straffen stige til Hæfte.

[Stk. 4] Bøder, der idømmes efter denne Lov, tilfalder Statskassen.

[Stk. 5] Sager angaaende Overtrædelse af denne Lov behandles som Politisager.

§ 20. Sager, hvorunder der gøres Ansvar gældende for Indholdet af trykt Skrift, bør fremmes med størst mulig Hurtighed.

§ 21. Denne Lov træder i Kraft den 1. Juli 1938. Samtidig bortfalder Lov af 3. Januar 1851 om Pressens Brug.